☆☆ جلد چهارم ☆☆

[illegible]

[illegible] از تاریخ [illegible] اکتبر ۱۹۱۱ مسیحی مطابق با ۸ [illegible] ۱۳۲۹ هجری تا ۱۱ دسامبر ۱۹۱۱ مسیحی مطابق با ۲۰ ذیحجه ۱۳۲۹ هجری

([illegible] ۱۳۳۰)

طهران مطبعه برادران باقرف [illegible]

([illegible])

جلد چهارم

کتاب ابي

راجع باوضاع ایران

محرم الحرام ۱۳۳۱

(درمطبعهٔ « برادران باقراف » بطبع رسید)

مقدمه

بسم‌الله الرحمن الرحیم

ارباب بصیرت و اطلاع میدانند که تاریخ نویسی نه همین بیان
حوادث و وقایع جاریهٔ یومیه است که هر کوتاه نظری میتواند بانظر
سطحی ادراک کرده مشاهدات و مسموعات خود را ثبت اوراق نماید
بلکه فن تاریخ که باتفاق دانشمندان از فنون مشکله و معظمه شمرده
میشود مقامش بالاتر و نشانش اجل وارفع است که باین آسانی با
نظر قاصر هر بینندهٔ ادراک شود

تاریخ صحیح که درین علوم و فنون دارای رتبهٔ عالی است
عبارت است از بیان علل و اسباب حقیقی حوادث وحل رموز وکشف
دقایق و اسراری که از انظار عامه مستور و پی بردن بانحقایق مکنونه
موقوف است بشرایط بسیار و اسباب بی‌شمار که هر کسرا میسر
نمیشود ، کلهٔ فیلسوفی ، احاطهٔ تامه بجهات حوادث ، ذوق سرشار
دقت کافی ، دانستن فلسفهٔ اجتماع تهیهٔ وسائل اطلاع ، بصیرت بر

احوال خصوصی و عمومی ملل و نحل ، و بسی دیگر از اسباب و
شروط لازم است تا شخص بتواند از عهدهٔ نوشتن تاریخ بر آمده و
سلسلهٔ واقعاترا بعلل واسباب حقیقی خود ارتباط داده ریشه و اصول
حوادث را ثبت نماید ، و هر کس بخواهد بدون تدارک اسباب فوق
در مقام شروع بچنین مهمی خطیر بر آید بی‌شبهه دچار خطیئات و
مرتکب جنایات بیحساب شده اغلاط را بجای حقایق درج کرده
تا ابد روح حقیقت را متاثر و متالم ساخته و خوانندگانرا بضلالت
افکنده است

تاریخ انقلاب اخیر وطن عزیز ما (ایران) یکی از حوادث
بزرگ دنیا است که نظیرش در خود ایران تا کنون معدوم و درسایر
نقاط عالم معدود و از رقم آحاد بعشرات تجاوز نمیکنند ، کدام
حادثه بزرگتر از این انقلاب سیاسی است که علاوه بر تغییرات عمده
در سیاست مملکت و شکل حکومت در افکار و عقول عموم اهالی و
وضع معیشت و آداب نیز تاثیرات کلی کرده ، بدیهی است که
تاریخ این انقلاب و اطلاع از اسباب و علل آن و واقعات چندین
ساله درنزد هر کس مطلوب ونه تنها درداخلهٔ ایران بلکه درسایر ممالک
نیز جالب و مرغوب است

ازاین‌رو جمعی دانشمندان ادیب در صدد ضبط و ثبت وطبع
و نشر حوادث انقلاب مزبور بر آمده و بچندین زبان از السنهٔ شرقی
وغربی تالیف و طبع نموده ، لکن باندک تامل نقص و قصور آن

تالیفات واضح میشود . چه صاحبان آنها دستیابی بمدارك اصلی و ریشهٔ حوادث نداشته وهرچه ازدیگران شنیده یا از دور و نزدیك تماشا کرده و دیده‌اند ثبط اوراق نموده لذا انسان ازمطالعهٔ این‌نوع تواریخ فلسفه تاریخ‌را نشناخته و در واقعات نیز اغلب گرفتار اشتباه و خطا خواهد شد

بعد از این مقدمه مختصر میتوان بخوبی اهمیت و اعتبار این کتابرا (یعنی کتاب آبی راجع بایران) شناخته و از مقام و حیثیت ان واقف گردید و لزوم ترجمه و طبع اورا برای ایرانیان تصدیق نمود

این کتاب دارای تمام مدارك واقعات ایران بوده و مطالعه کنندکان آن بخوبی میتوانند راه بحقایق برده سیر مسائل تاریخیرا از بدو تا ختم ادراك نمایند

تلکرافات یومیه که از وزیرمختار انکلیس مقیم طهران و سایر نمایندکان آندولت بمرکز وزارت خارجه انکلیس مخابره شده و بتاریخ‌روزانه دراین کتاب مرتب‌است برای فهم نکات دقیقه بهترین وسیله‌است واین مزیت درهیچ تاریخی نیست . بعلاوه هرچه درآن نوشته شده عین حقیقت است والبته با اجتماع اسباب ومقدماتی‌که‌برای یك‌وزارت‌خانه مثل وزارت خارجه انکلیس فراهم‌است کشف مسائل نهایت سهولترا دارد .

سابقاً چند جزوی ازاین کتاب بفارسی طبع ونشر شد ولی

بزودی تعطیل گردید وطالبانرا جز حسرت وندامت بهرهٔ حاصل نشد تا آنکه حضرت مستطاب اشرف امیر دانشمند معارف برور آقای‌حاجی علی قلی‌خان سرداراسعد ادام الله اقباله العالی که در این انقلاب بزرك از ارکان بوده وخدمات سیاسی و ادبی نشان بعالم‌سیاست ومعارف وطن مشهود عموم‌است نظر توجهی باهمیت ولزوم این کتاب‌افکنده وباعزم راسخی که مخصوص حضرت معظم است در تسریع ترجمه وطبع ونشر آن سعی بلیغ مبذول فرموده ومدتی قلیل بحمدالله چندین جلد ازاین کتاب ترجمه شده و اغلب تحت طبع است

این جلد که متضمن است قسمت عمده ازتاریخ اخیررا ودر اهمیت بر اکثر مجلدات دیگر مقدم‌است بهمت‌وغیرت یکانه دانشمند فاضل آقای مدبر الملك بفارسی سادهٔ شیرین ترجمه شده و این کمترین خدام معارف میرزا احمد کاشانی مدیر مدرسه شوکتیهٔ بیرجند معروف به (آقازاده نراقی) بطبع ونشر آن اقدام‌نموده و حتی المقدور در تصحیح و ضبط تواریخ و اسامی و نکات دقیقه دیگر کوشیده . و بسی شکر می گویم که از این راه خدمتی بابناء وطن نموده و باجرا و اطاعت اراده و امر حضرت سردار معارف برور . و یکانه امیر دانشمند والا کهر موفق گردیدم و علی الله التوکل وبه الاعتصام

(مخابرات ومراسلات درباب اوضاع ایران)

در ذیل جلد ۳ سنه ۱۹۱۲

نمره ۱

تلگراف سرجارج بارکلی (وزیر مختار انگلیس مقیم طهران)
به‌سرادوارد گری (وزیر امور خارجه انگلیس)

طهران بتاریخ ۲ اکتبر سنه ۱۹۱۱ مطابق ۸ شهر شوال سنه۱۳۲۹

شرح ذیل‌را قونسول موقتی انگلیس مقیم شیراز مخابره نموده :
تلگرافاتی از منچستر و بمبئی بمن مخابره شده که درخواست محافظت
عاملان تجارتخانهای انگلیس را نموده‌اند وهمچنین از اسقف اعظم
آمریك تلگرافی رسیده که درحراست سلسلهٔ مسیحیان سفارش نموده
با ترتیب جاریه بجز کسانیکه بالاستحقاق در نصب نمودن بیرق مجاز
هستند بعقیدهٔ من اجازهٔ نصب بیرق‌دادن بدیگران باعث تولیدمسؤلیت
بسیار مهمی است چون هر آن احتمال چپاول کلیهٔ شهر میرود و
اول کسانیکه دست یغما بگشایند سربازان ایرانی خواهند بود و اگر
انها از غارت اروپائیان صرف‌نظر بنمایند هیچ مانعی برای اقدام باین
امر نخواهند داشت

بنظر من یگانه وسیلهٔ امید بخش نوشتن شرحی برؤسای ایل عرب
است که نشانی مفصل ازخانه‌ها و منازلیکه اتباع انگلیس درآنها

مسکونند داده شود و بانها تاکید بشود که در صورت وقوع مجادله
احتیاط کامل در منظور داشتن احترامات و حراست ساکنین آنمنازل
بنمایند باضافه من در این‌باب کسب تعلیمات از قوام‌الملك‌هم خواهم
نمود این اقدام اگرچه چندان مکفی نیست ولی منتهی اقدامی‌است
که عجالةً ممکن است نمود . اوضاع کنونی بحدی تهدید کننده
است که گمان میکنم بمتوسلین متفرقه که بهیچ‌وجه حفاظت آنها بعهدهٔ
من نیست و حتی باتباع انگلیس‌هم برای تزلزلیکه دارند هیچ
جواب مسکتی بجز دلداری مجهولی نمیتوانم بدهم

در جواب تلگراف فوق من بقونسول مزبور شرح ذیل را
مخابره نمودم :

بجز اتباع انگلیس و عاملین مسلمهٔ تجارتخانهای انگلیس که اموال
متعلق بانکلیسان دراماکن‌آنها مضبوط است دیگر هیچکس حق‌برافراشتن
بیرقی ندارد . مکاتبهٔ شما با رؤسای ایل عربرا تصویب می‌نمایم

نمره ۲

تلگراف سرجارج بارکلی بسر ادوارد گری

طهران بتاریخ ۲ اکتبر ۱۹۱۱ مطابق ۸ شوال ۱۳۲۹

اوضاع شیراز امروز مستر ناکس قونسول‌موقتی انگلیس
مقیم شیراز شرح ذیل‌را مخابره نموده :

اهمیت اوضاع در تزاید است اعرابیکه در عرض ۱۲ ماهه گذشته
در تحت هیچ سلطه نبوده‌اند معارضه سخت دارند که دولتی که هر

ساعت تردید رای پیدا میکند برای آنها نفع وضرری نخواهد داشت و خود آنها قدرت کامل دارند که اوضاع را بروفق دلخواه خود خاتمه دهند درواقع خاتمهٔ اوضاع را در غارت یکسرهٔ شهر میدانند حتی قوام الملک هم مجبوراً تصدیق دارد که هر ساعت محتمل است اعراب دست یغمای شهر بگذارند . حالت وحشت زدهگی بتمام تجار ایرانی مستولی شده کسادی پول بانک شاهنشاهی را دچار مشکلات نموده و اروپائیان عموماً هرساعت متغیرتر میشوند و عجب هم نیست بجهت اینکه شهر در دست تقریباً ۵هزار وحشی مسلح است درعرض چندهفته ماضی من دائما جد وافی نموده ام که جلب توجه دولت متبوعهٔ خودم را باهمیت موقع و ترتیب اوضاع حاضرهٔ اینجا بنمایم و در این موقع که جان ومال اتباع انکلیس واقعاً درخطر است من نمیتوانم هیچ نوع اقدامی در باب محافظت آنها بنمایم

گمان میکنم اگر مجاز بودم که قبل از امشب برطبق پیشنهاد در تلگراف ۱۹ سبتمبر خودم بصولت الدوله اخطار بنمایم و در ضمن از شدت مسؤلیتی که ازحیث جان ومال اتباع انکلیس برعهدهٔ او وروؤسای ایل عرب وارد خواهد آمد اورا مستحضر بدارم یحتمل تاحدی التیام در شدت عمل حاصل بشود . بهرصورت فرستاده شدن ۳۰۰ نفرقشون بشیراز سریعا لازم است

شرح ذیل جواب ازطرف من است :

شما ازجانب من بصولت اطلاع بدهید که اگر او وسوارانش بفوریت

از حوالی شیراز حرکت نکنند از دولت متبوعه خودم در خواست خواهم نمود که اقدامات مستعجل در حفظ منافع ما بنمایند و خسارات وارده در این باب را از او و نظام السلطنه در یافت بدارند .

بهمچنین بروؤسای ایل عرب هم اخطار بنمائید که از دولت متبوعهٔ خودم تقاضا خواهم نمود که اقدامات در وصول غرامت خسارات وارده بجان و مال اتباع انکلیس را از آنها بنمایند . من مجدداً جلب توجه دولت ایرانرا بوضع نا هنجار کنونی نموده و تاکید نموده ام که روؤسای مختلف را آگاه بنمایند که از وارد شدن خسارات باتباع انکلیس جلو گیری بنمایند .

﴿ نمره ۳ ﴾

تلگراف سرجارج بارکلی بسر ادوار کری

طهران ۳ اکتبر ۱۹۱۱ مطابق ۹شوال ۱۳۲۹

﴿ وضع شیراز ﴾

در امتداد تلگراف ۲ اکتبر خودم با کمال احترام تلگراف خصوصی ذیل را که (لفتننت دیلن) به جنرال قونسول انکلیس مقیم بوشهر مخابره نموده تکرار می نمایم .

من با عقیدهٔ قونسول در اهمیت اوضاع موافقت دارم ما هر دو متفقیم که اوضاع حالیه بپایهٔ رسیده که حتی با اشد اخطارات هم نتیجه حاصل نخواهد شد و گمان می کنم بی شبهه اروپائیان در مخاطرهٔ عظیمی واقعند ظاهرا بهیچوجه امکان بر طرف شدن انقلاب

نیست من تصویب مینمایم ۳۰۰ نفر سپاهی که برای شیراز و اصفهان نامزد شده بدون تامل فرستاده بشود و این مسئله آشکار بشود با وضع کنونی شیراز این عده فقط برای داخل شهر لازم است و مربوط بطرق نیست .

نمره ۴

تلگراف سرادوار گری بسر جارج بارکلی

وزارت خارجه ۳ اکتبر ۱۹۱۱ مطابق ۹ شوال ۱۳۲۹

رجوع بتلگراف ۳ اکتبر شما در باب شیراز - اقدامات شما را تصویب می نمایم .

نمره ۵

مخابره سرادوار گری بمستر ابرون (شارژ دافر انگلیس در روسیه) وزارت خارجه ۳ اکتبر ۱۹۱۱ مطابق ۹ شوال ۱۳۲۹ . شارژ دافر دولت سوئد از ما استفسار نموده که بفوریت باو اطلاع بدهم آیا مخالفتی در باب اعزام ۷ نفر صاحب منصب دیگر بایران برای ژاندارمری بر طبق رای مجلس که در تلگراف ۲۱ سپتمبر سر جارج بارکلی مذکور بوده داریم یا خیر ؟ ما که مخالفتی نداریم آیا دولت روس مخالفتی دارد یا خیر ؟ .

نمره ۶

تلگراف سر جارج بارکلی بسرادوار گری

طهران بتاریخ ۱۰ شوال ۱۳۲۹ مطابق ۴ اکتبر ۱۹۱۱

رجوع بتلگراف ۲ اکتبر من شرح ذیل از شیراز رسیده :
هر دو اخطار در ساعت ۹ صبح ابلاغ نمودم ولی تا حال ۲ ساعت شش بعد از ظهر است جوابی از صولت الدوله نرسیده اگر تا شب جوابی صادر نشود صبح مطالبهٔ جواب فوری خواهم نمود رؤسای ایل عرب شفاها جواب مرضی داده و اظهار نموده‌اند جواب خواهند نوشت . افواه کلی است که نظام السلطنه امشب حرکت می کند و شهر آرام تراست .

نمره ۷

تلگراف مستر ابرن بسرادوار گری

سن بطرزبورغ ۴ اکتبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۰ شوال ۱۳۲۹

رجوع بتلگراف ۳ اکتبر شما در باب صاحبمنصبان سوئدی برای ایران دولت روس هیچ مخالفتی ندارد .

نمره ۸

تلگراف سرادوار گری به سرجارج بارکلی

وزارت خارجه ۱۰ شوال ۱۳۲۹ مطابق ۴ اکتبر ۱۹۱۱ .

قشون برای شیراز و اصفهان - بفرمانفرمای هندوستان تلگراف شد هرچه زودتر ۳۰۰ نفر سوار بشیراز اعزام دارد واگر تصور می کند عده باید تغییر نماید تعادل و تناسب را رعایت نماید همین که او جواب داد شما بدولت ایران اطلاع بدهید .
بقونسول شیراز اطلاع بدهید تهیه مسکن برای آنها بنماید و صد

نفر از آنها را اگر شما بقاعده تصور میکنید باصفهان بفرستید .

نمره ۹

تلگراف سرجارج بارکلی بسرادوارد کری

طهران بتاریخ ۱۱ شوال ۱۳۲۹ مطابق ۵ اکتبر ۱۹۱۱

رجوع بتلگراف ۲ اکتبر من در باب شیراز ــ صولت الدوله و نظام السلطنه هنوز جواب اخطار من را نداده‌اند ولی علی الظاهر در صدد حرکت هستند . بنهٔ آنها دیروز صبح با استعداد کاملی به سمت جنوب حرکت کرد . رؤسای ایل عرب جواب داده‌اند که نهایت مجاهدت را در حراست جان و مال اروپائیان خواهند نمود و همین که قشقائی ها حرکت نمودند آنها هم از شیراز عزیمت خواهند نمود و تلگرافی هم لفاً فرستاده بودند که رئیس الوزرا بانها مخابره نموده و امر بتوقف حالیه آنها در شیراز برای مساعدت با حکومت نموده بود .

نمره ۱۰

تلگراف سر جارج بارکلی بسرادوارد کری

طهران بتاریخ ۵ اکتبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۱ شوال ۱۳۲۹

رجوع بتلگراف ۲۶ سپتمبر مستر ابرن مقصود مستر شوستر از کنترات ماژراستکس این است که استکس در طهران با او معیت نموده و باو دستور العمل بدهد باین جهت استقرار استکس در اصفهان را بکلی رد نموده و این ترتیب هم اساساً هم عملا خارج از موضوع

میداند مستر شوستر منتظر جواب است که صراحتاً باو اطلاع داده بشود آیا دولتین قصد دارند بمخالفت خود درباب تعیین استکس بشرایطی که ذکر شده باقی بمانند یا خیر

(نمره ۱۱)

تلگراف سرجارج بارکلی بسر ادوارد کری

طهران بتاریخ ۵ اکتبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۱ شوال ۱۳۲۹

قونسول موقتی انگلیس از شیراز راپورت میدهد که قشقائیها دسته دسته از شیراز عزیمت مینمایند

(نمره ۱۲)

تلگراف سر ادوارد گری بسر جارج بارکلی

وزارت خارجه ۵ اکتبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۱ شوال ۱۳۲۹

در هند تهیهٔ یك رژیمان سوار دیده شده که معجلا بایران اعزام شود نظر به تلگراف امروز شما آیا تصور میکنید این اقدام عجالتاً معوق بشود یا اعزام استعدادیرا که منظور بوده هنوز لازم میدانید

(نمره ۱۳)

تلگراف سرجارج بارکلی بسر ادوارد گری

طهران بتاریخ ۶ اکتبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۲ شوال ۱۳۲۹

تلگراف ذیل از قونسول انگلیس مقیم شیراز رسیده

نظام السلطنه و صولت الدوله امروز ظهر حرکت نموده و حالیه در دو فرسنگی اردو زده‌اند صولت الدوله قبل از حرکت قصد خودرا

درمغشوش نمودن جادهٔ بوشهر بالصراحة آشکار نموده بود رفتار عربها عجالتاً قابل تمجید است

(نمره ۱۴)

تلگراف سرجارج بارکلی بسرادوارد گری

طهران بتاریخ ۱٦ اکتبر ۱۹۱۱ راجع به تلگراف دیروز شما باقونسول شیراز مشغول مشورت هستم و ضمناً برای تعویق اقدام مزبورهم دستورالعمل داده‌ام

(نمره ۱۵)

تلگراف سرجارج بارکلی بسر ادوارد گری

طهران بتاریخ ۷ اکتبر مطابق ۱۳ شوال ۱۳۲۹

قشون دولتی همدانرا تصرف نمود، سالار الدوله که بانجا ملتجی شده بود حالا بطرف بروجرد فرار نموده

(نمره ۱٦)

تلگراف سر جارج بارکلی بسر ادوارد گری طهران ۷ اکتبر ۱۹۱۱

رجوع به تلگراف ٦ اکتبر من قونسول ناکس درباب ازدیاد استعداد قونسولگریها شرح ذیل را مخابره مینماید

من تاکید بلیغ مینمایم که بهیچوجه تاخیری در ازدیاد استعداد نشود پس از انقضاء ماه نوامبر زمستان میرسد و کسادی آذوقه درجاده عبور ۲۰۰ نفر سپاه را غیر مقدور مینماید بعلاوه بهیدا شدن آذوقه هنکام زمستان در انجا هم نمیتوان اطمینان نمود چه برای

انسان و چه برای حیوان چونکه از ظاهر امر محتمل بلکه متحتم است که عنقریب در انجا قحط و غلا ظاهر بشود

اوضاع ناگوار پیوسته ممتد خواهد بود و گمان میکنم اغتشاش در طرق دایر است امروز عصر هنگامیکه قوام از قونسولخانه خارج میشد بعضی از سکنه حوالی باو شلیك نموده و چند نفر از همراهانش را مقتول کردند جای شبهه نیست که متعاقب این حادثه باز در شهر آشوب برپا خواهد شد

نظر به تلگراف فوق من گمان نمیکنم دیگر تاخیری در اعزام قشون جایز باشد بعد از تصویب شما شرحی مطابق ذیل بدولت ایران خواهم نوشت

نظر باغتشاش که عموماً در نواحی جنوب ایران مبسوط است دولت انگلیس رأی خودرا براین قرار داده که عدهٔ استعداد حافظین قونسولگری خودرا در جاهائیکه تجارت و منافع انگلیس محافظت موقتی لازم دارد اضافه بنمایند این مستحفظین دائماً مشغول حراست قوافل متعلق بانگلیسان خواهند بود و این استعداد اضافه همین که دولت ایران ترتیب شایستهٔ از برای ژاندارمری و تنظیم و تأمین طرق تجارتی جنوب داد عودت داده خواهد شد بمحض حصول اجازهٔ ازشما شرح مذکوررا بدولت ایران پیش نهاد خواهم نمود دولت ایران بوسیلهٔ وزیر مختار لندن خودشان از ترتیب خیالات ما که درروزنامه مندرج بوده تاحال آگاه شده‌اند

(نمره ۱۷)

تلگراف سر جارج بارکلی بسرادوارد گری

طهران ۷ اکتبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۳ شوال ۱۳۲۹

دولت ایران علاءالدوله را بجای فرمانفرما که اشکال تراشیها برای
عزیمت بفارس نمود و الی آنجا نموده و نیابت حکومت مفوض به
قوام شده که عجالتا از قونسول خانه خارج شده است قوام الملك
بقونسول ما اطمینان داده است که اغلب از سواران ایلیاتی را که نسبتاً
وحشی‌تراند بعداز این در تحت ریاست پسر خود تقریباً بمسافت ۵۰
میل از شهر دور خواهد فرستاد و فقط آنهائیرا که طرف اطمینان او
هستند نگاه خواهد داشت

(کرنل کاکس) که در موضوع لزوم فوری قشون انگلیس طرف
مشورت حکومت هندوستان بوده جواباً تأکید بلیغ در اعزام
مستعجل قشون برای حفظ منافع و تجارت تبعهٔ انگلیس چه‌درشیراز
چه در طرق نموده

راجع بخروج قوام ازقونسولخانه‌او اظهارمیدارد که این تا یك‌درجه
باعث تأمین قونسولخانه خواهد بود ولی دال باستقرار نظم وتأمین
درشیراز نخواهد بود بهمچنین او بیان میکند نظام‌السلطنه وصولة‌الدوله
نظر بتخویف واخطاریکه از طرف ما شده وافواهاتیکه درباب تدارك ما
برای اقدامات منظوره جاری است چند میل دیگر عقب نشسته‌اند
حتی‌اگر نظام‌السلطنه هم مایل بمتارکه فارس باشد صولت الدوله بکلی

بی‌میل است که نقشهٔ عاملهٔ خودرا در حوالی متروك بدارد و اگرما
در انجام عزم خودمان که حالا بکلی آشکار شده قصور بنمائیم قوای
شورشیه مجدداً شروع به تزاید نموده و اثرات سوءدرنزول خسارات
تجدید خواهد شد وضع طرق خیلی بدتر ازسابق است

(نمره ۱۸)

تلگراف مستر اوبرن بسر ادوارد گری

سن‌پطرزبورغ ۷ اکتبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۳ شوال

(شرح مکتوب ذیل‌را در۷ اکتبر مستر اوبرن تلگرافاً مخابره‌نموده)

آقا — با نهایت احترام خاطر محترم را مستحضر میدارم که
بوصول تلگراف مورخهٔ ۲۵ شهر ماضی شما من یاد داشتی به مسیو
نراتوف پیش نهاد نموده و ایشانرا از احتمال لازم شدن استقرار
ویس قونسولگری دولت متبوعهٔ خودم در بم و ازدیاد استعداد
قونسولگریها در ایران مسبوق نمودم الحال سواد شرحی که در
جواب از وزارت امور خارجهٔ دولت اعلیحضرت امپراطوری رسیده
لفاً ارسال میدارم

(ترجمهٔ سواد جواب)

یادداشت‌مورخهٔ ۲۶ شهرحال سفارت کبرای‌دولت‌فخیمه انگلیس‌راجع
بقصد کابینهٔ لندن در استقرار ویس قونسولگری دربم و تزئید
استعداد قونسولگریهای انگلیس در بوشهر و شیراز و کرمان و
بندر عباس و نیز قونسولگری اصفهان ، اگر نظر بواقع بودن این

شهر اخیر در منطقهٔ دولت روس مخالفتی نداشته‌باشیم، باعث امتنان گردید

دولت اعلیحضرت امپراطوری رأی کابینهٔ لندن‌را در تعقیب اقدامات مذکور کاملا تصویب می‌نماید وهیچ مخالفتی هم در اضافه شدن استعداد قونسولگری انگلیس در اصفهان ندارند

دولت اعلیحضرت امپراطوری‌هم متساویاً دراین‌وضع ناهنجار وناامنی باشما هم آواز است چونکه این وضع نه فقط درنواحی بین اصفهان و طهران که تازگی میدان حملات متواترهٔ دستجات مختلف شده احاطه دارد بلکه در حدود شمالی ایران‌هم که بواسطهٔ حضور قشون روس رو بانحطاط گذارده بود مجدداً بروز نموده باوجود این دولت روس‌میل ندارد (مگر اینکه حوادث بکلی اورا مجبور بنماید) که مثل سنه ۱۹۰۹ اعزام قشون جدید بایران را تعقیب بنماید ولی اگر اغتشاش ممتد بشود محتمل است اوهم مجبور بافزودن باستعداد قونسولگریهای خود در شمال ایران و بهمچنین در اصفهان بشود که ازطرفی منافع تجارتی خود را در آنجا و ازطرف دیگر در جادهٔ مابین طهران و شیراز محفوظ بدارد

دولت اعلیحضرت امپراطوری امیدوار است که کابینهٔ لندن من‌بعد هم از مقاصد و اقدامات خودشان دراین موضوع اورا آگاه بنمایند

بتاریخ ۲۳ سپتمبر ۱۹۱۱

(نمره ۱۹)

تلگراف سر ادوارد گری بسرجارج بارکلی

وزارت خارجه ۸ اکتبر ۱۹۱۱ مطابق ۱٤ شوال ۱۳۲۹

رجوع به تلگراف ۷ اکتبر شما در باب اعزام قشون هندی برای شیراز اعلان خودتانرا بدولت ایران منحصر باین بیان مختصر بنمائید که بلحاظ امکان مخاطرهٔ جانی و مالی اتباع دولت انگلیس در شیراز و جاهای دیگر دولت انگلیس مجبور است که بعدهٔ مستحفظین قونسولگری خود درشیراز وهمچنین در اصفهان‌وبوشهر بیفزاید . هیچ اظهاری در باب قراسورانی طرق و مشایعت قوافل ننمائید

(نمره ۲۰)

تلگراف سر جارج بارکلی بسرادوارد گری

طهران بتاریخ ۸ اکتبر ۱۹۱۱ مطابق ۱٤ شوال ۱۳۲۹

راجع بافزودن عدهٔ مستحفظین . یکی از اجزاء وزارت خارجه دیروز من‌را ملاقات نموده و ازطرف وزیر جداً درخواست نمود که از دولت متبوعهٔ خودم خواستار شوم از قصد افزودن عدهٔ مستحفظین قونسولگریها در بوشهر و شیراز و اصفهان و بندر عباس و کرمان که در روزنامهٔ انگلیس مندرج شده منصرف بشوند او اظهار نمود که پس از یادداشت مورخهٔ ۱٤ اکتبر سنهٔ ماضیه دولت ایران کمال جد و جهد را در استقرار آسایش نموده ولی فشار شورش سعایت آنها را خنثی نمود . او تمنا نمود قدری دیگر تأمل نمائیم خصوصاً نظر به بهبودی وضع شیراز و تعیین

علاء الدوله بحکومت آنجا

من جواب دادم که وضع طرق جنوبی حتی قبل از رجعت شاه سابق هم بحدی منقلب بوده که هرگز مشابه آن دیده نشده بود باین معنی که سه طریق عمدهٔ تجارت مابه ایران مدتی بکلی مسدود بوده اگر چه من گمان میکنم هنوز رأی قطعی در این باب داده نشده ولی من پیشنهاد نموده ام که برای تأمینات شخصی و تجارتی رعایای انگلیس یك عده بمستحفظین چند قونسولخانه معین افزوده بشود بجز شیراز که اوضاع آن حضور استعداد را لازم دارد واین پیشنهاد در تحت مداقه است . او سؤال نمود چگونه این استعداد حفظ تجارت را مینماید و من جواب دادم آنها ممکن است اتصال با قوافل در عبور و مرور معیت بنمایند

تلگراف ۸ شما بعد از تحریر شرح فوق رسید در این‌صورت مجاز هستم که شرح مسطوره در تلگراف شما را بدولت ایران ابلاغ بنمایم . من منتظرم قبل از این ابلاغ خبر رأی قطعی در حرکت قشون بمن برسد

(نمره ۲۱)

تلگراف سر ادوارد گری بسرجارج بارکلی

وزارت خارجه ۹ اکتبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۵ شوال ۱۳۲۹

رجوع به تلگراف ۵ اکتبر شما . بجز اینکه ترتیبی بدلخواه دولت روس داده بشود بهنحو دیگر ما نمی‌توانیم تعیین استکس را

تصویب بنمائیم

(نمره ۲۲)

مکتوب سر ادوارد گری بسرجارج بارکلی

وزارت خارجه ۹ اکتبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۵ شوال

در چهارم شهر حال وزیر مختار ایران به وزارت خارجه آمده و از سرنیکلسن درباب اعزام قشون هندی بایران که در روزنامهٔ تایمز امروز درج شده بود سؤال نمود سرنیکلسن جواب داد که درعرض چند هفتهٔ ماضی اوضاع شیراز از بد به بدتر رسیده وکلیهٔ وضع جنوب ایران مشرف بشورش و بلوای عمومی است

در عرض دو سه روز گذشته وضع شیراز واقعاً جالب اهمیت شده که حقیقةً اتباع انگلیس درخطر جانی بوده‌اند بنا براین ما باین‌خیال افتاده‌ایم که سریعاً مستحفظین قونسولگری شیراز و بلکه یکی دو محل دیگررا اضافه بنمائیم ما حتی المقدور از اقدام بچنین امری احتراز نموده‌ایم باامید اینکه شاید اوضاع التیامی حاصل بنماید ولی تلگرافات اخیرهٔ ما حاوی چنان اخبار موحشی بود که ما تاخیر در اقدامات برای تامین رعایای خودمان را جایز ندیدیم .

میرزا مهدیخان استفسار نمود که آیا ما میتوانیم قدری دیگر مجال بدولت ایران بدهیم که در عرض آن مدت اقداماتی در استقرار امنیت بنمایند . سرنیکلسن جواب داد که ما حقیقتاً دیگر نمیتوانیم تامل بنمائیم چرا که دفع الوقت ما به مهلکه انداختن رعایای خودمان است

وما نمیخواهیم دولت ایران را که بی‌شك با مشکلات بسیار مصادف
بوده ملامت بنمائیم ولی وضع اتباع ما بقسمی سخت است که ما را
مجبور باین اقدام مینماید و شایسته نیست از فراهم نمودن تامینات
ممکنه برای آنها احتراز بنمائیم (ادوارد گری)

(نمره ۲۳)

تلگراف سر ادوارد گری به سرجارج بارکلی

وزارت خارجه ۹ اکتبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۵ شوال ۱۳۲۹

رجوع به تلگراف ۸ اکتبر شما — وزیر مختار ایران باینجا آمده
و اطمینان میداد که دولت انگلیس اعزام قشون الحاقی بشیراز را
موقوف بدارد و بگذارد دولت ایران اقدام در اعادهٔ نظم بنماید
چونکه تاحال سرگرم مصادمه و جدال با شاه مخلوع و سایر شورشیان
بودندباو جواب داده شد که دولت انگلیس دچار بودن دولت ایرانرا
با مشکلات تصدیق دارد ولی اقدامات دولت ایران در این باب تاچندی
مؤثر نخواهد بود باضافه اگر بواسطهٔ حوادث غیر منتظره آسیبی بجان
ومال اتباع انگلیس وارد بیاید مسؤلیت دولت ایران بسیار خواهد
بود و عقاید عامه انگلیسان دولت انگلیس را مجبور بمطالبهٔ غرامت
و تعدیل خسارات وارده خواهد نمود و ازاعتماد باطمینانهای دولت
ایران دولت انگلیس قرین توبیخ و ملامت خواهد شد
لهذا صلاح دولت ایران در این است که دولت انگلیس اقدام در
فراهم نمودن وسایل لازمه برای حراست جان و مال اتباع خود

بنماید ما بهیچوجه قصد نگاهداشتن قشون اضافهٔ خودمانرا بیش از
آن مدتیکه حتماً لازم باشد نداریم
وزیر مختار ایران پس از آن اظهارداشت که زحمات و ابتلاآت ایران
بواسطهٔ تحریك و تشجیع نمودن دولت روس ازشاه مخلوع است
جواب داده شد که اگر واقعاً دولت روس این عملرا نموده بود
زحمات و مشکلات ایران درباب شاه مخلوع خیلی بیش از آنچه‌حقیقة
بوده میبود اکنون بموجب دستور العملی که در تلگراف ۸ اکتبر
داده شده اعلان رسمی بنماید

(نمره ۲۴)

تلگراف سرجارج بارکلی بسر ادوارد گری

طهران ۱۰ اکتبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۶ شوال ۱۳۲۹

قونسول شیراز خبر میدهد شهر بکلی آرام است و بعضی‌ازعربهای
بدرفتار عزیمت نموده و خوش‌سلوکی مابقی‌را نمیتوان اغماض نمود
قوام الملك اعلانی منتشر نموده که منتهی درخواست او استقرار نظم
و آسایش است و صرف نظر از قصاص مافات از چگونگی نظام
السلطنه و صولت الدوله خبری نیست

(نمره ۲۵)

تلگراف سر جارج بارکلی بسر ادواردگری

طهران بتاریخ ۱۱ اکتبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۷ شوال ۱۳۲۹

شرح ذیل را قونسول شیراز خبر میدهد

اغتشاش طرق در تزاید است در ٤ میلی شیراز بطرف بوشهر اسب
و اسباب غلام تلگراف را بسرقت برده اند و غلام دیگریرا که سوار
حکومت همراه او بوده در ۸ میلی بطرف شمال شیراز قشقائیها
احاطه نموده اند پست بوشهر به شیراز را در ۷ اکتبر سرقت
نموده اند محتمل است راه بوشهر هم تا یکی دو روز دیگر مثل
راه اصفهان که یکماه است مسدوداست بکلی مسدود بشود وبدون
تردید امتدادهم خواهد یافت

(نمره ۲٦)

تلگراف سر ادوارد گری به سرجارج بار کلی

وزارت خارجه بتاریخ ۱۲ اکتبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۸ شوال ۱۳۲۹
وزیر مختار ایران در اینجا اظهار میدارد علاء الدوله با استعداد کافی
عازم شیراز خواهد شد و اختلافات مابین صولت الدوله و قوام الملك
مرتفع شده و اطمینان داده‌اند حکومت را در استقرار نظم سریع
تقویت نمایند میل دارم بدانم رأی شما چیست اگر شرح
مذکور صحت داشته باشد احتمال پیشرفت سریعی در بهبودی اوضاع
میرود یا خیر

(نمره ۲۷)

مکتوب سر ادوارد گری به سرج بجنن (سفیر کبیر انگلیس مقیم
دربار روسیه) وزارت خارجه ۱۳ اکتبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۸ شوال
آقا — امروز به کنت بن کاندورف اظهار نمودم که‌ازمخالفت

طبیعی دولت روس درباب استخدام صاحب منصب انگلیسی برای
فرماندهی ژاندارمری درشمال ایران بخوبی مسبوقم ولی‌اورامستحضر
نمودم که چون ترتیب ژاندارمری علاج خسارات به تجارت انگلیس
در ایرانرا مینماید اقدام ما در تایید مخالفت دولت روس در باب
استخدام ماژور استکس باید جزو نهایت یگانگی در روابط وداد
محسوب بشود
کنت بن کاندورف صحت این معنی را اذعان نمود ولی اظهار داشت
از مسموعاتیکه شنیده چنین استنباط می‌نماید که مسیو کوتتروف
محسوس شده مجتمعات در شمال ایران همه از انگلیسان است و در
تزاید هم هست مستر شوستر پیوسته انگلیسانرا انتخاب می‌نماید
شخص انگلیسیرا به‌مستشاری پست و تلگراف تعیین نموده وتمایلات
عمومی بازدیاد نفوذ انگلیس درشمال ایران است (ادوارد گری)

(نمره ۲۸)

تلگراف سرجارج بار کلی به‌سرادوارد گری

طهران ۱۳ اکتبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۹ شوال ۱۳۲۹
متاسفانه اطلاع میدهم که درحوالی آباده طایفهٔ کهکلویه بر خانم‌رس
طبیبهٔ انگلیسی که از اصفهان بشیراز میرفته حمله نموده واورا سخت
زده‌اند او به تنهائی فرار کرده و پیاده به آباده رسیده
خانم رس با قافله مال التجارهٔ بسیار زیادی که‌همه‌بدست کهگلوئیها
افتاده مسافرت می‌نموده

(نمره ۲۹)

مراسلهٔ سر جارج بارکلی به سر ادوارد گری

طهران ۱٤ اکتبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۰ شوال ۱۳۲۹

آقا — رجوع به تلگراف ۹ شهر حال‌شما باکمال افتخار سواد یادداشتیکه بتاریخ دهم شهر حال بوزیر امور خارجه نوشته‌ام و اطلاع از رأی قطعی دولت انگلیس در افزودن عدهٔ مستحفظین قونسولگری شیراز داده‌ام لفاً ارسال میدارم و نیز ترجمهٔ جواب آن جنابراهم لفاً انفاد میدارم

(جارج بارکلی)

(یاد داشت سر جارج بارکلی به آقای وثوق الدوله)

طهران بتاریخ ۱۰ اکتبر ۱۹۱۱ مطابق ۱٦ شوال ۱۳۲۹

جناب ... وزیر برحسب دستور العمل وزیر امور خارجه دولت متبوعهٔ خودم باکمال افتخار خاطر مبارکرا مستحضر میدارم نظر بامکان مخاطرهٔ جانی و مالی اتباع انگلیس درشیراز وسایر جاهادولت انگلیس مجبور است که بر عدهٔ مستحفظین قونسولگری خود در شیراز و بحتمل دراصفهان و بوشهر بیافزاید

(جارج بارکلی)

(مراسلهٔ وثوق الدوله بسرجارج بارکلی)

طهران ۱۱ اکتبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۷ شوال ۱۳۲۹

جنابا — از مضمون رقیمهٔ مورخهٔ ۱۰ شهر جاری جنابعالی درباب ازدیاد استعداد قونسولگری شیراز استحضار حاصل آمد و جواباً با

کمال احترام اظهار میدارم خاطر محترم مستحضر است که استقرار نظم در جنوب ایران یکی از مقاصد عمدهٔ دولت ایران بوده و مورد توجه مخصوص گردیده بود همینکه دولت شروع باقدامات جدیده نمود و قریب النتیجه بود واقعهٔ قوام الملک وتحصن او درقونسولگری انگلیس رخ نمود و این اقدامات راختثی نمود پس از آن رجعت شاه مخلوع و سالار الدوله و متابعین آنها بروز نمود وقوای دولت متوجه بطرف آنها و اصلاح مفاسد وارده بتوسط آنها شد که برای تامین عامه الزم بود بنا براین دولت نتوانست قوای خود را چنانچه مایل بود برای استقرار آسایش در جنوب عطف عنان دهد وجوهاتیکه برای اصلاحات اساسی تهیه شده‌بود وبایستی بمصرف انجام مقاصد مهمه برسد بهدر رفت باضافهٔ تقویت سیاسی دولت انگلیس هم که بایستی در تایید اقدامات دولت ایران بمخالفت شاه مخلوع مرعی بشود که بمنصهٔ ظهور و بروز نرسد اکنون که دولت از اشتغال درشمال و غرب فراغت حاصل نموده و درصدد عطف توجه بجنوب است که هم خودرا کاملا صرف استقرارنظم و تامین در آنجا بنماید اقداماتی که دولت انگلیس بر آن مصمم است وطبعاً بهانه بدست دیگران میدهد بهیچوجه سزاوار وشایستهٔ روابط وداد بین دولتین نیست

اقداماتیکه دولت‌ایران درباب فارس درنظر دارد ازقرار ذیل است که محض استحضار خاطر محترم می نکارد

اولا به ۳۵۰ نفر قزاق (سواره و پیاده و توپخانه) که بطرف کاشان در حرکت‌اند و دیروز از قم حرکت نمودند امر میشود که بمحض انجام ماموریت خود در کاشان فوراً عازم شیراز بشوند

ثانیاً علاء‌الدوله فرمانفرمای جدید فارس بزودی با استعداد لازمه از طهران حرکت خواهد نمود

ثالثاً صاحب‌منصبان سوئدی که مخصوصاً دولت ایران برای استقرار ژندارمری و تامین طرق و شوارع باستخدام پذیرفته باکمال جدیت مشغول کار هستند که‌نتیجهٔ آن بزودی ظاهر خواهد شدواستعداد کافی برای محافظت طرق جنوب اعزام خواهد شد

رابعاً دولت اقدام در اصلاح بین قوام‌الملك وصولت الدوله وتابعین آنها که مخالفت و عداوت آنها علت عمدهٔ اغتشاش فارس است نموده که عنقریب بدلخواه خاتمه خواهد پذیرفت و آنها در کار مرتفع نمودن اختلافات بین خودشان هستند و مطابق قرار نامه بمهر آقا میرزا ابراهیم مجتهد متعهد شده‌اند که در آتیه بکلی مطیع اوامر دولت بوده وقدمی که باعث انقلاب اوضاع مملکتی باشد برندارد

نظر باقداماتیکه شده وخواهد شد من مطمئنم که بفاصلهٔ وقت کمی نواقصی که هنوز در جنوب دایر است بکلی مرتفع شده و آسایش کامل مستقر خواهد شد ضمناً نهایت مراقبت در حفظ جان ومال تبعهٔ انگلیس و سایر اتباع خارجه بعمل خواهد آمد بنا براین

منتظر است جنابعالی که نمایندهٔ یك دولت متحدی بااین دولت هستید و دولت ایران کمال وثوق را به روابط مودتانه آندولت دارد دولت انگلیس را از اقدامات منظورهٔ خود منصرف بنمائید که برای دولت ایران هم مجال انجام اقداماتی که شروع نموده بماند و یك همچو اقدام غیر منتظره از طرف دولت انگلیس انجام ترتیبات این دولت را بعهدهٔ تاخیر نیندازد (وثوق الدوله)

(نمره ۳۰)

تلگراف سر جارج بارکلی به سر ادوارد گری

طهران ۱٤ اکتبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۰ شوال ۱۳۲۹

رجوع به تلگراف ۱۲ اکتبر شما درباب شیراز و طرق جنوب علاء‌الدوله بمن اظهار نمود که اگر قصد خودرا درباب اعزام قشون بشیراز انجام بدهید من بشیراز نخواهم رفت اگرچه او بمن اطمینان داده که‌در صورت انصراف دولت انگلیس از ارادهٔ خوداو عزیمت خواهد نمود ولی من تردید دارم که آیا در اینصورت هم بهانهٔ دیگری برای امتناع از این ماموریت پیدا خواهد کرد یاخیر اماقشون معتنابه که وزیر ایران اظهار میدارد عبارت از عده قزاق است که در تلگراف ۱۳ اطلاع دادم بانایب‌حسین در کاشان مشغول جدال هستند وگمان نمیکنم کرنل روسی اجازهٔ مسافرت بمسافت بعیدی را بانها بدهد خصوصاً بدون معیت دو نفر صاحب منصب روسی که حالیه همراه آنها هستند باضافهٔ قزاق گمان میکنم قرار داده اند

یك عده از سربازان معمولی ایرانی باتفاق علاء الدوله بفرستند ولی در سوابق ایام به تحقیق پیوسته است که این قبیل سربازها در شیراز تحلیل میروند

دولت ایران در مراسلهٔ خودشان بمن خیلی اهمیت بمعاهدهٔ بین قوام الملك و صولت الدوله داده اند ولی علاء الدوله یك همچه اصلاحی را استهزا می نماید و قونسول شیراز درجواب استعلام من در این باب درسیزدهم اکتبر شرح ذیل را مخابره نموده

تقریباً ده روز قبل قوام الملك نوشتهٔ راکه سابقاً صولت الدوله مهر نموده بوده امضا نمود و پس از آن میرزا ابراهیم امضا نمود

مواد عمدهٔ آن این بود : — که تعیین فرمانفرما بانتخاب دولت ایران باشد و طرفین فوراً آنجارا از قشون خود تخلیه نمایند و تأمین عبور و مرور درجادهٔ بوشهر بعهدهٔ صولت الدوله باشد و طرفین اموال منهوبه را مسترد بدارند قوام الملك هیچ وقتی باین نوشته نداده و بدون ضبط سواد آن و یاد نمودن قسم آنرا امضا نمود طرفین قصدشان از این امضا فقط حفظ ظاهری است لازم باظهار نیست که تمام شرایط آن ناقص مانده و در اوضاع عمومی هیچ اثری نه نموده قبل از اینکه به بینیم اهمیتی بان داده نمیشود فرض میکردم که این قرارداد نتیجه خواهد داشت

مستر ناکس نیز بمن اطلاع میدهد که قوام الملك متوالیاً به رئیس الوزرا تلگرافات در عزل صولت الدوله از ایلخانی گری قشقائی

مخابره می نماید و صولت الدوله هم از آنطرف مشغول تحریکات مجدانه بضد قوام الملك است نظر باین اطلاعات در قرارداد واقعی بین آنها من ناچار بداشتن سؤ ظن هستم بهرحال منکر این نمیتوان شد که از زمان اراده نمودن باعزام قشون انکلیس اوضاع خیلی رو به بهبودی است — بنا بر این اگر مقصود ازاین حضور قشون بهبودی شهر شیراز بوده تا اندازهٔ فراهم شده و اگر علاء الدوله هم برود قدری بهتر هم خواهد شد و محتمل منجر بدست نکاهداشتن ما هم بشود نظر باین مراتب (اگر چنانچه من از تلگراف ۸ اکتبر شما استنباط نموده ام) عمل طرق باید از این موضوع خارج باشد ممکن است بدولت ایران اطلاع بدهیم که اعزام قشونرا یك هفته بتاخیر خواهیم انداخت ولی اگر پس ازانقضاء آنمدت علاء الدوله حرکت نکرد قشون ما عازم شیراز خواهد شد

وضع طرق واقعاً خیلی منقلب است ویك ترتیب ژاندارمری مکملی را لازم دارد که اگر تعویقی در آن بشود هیچ احتمال التیامی نمیرود بعلاوه حمله بخانم رس که دیروز بشما اطلاع دادم سرقت بسیارعظیمی از مال التجارهٔ انکلیس در حوالی بندر عباس واقع شده و اخبارات اخیرهٔ قونسول کرمان مبنی بر این است که هیچ راه تردد بین انجا و بندر عباس مفتوح نیست و اوضاع آنجا خیلی بدتر از آن است که قونسول مزبور میداند من دو فقره تلگرافات واصله ازقونسول شیراز و قونسول جنرال بوشهر را هم در ذیل الحاق می نمایم

تلگراف شیراز مورخه ۱۳ اکتبر مطابق ۱۹ شوال ۱۳۲۹
تمام سیمهای خط بوشهر در عرض چهل ساعت ماضی بکلی منقطع بوده یک غلام دیگری که برای بازدید فرستاده شده بود همه چیزش را سرقت کرده و سخت مضروبش نموده‌اند فقدان آلات و تلفات‌ها در این سرقتها خیلی اسباب مزاحمت ادارهٔ تلگراف شده آنچه تا بحال کشف شده خسارات وارده بی‌شمار است در اغلب نقاط سیمها قطع شده و مقدار زیادی از آن بسرقت رفته عجالةً تحصیل مستحفظ برای عملهٔ کار کن غیر ممکن است و بنا بر این امید ضعیفی در تعمیر کافی میرود

تلگراف بوشهر مورخه ۱۳ اکتبر (علاء الدوله تلگرافی بحاکم بنادر خلیج مخابره نموده که نظام السلطنه و صولت الدوله که یاغی دولت هستند و برای تهیهٔ پول بطرف کازرون میروند باید تحمل هر مبلغ خسارتی بانها مقابله نمائید و خوانین تنگستانی در عرض جاده را بمخالفت آنها برانگیزند
املاک نظام السلطنه هم ضبط دولت است باید تصرف نمائید
نتیجهٔ اقدام بمراتب فوق این شده که اغتشاش شدید در طرق ممتد گردیده (کاکس) در تلگراف خودش یک عدهٔ حملات بمستخدمین تلگراف را ابواب جمع می‌نماید

(نمره ۳۱)

تلگراف سرجارج بارکلی بسر ادوارد گری

طهران بتاریخ ۱٤ اکتبر مطابق ۲۰ شوال ۱۳۲۹
(دولت ایران بمن اطلاع میدهد که صولت الدوله را منفصل و ضیغم الدوله را به ایلخانی گری قشقائی منصوب نموده اند

(نمره ۳۲)

تلگراف سر ادوارگری به سرجارج بار کلی

وزارت خارجه ١٤ اکتبر ۱۹۱۱ از دیاد استعداد در جنوب ایران بتلگراف واصله ازکلکته مبنی بر این است که ترتیب اعزام دو اسکادرن سوار و قاطر های حمل و نقل انها را قشون بحری هندوستان میدهد ۲۷ اکتبر این استعداد به بندر میرسد در آن تاریخ معادل نصف اینقدر پیاده هم به بوشهر میرسد این عده برای محافظت بندر سوار ممکن است بکار برده بشود
استعداد مذکور به محض پیاده شدن بخشکی میتوانند بشیراز حرکت نمایند در صورتیکه بنا بعقیدهٔ لفتنانت کرنل کاکس طرق مملکت برای انها مفتوح باشد دو اسکادرن دیگر باقی میماند که بعد از چند روز اعزام خواهد شد رای قطعی در اینکه این قشون باید مجموعا پیش بروند یا بدو قسمت محول بشما لفتنانت کرنل کاکس است در این باب شما باید باقونسول شیراز شور نمائید

(نمره ۳۳)

تلگراف سربارکلی به سرادوارگری

طهران ۱۵ اکتبر ۱۹۱۱ رجوع به تلگراف نهم اکتبر شما وزیر مختار روس امروز بشوستر اطلاع میدهد که چون متاسفانه غیر ممکن است استخدام استکس منحصر بجنوب شود دولت روس در پرتست خود در باب ترتیب ژاندار مری خزانه باقی خواهد بود

(نمره ۳۴)

تلگراف سرجارج بار کلی به‌سر ادوارد گری

طهران ۱۵ اکتبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۱ شوال ۱۳۲۹

(شرح مکتوب ذیل مورخه ۳۱ اکتبر در ۱۵ اکتبر تلگرافا مخابره شده)

اقا — با کمال افتخار ترجمه پیشنهاد ذیل را که در دهم اکتبر از مجلس گذشته و تصویب نموده‌اند که‌دولت‌سه نفر صاحب‌منصب‌مدیره و چهارده نفر صاحبمنصب رژیمانی و سه نفر صاحبمنصب جزء از قشون دولت سوئد کنترات نمایند لفاً ارسال میدارم سه نفر صاحبمنصب مدیره برای اداره کردن تعیین خواهند شد یکی در مرکز قشون یکی در شعبهٔ پیاده نظام و یکی در شعبهٔ سواره‌نظام و توبخانه

پنج نفر از صاحبمنصبان رژیمانی برای اداره نمودن تعیین خواهند شد سه نفر در مراکز قشون یکی در مدرسهٔ عالی نظامی و یکی در مدرسه ابتدائی نظامی چنانچه استنباط نموده ام نه نفر صاحبمنصب باقی مانده بمحض ورود بفرماندهی و اجودانی پیاده

نظام و سواره نظام و توبخانه منصوب خواهند شد این نقشه مشتمل بر اداره نمودن و فرماندهی است

سرجارج بارکلی

ترجمه پیشنهاد در باب کنترات بیست نفر صاحبمنصب سوئدی است که در دهم اکتبر ۱۹۱۱ از مجلس گذشته

مجلس شورای ملی پیشنهاد ذیل را تصویب مینمایند و والاحضرت نایب‌السلطنه امر باجرای آن میفرمایند

ماده ۱ — وزارت جنك دولت علیه ایران مجاز است که بیست نفر صاحبمنصب سوئدی مطابق هفت مواد ذیل برای تنظیمات اداره تعلیمات علمی و مشق نظامی استخدام نماید

ماده ۲ — عدهٔ صاحبمنصبان سوئدی که بمدت سه ساله کنترات میشوند چهارده نفر صاحبمنصب رژیمانی و سه نفر صاحبمنصب مدیره خواهند بود

ماده ۳ — سه نفر صاحبمنصب جزء دیگر سه ساله کنترات میشوند که به صاحبمنصبان مذکور در ماده قبل معاونت بنمایند و تشکیل قشون کادر بدهند و صاحبمنصبان جزءرا تعلیم و مشق بدهند

ماده ٤ — چهارده نفر صاحبمنصبان رژیمانی از قرار ذیل در قشون تقسیم خواهند شد

وزارت جنك ۳ نفر صاحبمنصب
پیاده نظام ۶ « «
سواره نظام ۲ « «
توپخانه ۱ « «
مدرسه‌عالی نظامی ۲ « «

ماده ۵ — سه نفر صاحبمنصب مدیره از این قرار تقسیم میشوند —

وزارت جنك ۱ نفر صاحبمنصب
پیاده نظام ۱ « «
سواره‌نظام‌وتوپخانه ۱ « «

ماده ۶ — سه نفر صاحبمنصب خارج از صف از این قرار تقسیم میشوند —

سواره نظام ۱ نفر صاحبمنصب
توپخانه ۱ « «
مدرسه‌نظامی برای‌صاحبمنصبان‌جزء ۱ « «

ماده ۷ — برای استخدام چهارده‌نفر صاحبمنصب وزعائی و سه نفر صاحبمنصب مدیره و سه نفر صاحبمنصب جزء مبلغ پنجاه و هشت هزار و سیصد و هفتاد و سه تومان اعتبار بوزارت جنك داده میشود

ماده ۸ — تقسیم صاحبمنصبان كل و جزء مطابق ذیل

خواهد بود —

وزارت جنك —

رئیس قشون که بدرجه یاوری یانایب سرهنکی خواهدبود ۱ نفر
سلطان برای پیاده نظام ۱ «
سلطان برای توپخانه ۱ «
سلطان برای مدیری اداره قشونی ۱ «
۴

پیاده نظام —

سلطان برای نظام ۳ نفر
نایب اول ۳ «
سلطان برای‌مدیری‌اداره‌پیاده‌نظام ۱ «
۷

سواره نظام —

سلطان برای سوار ۱ نفر
نایب اول ۱ «
صاحبمنصب‌خارج‌ازصف ۱ «
۳

توپخانه —

نایب اول برای توپخانه ۱ نفر
صاحبمنصب خارج از صف ۱ «
۲

وزارت جنك ۳ نفر صاحبمنصب
بیاده نظام ۶ « «
سواره نظام ۲ « «
توبخانه ۱ « «
مدرسه عالی نظامی ۲ « «

ماده ۵ — سه نفر صاحبمنصب مدیره از این قرار تقسیم میشوند —

وزارت جنك ۱ نفر صاحبمنصب
بیاده نظام ۱ « «
سواره نظام و توبخانه ۱ « «

ماده ۶ — سه نفر صاحبمنصب خارج از صف از این قرار تقسیم میشوند —

سواره نظام ۱ نفر صاحبمنصب
توبخانه ۱ « «
مدرسه نظامی برای صاحبمنصبان جزء ۱ « «

ماده ۷ — برای استخدام چهارده نفر صاحبمنصب وزعائی و سه نفر صاحبمنصب مدیره و سه نفر صاحبمنصب جزء مبلغ بنجاه و هشت هزار و سیصد و هفتاد و سه تومان اعتبار بوزارت جنك داده میشود

ماده ۸ — تقسیم صاحبمنصبان کل و جزء مطابق ذیل

خواهد بود —

وزارت جنك —

رئیس قشون که بدرجه یاوری یانایب سرهنگی خواهد بود ۱ نفر
سلطان برای بیاده نظام ۱ «
سلطان برای توبخانه ۱ «
سلطان برای مدیری اداره قشونی ۱ «
۴

بیاده نظام —

سلطان برای نظام ۳ نفر
نایب اول ۳ «
سلطان برای مدیری اداره بیاده نظام ۱ «
۷

سواره نظام —

سلطان برای سوار ۱ نفر
نایب اول ۱ «
صاحبمنصب خارج از صف ۱ «
۳

توبخانه —

نایب اول برای توبخانه ۱ نفر
صاحبمنصب خارج از صف ۱ «
۲

برای اداره سواره نظام و توپخانه نایب اول ۱ نفر
مدرسه نظامی برای صاحبمنصبان —
سلطان برای پیاده نظام ۱ نفر
مدرسه نظامی برای صاحبمنصبان جزء —
نایب برای پیاده نظام ۱ نفر
صاحبمنصب خارج از صف ۱ «

۲

مجموع ۲۰ نفر

(نمره ۳۵)

تلگراف سر جارج بارکلی بسرادوار گری (واصله در ۱۵ اکتبر
طهران ۱۵ اکتبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۱ شوال ۱۳۲۹

(حمله به مادموازل رس)

با کمال افتخار اطلاع میدهم بنا بروش معمولی خودم در موضوع سرقتهای عمده بدولت ایران اظهار داشتم اگر دعوی غرامتی که قونسول ما در شیراز خواهد نمود در همانجا انجام نپذیرد مجبور خواهیم شد که از حکومت مرکزی در اینجا مطالبه نمایم از قراری که امروز صبح مسموع نموده‌ایم تمام اسباب جراحی خانم رس بسرقت رفته لهذا درصدد پیشنهاد یادداشت دیگری بدولت ایران درباب لزوم استرداد عین اشیاء یا غرامت آنها هستم.
هیچ امید فیصله سریع این مسئله‌را ندارم مگر اینکه همین‌طور تادیهٔ

یك مبلغی را بعنوان حسن مساعدت قبول کنم و در این‌صورت میترسم امید گرفتن غرامتی که بیش از قیمت اشیاء مسروقه باشد سلب بشود

(نمره ۳۶)

مراسله سر سلیل اسپرنیك رایس بسرادوارد گری (واصله در ۱۶ اکتبر) استاکهام ۱۲ اکتبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۸ شوال ۱۳۲۹

آقا — با کمال افتخار خاطر عالی‌را مستحضر میدارم بارن‌رامل دردهم شهر جاری بمن اطلاع داد که برای‌تعیین ۷ نفر صاحبمنصب دیگر باستخدام دولت ایران بجهت ترتیب ژاندارمری باضافهٔ انهائی که تاحال بطهران فرستاده شده درخواست دیگری ازدولت سوئد شده است بعلاوه این صاحب‌منصبها درخواست دیگری بتوسط وزیر مختار ایران مقیم پاریس شده که یك‌نفر صاحبمنصب از درجهٔ عالی برای فرماندهی کل برسم عاریت داده بشود او اظهارداشت هیچ‌سابقهٔ از این قصد ایران نداشته که تقاضای یك نفر صاحبمنصب سوئدی برسم عاریه برای ترتیب یك عدهٔ قلیلی قشون چنانچه در روزنامه مندرج بود بنمایند

انچه بر من معلوم شده تاحال قریب ۵۰ نفر صاحبمنصب داوطلب خدمت شده‌اند که اغلبی از انها اشخاص کاملی درفن خود هستند عقیدهٔ بارن رامل این استکه اگرچه ادارهٔ قشونی در استخدام یك عدهٔ قلیلی صاحب منصب در ایران مخالفتی ندارد چون این باعث کثرت تجربه در عملیات آنها خواهد شد ولی دادن یك عدهٔ

کثیری صاحبمنصب محتمل است خالی از اشکال نباشد
بالاخره رأی قطعی خودرا نتوانست بیان نماید
چنانچه عرض شد بعقیده من عده صاحبمنصبی که داو طلب شده‌اند عجالةً کسانی هستند که محتمل است باوضع حاضره خدمات نمایان بدولت ایران بنمایند کنت راهز نـوارد از سبك دوستانهٔ که دولتین انکلیس و روس در این‌مسئله اتخاذ نموده‌اند اظهار رضایت نمود

(امضا سسیل اسپرنیك رایس)

(نمره ۳۸)

مکتوب میرزا مهدیخان بسرادوارد کری (واصله در ١٦ اکتبر)
وزیر مختار ایران مفتخراً خاطر محترم وزیر امور خارجه‌را معطوف میدارد بمذاکرات خودش که در تاریخ ٤ و ٧ و ١٢، باسر آرتور نیکلسن درموضوع قصد دولت انکلیس درمزید نمودن عده‌مستحفظین قونسولگری شیراز و تحمیل جاهای دیگر نمود، در ملاقات ٤ اکتبر وقتی که سرارتورنیکلسن وزیرمختارایرانرا ازقصد دولت‌انکلیس مستحضر نمود میرزا مهدیخان اظهار داشت که بعقیدهٔ خودش در این‌موقع یك همچه عملی نا مطبوع وغیر لازم است
قبل از وقوع حوادث ناگوار جدیده (یعنی رجعت شاه مخلوع و وقایع معلومه و مجاهدات سالار الدوله) دولت ایران اقدامات‌وافی در تامین فارس و طرق تجارتی نموده بود و چنانچه براولیای دولت فخیمهٔ انکلیس مشهود است اقدامات دولت ایران‌هم بی نتیجه‌نمانده

نظم و آسایش دایر گردیده بود و دولت انکلیس هم وقوع آنرا تصدیق نمود بروز حوادث وخیمهٔ‌جدیده توجه دولت را بسوی نواحی شمال و غرب معطوف داشت در حینی که مشغول رفورم و تنظیم امور بودند و از طرفی در کار استقراض و ازطرف دیگر مشغول کنترات کار کنان خارجه بودند که بمعاضدت آنها ادارات دولتی‌را در تحت نظم و ترتیب بیاورند حوادث‌مذکوره روی نمود و دولت ایران ناچار به‌صرف تمام توجه وجدیت و پول خود در استخلاص مملکت از مخاطرهٔ بسیار عظیمی که متهاجم بود شد
حال که آنرا ازپیش برداشته‌اند تمام‌توجه خودرا بصوبه فارس و نواحی جنوب وطرق تجارتی معطوف خواهد نمود
صاحبمنصبان سوئدیرا بایران آورده اند که ترتیب ژاندارمری برای همین مقصود بخصوص بدهند وزیر مختار ایران نیز بسر آرتور نیکلسن اظهار داشت که بمراتب فوق هر اقدامی ازطرف دولت انکلیس باعث اثرات سوء خواهد شد و در اذهان جلوه خواهد نمود که دولت انکلیس از مسلك کریمانهٔ که همیشه پیروی میکرده احتراز نموده و نیز میرزا مهدیخان بیان نمود که بعقیده خودش وضع شیراز هر قدر هم غیرمرضی باشد بقسمی نیست که ازبرای اروپائیان خطرناك باشد و تمنا نمود دولت انکلیس اقدامی ننمایند
پس از تبلیغ این مذاکره بدولت متبوعهٔ خودش تلگرافی از وزیر امور خارجهٔ ایران به میرزا مهدیخان رسید که در ٧ اکتبر

نه سرارتور نیکلسن ارائه داد

وزیر امور خارجه مذاکرات میرزا مهدیخانرا که در ٤ اکتبر نموده بود پسندیده و خواستار شده بود که تجدید مذاکره نموده و اظهار بدارد که هر گاه دولت انکلیس تقویت معنوی بایران نموده بود دولت ایران می‌توانست توجه کامل خودرا بجنوب معطوف بدارد

بنا براین دولت ایران خواهش مینماید که حالاهم درعوض اضافه نمودن مستحفظین قونسولگری دولت انکلیس ممکن است همین معاضدت معنویرا که حق اوهم هست بنماید

دولت ایران همه روزه بواسطهٔ مداخلات دولت روس درفشار و زحمت است و همه وقت جاب توجه دولت انکلیس بان مداخلات شده است

دولت ایران مساعدت دولت انکلیس را لازم دارد که جلوگیری از این مداخلاتیکه باعث تشجیع خائنین و تضعیف نفوذ و قدرت دولت است بنماید

در ۱۲ اکتبر وزیر مختار ایران تلگراف دیگریراهم که از دولت متبوعهٔ خودش رسیده بود به سر آرتور نیکلسن ارائه داد

نظر بمذاکراتیکه بتوسط میرزا مهدیخان باوزارت خارجه شده بود وزیر امور خارجهٔ ایران از وصول یاد داشت سرجارج بارکلی در باب ازدیاد مستحفظین قونسولگری شیراز و تحمیل اصفهان و بوشهر متعجب شده بود

دولت ایران در صدد اقدام در استقرار آسایش مستعجل بر آمده بود علاء الدوله بفرمانفرمائی فارس منصوب و با استعداد نظامی کافی در شرف عزیمت بود یك دسته قزاقی که به

کاشان کسیل شده بود مامور عزیمت بشیراز شده بودند

صولت الدوله و قوام الملك اصلاح نموده و معاهده نموده بودند که متفقاً در استقرار نظم با حکومت مرکزی مساعدت نمایند باضافه تعهد نموده بودند که از هر جهت مطیع اوامر حکومت مرکزی بشوند و تمام قوای مسلحهٔ خودرا از شیراز خارج نموده بودند

صولت الدوله بعلاوه تامین راه شیراز به بوشهر را بعهده گرفته بود

گذشتهٔ ازاینها صاحب منصبان سوئدی که دولت ایران برای تاسیس ژاندارمری و حفظ انتظام طرق تجارتی باستخدام گرفته بود چندی قبل وارد ایران شده و بخوبی در امورات مرجوعه پیشرفت نموده اند

نظر بمراتب فوق دولت ایران هیچ اقدامی را از طرف دولت انکلیس لازم نمیداند

یگانه سبب اغتشاش شیراز نفاق بین قوامیها و قشقائیها بوده و اینهم بواسطهٔ اصلاح قوام الملك و صولت الدوله مرتفع شده و متفقاً مشغول عملیاتند

رعایای خارجه درمعرض خطر نیستند و تامین انها منظور نظر و مورد توجه کامله دولت ایران است چنانچه تاحال‌هم بوده

شیراز در نهایت آرامی و سکونت است و نظر باقداماتی که از طرف دولت ایران بعمل آمده و فراغتی که عجالة درعطف توجه خود بصوب جنوب دارند بهیچوجه بیم بروز نگرانی در آتیه هم نمیرود

بنابراین وزیر مختار ایران از جانب دولت متبوعه خودش خواهش
خود را تکرار می‌نماید که دولت انگلیس اقدامات منظوره را موقوف
بدارند (لندن سفارت ایران بتاریخ ۱۳ اکتبر ۱۹۱۱)

(نمره ۳۸)

تلگراف سر جارج بار کلی بسر ادوارد گری (واصله در ۱۶ اکتبر
طهران ۱۶ اکتبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۲ شوال

راجع به تلگراف ۱٤ اکتبر شما ـ شرح ذیل‌را جنرال‌قونسول
انگلیس مقیم بوشهر مخابره نموده

اعزام‌سوار ـ ازقراریکه مفهوم میشود همه جهت ۳۰۰ سوار
رفتنی بشیراز هستند وصد نفر در بوشهر میماند اگر اینطور است
من گمان میکنم باید یک‌مرتبه حرکتی بنمایند

درحقیقت تردید ناکس دراجرای این نقشه بلحاظ اشکالات آذوقه
در منتها الیه جاده در حوالی شیراز است ولی این ممکن است از
بوشهر تهیه بشود اگر ٤۰۰ نفر باید بانجا بروند من مانعی درحرکت
آنها بدو قسمت نمی‌بینم مگراینکه‌درعرض حالا تا ۲۷ اکتبر حادثه‌غیر
منتظره روی بدهد

درخاتمه عرض می‌نمایم که این ٤۰۰ نفر بقصد بالاخره تقسیم شدن
مابین بوشهر و شیراز واصفهان تهیه شده و بنا بر این فرض من
پیشنهاد میکنم که ۳۰۰ نفر یک‌مرتبه بشیراز بروند و ۱۰۰ نفردیگر
در بوشهر بمانند

(نمره ۳۹)

تلگراف سرادوارد گری بسر جارج بارکلی
وزارت خارجه ۱۶ اکتبر مطابق ۲۲ شوال ۱۳۲۹

درباب حمله به مادموازل رس بتلگراف دیروز خودتان مراجعه نمائید
اگر شما میتوانید قیمت اشیاء مسروقه را دریافت بدارید
قبول کنید ولی این حق‌راهم برای خودتان محفوظ بدارید که
بعدها بدولت ایران اصرار بنمائید مبلغی‌هم بعنوان رفع خسارت به
مادموازل رس بدهند

(نمره ٤۰)

مکتوب سر ادوارد گری بسرجارج بار کلی
وزارت خارجه ۱۷ اکتبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۳شوال۱۳۲۹

امروز وزیرمختار ایران بوزارت خارجه آمده و خواهش دولت
خودش‌را درباب تعویق اضافه نمودن مستحفظین قونسولگری تجدید
نمود (سر آرتور نیکلسن) مجدداً شروع بهمان رویه صحبت‌سابقه
با او نموده اغلب مخابراتیکه بما رسیده برای او قرائت نموده و
خاطر اورا از اوضاع بسیار ناگوار دو هفتهٔ قبل شیراز و وضع
ناهنجار حالهٔ طرق مسبوق نمود

اگرچه حاله در شیراز آسایش مستقراست ولی این بهبودی‌موقتی
ازقراریکه ما استنباط نموده‌ایم بیشتر اشتهار قشون وارد نمودن ما است
وهیچ اطمینان نمیتوان داشت که اگر ما عزم خودمانرا بتاخیر

بیندازیم همان اوضاع نا مناسب سابق تجدید نخواهد شد درحقیقت
مانمیتوانیم تا یك موقع نامعلومی تامل نمائیم که دولت ایران‌خودش
اقدامات وافیه بعمل بیاورد   حضور قشون مضاعف ما درواقع
یك نوع مساعدتی با مامورین دولت ایران است و گمان نمیکنم
چنانچه وزیرایران معتقداست این عمل از نفوذ و قدرت علاءالدوله
ویافرمانفرمای دیگری بهیچوجه بکاهد   (سر آرتور نیکلسن)
اظهار داشت گمان میکنم وزیر مختار بایستی بدولت متبوعهٔ خود اطلاع
بدهد که باکمال میلی که‌ما به‌بروز مساعدت با ایران داریم نمیتوانیم
اقداماتیکه برای محافظت جان ومال تبعهٔ انگلیس‌شده بعهدهٔ تعویق
بیندازیم   قبل از انکه رأی قطعی باین اقدامات تعلق بگیرد
ما مدت طولانی فرصت باندولت دادیم بامید اینکه پیشرفتی دربهبودی
اوضاع حاصل بشود
(ادوارد گری)

(نمره ٤١)

تلگراف سر جارج بار کلی بسرادوارد گری (واصله در١٨ اکتبر)
طهران ١٨ اکتبر ١٩١١   مطابق ٢٤ شوال ١٣٢٩
(شرح مکتوب ذیل مورخه ١٨ اکتبر در طی)
(تلگراف ١٨ مخابره شده)

آقا — رجوع بتلگراف ١٣ شهر جاری خودم باکمال افتخار سواد
شرح مجددیرا که وزیر امور خارجهٔ ایران در برتست بضد اضافه
نمودن مستحفظین قونسولگری شیراز می‌نگارد لفاً ارسال میدارم

(جارج بار کلی)

(سواد مکتوب وثوق‌الدوله بسرجارج بارکلی)

طهران ١٨ اکتبر ١٩١١

جنابا — رجوع به‌مراسله ١١ اکتبر خودم درجواب جنابعالی در
موضوع اضافه شدن مستحفظین قونسولگری شیراز باکمال احترام
مجدداً خاطر عالی‌را مستحضر میدارم که بملاحظهٔ تعیین جناب علاء
الدوله بفرمانفرمائی فارس اوضاع آنجا خیلی بهتر شده، وعجالة شهر
درکمال آرامی و سکونت است وهیچ نوع انقلابی در حوالی آن
نیست   چنانچه سابقاً هم بجنابعالی اطلاع داده‌شده عدهٔ قزاق در
کاشان مأمور شده اند باتوپ و سلاح خودشان به شیراز بروند و
استعداد دیگرهم که عبارت از سه هزار نفر باشد متدرجا فرستاده
خواهد شد   صاحب‌منصبان سوئدی‌هم مشغول ترتیب ژاندارمری
برای فارس هستند که پس از ترتیبات مقدمات آندو نفر از صاحب
منصبان سوئدی که در اول دسامبر وارد خواهند شد با دستهٔ از
صاحب منصبان ایرانی بانجا فرستاده خواهند شد برای سرعت انجام
این ترتیب دستور العمل داده خواهد شد کهقبل از ورود صاحب
منصبان سوئدی عدهٔ که برای ژاندارمری لازم است در آنجا تهیه
بشود که بمحض ورود صاحب‌منصبان مزبور بشیراز بدون دفع‌وقت
مشغول انجام ماموریت خودشان بشوند و به‌بعضی دسته‌جات سرباز
که از بهبهان وارد شیراز شده‌اند دستور العمل داده شده که

اگرچه دولت ایران بکلی از گرفتاریهای در شمال وغرب آسوده نشده ولی بدون تامل عطف توجه بجنوب نموده که امنیت کامل را در آن حدود مستقر بدارد

استماع اعزام ۵۰۰ نفر قشون هندی ازبمبئی در۲٤ اکتبر برخلاف انتظارات دولت ایران ومخالفت روابط وداد موجوده بین دولتین‌است اعتماد دولت ایران درپیشرفت اقدامات خودش برای نظم‌جنوب‌تبدیل به یاس و حرمان خواهد شد . علاء‌الدوله که بعقیدهٔ دولت ایران یگانه شخصی است که می‌تواند نظم و تمشیترا در فارس مستقر بدارد فسخ عزیمت خواهد نمود

من امیدوار بودم نظر بتوضیحاتیکه در مراسلهٔ ۱۱ شهر حال‌خودم بان جناب داده بودم جنابعالی دولت متبوعهٔ خودتان را از اعزام قشون هندی مزبور منصرف خواهید نمود حالا که خبر قصد اعزام قشون رسیده است واضح است تا چه‌درجه نقشهٔ دولت ایران اختلال حاصل نموده مثلا علاء‌الدوله بمحض استماع این خبر فسخ عزیمت بفارس را نموده اظهار میدارد که در حکومت خودش نمیتواند متحمل این نوع اقدامات خارجی بشود

جای شبهه نیست که تعیین علاء‌الدوله واعزام استعدادیکه ذکر شده و اقداماتیکه دولت ایران در نظر دارد و مقدمات آن بعمل آمده برای استقرار نظم در فارس وسیله ایست که بهتر از اعزام قشون هندی است که ممکن است منتج نتایجی برخلاف آنچه مقصود بوده

بشود و اقدامات دولت ایران را هم بی اثر نماید

بنا براین امید است که جنابعالی بدون دفع وقت دولت متبوعهٔ خودتانرا از اقدامات دولت ایران مستحضر نموده و آنرا ازخیال اعزام قشون هندی منصرف خواهید داشت که علاء‌الدوله هم به اسرع وقت حرکت نموده و اوضاع فارس را منظم نماید منتظر جواب مساعد هستم

(وثوق الدوله)

در امتداد این تلگراف عرض مینماید

از تلگراف ۱٤ اکتبر شما مستفاد میشود تصمیم عزم شده است که ٤۰۰ نفر قشون انکلیسی اعزام بشود و بنا بر این استنباطیکه از تلگراف ۸ اکتبر شما نموده بودم که‌وضع طرق باید از تحت ملاحظه خارج بشود صحیح نبوده و همچه معلوم میشود که منظور بودن یك قسمتی از قشون برای حفظ طرق هم جزو نقشهٔ ما بوده

باین ملاحظات جسارت می‌نمایم صلاح آن است بدولت ایران اطلاع بدهیم که محتمل است استعداد مزبور قوافل مال التجاره انکلیس‌راهم همراهی و محافظت بنمایند وبمحض اینکه نتایج مؤثره از اقدامات دولت ایران در تامین طرق‌واستقرار نظم‌درشیراز حاصل شد قشون‌اضافی عودت داده خواهد شد

(نمره ٤۲)

تلگراف سرجارج بارکلی بسر ادوارد گری (واصله در ۱۸ اکتبر)

طهران ۱۸ اکتبر ۱۹۱۱ مطابق ۲٤ شوال ۱۳۲۹

(شـاه مخلوع)

دولت ایران بمن اطلاع میدهند که در توقف محمد علی میرزا در دار الحکومهٔ استراباد ظن میرود و احتمال دارد در تهیهٔ نقشه ورود بمشهدهم باشد
همکار روس من در بودن معظم در محل مزبور شك دارد
از اطلاعات اخیره واصله باو مستفاد میشود که محمد علی میرزا لزنواحی استراباد بعارف بجنورد عازم است و یحتمل از آنجا عازم مشهد باشد

(نمره ٤٣)

تلگراف سر جارج بار کلی بسر ادوارد گری (واصله در ١٨ اکتبر
طهران ١٨ اکتبر ١٩١١ (شاه مخلوع)

در امتداد تلگراف مورخه امروز خودم جسارت میورزم ماژور سایکس ازمشهد تلگراف نموده که حکومت بجنورد بهمین زودیها منتظر ورود محمد علی میرزا بانجا است

(نمره ٤٤)

تلگراف سرجارج بارکلی بسرادوارد گری (واصله در ١٨ اکتبر)
طهران ١٨ اکتبر ١٩١١ (وضع شیراز)

رجوع به تلگراف ١٤ اکتبر من — در ١٧ اکتبر مستر ناکس مطابق ذیل تلگراف نموده : — بحالة هیچ علائمی از آرامی و سکونت قشقائی نیست صولة السلطنه برادر صولة الدوله دعوی

ایلخانی گری دارد و مشهور استکه صولة الدوله به مجتهد اعظم شیراز نوشته استکه بواسطهٔ افواهات واصله از شهر ناچار است که اغتشاش کلی در جنوب نماید تلگرافی هم از ضیغم الدوله رسیده مبنی بر اینکه در عزیمت خود تاخیر خواهد نمود تا استمدادی از عربها روانه شوند در راه باو تلاقی نمایند رؤسای عمدهٔ عرب امروز صبح از شیراز خارج شدند یحتمل بهمین قصد استقبال او

(نمره ٤٥)

تلگرف مستر اوبرون بسرادوار گری (واصله در ١٩ اکتبر)
سن بطرزبورغ ١٩ اکتبر ١٩١١

(شرح مکتوب ذیل مورخه ٢٠ اکتبر در ١٩ مخابره شده)
آقا — باکمال افتخار خاطر محترم را مستحضر میدارم که وزیر امور خارجهٔ موقتی اظهار داشته بود در موضوع تلگرافی که مبنی بر بدی اوضاع است از مسیو پکلوسکی رسیده میخواهد بامن مذاکره نماید و دیروز اورا ملاقات نمودم
از تلگراف مسیو پکلوسکی مشهود بود افق ایران بسیار تاریك است و اوضاع از بد به بدتر متمایل است اغتشاش در تزاید است
و او (مسیو نراتوف) گمان نمیکند که دولت روس بیش ازاین بتواند در اقدامات مجدانه خودداری نماید ودرواقع اقدام باشغال خاك ایران نماید
درجواب سؤالات مختلف من جناب معظم له اظهار نمود که اغتشاش مخصوصاً درنواحی ارومیه خیلی شدیداست شاهسونها در حرکتند

و حملات متواتره به دسته‌های حامل مهمات قشون روس نموده اند
یکی از عناصر دیگر بی نظمی از قرار راپورت طرف شدن یپرم
(که اقلا یك استعداد ظاهری پلیس را نگاهداشته بود) با هیئت
دولت و کناره جوئی او از کار است

در موضوع بحران قریب الوقوع کابینه مسیو نراتوف اظهار داشت
که اگر اختیار در طهران بدست تند روها بیفتد هیچ مرکز قدرتی در
ایران باقی نخواهد ماند که ما با ان طرف بشویم

پس از آن شروع بمذاکره در باب شوستر نموده و شکایت سخت
از مجاهدات مشار الیه دراستیلا یافتن بتمام ادارات ایران نموده و
گفت که این بکلی با منافع دولت روس متضاد است مخصوصاً اظهار
داشتکه مسترشوستر مصمم است برای امتیازات راه آهن‌ها واستقراضها
از مجلس اختیار تام حاصل نماید

من اظهار داشتم جنابعالی مسبوقید که نظریات دولت انگلیس در
باب اشغال ایران چه است هرگاه دولت روس شمال ایران‌را
تصرف نماید بعقیدهٔ منی برای سر ادوارد گری اشکال فوق العاده
خواهد داشت که در مقابل افکار عامهٔ انگلیس مدافعه از همچواقدامی
نماید لهذا من یقین دارم دولت انگلیس حتی المقدور از بکار
بردن مساعی جمیلهٔ خود برای مرتفع نمودن عللی که بعقیده دولت
روس مداخلات روس‌را دعوت می‌نماید فرو گذار نخواهد کرد
من مسیو نراتوف را متذکر نمودم که در این اواخر آنچه

پیشنهاد شده که دولت ایران بوسیلهٔ آن بتواند خود اعاده انتظام
در مملکت نماید دولت روس نپذیرفته و آن پیشنهادات از طرف ما
فقط بامید پیشرفتی در اوضاع جنوب استقبال شده بود

دولت روس به پیشنهاد مزبور ایراد نموده ولی پیشنهاداتیکه قایم مقام
آن واقع بشود نه‌نمود من از آن جناب خواهش نمودم بدون
پرده پوشی بمن بگویند که دولت روس واقعاً چه اقدامی میل
دارد بشود مسیو نراتوف جواب داد اول چیزیکه لازم است
بشود این استکه مستر شوستر باید بداند تمام اعمال او باید با منافع
دولت روس (و البته با منافع انگلیس هم) موافقت داشته باشد

اصلاحات دولت ایران باید بتدریج پیش برود بطریقیکه
منافع و مصالح دولت روس هم مرعی و منظور باشد

باید بنظر داشت که مقصود فقط خیر دولت ایران نیست بلکه مقام
و وضعیت خاص دول را نیز باید محسوب داشت اگر مسترشوستر
درباب امتیازات راه آهن‌ها و استقراضها از مجلس اختیار تام حاصل
نماید لازم است تعهد به‌نماید (بطوریکه اطمینان بایفای آن حاصل
بشود) که در آنباب بکلی برطبق میل واراده دولتین رفتار خواهد
نمود مستر شوستر هم مشکل شخصی باشد که بسهولت همچو
تعهدیرا به‌نماید

جناب معزی الیه اظهار اسف نمود از اینکه دولت روس برویه مخالفت
انگیزی در ایران عمل می‌نماید ولی برخلاف اراده خود باتخاذ این

مسلك مجبور شده است

من از ان جناب بوعده تبليغ اين مذاكرات را بشما مفارقت نمودم امروز صبح از بيم اينكه مبادا دولت روس شروع باقدام فورى به نمايد مكتوب خصوصى بمسيو نراتوف نوشتم باين مضمون كه از تقريرات روز قبل او همچو استفاده نموده‌ام كه دولت روس هنوز مقطوعا در صدد اقدامى در موضوع عمليات مذكور در ايران بر نيامده وضمناً خواهش نمودم كه درصورت اراده بهمچو اقدامى البته باسرع وقت بمن اعلام خواهند داشت انجناب جواب داده بود كه دولت روس فعلا فقط لزوم اعزام يك اردوى نظامى بايران را در تحت ملاحظه دارد وليكن براى اهتمام در اجتناب از مداخله عماى زياد اميدوار بمساعدت دولت انكليس خواهد بود

(امضا هوك ايرن)

(نمره ٤٦)

تلگراف سرجارج باركلى بسر ادوارد كرى (واصله در ٢٠ اكتبر)

طهران ٢٠ اكتبر ١٩١١ مطابق ٢٦ شوال ١٣٢٩

وزير امور خارجهٔ ايران يك دعوى بى اهميت دولت روس را شخصاً قطع و فصل نموده بود و براى اينكه وزير مزبور بدون مراجعه به مستر شوستر ختم اين عمل را نموده بود مستر شوستر مراسله شكايت آميز با تشددى بوزير امور خارجه نوشته بود و باين واسطه وزير مزبور استعفا داد ولى بملاحظهٔ بحران سختى كه ممكن بود ازاين فعل

بعصهٔ ظهور برسد استعفاى خود را مسترد داشت

(نمره ٤٧)

تلگراف سر جارج باركلى بسر ادوارد كرى (واصله در ٢٠ اكتبر

طهران ٢٠ اكتبر ١٩١١

(شاه مخلوع)

ماژر سايكس از مشهد تلگرافا خبر ميدهد كه على الظاهر محمدعلى ميرزا خود را به تاشقند ماوراء خزر رسانيده و تحت اين شهرت بر همكار روس من معلوم نشده

(نمره ٤٨)

تلگراف سرجارج باركلى به سر ادوارد كرى (واصله در ٢٢ اكتبر

طهران ٢١ اكتبر ١٩١١ مطابق ٢٧ شوال ١٣٢٩

رجوع به تلگراف ديروز خودم اكنث استرابادما اخبر ميدهد كه شاه مخلوع در حوالى كميش تپه است

(نمره ٤٩)

تلگراف سرجارج باركلى به‌سرادوارد گرى (واصله در ٢٢ اكتبر)

طهران ٢٢ اكتبر ١٩١١

(روابط روس و ايران) مرحمت فرموده‌به‌تلگراف ١٩ اكتبر مستر ايرن مراجعه نمائيد نكته عمده كه‌دراوضاع طهران ملحوظ است همدستى و معاضدتى استكه ژندروها و خزانه‌دار كل نسبت بيكديگر بروز ميدهند نقار كلى بين شوستر و كابينه حادث

است بحرانی که وزرا را تهدید کرده بودند بوسیلهٔ پیشنهادی که
مجلس را متقاعد بنمایند که اختیارات خزانه‌دار کل را محدود بنماید
مرتفع شد و از قرار معلوم بواسطهٔ مخالفت مجلس که خوف استعفا
نمودن شوستر را دارد این خیال عجالة متروک گردیده

صمصام السلطنه که دیروز اورا ملاقات نمودم خیلی اظهار کراهت
نسبت بشوستر اظهار مینمود

آن جناب اظهار نمودند که کابینه بکلی از کنترل سختی که شوستر
نسبت بوجوهات دولت اعمال می نماید سخت در مزاحمت و
مخاطره را که وضع متهورانه او نسبت بدولتین متضمن است در
محضر آنها کاملا مشهود است

برای مقالات جدیده خزانه‌دار کل در روزنامهٔ و شرح مفصلی
که از قرار مسموع بعد از این درباب سعایت وتقبیح پلتیك روس
و انکلیس در ایران درج خواهد نمود من دلیلی برای مسؤلیت
دولت ایران در این موضوع فرض نمیکنم وعلاوه بر طبع این مقالات
شوستر اقدام مخصوصی ننموده که دولت روس را در تعقیب مقاصد
مذکوره در تلگراف ۱۹ اکتبر مستراپرن محق بنماید

معهذا دولت روس باید کلیه روش ومسلك اورا روبهم رفته
مضر بدانند

(نمره ٥٠)

تلگراف سرجارج بار کلی به سرادوارد گری (واصله در ۲۲ اکتبر)

طهران ۲۲ اکتبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۸ شوال

(وقایع جدیده درطرق جنوب)

۳۰۰ نفر سرباز از فوج همدان که همراه یفت بوده‌اند در جاده
اصفهان بشیراز دریزد خاست با ۲۰۰ نفر کهکلوئی مصادف شده
وبعد از مجادله بسختی منهزم شده‌اند

در ۱۳ اکتبر در جاده شیراز به بوشهر ٤ عدل قماش کمپانی
ذیکلر سرقت شده کمپانی دیکسن اظهار میدارند که درهمان حمله به
خانم رس معادل ۱٤۰۰ لیره مال‌التجاره آنها بسرقت رفته
معادل ٤۰۰ لیره مال التجاره کمپانی ویر در تاریخ ۳ اکتبر در
کازرون واقعه در جاده شیراز ببوشهر سرقت شده

(نمره ٥١)

مکتوب سرجارج بارکلی بسر ادوارد گری (واصله در ۲۳ اکتبر)
طهران بتاریخ ۲۳ سپتامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۹ رمضان

آقا — راجع بتلگراف ۱۱ سپتامبر خودم باکمال افتخار سواد
مختصری از مکتوب ویس قونسول مقیم سلطان آباد را درخصوص
وضع آن ناحیه بعد از شکست امیر مفخم لفاً ارسال‌میدارم

(جارج بارکلی)

(ضمیمه نمره ٥١)

مکتوب استروس ویس قونسول به سرجارج بارکلی
سلطان آباد ۱٦ سپتامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۲ رمضان

آقا — با کمال افتخار تلگراف دیروز خودم را که ازقرار ذیل مخابره شده تجدید می نمایم

شاه خواهان در ١٤ سبتامبر سلطان آبادرا تصرف نمودند

بتاریخ ١٠ سبتامبر امیر مفخم و متابعین خودش از اینجا از طریق کاپایکان و خوانسار بطرف بختیاری حرکت کردند ودرهمان روز سردار ظفر بختیاریهم عازم قم شد هردو آنها برویهم ١٥٠٠ نفر سوار مکمل و مسلح داشتند

در اینجا اثر سوئی نموده که آنها بدون خالی کردن یك تیر محل و مامن خودشانرا ازدست دادند بس از آن اهالی سلطان آبادبرای حراست خودشان مکتوبی بسالار الدوله نوشته و جوابیکه بانها رسیده این بود که اگر عریضه آنها در همان روز نرسیده بود بابی هزار قشون و ٢٢ عراده توپ بطرف سلطان آباد حرکت میکرد که آنجارا بکلی خراب و ویران کند دو روز بعدازان ٤٠٠ نفر فرستاد که شهررا تصرف کنند اغلب از آنهاتابعین دزد مشهور عباس‌خان چناری بودند

سردار ظفر در مدت قلیل توقف خودش درسلطان آباد ٥٠ هزار تومان مالیات دریافت نمود

رعایای بیچاره این ناحیه خیلی متضرر شدند هم همراهان سالارالدوله آنها را غارت نمودند هم بختیاریها

مشهور است که سالار الدوله حاجی سیف الدوله برادر عین‌الدوله را

بحکومت سلطان آباد منصوب نموده ازقراریکه مردم میگویند درهمین دو روزه وارد میشود بارك و قلعهٔ اورا امیر مفخم خراب و غارت نمود (امضا استر وس)

(نمره ٥٢)

تلگراف سرجارج بارکلی بسر ادوارد گری (واصله در٢٣ اکتبر)
طهران ٢ اکتبر ١٩١١ مطابق ٨ شوال

آقا — با کمال افتخار سواد مکتوبیرا که ازطرف قونسول دولت انگلیس از کرمان رسیده و وضع ناهنجار جاده کرمان به بندر عباس را شرح میدهد لفاً ارسال میدارم

بعد از تاریخ این مکتوب چنانچه در تلگراف دوم سبتامبر خودم اطلاع دادم سرقت بزرك دیگر واقع شده که ازان ضرر کلی به کمپانی کاستلی وارد آمده ونیز سرقتهای دیگرهم واقع شده که به تجار هندی خسارت وارد نموده

درباب طرق تجارتی دیگر ایران با نهایت اسف خاطر محترم را مستحضر میدارم که هیچ نوع پیشرفت قابل الذکری (چنانچه در تلگراف ٥ سبتامبر خودم شرح دادهام) در وضع امور ظاهر نشده و انقلابات پلتیکی جاریه در شیراز چنانچه در تلگراف تازه خودم اطلاع دادهام طبیعة مانع پیشرفت هرنوع اقدام ازطرف مامورین محلی و اعاده نظم در طرق تجارتی استکه بان شهر میرود

در شمال هم وضعیکه بواسطه پیش آمدن سالار الدوله یاغی

واعزام قشون بمقابله او حاصل شده حتی پیش از پیش هم سلب امنیت از مسافرین و قوافل نموده است بختیاریها ظاهراً در لزوم استقرار نظم در راه خودشان مذعن هستند ودر صدد اقداماتی هستند که ممکن است اگر خوانین توجه جامع خودرا معطوف بدارند ثمری بخشد

(امضا جارج بارکلی)

مجدداً ۳ اکتبر پس از تحریر شرح فوق دولت ایران بمن اطلاع دادند که حکومت بهبهان تفویض بخوانین بختیاری شده چنانچه بخاطر دارید تعیین حکومت مخالف منافع بختیاری بود که باعث حدوث اغتشاش در جاده بختیاری شده بود

(ضمیمه در نمره ۵۲)

سواد مکتوب قونسول هیك بسرجارج بارکلی

کرمان ۲٤ اوت ۱۹۱۱ مطابق ۲۹ شعبان

آقا — رجوع باستفساریکه در تاریخ ۱۰ ژوییه درمجلس ملی انکلیس درموضوع طرق تجارتی مابین کرمان و بندر عباس شده بود من باکمال افتخار خاطر محترم را مستحضر میدارم که بعد از سرقت قالی‌های متعلق بکمپانی نیرکو کاستلی و برادران درماه اپریل ماضی دیگر راپورتی درباب سرقت قالی بمن نرسیده ولی بواسطهٔ ناامنی راه قافلهٔ بزرکی که حامل قالی هستند چندین هفته است مابین کرمان و بافت معطل مانده و نتوانسته اند پیش بروند

۲ — مابین کرمان وبندر عباس (۳) راه است که

معمولا کاروانان از آنها عبور مینمایند (۱) ازطریق جیرفت ورودبار (۲) ازطریق بافت و دولت آباد (۳) از طریق سیرجان و در عرض سه‌ماهه ماضی وضع هر سه جاده در کمال انقلاب بوده

متضررین تجار هند در کرمان وبندر عباس وهندیان اتباع انکلیس بوده اند که کاروان انها در تاریخ دوم ژوییه در نزدیك (نزدیك سیرجان) گرفتار سارقین شده بود ومعادل ۱۸۹ تومان و ۸ هزارو ۱۰ شاهی اموال آنها بسرقت رفت و درتاریخ نامعلومی درماه ژوییه معادل ۱۱۰۰ تومان و ۷ هزارو ۱۵ شاهی مال التجاره آنها را باشاکردیها در رودبار بسرقت بردند و در ۲۰ ژوییه معادل ۹۷۳ تومان و ۵ هزار و ۱۰ شاهی مال‌التجاره آنها در کدارسرخ در جادهٔ جیرفت سرقت شد قیمت کلیهٔ مال التجاره مسروقه مبلغ ۲۲٦٤ تومان و ۷ هزارو ۱۱ شاهی است یا تقریباً معادل ٤۵۳ لیره و کرایه حمل آن ۲۶۲ لیره است بنا براین خساراتیکه در عرض مدت قلیل مستقیماً به تجار هندی وارد آمده تقریباً معادل ۷۱۵ لیره می شود

باین مبلغ فرعی که فروشنده محسوب میدارد ضرریکه از نرسیدن مال‌التجاره بموسم خود به‌بازار وارد شده باید افزوده بشود در این مواقع ضرر فقط از برای اجناسی که سرقت شده محسوب نمیشود بلکه برای اجناسی هم که بواسطه عدم تامین معطل شده باید منظور شود

۳ — نه اینکه فقط امید در بهبودی وضع طرق نباشد بلکه برخلاف

الجزاء لاستوت عند الله حال الصالح والطالح والمحسن والمسيء ومن سوى بينهم لم يكن

[illegible] عظها و

ما هو جواب له كان قائلاً قال فماذا قال سليمن لانه موضع مقتض للسؤال اقتضاءً ظاهراً

وهو اشتغال نبي الله بامر الدنيا حتى يفوته الصلوة عن وقتها وقيل انما ذبحها تقربا

همه نوع احتمال بدتر شدن‌هم میرود در رودبار حاکم نیست و با
شاگردیها که سکنهٔ آن ناحیه هستند اقلا اسماًهم در تحت سلطه و
اقتداری نیستند   درجاده بافت دو دسته از طایفه افشار در صحرا
مقابل یکدیگر صف جدال بسته‌اند و تمام این راه از کرمان تا
دولت آباد نا امن است

الان بمن خبر رسیده که سه‌هزار نفر از طایفهٔ بهارلو بادو عراده
توپ برای غارت سیرجان درحر کتند که تلافی مغلوبیت خودشانرا
در سنهٔ ماضیه بنمایند و ۳۵۰ نفر سارقین بهارلو و اینارلو درکار
چپاول قراء رفسنجان هستند   از طرف دیگر عموما راپورت
میدهند که نایب الحکومهٔ موقتی بارغبت کامل عده سارقین را برای
پر کردن کیسه خودش زیاد قلمداد می‌نماید که باین وسیله از طهران
تحصیل اجازه مصارف قشونی نموده و مبلغ معتنابهی خرج‌تراشی
بنماید   بحالة من نمیتوانم بگویم که استعداد تقریبی سارقین یا
شایعات راجع بعدم تدین نایب الحکومه کدام یك مقرون بصحت
است ولی هر کدام صحیح باشد انتظارات آتیه کاملا ماتم انگیزاست

تا این اواخر من در رغبت نایب الحکومهٔ موقتی حالیه به‌تعمد
در مبالغه و بزرك نمودن مصائب و بلیات مملکت خودش مردد بودم
ولی بتازه‌گی من با کراه مجبور بقبول این عقیده شدم که‌این مامور
مقام خود را فقط وسیله پر کردن جیب خود میداند
اگر فی الواقع چنانچه راپورت میدهند عده سارقین اینقدر زیاد باشد

خیلی کم امید موثر واقع شدن اقدامات در دفع آنها باقی خواهد
ماند زیرا که نایب الحکومه موقتی که رئیس قشون ایالتی هم هست
سردار نصرت استکه اخیراً ازجلو سعیدخان وبهرام خان ازبلوچستان
ایران فرار نموده ولیاقت او دراداره نمودن امور جبران عدم‌رشادت
او درمیدان جنك راهم نمی نماید

بسیاری از قشون محلی در رشادت و جرئت و سایر صفات نظامی
از سارقینی که بانها باید مقابله نمایند بست ترند مواجب آنها عقب
افتاده وعده آنها از میزان مصوبه دولت خیلی کمتر است
من باعتبارات آنها اضافه می‌نمایم که بعقیده من بهمان اندازه که
فرماندهٔ آنها مایل بجنك است آنها هم هستند

٤ — از زمان ورود خودم بکرمان در ۳۱ مه ۱۹۱۰ تا حال من
نتوانسته ام از حکومت محلی غرامت سرقتهای عمده‌را دریافت به‌نمایم
وقصور من بواسطهٔ سستی مطالبه نبوده بلکه حکومت محلی بحدی
قدرت نداشته که بتواند سارقین‌را مجبور باسترداد اموال منهوبه به‌نماید
و مالیات عمومی وصول شده هم مبلغی نبوده که جواب گوی این
دعاوی باشد   مالیات بلوجستان درعرض ٤ سال ماضی پرداخته
نشده مگر یك مبلغ نا معلومی که سردار نصرت در قشون کشی
اخیر خود به‌یغما برده باشد

جمع آوری مالیات در نقاط دیگر این ایالت خیلی بی ترتیب و ناقص
بوده که قسمت عمده آن پولها در جیب حکام پر طمع که ازان حکام

درسال گذشته ٥نفر به کرمان آمده اند و جیب رؤسای اداراتیکه بتوسط دولت مشروطه تاسیس شده داخل شده و دراین صوبه نه کسی چیزی ازاین ادارات میفهمد و نه آنها را می پسندد مگر کسانیکه امیدوارند از بدست آوردن شغلی در ادارات مزبور خود را مستغنی به نمایند

من ابداً امید وصول هیچیك ازدعاوی که دائماً بمطالبه آن حکومت محلی‌را در فشار داشته‌ام ندارم و مبلغ این دعاوی بحدی با مبادی وصولیه بدولت بی‌تناسب است که مامورین محلی‌را ناامید و کدر نموده که تادیه و ترضیهٔ این دعاوی‌را در سلك امور جاویهٔ پلتیکی یا حکومتی محسوب نمیدارند (امضا هیك نایب سرهنك)

(نمره ٥٣)

مکتوب سرجارج بارکلی بسر ادوارد گری (واصله در ٢٣ اکتبر)

طهران ٤ اکتبر ١٩١١ مطابق ١٠شوال ١٣٢٩

آقا — در تعقیب مکتوب٤ شهر ماضی خودم باکمال افتخارخاطر مبارك‌را مستحضر میدارم که شکست کامل ارشد الدوله ومنهزم‌شدن استعداد سالار الدوله بکلی پشت شورش وانقلاب‌را درهم شکسته شکست هریك ازآنها بطوری قطعی بوده کەمخاطراتیکه ازطرف‌شرق و غرب پایتخت را تهدید می‌نمود بکلی مرتفع گردید

درجنك اولی قشون دولتی مرکب بود از١٠٠٠ نفر ارمنی وبختیاری رشید درتحت سرکردگی پیرم و خوانین بختیاری سردار محتشم

و سردار بهادر و امیر مجاهد و ضیغم السلطنه بمعیت (هرهاز) صاحب‌منصب خارج از صف آلمانی کەمدت مدیدی است دراستخدام دولت ایران است در ٥ ماه گذشته شورشیان‌را که عده آنها ٢٠٠٠ نفر بود در امامزاده جعفر که یکی از دهات ورامین است مغلوب و متواری نموده و ارشد الدوله را دستگیر وبعد تیر باران نمودند و نتیجه این جنك و فتح مختصر دیگری که قشون دولتی درتحت فرماندهی سردار محیی در سواد کوه نموده بودند این شد که سه روز بعد ترکمنهائیکه قسمت عمده قشون ارشد الدوله از آنها مرکب بود مستقیماً بولایت خودشان فرار نمودند

هیجانیکه برای شاه مخلوع در مازندران شد، بود خاتمه پذیرفت اعلیحضرت مزبور سواد کوه را ترك نموده در (قره تپه) بەلنگا نشسته و فقط با ٧ نفر همراهان خود خودرا بگمیش تپه رسانید خبر اخیریکه ازاو شنیده شده ازقرار راپورت تقریباً با ٤٠٠ نفر مخالفین ترکمان در حوالی استراباد بوده

قشون سالار الدوله بعد از مغلوب نمودن امیر مفخم درملایرتقریباً ششم ماه گذشته سلطان آباد را تصرف نمود وبختیاریها که درتحت سرکردگی سردار ظفر و سردار جنك در آن شهر بودند بقم بازگشت نمودند

سالار الدوله خودش ازحوالی سلطان آباد گذشته بااستعدادی

مرکب از ۴۰۰۰ نفر (۱) بطرف نوبران حرکت نمود بقصد رفتن
بطهران از راه ساوه یا زرند از تلگرافات او بطهران همچو
مستفاد میشد که او حالا برای خودش شخصاً کار میکند عنوانیکه در
آن تلگرافات بخودش تعلق داده بود لفظ جمی استکه در ایران
مختص به سلاطین است همینکه معلوم شد او ازراه زرند عازم
است قشون دولتی مکمل و مسلح مرکب از ۱۲۰۰ نفر ارمنی و بختیاری
در تحت فرماندهی یپرم وسردار محتشم و سردار بهادر بمقابله او حرکت
کرد در ۲۷ ماه گذشته بختیاریهام در تحت حکم سردار ظفر و
سردار جنك ملحق بان قشون شده ودر حوالی قریه موسوم
بباغ شاه که در ۸ میلی ساوه واقع است باقشون مخالف مصادف شدند
قشون دولتی جملتان بالغ به ۲۰۰۰ میشدند

قشون شورشیان مرکب بود از دسته‌جات طوایف مختلفه (کلهر و
لر وغیره) که ۴۰۰۰ نفر میشدند در تحت سر کردکی داودخان
رئیس کلهر و سایر رؤسای ایلات نتیجهٔ جنك متواری شدن
قشون مخالف با ۵۰۰ نفر مقتول بود تلفات ازطرف دولتیان
خیلی جزئی بود

شورشیان مغلوب بطرف غرب فرار نمودند و سالار الدوله ظاهراً
شرکت درجنك نکرده بود و در نوبران منتظر نتیجه بود

---

(۱) بموجب اطلاعیکه بعد از تاریخ مزبور بدست آمده عده
قشون سالار الدوله در این مخاصمه بالغ بر ۲۰۰۰۰ نفر بوده

از قرار مذکور حالا درحوالی همدان است وقشون دولتی سخت
در تعاقب او هستند

قشون طرفدار شاه مخلوع که تاحال مغلوب نشده مانده است دستهٔ
شجاع الدوله در آذربایجان است این قوه در اغلب مصادمات مختصره
در حوالی تبریز ظفر یافته‌اند و باسمج را که قریه ایست واقع در
۳۰ دقیقه مسافت بطرف شرقی تبریز تصرف نموده‌اند و حتی محله
قره ملك را که به ۱۰ دقیقه مسافت طرف شرقی آن شهر واقع
است اشغال نموده‌اند بجز راه (جلفا) که هنوز مفتوح است

تبریز بکلی در محاصره است ولی در عرض دوهفته ماضی
مخاصمه واقع نشده است ظاهراً شکست سالار الدوله متابعین
شجاع الدوله را تخویف نموده چنانچه ازتزلزل قشون او هذا کره است
وبنابالظهار قونسول انکلیس در تبریز اعتقادات بر این استکه مقاومت او
فقط بامید حصول بعضی شرایط برای خویش است

(جارج بار کلی)

(نمره ٥٤)

مکتوب سرجارج بار کلی بسر ادوارد کری (واصله در ۲۳ اکتبر)
طهران ٤ اکتبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۰ شوال ۱۳۲۹
آقا — با کمال افتخار صورت خلاصهٔ وقایع ماهیانه ایرانرا تا این
تاریخ لفاً ارسال میدارم (جارج بار کلی)

(ضمیمه در نمره ٥٤)

(صورت وقایع ماهیانه از ٤ سپتامبر)

(الی سوم اکتبر)

(طهران) مجلس ـ در جلسه ١٧ و ٢٦ سپتامبر تجدید کنترات ٨ نفر بلژیکی مستخدم گمرك موضوع بحث بود وتصویب شد مواجبهای آنها ازقرار ذیل است

	سال اول	سال دوم	سال سوم
رئیس گمرك انزلی	١٧٠٠٠ فرانك	١٨٠٠٠ فرانك	١٩٠٠٠ فرانك
رئیس گمرك بوشهر	١٧٠٠٠ »	١٨٠٠٠ »	١٩٠٠٠ »
رئیس گمرك جلفا	١٥٠٠٠ »	١٦٠٠٠ »	١٧٠٠٠ »
نایب رئیس ارومیه	٩٠٠٠ »	٩٥٠٠ »	١٠٠٠٠ »
رئیس گمرك آستارا	١٤٠٠٠ »	١٥٠٠٠ »	١٦٠٠٠ »
رئیس گمرك بندرعباس	١٣٠٠٠ »	١٤٠٠٠ »	١٥٠٠٠ »
رئیس گمرك مشهدسر	١٣٠٠٠ »	١٤٠٠٠ »	١٥٠٠٠ »
مفتش گمرك آذربایجان	٩٠٠٠ »	٩٥٠٠ »	١٠٠٠٠ »

در جلسهٔ ١٩ سپتامبر راپورت کمیسیون معارف راجع به تاسیس ٥ مدرسه ابتدائی که پیشنهاد شده بود قرائت و تصویب شد یك مدرسه برای طهران و سایر مدارس برای ولایات برای مدرسه طهران دولت باید سالی ٦٠٠ لیره کمك بنماید و برای هریك از مدارس ولایات سالی ٤٨٠ لیره نصف از متعلمین باید ماهیانه

بدهند و نصف دیگر مجاناً تعلیم میشوند

در همان جلسه وزیر داخله لایحه را برای استخدام ٧ نفر صاحب منصب سوئدی دیگر تقدیم نمود

یك سلطان و ٦ نایب سلطان برای ترتیب دوائر مهمات ژاندارمری و پلیس و نایب‌ها برای تشکیل مدرسه و ترتیب ژاندارمری و ٢٨ هزار تومان اعتبار برای انجام این مقصد درخواست شده بود که بدون مباحثه تصویب شد

تجدید کنترات مستر ، جارج نیو عضو اداره تلگرافی هند و اروپ بتوسط اداره تلگراف ایران (اقدامیکه مستر شوستر جداً در آن تقویت دارد) بتازگی پیشنهاد مجلس شده بود در ابتدائیکه این مطلب پیش نهاد شده بود مجلس از قبول آن امتناع داشت ولی کنترات مستر نیو بمدت سه سال ازقرار سالی ٨٠٠ لیره در سوم اکتبر تصویب شد

در ٢٦ سپتامبر مجلس قانون انتخابات را برای تجدید نظر به کابینه فرستاد

سالی ٣٦٠٠ تومان وظیفه مادام الحیات به پیرم اعطا شد

روزنامجات ـ روزنامهٔ که فقط در انتشار است روزنامهٔ مجلس است که مندرجات آنهم چندان جالب توجه و دقت نیست

(تبریز)

در اوایل سپتامبر شجاع الدوله که برای منافع شاه مخلوع کار میکند

بهجند میلی شهر تبریز پیش نشست واعلان نمود که اگر اورا بسمت فرمانفرمائی ازطرف محمد علی نشناسند بشهر حمله خواهد نمود از آن تاریخ بهبعد شجاع الدوله شهر را محاصره نموده و فقط راه جلفا مفتوح است

جنك حقیقی جزئی بین استعداد مدافع شهر وقشون چریك وشجاع الدوله واقع شده بملاحظهٔ واقعات در نقاط دیگر ایران شجاع الدوله ظاهراً مایل بصلح است

(گیلان و مازندران)

نواحی گیلان آرام است و مازندران حالیه در تحت سلطهٔ حکومت مرکزی است بسیاری ازسر کردکان مازندرانیکه بشاه مخلوع ملحق شده بودند دستگیر و اعزام بطهران شدهاند

امیر مکرم به اکنت قونسولکری روس در بارفروش ملتجی شده هنوز در استراباد نفوذ و سلطهٔ ایرانی حقیقی وجود ندارد و فقط بواسطهٔ اقدامات قونسولگری روس نظم در آنجا مستقر است نهاجمات و تعدیات عدیده به اتباع روس در آنولایت وارد شده

(مشهد)

ایالت خراسان در تحت کفیل حکومت آرام مانده است

در ۲۷ سپتامبر تفویض ایالت آنجا به علاء الدوله اشتهار یافت ولی حالا اصرار برفتن اوبفارس در عوض انجا نمودهاند

(اصفهان)

تمام طرق باصفهان نا امن است و در اغلب آنها سرقتها واقع شده چندین پست از طهران باصفهان و از اصفهان بطهران بسرقت رفته کاروانسراهای در راه اهواز غارت شده و اموال در طرق دیگر بسرقت رفته

ناحیهٔ کاشان میدان تاخت و تاز و مجادله بختیاریها و متابعین نایب حسین شده در **۲۲** سپتامبر نایب حسین بکاشان حمله نمود وبعد از دو روز مخاصمه بامدافعین بختیاری شهر را تصرف نمود

قزاقهای روسی که بطهران میامدند نایب حسین آنها را گرفته و اسب و سلاح و سایر ملزومات آنها را ماخوذ داشته بود ولی ظاهراً صلاح خودرا در استرداد اموال مزبور و رهائی آنها دیده یك دسته قزاق ایرانی در تحت سر کردگی ۲ نفر صاحب منصب روسی از طهران بمقابله نایب حسین فرستاده شد

(یزد)

اوضاع یزد ماتم انگیز است ازقرار معلوم هیچ مرکز قدرتی در آنجا نیست شهر و نواحی در تحت سلطه الواط است

ازطرف دولت بوالی جدید کرمان امر شده که در عبور از یزد آنجا را منظم نماید ولی تاحال نتوانسته داخل شهر بشود

بعضی از مامورین دولت به تلگراف خانه ملتجی شدهاند هرج ومرج مطلق آن ناحیه را احاطه نموده

(سیستان)

طرق اطراف سیستان به نا امنی باقی است قاینات هنوز آرام است

(کرمان)

امیر اعظم هنوز بمقر حکومت خود نرسیده سردار نصرت موقتاً مشغول کار است وضع طرق خصوصاً جاده بندرعباس بسیار مغشوش است سرقتهای متواتره واقع می‌شود و از این جهة سکتهٔ بزرگی به تجارت انگلیس وارد شده شرح آن‌درتحت مشروحهٔ علیحده در ۲ شهر جاری اطلاع داده شد

(کرمانشاه)

پس از حرکت سالار الدوله شهر تا حدی آرام بوده چونکه تمام اشخاص شریر باتفاق قشون او حرکت کردند

بموجب اطلاعات واصله کریم خان درقصر شیرین درحالت وحشت و اضطراب است چونکه در هردو سرحد طرف‌خصومت است

دوفقره وبا در قصر شیرین در ۱۶ سپتامبر بروز نموده

(همدان)

بعد از شکست در ۲۷ سپتامبر سالار الدوله بطرف همدان عقب نشسته و قشون دولتی سخت در تعاقب او هستند

بموجب اخبار واصله او در اوایل اکتبر وارد همدان و مشغول تهیه دفاع شده سیمهای تلگراف مقطوع شده و فقط وسیله مخابره با طهران خط تلفن روسها از راه قزوین است خبر موثق

عجالة بدست نمی آید

(نمره ۵۵)

تلگراف سر ادوارد گری بسر جارج بارکلی

وزارت خارجه ۲۳ اکتبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۹ شوال

شما دولت ایرانرا مطمئن بنمائید که اگر طرح نقشهٔ مؤثری برای استقرار تامین وحفظ طرق بنمایند قشون دولت انگلیس فقط صرف محافظت قونسولگری ومال وجان اتباع انگلیس در شهر خواهد شد و قراسورانی جاده و مسافرت نخواهند نمود و منتظر اجرای نقشه دولت ایران خواهندشد

وقتیکه نقشه دولت ایران بکار افتاد و اثرات خودرا بخشید قشون اضافه شده عودت داده خواهد شد

قشون تاحال حرکت نموده و تقسیم آنها بین اصفهان و شیراز و بوشهر منوط به تعدیل شما است

(نمره ۵۶)

تلگراف سرادوارد گری بمستر اوبرون

وزارت خارجه ۲۳ اکتبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۹ شوال

رجوع به تلگراف ۱۹ اکتبر شما

من کنت بن کندرف را ملاقات کرده و مبالغه نمودم که من هیچ جهتی درلزوم اشغال شمال ایران فرض نمی‌توانم بنمایم کنت بن‌کاندرف جواب‌داد که مسیو نراتوف از امکان احاطه یافتن مستر شوستر بتمام امورات

ایران خیلی مشوش است برای دولت روس امکان ناپذیراست که
بگذارد دولتی که هیچ جزو حساب نبوده در ایران استیلا
حاصل نماید کنت مزبور اطلاعی ازبابت منظور بودن حرکت
قشون نداشت

درجواب این اظهارات من بیان نمودم که البته دولت روس اگر منافع
خودرا مقرون به تضییع ببیند باید در حفظ آن اقدام نماید ولی
بنظر من دولت مشار الیها این‌مخاطره را بیش از اندازه تقریب نموده
لطف نموده در موضوع فوق با مسیو نراتوف مذاکره نمائید

(نمره ٥٧)

تلگراف سرجارج بارکلی بسر ادوارد گری (واصله در ٢٣ اکتبر)
طهران ٢٤ اکتبر ١٩١١ مطابق غره ذیقعده

در موضوع تلگراف دیروز شما من بدولت ایران اطلاع داده‌ام و
به جنرال قونسول بوشهر اختیار دادم بهر زودیکه ممکن بشود ٢٠٠
نفر ازقشونرا بشیراز و ١٠٠ نفر باصفهان اعزام دارد

(نمره ٥٨)

تلگراف مستر اپرن بسر ادوارد گری (واصله در ٢٤ اکتبر)
سن پطرزبورغ ٢٤ اکتبر ١٩١١ مطابق سلخ رمضان

(شرح مکتوب ذیل مورخه ٢٥ اکتبر درطی تلگراف ٢٤
مخابره شده)

آقا — من دیروز وزیر امور خارجه موقتی‌را ملاقات نموده و در

موضوع نظریات شما چنانچه در تلگراف مورخه ٢٣ اکتبر خودتان
اظهار شده بود درباب اقدامات احتمالی دولت روس درشمال ایران
مذاکره نمودم مسیو نراتوف اظهار داشت بهمان درجهٔ که
شما استقلال دولت ایرانرا طالبید دولت روس هم طالب است
ولی اعزام یکدسته قشون سیار باعث اضمحلال آن نخواهد شد
اعزام قشون سابق روس بقزوین چنین اثررا ننمود و حضور قشون
روس در تبریز برعکس نتیجه بخشید و بی‌شبهه شهررا ازافتادن
بدست حامیان شاه مخلوع نجات داد من خاطر آنجناب را
متذکر نمودم که از اشغال بامن مذاکره نموده بود و ایشان جواب
دادند که لفظ اشغال دراینجا خیلی سخت است لحن صحبت مسیو
نراتوف در این‌موقع با صحبتی که در ١٩ اکتبر بامن نموده بود خیلی
متفاوت بود معلوم بود که نظریات شمارا درباب اینکه‌مسترشوستر
قادر بهیچ فعلیکه مخالف میل دولت روس باشد نخواهد بود پسندیده
است و اظهار داشت مادامیکه رویه از همین قرار باشد دولت‌روس
هیچ اقدامی ازقبیل آنچه در نظر بود نخواهد نمود من در
ترغیب آن جناب سعی نمودم صریح تر شرح بدهد ترتیباتیرا که او
برای اشکالات موجوده مرضی تصور میکند چیستکه تمام علل
اقدامات جدی ازطرف دولت روس‌را مرتفع نماید ولی ثمری نبخشید
او تکرار نمود باید به‌مستر شوستر فهمانید که او بایستی بمشورت
دولتین عمل نماید (هوك اپرن)

(نمره ۵۹)

تلگراف سر ادوارد گری بسر جارج بارکلی
وزارت خارجه ۲۴ اکتبر ۱۹۱۱ مطابق غره ذیقعده
(ازدیاد مستحفظین قونسولگری)

رجوع به تلگراف ۲۴ اکتبر شما
دو اسکادرن قشون در ۲۰ و ۲۱ اکتبر از بمبئی حرکت نموده
در صلاحیت اعزام سریع این دو دسته قشون بشیراز با کرنل کاکس
مذاکره نمائید من با پیش نهاد نایب السلطنه هند درباب عودت
لوازم حمل و نقل این دو دسته به بمبئی برای حمل دو اسکادرن دیگر
موافقت نموده‌ام بنابراین ۲ اسکادرن دیگر تا ماه نوامبر وارد نخواهند شد

(نمره ۶۰)

تلگراف سر جارج بارکلی بسر ادوارد گری (واصله در ۲۵ اکتبر)
طهران ۲۵ اکتبر ۱۹۱۱ مطابق ۲ ذیقعده
(ازدیاد مستحفظین قونسولگری)

من از علاءالدوله تقاضا نموده‌ام که بخوانین مابین بوشهر و شیراز تعلیمات
بدهد که حتی‌القوه در فراهم نمودن وسایل تسهیل عبور قشون ما
سعی بنمایند آن جناب هم بی مضایقه قبول نمود علی الظاهر
او مصمم شده است که بشیراز حرکت نموده و ماموریت خود را عهده نماید

(نمره ۶۱)

تلگراف سر جارج بارکلی بسر ادوارد گری (واصله در ۲۵ اکتبر)

طهران ۲۵ اکتبر ۱۹۱۱ مطابق ۲ ذیقعده
مرحمت فرموده به تلگراف ۱۶ شهر حال خودتان مراجعه نمائید
گمان میکنم بتوانم ۲۵۵ لیره برای ختم دعوی مادموازل رس
بعنوان حسن مساعدت دریافت بدارم چنانچه محفوظ داشتن حق
دریافت مبلغ مضاعف برسم خسارت مضروب شدن مشار الیها منظور
بشود مطلب خیلی بتاخیر خواهد افتاد اگر بتوانم ۲۵۵ لیره را
دریافت بدارم اکیداً تصویب می‌نمایم که او هم قبول بکند آیا در صورت
قبول او شما تصویب می نمائید

(نمره ۶۲)

تلگراف سر جارج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله در ۲۵ اکتبر)
طهران ۲۵ اکتبر ۱۹۱۱ مطابق ۲ ذیقعده
طرق جنوب — تجار انگلیسی مقیم شیراز میل مفرط در حمل اجناس
باصفهان و بوشهر دارند و برای این مقصود بقونسول موقتی انگلیس
متوسل شده‌اند راهها خیلی نا امن است و اولی آنستکه قوافل
منتظر ورود قشون انگلیس بشوند اگر قشون مزبور بایستی بآنها
همراه بشوند مذاکره‌ئیکه من دیروز با دولت ایران نمودم از قرار
معلوم مانع از این اقدام است ولی مساماً در عرض مدت متناسبیکه
بدولت ایران مهلت داده شده که ترتیب مؤثری برای وضع طرق اتخاذ
نموده و بموقع اجرا بگذارند
بمجرد اینکه سوارها بشیراز برسند سپاهی‌های مستحفظ سابق از

انجاحر کت کردنی خواهند بود چون مدت خدمت آنها درقونسولگری آنجا در آنوقت منقضی خواهد شد و بترتیب معمولی درموقع خود مسافرت ببوشهر خواهند نمود

آیا گمان میکنید اگر موقع مغتنمی برای حمل مال التجاره بدست بیاید (که حقیقة مشکل است) و باتفاق قشون انگلیس به بوشهر فرستاده بشود با مفاد مذاکره من بادولت ایران خیلی متضاد خواهد بود؟

(نمره ۶۳۰)

مکتوب سر ادوارد گری به میرزا مهدیخان

وزیر امور خارجه سر اوارد گری وصول یادداشت مورخه ۱۳ اکتبر میرزا مهدیخان را درباب اوضاع جنوب ایران و تعلق گرفتن اراده دولت انگلیس بازدیاد مستحفظین قونسولگری انگلیس در آنجا با کمال احترام اعلان میدارد

سر ادوارد گری باکمال احترام در جواب بیان مینماید چنانچه سابقاً به میرزا مهدیخان شفاهاً اطلاع داده شده برای اعزام قشون مضاعف امر صادر شده است و موقع نسخ آن حکم گذشته است

استعداد مزبور در نقاط معینه در ایران برای حفظ قونسولگریهای انگلیس و جان ومال اتباع انگلیس نصب خواهند شد

دولت انگلیس هرنوع اقدام دولت ایرانرا در اعاده تامین و افتتاح طرق بروابط تجارت باصلح و سلم استقبال می نماید و همینکه این نتیجهٔ مطلوبه حاصل شد استعداد اضافهٔ از ایران عودت داده

خواهد شد سر ادوارد گری میرزا مهدیخان را متذکر می نماید که سابقاً در مواقع عدیده ازطرف دولت ایران درباب استقرار نظم بدولت انگلیس اطمینانها داده شده و آن اطمینانها تاحال منتج باثرات مطلوبه نگردیده بنا براین دولت انگلیس در این موقع در قبول آنها نمیتواند خودرا راضی به نماید چونکه نظر بعدم قدرت حکومت مرکزی یك بلوای واقعی در نواحی فارس وجاهای دیگر محیط است این بلوا در شیراز بدرجهٔ رسیده که جان ومال اتباع انگلیس را بمخاطرات قریبه تخویف نموده و احتمال وقوع آن مخاطرات هم آن میرود

نامزد شدن علاء الدوله بفرمانفرمائی فارس و اصلاح بین صولة الدوله و قوام الملك که میرزا مهدیخان در یاد داشت خود ذکر نموده ندرتاً اثراتیرا که میرزا مهدیخان پیش بینی میکنند خواهد داشت

دولت انگلیس اطلاعات جدیده حاصل نموده که یك خانم دکتر انگلیسی در حوالی آباده سخت زده شده و اموالش بسرقت رفته و در همان واقعه معادل ۱۴۰۰ لیره اجناس کمپانی دیکس هم سرقت شده و در ٤ میلی شیراز غلام تلگراف را لخت نموده و آلات کار اورا بسرقت بردند غلام دیگریکه باتفاق سوارهای دولتی میرفته در ۸ میلی مسافت از شیراز طوایف آن نواحی محاصره اش نموده اند پست از بوشهر سرقت شده جاده از طرف جنوب شیراز بحدی خطرناك استکه در واقع تردد ناپذیر است در صورتیکه

راه شمالی شیراز در عرض یك ماههٔ ماضی بکلی مسدود بوده
صولة الدوله در تقویت حکومت مرکزی برای اعاده نظم چنانچه
میرزا مهدیخان اظهار میدارد که تعهد نموده است ابداً قدمی برنداشته
بلکه بنا باطلاعاتیکه دولت انکلیس کسب نموده علی الرؤس در صدد
تجدید اغتشاش است بعلاوه بدولت انکلیس اطلاع رسیده که
که ۳۰۰ نفر سرباز همدانی بتازکی درحوالی یزد خواست بایك‌دسته
کهکلوئیها طرف شده بعد از مجادلهٔ سخت مغلوب شده اند و در
۱۳ اکتبر ٤ عدل قماش کمپانی ذیکلر درراه شیراز به بوشهر سرقت
شده و در اوایل همان ماه در حوالی کازرون معادل ٤۰۰ لیره اجناس
کمپانی دیگر را بسرقت برده‌اند

باین جهات دولت انکلیس نمیتواند اوضاع جنوب ایرانرا عموما و
شیراز را خصوصاً نوع دیگری بجز تهدید کنندهٔ جان ومال اتباع
انکلیس فرض نماید و بردولت انکلیس فرض وواجب است اقدامات
وافیهٔ که امروزه ازقوه دولت ایران خارج است درحفظ اتباع خود
بنماید بمحض اینکه تامین و آسایش در نواحی منقلبه: مستقر
گردید دولت انکلیس استعداد اضافهٔ خود را که حالا مجبوراً
از هندوستان حرکت داده‌اند اعاده خواهند داد

(وزارت خارجه ۲۵ اکتبر ۱۹۱۱)

(نمره ٦٤)

تلگراف سر ادوارد گری به مستر ارین

وزارت امور خارجه ۲٦ اکتبر ۱۹۱۱ مطابق ۳ ذیقعده

رجوع به تلگراف ۷ اکتبر شما ـ بدولت روس اطلاع بدهید که
ما از قصد خودمان درباب بندر عباس و کرمان و هم عجالة صرف
نظر نمودیم و فقط ٤۰۰ نفر قشون برای تقسیم در بوشهروشیراز
و اصفهان بنا به تعدیل سرجارج بارکلی بامشورت قونسولهای محلی
میفرستیم قسمت اول این قشون در ۲٦ اکتبر وارد بوشهر
میشود ونصفهٔ دیگر درماه نوامبر ونیز اظهار بدارید که ما
بدولت ایران اطلاع داده‌ایم که نظر باحتمال مخاطره جان ومال اتباع
انکلیس درشیراز و سایر نقاط ما مجبور باعزام این استعداد اضافی
شدیم وماهرنوع اقدام دولت ایرانرا در اعاده‌نظم و افتتاح طرق برای
تجارت بصلح و سلم استقبال مینمائیم و همینکه این نتایج حاصل شد
قشون الحاقی از ایران عودت داده خواهدشد

(نمره ٦٥)

تلگراف سرادوارد گری بمستر اوبرون

وزارت امور خارجه ۲٦ اکتبر ۱۹۱۱

رجوع به تلگراف ۲٤ اکتبر شما ـ من موافقت دارم که نباید
گذارد در استقلال ایران علائم مخالف روابط حسنه نسبت بدولت
انکلیس یاروس ظاهر بشود و این واضح استکه نظر به ترتیب
جغرافیائی هر دولتی از حفظ منافع دولت روس امتناع بنماید دولت
مزبور آنرا در طهران باختیار خود نخواهد گذارد

این مسئله را البته باقتضای وقت بشوستر خاطر نشان خواهیم نمود و لازم باظهار من نیست که اصرار من در قبول نمودن استعفای ماژور استکس از استخدام دولت انکلیس وداخل خدمت دولت ایران شدنش در واقع تصریح همین معنی بود بجز اینکه پولی برای دولت ایران تهیه بشود بقسم دیگری طرق جنوب تامین حاصل نخواهد نمود و همین قسم تردد نابذیر خواهد ماند و خسارت کلی بتجارت ما وارد خواهد آمد   لهذا لازم است بزودی مساعدت پولی با دولت ایران بشود

بمحض فرصت یافتن باید در موضوع فوق با وزیر امور خارجه موقتی مذاکره نمائید

(نمره ٦٦)

تلگراف سر ادوارد گری بسر جارج بارکلی

وزارت امور خارجه ٢٦ اکتبر ١٩١١ مطابق ٣ ذیقعده

رجوع به تلگراف ٢٥ اکتبر شما — اگر خانم رس مبلغ غرامت را قبول نماید من تصویب می‌نمایم

(نمره ٦٧)

مکتوب مستر ارن بسر ادوارد گری (واصله در ٢٨ اکتبر)

سن بطرزبورغ ٢٥ اکتبر ١٩١١ مطابق ٢ ذیقعده

آقا — رجوع به تلگراف ٧ شهر جاری خودم باکمال افتخار سواد مکتوب خصوصی که مسیو نراتوف درباب ازدیاد استعداد قونسولگری

روس در رشت و اصفهان بمن نوشته لفاً ارسال میدارم

(امضا هوك ارن)

(ضمیمه نمره ٦٧)

(سواد مکتوب مسیو نراتوف بمستر ارن)

سن بطرزبورغ ٢٤ اکتبر ١٩١١ مطابق غره ذیقعده

مستر ارن عزیزم — در یادداشت مورخه ٦ اکتبر خودم بشما اطلاع دادم که ممکن است دولت اعلیحضرت امپراطوری نظر باوضاع ناکوار ایران مجبور بازدیاد مستحفظین بعضی از قونسولگریهای خود در آن مملکت بگردد

پیش بینی من تائید شده و رای قطعی بافزودن ١٥٠ نفر مستحفظین قونسولگری اصفهان و ١٠٠ نفر بقونسولگری رشت علاقه گرفته و این عده قشون بهمین زودی تکمیل خواهد شد

(مخلص شما نراتوف)

(نمره ٦٨)

تلگراف سر جارج بارکلی بسر ادوارد گری (واصله در ٢٨ اکتبر)

طهران ٢٨ اکتبر ١٩١١ مطابق ٥ ذیقعده

باکمال افتخار خاطر مبارك را مستحضر میدارم که خزانه‌دار کل مستر هیکك ومستر شنیدر اتباع انکلیس را به نمایندکی خود در اصفهان و شیراز تعیین نموده محتمل است تعیین مستر هیکك تولید مخالفتی از طرف دولت روس نماید   چون جنرال قونسول انکلیس از اصفهان

خبر میدهد که همکار روس خودش علناً اظهار تعجب از تعیین تبعهٔ انکلیس در منطقهٔ روس نموده

ازقرار مفهوم مستر هیکاك که زن ارمنی نکاح نموده از سنه ١٨٩٧ در اصفهان دارای مشغله بوده است من دلیلی در اعتقاد بضد روس بودن او ندارم مسیو بکلوسکی کاملا مستحضر است که این تعیین بکلی بدون اطلاع من بوده و من نمیتوانستم یك شخص معینی‌را از قبول شغلیکه بتوسط خزانه‌دار کل باو تفویض شده منع نمایم

(نمره ٦٩)

تلگراف سر جارج بار کلی بسر ادوارد گری (واصله در ٢٨ اکتبر)

طهران ٢٨ اکتبر ١٩١١ مطابق ٥ ذیقعده

ازدیاد قشون — من پیشنهاد می‌نمایم بنایب ویلسن اجازه‌داده بشود که برای معیت با دستهٔ قشونی که عازم جنرال قونسولگری اصفهان هستند در شیراز توقف نماید قشون درمسافرت باصفهان بواسطهٔ بصیرت او از ترتیب ایران خیلی منتفع خواهدشد توقف او چندان طولانی نخواهد شد چون یکی از دسته‌جات قشون که حالا وارد بوشهر شده‌اند باصفهان خواهند رفت

(نمره ٧٠)

تلگراف کرهم قونسول جنرال به‌سر ادوارد گری (واصله‌در ٢٨ اکتبر)

اصفهان ٢٨ اکتبر ١٩١١ مطابق ٥ ذیقعده

خانم رس در ٢٧ اکتبر باتفاق مستحفظ حکومت محلی از آباده

بشیراز حرکت کرد

(نمره ٧١)

تلگراف سرجارج بارکلی به‌سرادوارد گری (واصله در ٢٩ اکتبر)

طهران ٢٩ اکتبر ١٩١١ مطابق ٦ ذیقعده

شاه مخلوع — از اطلاعات واصله به همکار روس من همچو مستفاد میشود که محمد علی میرزا هنوز این اندازه متابعین دارد که باز اسباب زحمت دولت ایران بشود دو سه فقره مجادله بین قشون اعلیحضرت مزبور و قشون دولتی بنازکی در بندر جز واقعه در کنار بحر خزر واقع شده ازقراریکه خبر میدهند دریکی ازجنگهای اخیره قشون دولتی که مرکب از ١٥٠٠ نفر بوده مغلوب شده

(نمره ٧٢)

تلگراف سرجارج بارکلی بسرادوار گری (واصله در ٣٠ اکتبر)

طهران مورخه ٣٠ اکتبر ١٩١١ مطابق ٧ ذیقعده

ازدیاد استعداد قونسولگریهای روس — مرحمت فرموده به تلگراف ٧ شهر جاری از سن‌پطرزبورغ مراجعه نمائید

وزیر مختار روس بمن اطلاع میدهد ١٠٠ نفر قشون روسی‌درانزلی پیاده شده که به مستحفظین قونسولگری روس دررشت ملحق‌بشوند وکان میکنم انتظار ٢٠٠ نفر دیگر را هم برای اضافه شدن به مستحفظین قونسولگری اصفهان دارد

وزیر مختار روس شرح اعلان ٢٤ من بدولت ایرانرا قرائت نمود

و از دولت متبوعهٔ خود در باب اعلان نمودن خودش بدولت ایران
کسب تکلیف نموده

(نمره ۷۳)

تلگراف سرجارج بارکلی بسر ادوارد گری (واصله در ۳۰ اکتبر)
طهران ۳۰ اکتبر ۱۹۱۱

خانم رس تلگراف کرده که مجدداً به تهاجم اشرار دچار شده
مستحفظین او بمحض رؤیت اشرار که ۴۰۰ نفر میشدند فرار نموده
لباسیکه پوشیده بوده با وجه نقدیکه داشته سرقت نموده‌اند و چندین
گلوله از نزدیك او عبور نموده او از آباده که ظاهراً مجبور به
مراجعت بانجا شده تلگراف نموده است

(نمره ۷۴)

تلگراف سر ادوارد گری بسرجارج بارکلی
وزارت امور خارجه ۳۰ اکتبر ۱۹۱۱

رجوع به تلگراف ۲۵ اکتبر شما — سوار برای همراهی قوافل
نباید بگمارید البته بقونسولهای خودمان دستور العمل داده‌اید که
قشون وارد شده برای اشتغال در این امر نیست

(نمرهٔ ۷۵)

تلگراف سر جارج بارکلی بسر ادوارد گری (واصله در ۳۱ اکتبر)
طهران ۳۱ اکتبر ۱۹۱۱ مطابق ۸ ذیقعده

پیاده شدن دسته اول سوار از کشتی بدون عیب و نقص

انجام پذیرفت

(نمره ۷۶)

تلگراف سرجارج بارکلی به سرادوارد گری (واصله در ۲ نوامبر)
طهران ۲ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۰ ذیقعده

در ضبط اموال برادرهای شاه مخلوع بواسطهٔ سهیم شدن آنها در
شورش جنرال قونسول دولت روس بقوهٔ جبریه مداخله نموده شرح
واقعه بتاریخ ۹ و ۱۰ اکتبر مختصراً از طهران به جریده تایمز اطلاع
داده شده از این قرار است

(۱) طهران ۹ اکتبر مطابق ۱۵ شوال

بموجب امر کابینه امروز خزانه‌دار کل یك نفر صاحب منصب و ۵
نفر ژاندارم خزانه فرستاد که ثبت اموال در طهران شعاع السلطنه را
که ضبط دولت شده است بردارند ۲ نفر از اجزای ژنرال قونسولگری
بلباس رسمی با ۱۰ نفر قزاق روسی مامورین را بزدن با گلوله تخویف
نموده و امر به رجعت نمودند آنها هم عودت نمودند

این واقعه تاحال غیر مکشوف مانده چون شعاع السلطنه دعوی در
حمایت عثمانی بودن را ندارد نه روس مسئله حالیه رجوع به وزیر مختار
روس شده

(۲) طهران ۱۰ اکتبر

واقعهٔ دیگری دیروز درباب ضبط اموال مختلفهٔ شعاع السلطنه رخ
نمود قزاقان روسی با یك نفر صاحب منصب جنرال قونسولگری

در سر اموال حاضر بودند آنها ٥ نفر ژاندارم خزانه ویك نفر صاحب‌منصب را که برای نوشتن صورت اموال فرستاده شده بودند دستگیر نموده و آنها را سوار قاطر نموده به قونسولگری روس فرستادند.

امروز یك عدهٔ کثیری ژاندارم خزانه بمنزل شعاع السلطنه رفتند و در آنجا فقط یك عدهٔ قلیلی قزاق ایرانی دیدند آنهارا خارج نموده و آنجا را تصرف نمودند.

از قرار مذکور حالا قزاق روسی ازتمام مایملك برداشته شده تمام این پیش آمدها بواسطهٔ سبقت جستن مسیو بختانوف جنرال قونسول روس بوده

وزیر مختار روس مسئله را اصلاح نموده و ظاهراً واقعه خاتمه پذیرفته بجز اینکه دولت ایران از این اقدام جنرال قونسول پرتست نموده از ملاحظهٔ تلگرافات مزبور درك خواهید نمود که اقدام جنرال قونسول روس ضدیت در ضبط اموال شعاع السلطنه که تبعهٔ روس نیست بوده

امروز وزیرمختار روس بر حسب امر از سن پطرزبورغ دعوی برداشته شدن ژاندارم شوستر را (که متصرف اموالند) از اموال شعاع السلطنه نموده این اموال نزد بانك روس گرو بوده و یکی از آنها در اجارهٔ تبعهٔ روس بوده وزیر مختار روس تمام ترتیبات را درباب حقوق دولت روس با دولت ایران داده بود ولی دولت

روس بنای دعوی خودرا بر این قرار میدهد که بدون اعلان قبل از وقت به جنرال قونسولگری روس ژاندارم شوستر برای تصرف اموال مزبور فرستاده شده است

مسیو بکلوسکی نیز مامور است که مطالبهٔ ترضیهٔ رسمی برای واقعهٔ که در ۱۰ اکتبر درموضوع اموال مذکوره رخ نموده بنماید

باین‌معنی که ازقرار مذکور ژاندارمهائیکه متصرف اموال بوده اند در موقع عبور دو نفر اجزای جنرال قونسولگری تفنگهای خود ر بطرف آنها قراول رفته اند وهمچنین بمسکن جنرال قونسولگری‌ا که مجاور بمایملك مزبور است طرف بحث این‌واقعه صاحب‌منصب فرمانده ژاندارم است وزیر امور خارجه ایران بوزیر مختار روس پیش‌نهاد نموده که بعد از تحقیق طرفین در اظهارات صاحب‌منصب قونسولگری اگر روایت او مقرون بصحت شد در جبران ان حاضرخواهندبود ولی دولت روس این پیشنهادرا رد نموده و دعوی ترضیه مینماید

(نمره ۷۷)

تلگراف سرجارج بارکلی بسر ادوارد گری (واصله‌در ۲ نوامبر)
طهران ۲ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۰ ذیقعده

مستر لکفرکه تبعهٔ انگلیس و از هواخواهان جدی حزب ملی ایران است از طرف شوستر بریاست مالیهٔ تبریز منصوب گردیده

در عرض دوسالهٔ اخیر لکفر در استخدام دولت ایران بوده ولی قبل از آن در استخدام بانك شاهنشاهی بوده است

(نمره ۷۸)

مکتوب سر ادوارد گری بسر جارج بارکلی

وزارت خارجه ۳ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۱ ذیقعده

آقا ـ امروز عصر وزیر مختارایران باینجا آمده واز قونسول روس مقیم استراباد درباب تحریك و تقویت او از شاه مخلوع وبودن عدهٔ از ترکمانهای روس درجزوهمراهان شاه‌مخلوع شکایت‌نمود او نیز شکایت نمود که شاه مخلوع دستور العمل حمل اسلحه و آلات ناریه از فرانسه و آلمان داده است و این محمولات از خاك روسیه خواهند گذشت .

در باب شکایت اولی دولت روس‌انکار نمود که مامورین آنها بهیچ وجه محرك شاه مخلوع نبوده‌اند در موضوع دوم تعهد نموده اند که بادارات گمرك خودشان قدغن نمایند که از عبور اسلحه ممانعت نمایند اگر چه انها نمیتوانند ضمانت بنمایند که آلات مزبوره از گمرك گرزانده نشود .

مستر نیکلسن از وزیر مختار مزبور پرسید که چه از ما میخواهد بکنیم ما مداخله دراین‌مسئله کهنمی‌توانیم بکنیم ونمیتوانیم هم برویم به دولت روس بگوئیم که هر چه انها می گویند ما اعتماد نمی نمائیم و راپورتی که بدولت ایران رسیده همه را معتبر می دانیم وزیر مختار اظهار داشت که ترکمان های روسیه با شاه مخلوع هستند .

مستر نیکلسن اظهار اسف نمود از اینکه چیزیکه اسباب تسلیت

مشار الیه باشد نمی تواند بگوید و دولت انگلیس هم هیچ مدرکی برای مداخله در موضوع مزبور ندارد (ای گری)

(نمره ۷۹)

تلگراف سر ادوارد گری بسرجارج بارکلی

وزارت‌امورخارجه ٤ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۲ ذیقعده ۱۳۲۹

شاه مخلوع — وزیر مختار ایران شاکی است که کشتی جنگی روس در طرف غربی استراباد قشون پیاده نموده و با ترکمان هائی که از جانب شاه مخلوع جنگ مینموده اند معیت کرده‌اند . در صحت این خبر اطمینان حاصل نمائید .

(نمره ۸۰)

تلگراف سرجارج بارکلی به سرادوارد گری (واصله در ٥ نوامبر)

طهران ٥ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۳ ذیقعده۱۳۲۹

(دعوی تقویت روس بشاه مخلوع)

خبری در انجا اشتهار یافت که قشون روس بخشکی پیاده شده و در مجادلهٔ که در تلگراف ۲۹ اکتبر خودم اطلاع دادم شرکت نموده‌اند

اظهاریکه از طرف وزیر مختار ایران بشما شده (بموجب تلگراف دیروز شما) محتمل روایتی از این اشتهار است

تصدیق این خبر بمن نرسیده منشاء اخبارات موثقهٔ من در نواحی استراباد وزیر مختار روس است که اظهار می‌نماید این روایت بی اصل است

معدودی سرباز بعد از انقضاء مجادله بجهة اینکه علائم غارت از ترکمانها ظاهر شده بود در بندر جز پیاده شده‌اند مرکز قشون بحری در (آسورد) مساعدت طبی به مجروحین نموده بعضی از مجروحین قشون دولتی برای معالجه به مریضخانه برده شده و هنوز هم آنجا هستند

یك عده از قشون دولتی هنوز در نایب قونسولگری روس در بندر جز پناهنده هستند چون بعد از جنك عدهٔ کثیری در آنجا متحصن شدند

(نمره ۸۱)

تلگراف سرجارج بار کلی بسر ادوارد گری (واصله ٥ نوامبر)
طهران ٥ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۳ ذیقعده

(اموال ضبطی و واقعه روس و ایران)

هنوز علائمی از تمکین دولت ایران بتقاضاهای وزیر مختار روس چنانچه در تلگراف دوم نوامبر خودم اطلاع دادم ظاهر نیست

پیغامی از طرف وزیر امور خارجه امروز صبح بمن رسیده و تاکید نموده که وزیر مختار روس را بملایمت ترغیب نمایم

من جوابدادم خوب است دولت ایران با تقاضاهای آنها موافقت نماید و اظهار داشتم که وزیر مختار روس نمیتواند دستوریکه دولت متبوعهٔ او بعد از مداقهٔ عمیقه باو داده است تغییر بدهد

(نمره ۸۲)

تلگراف سر ادوارد گری بسر جارج بار کلی
وزارت امور خارجه ٦ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۱٤ ذیقعده ۱۳۲۹

رجوع به تلگراف ۲ نوامبر شما ـ درباب انتخاب مستر لکفر مسلماً دولت روس از این انتخاب رنجش حاصل خواهد نمود و محل شبهه نیستکه برای مدافعه از منافع خودش بوسیله اقدامات جدی تعقیب خواهد نمود و حتی ممکن است باشغال شمال ایران هم منجر بشود

شما باید بشوستر نصیحت مؤکد بکنید که حتی المقدور با سفارت روس ملاطفت نماید و اورا از سوء نتیجهٔ این اقدامات متضاد متواتره که از طرف او بروز می‌نماید مسبوق نمائید شما باید بالصراحة بمستر شوستر بفهمانید که دولت روس تسلط این‌را ندارد وسایلی بکار ببرد که اثرات وخیمهٔ در پیشرفت مقاصد مشار الیه نماید که دفع آن برای او غیر ممکن باشد باید اورا ملتفت نمائید که اگر تمام ادارات در منطقهٔ روس را اتباع انکلیس احاطه نمایند یقیناً دولت روس اقدامات در حفظ منافع خود خواهد نمود و دولت انکلیس هم نمیتواند جلوگیری از این نوع اقدامات دولت مزبور نماید چونکه مخالف مفاد معاهده ۱۹۰۷ است

دولت انکلیس ملتزم است هر نوع اختلالی را که بتوسط انکلیسان در نفوذ دولت روس در شمال ایران واقع بشود مرتفع

بدارد و بر خاطر دولت روس تاثیر نموده که بواسطهٔ رویهٔ که
مستر شوستر در اداره نمودن امور تعقیب نموده این اختلال بعرصهٔ
ظهور خواهد رسید

(نمره ۸۳)

تلگراف سرجارج بارکلی بسرادواردگری (واصله در ۶ نوامبر)
طهران ۶ نوامبر ۱۹۱۱ ۱۴ ذیقعده ۱۳۲۹
(واقعهٔ بین روس و ایران درباب املاك شعاع السلطنه)

جواب دولت ایران درمقابل تقاضای دولت روس بلحن محترمانه
و ملایمی است ولی رسماً تقاضا را رد می نماید شرح مراسله از
این قرار استکه این تقاضا بامقام دولت ایران وروابط ودادیهٔ مستقره
بین ایران و روس مخالف است
دولت ایران به بی تقصیری خود متمسك است و اظهار میدارد که
اگر در این قضیه محاکمه بشود دولت روس تصدیق خواهد نمود
که حق بجانب او نیست دولت ایران برای توضیح تمام واقعه
حسن طلب می نمایند و برای تحقیق مسئله حاضرند چون دولت
روس بعد از تدقیق عمیقانه تقاضای خود را پیش نهاد نموده گمان
نمیرود انرا مسترد بدارد

(نمرهٔ ۸۵)

تلگراف مستر اوبرون به سرادوار گری (واصله در ۶ نوامبر)
سن پطرزبورغ ۶ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۴ ذیقعده

(شرح مکتوب ذیل مورخه ۷ نوامبر در ۶ نوامبر مخابره شده)
آقا — وزیر امور خارجه موقتی روس دیروز بمن اظهار داشت
که اخبار متواتره از ایران در باب اعمال غیر مرضیه به او رسیده
که آتیه بسیار وخیمی را احراز می نماید و اگر التیامی حاصل
نمایند حقیقتاً بر دولت روس فرض است که یك فعالیتی
نماید .
آنجناب مخصوصاً به دو فقره مشاجرهٔ که بین دولت روس و ایران
واقع شده رجوع نمود که یکی بعضی انتخاباتی است که شوستر نموده
و دیگری واقعه بین قزاقان ایرانی وژاندارمه شوستر است که جنرال
قونسول روس هم دخیل بوده وقعه ثانی این مسائل در اخبار
تلگرافی طهران مندرج است .
مطابق شرح خیلی مختصریکه مسیو نراتوف برای من بیان نموددولت
ایران (که برای اعمال او آن جناب تصور میکنند مستر شوستر
مسؤل است) میخواستند اموال بعضی از متعلقان شاه مخلوع
را ضبط نماید که منافع بانك روس هم در آن اموال مدخلیت
داشته دولت روس مخالفتی در ضبط اموال نداشته ولی در حفظ
منافع بانك خودش ناگزیر بوده جنرال قونسول روس قزاق برای
حفظ اموال گذارده بود و بارهٔ مشاجرات بین قزاقان و
ژاندارمه‌های شوستر واقع شده بود .
در این باب دولت ایران بحدی سبقت جسته بود که تقاضای انفصال

جنرال قونسول روس و بعضی از اجزاء جزء قونسولگری را که در این موضوع دخیل بودند نموده بود وزیر مختار روس بداهة یادداشت دولت ایران را عودت داده بود و بعضی مذاکرات ناملایم مابین مسیو پکلوسکی و وزیر امور خارجهٔ ایران رد و بدل شده بود بحالة همه چیز بسته باقدامات من بعد دولت ایران است اگر در سبکی که ایجاد مسئله را نموده بودند مصر بشوند مطلب بسیار وخیم خواهد شد و نمیدانم چه اقدامی دولت روس باید بنماید
روابط بین دولتین از قراریکه من استنباط می نمایم اختلال کلی حاصل نموده.

در مسئله تعیینات مسیو نراتوف اظهار داشت مستر شوستر سه نماینده خزانه برای شیراز و اصفهان و تبریز نامزد نموده است که همه بکلی انگلیسی هستند دولت روس در تعیین دو فقرهٔ اولی هیچ مخالفتی ندارد (ودر اصفهان این دو انتخاب حسن برخورد یافته) ولی شخصیکه برای تبریز نامزد شده یك مستر لکفر نامی استکه نزد دولت روس ازجمله معاندین مشهور روس معروف است و این انتخابرا نمی توان تحمل نمود

من اظهار نمودم خاطر آن جناب مطمئن باشد که انتخاب مذکور بدون استحضار سرجارج بارکلی بوده و مسیو نراتوف بی تامل قبول نمود ازبابت خللی که در روابط روس وایران واقع شده من اظهار نمودم خیلی موجب است استکه اعمال یك نفر آمریکی

دولت روس را ناچار بپاره اقدامات در شمال ایران بنماید که در صورت دیگر بهیچوجه در صدد تعقیب آن اقدامات بر نمیآمد
مقصود آنجناب این بود که از مستر شوستر در اقدام باعمال منفورهٔ دولت روس جلو گیری بشود
بعقیدهٔ شخص من این طور می نمود که نماینده‌های دولتین در طهران (اگر بانها در این موضوع تعلیمات داده بشود) بوسایل ممکنه توضیح بنمایند که یا مستر شوستر باید ازاین رویه اعمال دست بردارد یا اخراج بشود مسیو نراتوف مدتی در این موضوع مذاکره نمود ولی گمان نمیکرد که دراین موقع اقدام نماینده دولتین اثری در این مسئله بنماید و اظهار نمود راست استکه دولت ایران بالشخصه اینقدر ها از مستر شوستر راضی نیست ولی او حامیان قدرتمند در مجلس دارد بعلاوه کنترات او با دولت ایران استکه آنجناب تصور می نمود ابطال آن قبل از انقضاء مدت ان مشکل است
(هوك ابرن)

(نمره ۸٦)

تلگراف سر جارج بارکلی بسر ادوارد گری (واصله در ۷ نوامبر)
طهران ۷ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۵ ذیقعده ۱۳۲۹
(خانم رس) ـ فرمانفرمای فارس بنایب الحکومهٔ شیراز دستور العمل داده استکه ۱۰۰ نفر سوار بفرستید خانم رس را از آباده که او حالا در آنجا معطل است تاشیراز مشایعت بنمایند

من مرددم که آیا نایب الحکومه قادر به تهیهٔ این اندازه مستحفظ خواهد بود یا خیر

عقیده قونسول انگلیس مقیم شیراز این استکه توقف اجباری خانم رس در آباده محتمل است باعث علت مزاج او بشود و نیز اطلاع میدهد که خانم مزبور نهایت اشتیاق را برسیدن بشیراز دارد و قونسول معظم الیه درخواست مینماید باو اجازه داده شود که یك عدهٔ متناسبی سوار هندی (البته باموافقت فرماندهٔ آنها) پس از ورود بشیراز فرستاده بشود که مشارالیهـا را باتفاق خود بشیراز بیاورند مستر ناکس تصور نمیکند که حکومت محلی بهیچوجه مخالفتی در این باب بنماید مخالفت عمده این استکه اگر ما در مورد خانم رس از مستحفظین قونسولگری بکار ببریم محتمل مجبور خواهیم شد که در موارد دیگر هم بکار ببریم ولی اگر یك عدهٔ کافی مستحفظ ایرانی بدست نیاید یگانه طریق بسلامت رساندن آن خانم بشیراز همین است

مستر ناکس اظهار میدارد مسئله خانم رس جالب توجه اشرار شده و تردیدی نیستکه اقدامات ما در این باب اشتهار محلی خواهد یافت وباعث عطف نظر آنان خواهد شد

رجوع به تلگراف ۲۶ اکتبر شما خانم رس مبلغ غرامت را بترتیب مقطوعه سابق الذکر قبول نموده و منهم برسم ختم عمل کلیهٔ غرامت درمقابل سرقت اولیه قبول نمودم مشروط براینکه

دولت ایران فوراً بپردازد اکنون درصدد پیشنهاد نمودن دعوی دیگر برای سرقت ثانوی هستم و در مبلغیکه باید مطالبه‌شود مشغول تدقیق هستم

(نمره ۸۷)

تلگراف مستر اوبرون به سرادوارد گری (واصله در ۷ نوامبر)

سن پطرزبورغ ۷ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۵ ذیقعده

امروز مفـاد تعلیماتیرا که در ۶ نوامبر به سر جارج بارکلی داده اید بمسیو نراتوف تبلیغ نمودم مسیو نراتوف بعد از اظهار تشکر از اقدام شما گفت بمسیو پکلوسکی دستور العمل داده استکه در پرتست بضد تعیین مستر لکفر برای مالیهٔ تبریز معیت سرجارج بارکلی را اتخاذ نماید

(نمره ۸۸)

تلگراف سرجارج بارکلی بسرادوارد گری (واصله در ۸ نوامبر)

طهران ۸ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۶ ذیقعده ۱۳۲۹

(واقعهٔ بین روس و ایران درموضوع اموال شعاع السلطنه)

مرحمت فرموده به تلگراف مورخه ۶ نوامبر از سن پطرزبورغ و تلگراف همان تاریخ من مراجعه بنمائید

وزیر مختـار روس در جواب مراسله دولت ایران برای تقاضـای انفصال جنرال قونسول روس آنچه مقتضی بود نوشته است جوابیکه دولت ایران در مقابل آن داده بود فقط اظهار اسف بود

از اینکه چرا بایستی آن مراسله عودت داده بشود اگر اظهارات دولت ایران در مقابل عودت یاد داشت همین بوده که نوشته بودند پس می‌توان مسئله را خاتمه پذیرفته فرض کرد

اشکال عمده مطالبهٔ ترضیه و برداشته شدن ژاندارم از اموال مزبور است

(نمره ۸۹)

مخابرهٔ سر جارج بارکلی بسر ادوارد گری (واصله در ۸ نوامبر)

طهران ۸ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق غره ذیقعده

تعیین خزانه دار انگلیس در تبریز بر طبق تعلیمات مندرجه در تلگراف ۶ شهر حال شما من امروز عصر با مستر شوستر مذاکره نمودم او اظهار داشتکه نهایت اشتیاق را به ملاطفت با سفارت روس دارد و همیشه منظورش همین بوده ولی نمیتواند برخود هموار کند که بگذارد تمام پیشرفت در اصلاحات ایران لغو بشود ونیز عقیدهٔ او این بودکه در محضر دولت انگلیس مشهور استکه غرض دولت روس همین است چنانچه در مکتوب علنی خودش که برای طبع نوشته ازاین بابت و از بابت موانع موجوده در ایران اشاره نموده است

مشار الیه اظهار داشتکه مالیات آذربایجان بوضع ناهنجاری است چنانچه بجای وارد شدن عایدات از آنجا بمرکز حکومت مرکزی مجبور است وجوهات بانجا بفرستد لکن در عایدات آذربایجان

بصیرت کامل دارد و انتخاب او برای آذربایجان ٤ ماه قبل شده و مصمم استکه حتما اورا بمحل ماموریتش بفرستند و در موقع انتخاب لکن هیچ استحضاری از ضد روس بودن او نداشته و بالاخره او مجبور است آلات کار خود را از بین عده خیلی قلیلی که باو تفویض شده انتخاب نماید

من تاکید بلیغ در احتمال وقوع مخاطره برای دولت ایران از ضدیت او با روس نمودم و سؤال نمودم بنظر او دولت ایران در مقابل پرتست روس چه روشی اتخاذ خواهد نمود مشار الیه جواب داد بنظر من " دولت ایران مثل مقصریکه منتظر بشود تا شخص قوی‌تری اورا بدار بیاویزد تامل خواهند نمود "

چنانچه در موضوع دعوی مندرجه در تلگراف ۶ شهر حال من همین تامل را دارند

(نمرهٔ ۹۰)

تلگراف مستر ابرن به سرادوارد گری (واصله در ۸ نوامبر)

سن پطرزبورغ ۸ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۶ ذیقعده ۱۳۲۹

وزیر امور خارجهٔ موقتی بمن اطلاع میدهد که یك فوج مکمل (باتالیان) به تبریز اعزام شده این فوج بجای آنکه حالا در آنجا است و بواسطهٔ عزیمت افرادیکه مدت خدمتشان منقضی شده عده آن فوج خیلی قلیل شده برقرار خواهد شد و این تبدیل هیچ تغییری در ترتیب آنجا نمیدهد

(نمره ۹۱)

مکتوب سرادوارد کری بسر جارج بارکلی

وزارت امور خارجه ۸ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۶ ذیقعده ۱۳۲۹

آقا — وزیر مختار ایران امروز از سر نیکلسن سؤال نمود که آیا در باب اشکالاتیکه دولت روس در موضوع شعاع السلطنه پیش آورده تقویق بدولت متبوعه او خواهیم نمود یا خیر

سر نیکلسن جواب داد که ما از این مسئله مسبوقیم و برای دولت انکلیس خیلی مشکل استکه درباب اختلافیکه مابین دولتین روس وایران حادث است مداخله نماید او کفت سر جارج بارکلی کاملا ازاین قضیه مسبوق است و باوزیر مختار روس هم کمال خصوصیت را دارد بنظر او ختم این نوع مسائل در محل خود بهتر است

(ای کری)

(نمره ۹۲)

تلگراف سرجارج بارکلی بهسرادوارد کری (واصله در ۱۰ نوامبر)

طهران ۱۰ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۸ ذیقعده ۱۳۲۹

شرح ذیل مورخه ۹ نوامبر از شیراز رسیده :—

دیشب سر خه ئیها به کاروانسرای چنار راهدار که در هشت میلی طرف غربی شیراز واقع است و آذوقه برای قشون در آنجا ذخیره شده وسه نفر سپاهی انکلیس به محافظت آن کماشته شده حمله برده اند وتفنکچی های محلی بعد از زخمی نمودن یکنفر از آنها و مقتول نمودن یك اسب آنها را عقب نشانده اند سپاهیان که در

مجادله شرکت نموده بودند در خواست ازدیاد استعداد نموده اند چون منتظر تجدید حمله هستند من کمان نمی کنم ازدیاد استعداد آنها از قشون انکلیس پسندیده باشد وشرح واقعه را به حکومت محلی اطلاع داده وترتیب یکعده مستحفظ ایرانی دیگر برای آنجا داده شده من اقدام قونسول مزبور را تصویب نموده ام

نمره ۹۳

تلگراف سرجارج بارکلی به سرادوارد کری (واصله در ۱۰ اکتبر)

طهران دهم نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۸ ذیقعده ۱۳۲۹

رجوع به تلگراف ۸ شهر حال من — دولت روس به مسیو پکلوسکی تعلیمات داده است که فردا بدولت ایران اخطار بنماید که اگر در ظرف چهل و هشت ساعت با تقاضا های روس موافقت ننمایند تمام روابط باکابینه مقطوع خواهد بود ونیز بانها اخطار بنماید که درصورت تمکین ننمودن دولت ایران و قطع روابط دولت روس هر نوع اقدامی را که برای حفظ منافع خودش لازم بداند خواهد نمود

(نمره ۹۴)

تلگراف مستر ابرن به سرادوارد کری (واصله در ۱۰ اکتبر)

سن پطرزبورغ ۱۰ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۸ ذیقعده ۱۳۲۹

(شرح مکتوب ذیل مورخه ۱۱ در ۱۰ نوامبر مخابره شده)

آقا — دیروز من بملاقات وزیر امور خارجه موفق رفتم که کسب اطلاعی درباب واقعهٔ اخیره بین روس وایران بنمایم درملاقات

۶ شهر حال که در تلگراف همان‌تاریخ خودم اطلاع داده بودم مسیو زراتوف هیچ ذکری از تقاضای ترضیه نمودن وزیر مختار روس برای توهین اجزای قونسولگری روس نموده بود و دیروز از مندرجات تلگراف اخیر سرجارج بارکلی دراینموضوع هنوز مستحضر نبودم من فقط دراخبار تلگرافی ملاحظه نموده بودم که اختلاف بین دولتین اهمیت حاصل نموده

اکنون مسیو زراتوف به‌من اطلاع میدهد که وزیر مختار روس مسیو پکلوسکی سه‌فقره تقاضای ذیل را شفاهاً از دولت ایران نموده : —

دولت ایران دراعاده مراسله خودشان که درباب تقاضای انفصال جنرال قونسول روس نوشته بودند رضایت داشته باشند و وزیر امورخارجه‌ایران باید از توهینی که‌ژاندارمهای ایرانی بصاحب منصب قونسولگری روس‌وارد‌نموده بودند اظهارتاسف نماید واخیراً‌ژاندامها از منزل شعاع السلطنه (که موضوع بحث بوده) بر داشته بشوند و قزاق ایرانی بجای آنها کاشته بشود .

ظاهراً دولت ایران شق اول را که اعاده مراسله خودشان بوده قبول نموده اند اگر چه اظهار داشته بودند که از عمل مسیو پکلوسکی در اعاده آن متاسفند ولی دو فقره دعوی دیگر را رد نموده اظهار داشته بودند که بداتاً باید طرفین رسیدگی متفق در اینباب نمایند .

در باب توهین مسیو زراتوف توضیح نمود که دولت روس

متشکی است که ژاندارمها تفنك خودشان را بطرف دو نفر صاحب منصب قونسولگری روس که از جلو منزل شعاع السلطنه عبور میکرده اند نشانه نموده اند این واقعه را دو نفر از اجزاء و یك نفر صاحب منصب روسی که حاضر بوده روایت کرده اند فقط شهود دیگری که بتوان اقامه نمود خود ژاندارم ها هستند لهذا بیانات اجزاء قونسولگری در این باب باید پذیرفته شود .

مسیو زراتوف اظهار داشت که مسیو پکلوسکی از جوابی که دولت ایران در باب تقاضای او داده بودند دولت اعلیحضرت امپراطوری را مستحضر نموده و بنا بر این باودستور العمل داده شده که همان تقاضا را مکتوباً بدولت ایران پیش نهاد نماید و جواب فوری بخواهد و محتمل در همین روز که ما گفتگو می کنیم این دستور را مسیو پکلوسکی بموقع اجرا گذارده باشد و باضافه باو تعلیمات داده شده که اگر در عرض دو روز جواب مطلوب باو نرسد باید بدولت ایران اخطار نماید که روابط خودشان با آنها قطع است و دولت روس اقداماتی‌را که لازم بداند خواهد نمود مسیو زراتوف محرمانه به من اطلاع داد که اقداماتیکه در صورت لزوم دولت روس مصمم است بنماید اعزام یکعده قشون روسی مقدمتا بقزوین است که اگر لازم بشود مسیو پکلوسکی یکدسته از آنرا به طهران احضار بنماید که ژاندارم را جبراً از منزل شعاع السلطنه حرکت داده بجای آنها قزاق ایرانی بگذارند وبعد بقزوین مراجعت

نمایند

من درمقابل بیانات مسیو نراتوف چیزی بجز اینکه من گمان میکنم دولت ایران تمکین بنماید اظهاری ننمودم

(امضا هوك ازن)

(نمره ۹۵)

تلگراف سرادواردگری به سرجارج بارکلی

وزارت امور خارجه ۱۰ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۸ ذیقعده ۱۳۲۹

رجوع به تلگراف ۸ نوامبر شما — محتمل است اگر شوستر بجای مخالفت باسفارت روس معاضدت بنماید موانعی درکار خود نه بیند

درباب مستر لکفر اگر دولت روس از دولت ایران تقاضا بنماید که تعیین او را تجویز نه نمایند شما بدولت ایران نصیحت کنید که بااین درخواست دولت روس موافقت بنمائید دولت ایران از این عمل انتفاع حاصل خواهند نمود چونکه اگر استنکاف بورزند محتمل است دولت روس اقدامات برای حفظ منافع خودش در ایران ننماید

(نمره ۹۶)

تلگراف سرجارج بارکلی به سرادواردگری (واصله در ۱۱ نوامبر)

طهران ۱۱ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۹ ذیقعده ۱۳۲۹

ازدیاد استعداد قونسولگریها — جنرال قونسول بوشهر اطلاع

میدهد قسمت ثانی قشون که از هندوستان تجهیز شده مشغول پیاده شدن ازکشتی هستند

(نمره ۹۷)

تلگراف سرجارج بارکلی به سرادواردگری (واصله در ۱۲ نوامبر)

طهران تاریخ ۱۲ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۰ ذیقعده ۱۳۲۹

استکس استدعا دارد تلگراف ذیل را بوزیر هندوستان برسانید :—

" امتناع حکومت هندوستان ازقبول استعفای من به من ابلاغ شده این ابلاغ من را دوچار مشکلات نموده بااین معنی که من مخیر شده ام از این درشق یکی را انتخاب بنمائیم که یااوامر دولت انگلیس را محل اعتنا قرار ندهم یا اعتبارات خودم را در باب شرایطی که دولت انگلیس رسماً مقرر داشته زایل بدارم (به تلگراف وزارت خارجه مورخه ۲۱ ژویه مراجعه شود)

من باکمال احترام و نهایت آرزومندی از دولت انگلیس استدعا مینمایم که دراراده خود تجدید نظر فرموده و به من اجازه بدهند که مستعفی شوم من تاحال باکمال دیانت رفتار نموده ام ومحذوراتیکه برای من پیش آمده بهیچوجه عمدی نیست "

درنهم نوامبر تلگرافی از حکومت هندوستان به من رسید مبنی براینکه نمیتوانند استعفای استکس را بپذیرند چونکه دولت انگلیس نمیتواند تصویب بکند که اعلیحضرت پادشاه استعفای صاحب

منصبی را قبول بنماید که فقط برای دخول به استخدام دولت خارجی مستعفی میشود واستعفای او هم بالطبع برای منافع دولت انگلیس مضر است من این شرح را به استکس ابلاغ نموده وباضافه بنا به تقاضای حکومت هندوستان باو تکلیف نمودم که به اسرع وقت باید به سمبلا رفته و درآنجا بصاحبمنصبان مدیره ملحق بشود

از انوقت تابحال هم کراراً باو تأکید نموده‌ام که از طهران حرکت نماید ولی‌کلام من مؤثر واقع نشده بملاحظه اینکه محتمل است برای ترد نمودن ژاندارم شوستر در صورت تمکین نمودن دولت ایران به تقاضای دولت روس قوه قهریه بکار برده بشود مسئله‌جالب اهمیت کلی خواهد شد چونکه اگر استکس در اطاعت اوامر ما قصور بنماید و داخل استخدام دولت ایران بشود ممکن است درهر مخاصمهٔ که بین قزاق روسی وژاندارم شوستر واقع بشود استکس هم دخیل باشد

(نمره ۹۸)

تلگراف سرجارج بارکلی به سرادواردگری (واصله‌در۱۲ نوامبر)

طهران ۱۲ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۰ ذیقعده ۱۳۲۹

وزیر داخله مستعفی شد باقی مانده کابینه مرکب است از رئیس الوزراء و وزیر امور خارجه

(نمره ۹۹)

تلگراف سرجارج بارکلی به سرادواردگری (واصله در۱۲ نوامبر)

طهران ۱۲ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۰ ذیقعده ۱۳۲۹

نایب السلطنه امروز به مجلس اظهار داشته که او در صدد تقاضای دوماه مرخصی است

(نمره ۱۰۰)

تلگراف سرجارج بارکلی بسر ادوارد گری (واصله در ۱۲ نوامبر)

طهران ۱۲ نوامبر ۱۹۱۱

دیروز مجلس به شوستر اجازه داده که ده نفر آمریکی دیگر برای استخدام مالیه کنترات بنماید

(نمره ۱۰۱)

تلگراف مستر ابرن به سرادواردگری (واصله در ۱۳ نوامبر)

سن پطرزبورغ ۱۳ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۱ ذی قعده ۱۳۲۹ .

(شرح مکتوب ذیل مورخه ۱٤ نوامبر در ۱۳ مخابره شده)

آقا — با کمال افتخار ترجمه لایحه رسمی را که در موضوع واقعه حدیده بین ایران و روس در طهران و اقدامات دولت روس در این باب برای درج در روز نامه ترقیم شده لفاً ارسال میدارم .

(هوك ابرن)

(ضمیمه نمره ۱۰۱)

(ترجمه لایحه رسمی به جریده روس)

۱۳ نوامبر ۱۹۱۱

اداره اخبارات رسمی در باب مخاصمه‌بادولت ایران شرح ذیل را

اعلام میدارد

این منازعه از اقدامات دولت ایران در ضبط اموال بعضی از متابعین شاه سابق محمد علی میرزا بالا ختصاص شعاع السلطنه برادر او حادث شد دولت ایران از قصد خودش در باب ضبط اموال بعضی از مرتجعین که با شاه مخلوع در مجادله با دولت معیت نموده بودند بسفارت روس اطلاع داد و سفارت روس هم بدون اظهار هیچ نوع مخالفتی با این امر دولت ایران را متذکر نمود که منافع اتباع روس که ممکن است دراین‌ضمن ها با مالکین‌اموال ارتباطی داشته باشد باید بوجه صحیحی حفظ بشود .

چند روز بعد حسب الامر مرکان شوستر مستشار خزانه یك دسته از ژاندارمهائی که خود او بتازگی تاسیس نموده وارد منزل شعاع السلطنه شدند محل مزبور هم بخواهش سفیر کبیر عثمانی سپرده به مستحفظین قزاق ایرانی شده بود از این رو مستفاد میشود که شعاع السلطنه تبعهٔ عثمانی بوده .

چندین نفر صاحب منصب و اجزاء هم با ژاندارم برای برداشتن ثبت ما یملك شاهزاده مزبور وارد شدند .

دولت ایران لازم نشمرده بود که قبل از وقت جنرال قونسول‌ما مقیم طهران را ازاین مقدمه مسبوق نماید در صورتیکه وظیفه مستقیم قونسول مزبور حفظ منافع اتباع روس است .

اتفاقا جنرال قونسول از این رفتار ژاندارم مستحضر شد او

مسبوق بود که شاهزاده مزبور ببانك استقراضی روس مدیون‌است و وثیقه جز اموال شعاع السلطنه در مقابل نیست خود را مجبور دید که از اجزای خودش برای حفظ منافع اتباع روس و بانك بمنزل و املاك شاهزاده بگمارد و بانها دستور داده بود که اصرار در ترد نمودن ژاندارم از آنجا بنمایند تا زمانیکه تامینات لازمه برای مطالبات اتباع روس از دولت ایران تحصیل بشود بمجرد ورود مامورین قونسولگری که عده قلیلی قزاق روسی هم همراه داشتند ژاندارم شوستر حرکت داده شد و قزاق ایرانی بجای آنها منصوب کردید .

شوستر که ملاحظه نمود در روابط خودش با سفارت روس در این مقدمه حبط کرده معاون خودش را نزد جنرال قونسول فرستاده و حکم ضبط اموال را در آنوقت ارائه داد که بنا بعقیدهٔ جنرال قونسول معاون مزبور هم خیلی با مناعت رفتار نموده بود .

معذالك قبل از ختم مذاکره بخیتانوف با نماینده شوستر خبر باو رسید که متجاوز از صد نفر ژاندارم ایرانی مجدداً داخل خانه شاهزاده مزبور شده قزاقهای ایرانی را خلع اسلحه نمودهٔ و بیرون کرده‌اند بعد از آن همینکه بطرف دهلیز برات صاحبمنصبان جنرال قونسولگری رجعت به محل خود (که مقابل منزل شعاع السلطنه واقع است) می نموده اند دیده‌اند مقداری ژاندارم در بالاخانه روی سر در خانه شعاع السلطنه هستند و تفنگهای خودشان را

بطرف آنها نشانه نموده اند که آتش بدهند ولی اتفاقا یك صاحب منصب قزاق ایرانی رسیده و آنها را ممانعت نموده بود (صاحب منصبان صراحة ادای کلمهٔ «حاضر باش» و صدای پر شدن تفنك را شنیده بودند) اینکه اظهار شده ژاندارمها نشناخته اند یکی قراول میروند قبول نشدنی است چون هر دو صاحب منصب لباس رسمی پوشیده بودند و کاملا معروفیت محلی هم دارند .

مع هذا بر خلاف تمام واقعات دولت ایران از سفارت امپراطوری تقاضای انفصال بختیا نوف جنرال قونسول و دو نفر صاحب منصب مذکور را نموده بود و این تقاضا مکتوبا بوسیله دو طغرا یاد داشت متعاقب یکدیگر هم شده بود .

پس از تدقیق در این واقعه دولت روس تحت عمل جنرال قونسول و صاحب منصبان قونسولگری را تصدیق نموده از طرف دیگر این رفتار مخاصمانه که مخالف روابط وداد بین دولتین است نه فقط از طرف ژاندرمهای ایرانی در تحت شوستر بوده بلکه از طرف خود دولت ایران هم بوده در این موضوع همین قدر بس است بیان کنم فرستادن صد نفر ژاندارم بمنزل شعاع السلطنه قبل از خاتمه پذیرفتن مذاکره با جنرال قونسول (مثل اینکه مجادله با مامورین نظامی قونسولمارا پیش بینی نموده باشند) و بقوه قهریه ترد نمودن قزاقان ایرانی را که صاحب منصبان قونسول خانه بمحافظت آنجا گماشتهٔ بودند و بالا ختصاص قراول

رفتن ژاندارمها تفنك های خودرا بطرف صاحبمنصبان ما وارسال وزیر امورخارجه ایران دوفقره یادداشت فوق الذکر کررا

دولت روس این رفتار مامورین ایرانی ورفتار خوده دولت ایران را نسبت بمقام روس کاملا تحمل ناپذیر میداند وبوزیر مختار اعلیحضرت امپراطوری تعلیمات داده شد که مسئله را بطریق دوستانه شفاهاً به وزیر امور خارجه ایران پیش نهاد نموده هر دو یاد داشت را عودت داده و مراتب ذیل را خواستار شود : ـ

(۱) نصب نمودن قزاق ایرانی بجای ژاندارم در منزل و سایر علاقه شعاع السلطنه تا زمانیکه در باب منافع بانك ما و اتباع روس راجع باموال شاهزاده تامینات حاصل شود .

(۲) برای سوء رفتاریکه از طرف ایرانیان نسبت بصاحبمنصبان جنرال قونسولگری شده تقدیم ترضیه شود .

علیهذا دولت ایران توضیحات وزیر مختار را رد نموده و نقشهٔ پیش نهاد نمودند که در باب رفتار صاحبمنصبان جنرال قونسول گری تحقیقات مشترك الطرفین بعمل بیاید که خود بالطبع قطعاً پذیرفته نشدنی است چونکه دولت اعلیحضرت امپراطوری با لشخصه میتواند تشخیص صحت و خلاف احکام یا اقدامات صاحب منصبان خود را بدهد .

باین لحاظ بوزیرمختار روس تعلیمات داده شد که همان تقاضا ها را کتباً بدولت ایران پیش نهاد نموده و اخطار نماید که چنانچه

دولت ایران تمکین به آن ننماید سفیر روابط با کابینهٔ طهران را قطع
خواهد نمود و دولت روس داخل در اقداماتیکه برای حفظ منافع
خودش لازم باشد خواهد شد . بموجب تلگراف واصله
باز بکلاوسکی کزیل وزیر مختار یاد داشتی در این باب در ۱۱ نوامبر
بانضمام اخطار مزبور بوزیر امور خارجه ایران پیش نهاد شده .

(نمره ۱۰۲)

تلگراف مستر ایرن بسرادوار کری (واصله در ۱۳ نوامبر)
سن پطرز بورغ ۱۳ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۱ ذیقعده ۱۳۲۹ .
شرح مکتوب ذیل مورخه ۱٤ نوامبر در ۱۳ مخابره شده
آقا — در ملاقات دیروز من با وزیر امور خارجه موقتی در ضمن
صحبت آن جناب اظهار داشت که پس از مداقه در سوء رفتار
اخیر مستر شوستر با این وضع مشکلی که در ایران جاری است هیچ
پیشرفتی نمی توان فرض کرد اعمال اخیرهٔ مستر شوستر که آن
جناب اظهار مینمود امتناع نمودن او از قبول سفارشات سرجارج
بارکلی در باب نسخ انتخاب مستر لکفر به پیشکاری خزانه تبریز
است و روشیکه او در باب مستاجرین روس در ایران تعقیب نموده
آنچه من از مسیو نراتوف استدراك نمودم بتازکی خزانه دار کل
اعلانی خطاب بمستاجرین و رهن داران روسی نشر نموده که اعم
از اینکه اجاره یا رهن املاك از دولت ایران یا افراد مردم باشد
باید بالتمام باو ابراز بشود و الا دولت ایران آنها را از درجه اعتبار

ساقط میداند باین ترتیب تجاهل نمودن مستر شوستر جنرال قونسول
کری روس را مخالف با تمام تاسیسات مستقره در ایران است .
(هوك ایرن)

(نمره ۱۰۳)

مکتوب سرادوار کری به مستر ایرن
وزارت امور خارجه ۱۳ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۱ ذیقعده ۱۳۲۹ .
آقا — امروز مسیو واتر در باب التیماتم روس بایران
به سر نیکلسن اطلاعا مذاکره نموده ما قبلا از این معنی استحضار
داشتیم فقط اظهاریکه سر نیکلسن داشت این بود که از لزوم همچه
اقدامی متاسف است و امیدوار است که قشون روس در قزوین
خواهند ماند و بهیچوجه قشون وارد طهران نخواهد شد .
مسیو واتر جواب داد هیچ قشون بطهران نخواهد رفت
مگر اینکه وزیر مختار روس حضور آنرا برای حفظ سفارت
کاملا لازم بداند مدتی که بدولت ایران مهلت داده شده امشب
منقضی خواهد شد . (ای کری)

(نمره ۱۰٤)

تلگراف سرجارج بارکلی به سرادوار کری (واصله در ۱٤ نوامبر)
طهران ۱٤ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۲ ذیقعده ۱۳۲۹ .
رجوع بتلگراف ۱۲ نوامبر من در باب کابینهٔ ایران .
رئیس الوزراء و وزیر امور خارجه هم استعفا داده اند ولی مداخله

در امور دارند اوضاع بیشتر از همیشه منقلب است مجاهدات در تجدید تعیین کابینه ثمری نبخشیده .

(نمره ۱۰۵)

تلگراف سرجارج بارکلی بسرادوارد گری (واصله در ۱٤ نوامبر .

طهران ۱٤ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۲ ذیقعده ۱۳۲۹ .

واقعه ایران و روس — بتلگراف ۱۰ شهر حال من مراجعه نمائید . دیشب تاموقع انقضای ٤۸ساعت مدت التیماتم جوابی از دولت ایران بسفارت روس نرسید ولی وزیر مختار روس در یاد داشت خودش بدولت ایران تعیین موعد معین ننموده بود .

من مجدداً تمکین بتقاضای روس را تاکید نموده‌ام ولی هر نوع مخالفتی در قبول بر داشتن ژاندارم خزانه از منزل شعاع السلطنه راجع بنفوذ شوستر است اما در باب تقاضای دیگر آنچه بر من مشهود است مشکل است وزیری پیدا بشود که قبول تقدیم معذرت بنماید .

(نمره ۱۰٦)

تلگراف سرجارج بارکلی بسر ادوارد گری (واصله در ۱٤ نوامبر)

طهران ۱٤ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۲ ذیقعده ۱۳۲۹

دسته اولی قشون که مرکب از ۲ اسکادرن سوار هندی است بدون آسیبی وارد شیراز شدند .

(نمره ۱۰۷)

تلگراف سرجارج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله در ۱٤ نوامبر)

طهران ۱٤ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۲ ذیقعده ۱۳۲۹

در باب دسته سپاهی مقیم شیراز که مرخص شده اند . رجوع بتلگراف مورخه ۲۲ اکتبر من بنمائید .

بلحاظ وضع مغشوش جاده بین کازرون و بوشهر جنرال قونسول انگلیس مقیم بوشهر صلاح نمیداند که یك عده قلیلی سپاهی بتنهائی از کازرون ببوشهر مسافرت بنمایند مشار الیه پیشنهاد نموده که یك دسته قشون فرستاده شود در کازرون با سپاهیان تلاقی شوند و آنها را تا بوشهر مشایعت بنمایند من او را مختار نمودم هر عده سواریکه لازم میداند بفرستد .

(نمره ۱۰۸)

تلگراف مستر ابرن به سرادوارد گری (واصله در ۱٤ نوامبر)

(شرح مکتوب ذیل مورخه ۱۵ نوامبر در ۱٤ مخابره شده)

سن پطرز بورغ ۱٤ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۲ ذی قعده ۱۳۲۹

در ذیل تلگراف دهم شهر جاری خودم با کمال افتخار اطلاع میدهم دیروز عصر وزیر امور خارجه موقتی را ملاقات نموده که سؤال بنمایم جوابی از طرف دولت ایران در باب مراسله مورخه ۱۱ شهر حال مسیو پکلوسکی داده شده است یا خیر ؟ مسیو نراتوف اظهار داشت که هنوز خبری از مسیو پکلوسکی نرسیده و

اگر خبر مطلوبی تا فردا صبح نرسد دولت روس شروع بعملیات خواهد نمود .

در جریده امروز تلگرافی دیده بودم که حاوی استعفای نایب السلطنه و وزرای ایران بمناسبت مراسله دولتی روس بود من رجوع باین خبر نموده و به مسیو نراتوف اظهار داشتم اگر چه من کاملا تصدیق دارم که این مسئله حاضره راجع بروس است ولی از طریق غیر مستقیم متوجه بدولت انگلیس هم میشود (آنجناب صمیمانه قبول نمود) لهذا من ذیحق خواهم بود بان جناب پیش نهاد بنمایم که هر گاه بواسطهٔ استعفای هیئت دولت تمکین فوری بتقاضای روس اساساً برای ایران غیر ممکن باشد برای دولت روس کریمانه تر خواهد بود که عوض شروع باقدامات وقت معینی را معین بنمایند — مثلا یك هفته — که در عرض آن مدت تقاضاهای مزبور را دولت ایران قبول بنماید ،

مسیو نراتوف جواب داد که او بکلی مطمئن است از این تاخیر نتیجهٔ حاصل نخواهد شد واضح است که استعفای وزرای ایران فقط یك نوع حیله برای طفره از تمکین بتقاضای روس بوده وهر وزرای دیگری که در انقضای یك هفته بمسند اینها بر قرار باشند بجههٔ همین طفره از تمکین بتقاضاها عین این عمل را خواهند نمود .

او نیز اظهار داشت اگر دولت روس شروع باقدامات منظوره بنماید

همان تعهداتیکه سابقاً در باب ایران با دولت انگلیس نموده بود حال هم بر قرار خواهد داشت و بتوسط سفیر کبیر دولت روس مقیم لندن همان قسم اطمینانهائیکه در وهله گذشته در باب اعزام قشون روس بقزوین داده بودند حال هم بشما خواهند داد .

(هوك ابرن)

(نمره ۱۰۹)

تلگراف سرادوارد گری به مستر ابرن

وزارت امور خارجه ۱٤ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۲ ذیقعده ۱۳۲۹ .

شکایت روس بضد اعمال شوستر چنانچه در تلگراف دیروز خودتان راپرت داده اید ظاهراً مبنای بهتر از موضوع اموال شعاع السلطنه دارد استدراك از حقایقی که بدست من آمده مرا در آنباب متمایل می نماید که تصور بکنم یك سوء تفاهمی شده است

شما بوزیر امور خارجه بگوئید من کاملا تصدیق دارم که دولت روس از نقطهٔ نظریکه در این مسئله اتخاذ نموده نمی تواند صرف نظر بنماید ولی اشکال واقعی علی الظاهر روش شوستر نه ضد پلتیك روس در شمال ایران است و من گمان میکنم دولت روس بضد این روش دعوی آشکار بنماید آیا دولت روس نمی تواند شکایت خود را بضد شوستر در تحت یك تقاضای رسمی پیش نهاد بنمایند .

شما باید وزیر امور خارجه را مستحضر بنمائید که امیدواری

صمیمی من این است که دولت روس در باب مقاصد خودشان
از آنچه کنت بن کندرف بمن اطمینان داده است تجاوز نخواهند
کرد باین معنی که اعزام قشون را بقزوین محدود نموده و هیچ
قشون بطهران نفرستند مگر اینکه وزیر مختار روس برای محافظت
سفارت لازم داشته باشد جای نهایت تالم خواهد بود اگر اختلال
بدرجهٔ جلب اهمیت بنماید که منجر بیك تصرف دولت روس
و اضمحلال دولت ایران بشود .

(نمره ۱۱۰)

تلگراف سرجارج بارکلی به سرادوارد گری (واصله در ۱۵ نوامبر .

طهران ۱۵ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۳ ذیقعده ۱۳۲۹

واقعه روس و ایران — دیشب بسفارت روس دستور العمل
رسیده است که روابط با کابینه را (اگر کابینه بر قرار باشد)
قطع بنماید و بس از آن یکدسته از قشون روس بقزوین اعزام خواهد
شد .

امروز صبح مسیو پکلوسکی تلگرافی بدولت متبوعهٔ خود نموده مبنی
براینکه هنوز کابینهٔ تشکیل نشده ولی اگر بعد از تشکیل کابینهٔ جدید
فوراً بتقاضای روس تمکین ننمایند روابط را قطع خواهد نمود او نیز
تلگراف نموده است که بعقیده او اگر بواسطهٔ اعزام قشون بقزوین
اثری در تمکین بتقاضای روس حاصل نشد لازم خواهد بود که
دو هزار نفر بطهران فرستاده شود تا حصول مقصود متحتم بشود

وبرای اینکه عده دیگری سریع الوصول باشد دو هزار نفر قشون
احتیاطی‌هم در قزوین لازم خواهد بود ژاندارمهٔ خزانه در
موقع لزوم بیش از ۳۵۰ نفر نمی‌توانند مهیا بشوند ولی من از ان
میترسم که عده قشونیکه اعزام میشود باید اینقدر زیاد باشد که در
صورت امتناع دولت ایران از تمکین و وقوع خونریزی امید مجادله
نمودن با قشون ما برای دولت ایران باقی نماند و باینکه خیال طرفیت
با آنرا هم بخود راه ندهند

(نمره ۱۱۱)

تلگراف سرجارج بارکلی بسرادوارد گری (واصله در ۱۵ نوامبر)

طهران ۱۵ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۳ ذیقعده ۱۳۲۹

قونسول انگلیس از شیراز خبر میدهد که (کرنل وکلاس) مصمم
است با ۲۲۰ نفر قشون به آباده برود ۱۲۰ نفر از انها را از آنجا
باصفهان بفرستند و بقیه بمنزلهٔ مستحفظ باتفاق خانم رس بشیراز
مراجعت بنمایند

من این قصد کرنل وکلاس را تصویب نموده‌ام

(نمره ۱۱۲)

تلگراف مستر ابرن به سر ادوارد گری (واصله در ۱۵ نوامبر)

سن پطرزبورغ ۱۵ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۳ ذیقعده ۱۳۲۹

(شرح مکتوب ذیل مورخه ۱۵ نوامبر تلگرافا مخابره شده)

امروز ملاقات دیگری با وزیر امور خارجه موفق نمودم و بمن

اطلاع داد مسیو یکلوسکی خبر داده‌است که رئیس الوزرای ایران
و وزیر امور خارجه مستعفی شده اند و بعجالة هیچ احتمال تمکین به
تقاضای روس نمیرود   مسیو نراتوف اظهار داشت بدین لحاظ
عقیـده شخص او این است که دولت روس باید شروع به عملیات
نماید   من مؤکداً از آن جناب درخواست نمودم که یك مدت
قلیل دیگری بدولت ایران مهلت بدهد

من پیش‌نهاد نمودم دولت روس ممکن است اظهـار نماید که نظر
باستعفای وزرای ایران اقدامات سریع در عملیات منظوره نخواهد
نمود ولی مثلا سه روز مهلت خواهد داد که در عرض آن دولت
ایران بتواند استرضای لازمه را بعمل بیاورد   من اصرار نمودم
که اگر دولت روس باین‌طریق عمل نماید وسیلهٔ بهتری برای اقدامات
مجدانهٔ من بعد خود درصورت اجبار خواهد داشت   والا دولت
روس متهم خواهد شد که این فقدان موقتی هیئت دولت ایران را
برای مداخلهٔ قهری در ایران مغتنم شمرده

در این موضوع مسیو نراتوف پیش نهادمن‌را درباب بکلی تاخیر ردنمود
بدون دادن جواب مقطوعی اظهار نمود امیدوار استکه بتواند همین
روش را تعقیب نماید ولی گفت که الحال ۵ روز از زمان پیش‌نهاد
یادداشت دولت روس گذشتـه است و اگر دولت روس راضی به
تاخیر زیادتر بشود لازم استکه به تقاضاهای خودهم بیفزاید
بنظر آن‌جناب همچو میامد که تقاضای دیگری پیش‌نهاد نماید مبنی

براینکه صاحب‌منصبان مسؤل این عمل ژاندارمه بانضمام مستر شوستر
که آنها در تحت فرمان او هستند منفصل بشوند

آن جناب گفت این خیالی است که بایددر آن تدقیق نماید

(هوك ابرن)

(نمره ۱۱۳)

تلگراف مستر ابرن به‌سر ادوارد گری   (واصله در ۱۵ نوامبر)

سن بطرزبورغ ۱۵ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۳ ذیقعده ۱۳۲۹

چنانچه در تلگراف ۱۴ نوامبر خودتان دستور العمل داده بودید
با مسیو نراتوف مذاکره نمودم

آن‌جناب توضیح نمود که دولت روس تخلیهٔ خانهٔ مابه النزاع را از
ژاندارمه بکلی لازم می‌شمارد   درموقع تصرف اموال ژاندارمه‌ها
قزاقها را خلع اسلحه نموده بودند و بعـد از آن صاحب منصبـان
قونسولگری روس را تهدید نموده بودند   بنا بر این رد آنها
از انجا ازفرایض قطعی دولت روس است و برای این‌مسئله مخصوص
در صورت لزوم یك‌دسته قشون از قزوین بطهران اعزام خواهد
شد   درباب پیش‌نهـاد شما که دولت روس شکایت رسمی بضد
شوستر نماید مسیو نراتوف اظهار داشتکه نظر بیك نکتـه رسمی
برای دولت روس مشکل استکه بضد تعیینات ازقبیـل تعیین مسیو
لکفر به‌تبریز شکایت نماید چونکه یك همچو تقاضائی دال بر مداخلهٔ
روس در امورات داخلی ایران خواهد بود

بهر صورت آن جناب عجالة در فکر اینستکه آیا برای انفصال شوستر
بمناسبت مسؤل قراردادن خزانه‌دار کل را برای اعمال ژاندارمه خودش
میتواند تقاضائی نماید یا خیر (بتلکراف قبلی از این من مورخه
امروز مراجعهٔ نمائید)
واضح است که در موضوع اموال ضبطی شعاع السلطنه وهن کلی
بمقامات دولت روس وارد آمده است تا یکدرجه ازبابت مجادله بین
ژاندارم و قزاق ازطرفی و از طرف دیگر کشمکش بین شوستر و
جنرال قونسولگری روس

(نمره ۱۱۴)

مراسله مستر ابرن به سر ادوارد گری (واصله در ۱۶ نوامبر)
سن پطرزبورغ ۱۲ نوامبر مطابق ۲۰ ذیقعده ۱۳۲۹
آقا — باکمال افتخار سواد شرحی‌را که وزیر امور خارجه موقتی
بمن نوشته و مبنی باضافه نمودن مستحفظین قونسولگری روس در
استراباد و پیشنهاد مراسله ایستکه وزیر مختار روس در موضوع
واقعهٔ جدید در طهران بدولت ایران نموده است لفاً ارسال میدارم
(هوك ابرن)

(ضمیمه نمره ۱۱۴)

(سواد مکتوب مسیو زاتوف به مستر ابرن)
سن پطرزبورغ ۱۲ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۰ ذیقعده ۱۳۲۹
دوست مکرم مستر ابرن — گمان میکنم باید بشما اطلاع بدهم که

نظر بدست تطاول و یغمائیکه ترکمانها بعد از غلبهٔ محمد علی شاه بر
یکدسته از اردوی دولت ایران در حوالی استراباد کشوده بودند ودر
واقع جان و مال اتباع روس در آن نواحی و خود شهر بواسطه
تخویف آن وحشیان ایلیاتی در خطر است ما ۲۰۰ نفر قزاق بعدهٔ
مستحفظین قونسولگری استراباد خود مان بانضمام دو توپ
مسلسل افزودیم
الان تلکرافی از بکلوسکی رسیده که مراسله رسمی درباب اختتام
واقعه مابه النزاع دیروز ۱۱ نوامبر بدولت ایران پیشنهاد شده
(مخلص شما زاتوف)

(نمره ۱۱۵)

تلکراف سرجارج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله در ۱۶ نوامبر)
طهران ۱۶ نوامبر مطابق ۲۴ ذیقعده ۱۳۲۹
ازقرار مسموع رئیس الوزرا قبل‌از استعفای خودش بشوستر دستور
العمل داده که ژاندارم را از اموال مابه النزاع بردارد وشوستر جواب
داده است چون حکم تصرف اموال که برطبق آن عمل شده بامضای
تمام وزراء بوده تا حکم دست برداشتن هم بهمان طریق بامضای
تمام وزراء باو نرسد او از اجرای این حکم امتناع خواهد داشت

(نمره ۱۱۶)

تلکراف سرجارج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله در ۱۶ نوامبر)
طهران ۱۶ نوامبر مطابق ۲۴ ذیقعده ۱۳۲۹

روابط روس و ایران — بتلکراف امروز صبح من مراجعه شود — ازقرار مسموع رئیس الوزراء حکم خودش‌را بشوستر درباب برداشتن ژاندارم خزانه تکرار نموده این حکم بساختگی صادر شده که معلوم بدارد هنوز رئیس الوزراء بمسند خود برقرار است وباین مناسبت با فقدان کابینه حکم شخصی او به تنهائی مکفی باشد

(نمره ۱۱۷)

تلکراف مستر ابرن به سر ادوارد کری (واصله در ۱۶ نوامبر)
سن بطرزبورغ ۱۶ نوامبر مطابق ۲٤ ذیقعده ۱۳۲۹

رجوع به تلکراف ۱۵ نوامبر من — اگر دولت روس تقاضای جدید دیگری برای انفصال شوستر برسایر تقاضاهای خود بیفزاید گمان میکنم در امتناع ایران از تمکین زیادتر احتمال برود ومتعاقب آن اعزام قشون روس خیلی زودتر بوقوع برسد بنا بر این من عسیو نراتوف نوشته‌ام که بعقیده شخص من در این موقع اضافه نه نمودن همچو تقاضائی اولی است

(نمره ۱۱۸)

تلکراف سر ادوارد کری به سر جارج بارکلی
وزارت خارجه ۱۶ نوامبر مطابق ۲٤ ذیقعده ۱۳۲۹

رجوع بتلگراف ۱۲ نوامبر شما به استکس بگوئید چونکه تعین او باستخدام دولت ایران بالصراحه تولید مخاصمه بین روس و ایران خواهد نمود ونظر بمعاهدهٔ انگلیس و روس ما نمیتوانیم اشتغال

اتباع انگلیس را در شمال ایران تایید نمائیم لهذا برای ما میسر نیست که اسباب تسهیل تعیین اورا بواسطهٔ قبول استعفای او فراهم بیاوریم بنا بر این تمکین او به اوامر حکومت هندوستان بدون تاخیر اولی است

(نمره ۱۱۹)

تلکراف سر ادوارد کری بمستر ابرن
وزارت خارجه ۱۶ نوامبر مطابق ۲٤ ذیقعده ۱۳۲۹

بدولت روس اظهار کنید که نظر به تلکراف ۱۵ نوامبر ازطهران ما امیدواریم دولت روس قبل از مصمم شدن باعزام قشون بطهران نهایت سعی را بنماید که حتی الامکان متوسل بوسایل دیگری غیراز اعزام قشون بشود

(نمره ۱۲۰)

تلکراف سر ادوارد کری به مستر ابرن
وزارت خارجه ۱۶ نوامبر مطابق ۲٤ ذیقعده ۱۳۲۹

بتلکراف دیروز خودتان مراجعه نموده و در موضوع ذیل با مسیو نراتوف مذاکره نمائید :—

اگرچه دولت انگلیس کاملا موافقت دارد که اراده و ترتیب دادن تقاضای شخصی خودش‌هم باید بمعیت دولت روس باشد ولی از نتیجه عاقبت اقدامات روس خیلی متزلزل است بعقیده من برای دولت روس ممکن بود که صبر بکنند تا قشون او بقزوین رسیده باشند

و آنوقت تقاضاهای خود را روی کاغذ بیاورد و قبل از اینکه
اقدامات دیگری بنماید مدت مهلترا اضافه بنماید

هرگاه ما خودمان مرتفع نمودن یك همچه رنجش را درپیش
داشتیم محتمل بود در وهلهٔ اول یکی از گمرکات را تصرف بنمائیم
هیچ جهتی نمی‌توانم فرض بکنم که درصورت لزوم چرا دولت روس
نباید یك همچه عملی‌را مجری بدارد و منتظر نتیجهٔ این عمل‌خود
بشود و اگر نتیجهٔ از آن ظاهر نشد آنوقت شروع بفشارهای
سخت‌تر بنماید

(نمره ۱۲۱)

مکتوب سرادوارد گری به‌سربجنن

وزارت خارجه ۱۶ نوامبر مطابق ۲۴ ذیقعده ۱۳۲۹

آقا — در مذاکرهٔ امروز مستشار سفارت کبرای روس‌بامن
مشار الیه رجوع نمود به بیاناتی که من به کنت بن کندرف‌درخصوص
مکتوب مستر شوستر به روزنامهٔ طیمس راجع به مذاکرات سفیر
کبیر روس درو ین با شاه مخلوع نموده بودم مستشار مزبور
بمن اطلاع داد که سفیر روس درو ین صراحةً اظهار میدارد که او
بهیچ‌وجه شاه مخلوع را رؤیت نه‌نموده و مذاکرهٔ هم بااو بمیان
نیاورده

(ای گری)

(نمره ۱۲۲)

مکتوب سرادوارد گری بسربجنن

وزارت خارجه ۱۶ نوامبر مطابق ۲۴ ذیقعده ۱۳۲۹

آقا — امروز بمستشار سفارت کبرای روس اظهارداشته‌ام
که من کاملا درباب مسئله ایران دخیل هستم
اگر دولت روس رنجشی داشته باشد که رفع آن‌لازم باشد البته
باید تقاضای رسمی خود را برای مرتفع شدن آن پیش‌نهاد بنماید
این بمن مدخلیتی ندارد اگر دولت مزبور تصور میکنند که
بدون انفصال مستر شوستر نتیجهٔ مطلوبه حاصل نشدنی است منهم
در انفصال او مخالفت نخواهم‌داشت من نمیخواهم انفصال مستر
شوستر را پیش‌نهاد بنمایم ولی ذکر آنرا برای این می‌نمایم که مبادا
در سن پطرزبورغ احساساتی درتصور طرف‌داری من ازاو بنمایند
درحقیقت مشار الیه بواسطهٔ انتخاب اتباع انکلیس باستخدام
دولت خیلی برای‌من تولید زحمت نموده درصورتیکه من‌جد وافی در
تعیین نشدن اتباع انکلیس نموده‌ام

بهر صورت نتایج عاقبت اقداماتیکه دولت روس خواهد نمود
بما مدخلیت تام خواهد داشت دولت روس مصمم بود قشون
بقزوین بفرستد و درنظر دارد قدری‌هم از آنجا بطهران بفرستد
از قرار اطلاع واصله از سرجارج بارکلی مسیو پکلوسکی باو
گفته بوده استکه اگر قشونی بطهران فرستاده بشود عدهٔ آن باید
زیاد باشد مثلا دوهزار نفر معنی این اشغال پایتخت ایران است
و این مسلماً سوء اثری بعالم اسلامیت خواهد نمود که خیلی مسئلهٔ

مهمی است   بنا براین من پیشنهاد میکنم همین که دولت روس
قشون بقزوین فرستاد باید تامل نموده و دعاوی خودرا بدولت ایران
پیشنهاد نماید   اگر فشار زیادتری لازم بشود چرا دولت‌روس
نباید بعضی از گرکها را تصرف نماید یا حتی دست تصرف بمالیات
تبریز بگشاید   این یك نوع فشاری برای مرتفع نمودن اعمال
مستر شوستر می‌بود   اشغال پای تخت مربوط به تهییج احساسات
عالم اسلامیت است و ممکن است نتایج نا مطبوعی در هند بروز نماید
خصوصاً در صورتیکه تصور بکنند ماهم راضی باین امر بوده‌ایم

(ایگری)

(نمره ۱۲۳)

(شرح مکتوب مسیو دانه)

لندن سفارت کبرای روس ۱۷ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۵ ذیقعده ۱۳۲۹

دولت انگلیس مستحضرند که دولت ایران بتازگی روش معاندی
که مخالف روابط خودشان با دولت روس است اتخاذ نموده است و
مسؤلیت این روش بعهدهٔ مستر مرگان شوستر مستشار مالیه است
که از بدو ورود خود بایران اساساً تجاهل نمودن منافع دولت‌روس
را تعقیب نموده

دولت ایران در مقابل مستر شوستر که تاییدات کلی از طرف مجلس
و ملتیان جلب نموده مسلوب القدرة است

یك واقعهٔ اسفناکی جدیداً درطهران واقع شده بواسطهٔ قصد دولت

ایران در ضبط اموال متابعین شاه مخلوع محمد علی که یکی از آنها
شعاع السلطنه بوده و مدخلیت بمنافع دولت روس داشته

مستر شوستر که اجرای این امر محول باو شده بود بطریق نامطلوبی
نسبت بما شروع باین عمل نمود   ژاندارمه‌های درتحت فرمان او
نه فقط فوراً قبل ازاختتام مذاکره نماینده شوستر وجنرال قونسول
روس اموال شاهزاده مزبور را تصرف نمودند   و قزاقان ایرانی
مستحفظ انجا را بیرون نمودند بلکه تفنگهای خود را بقصد آتش
دادن بطرف نماینده‌های جنرال قونسولگری قراول رفتند

دولت ایران برخلاف تمام واقعات خودرا محق فرض نمودند و دو
طغرا یادداشت بما نوشته تقاضای انفصال جنرال قونسول و صاحب
منصبان جنرال قونسولگری را نمودند

بلحاظ تحمل نشدنی بودن این اعمال هم از نقطهٔ نظر اهمیت هم ازباب
منافع روس دولت امپراطوری بوزیر مختار طهران خود تعلیمات داد
که اولا یادداشتهای مذکور دولت ایرانرا عودت بدهد و شفاهاً
تصریح نماید که ژاندارمهای خزانه باید مترود شده و قزاقان ایرنی
بجای آنها منصوب بشوند تا زمانیکه معلوم بشود تاچه درجه منافع
اتباع روس در اموال شعاع السلطنه مدخلیت دارد   و ثانیاً
تقاضائی نماید که دولت ایران بتوسط وزیر امور خارجهٔ خودش
برای سوء رفتار ژاندارمه‌های ایرانی ترضیه بخواهد

برخلاف انتظارات ما این تقاضاهای ملایمانه را دولت ایران

رد نمود   بنابراین دولت اعلیحضرت امپراطوری مجبور شد
به مسیو پکلوسکی تعلیمات بدهد که تقاضاهای خودرا مکتوبا پیشنهاد
نماید باضافه تمکین سریع بانرا هم خواستار شود و اظهار بدارد که
اگر قصوری در این باب مرئی بشود روابط با دولت ایرانرا مقطوع
خواهد نمود و دولت روس حق توسل باقدامات لازمه را تعقیب
خواهد نمود

هنوز جوابی ازطرف دولت ایران نرسیده لهذا بوزیر مختارما
تعلیمات داده شده که روابط با دولت مزبور را قطع بنماید

درضمن چون دولت امپراطوری منافع خود را در تضییع
یافت بدین لحاظ لازم شمرد فشاری بدولت ایران بیاورد و مصمم
شد معجلا دستهٔ قشونی با اسلحهٔ مختلف بقزوین اعزام دارند و
اختیار احضار یکعده کافی قشون بطهران برای خارج نمودن ژاندارم
ایرانی (که محالهٔ خانه و اموال شعاع السلطنه را اشغال داشته اند)
بوزیر مختار مزبور داده شده

این اقدامات که بواسطهٔ پیش آمد وقایع فوق الذکر واجب بود
درحقیقت یک عمل سطحی است و بمحض اینکه این واقعه خاتمه بپذیرد
و تامینات از سبک سلوک آتیهٔ دولت ایران نسبت بما حاصل بشود
قشون ما بروسیه باز گشت خواهد نمود

خبر تلگرافی درباب جوابیکه سر ادوارد گری بسؤال پارلمان
در این موضوع داده است باعث ضعف قلبی دولت امپراطوری گردیده

ما تصور میکنیم اقداماتیکه ما نموده ایم بهیچوجه بااصول روابط
ما با انگلیس در باب اوضاع ایران متباین نیست و مصمم هستیم
رشتهٔ هم که در آتیه تعقیب بنمائیم اساساً با اصول وداد و وفاق با
انگلیس مطابق باشد

(نمره ۱۲۴)

تلگراف سرجارج بارکلی بسرادوارد گری (واصله در ۱۷ نوامبر)
طهران ۱۷ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۵ ذیقعده ۱۳۲۹

نماینده دولت انگلیس در کرمانشاه ازقرار ذیل تلگراف نموده
اوضاع جالب اهمیت اغتشاش عظیم محتمل تمام وسایل مخابره با
داخله مقطوع

(نمره ۱۲۵)

تلگراف سر جارج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله در ۱۷ نوامبر)
طهران ۱۷ نوامبر مطابق ۲۵ ذیقعده ۱۳۲۹

امروز بوزیر مختار روس دستور العمل رسیده که روابط با کابینه را
قطع نماید   مسیو پکلوسکی بمن اطلاع داده که دولت متبوعهٔ
خودش باداره نظامی قفقاز دستور العمل داده اند فوراً یک عده
قشونی بقزوین اعزام دارند تعداد این قشون بالاخره به ۴۰۰۰
خواهد رسید   هنوز کابینه تشکیل نشده

(نمره ۱۲۶)

تلگراف مستر اپرن به سر ادوارد گری (واصله در ۱۷ نوامبر)

سن‌پطرزبورغ ۱۷ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۵ ذیقعده ۱۳۲۹
رجوع به تلکراف ۱۵ نوامبر خودم
مکتوبی از وزیر امور خارجهٔ موقتی بمن رسیده مبنی بر اینکه بعداز تفکرات عمیقه رای او بر این تعلق گرفته که دولت روس بیش از این برای جواب ازطرف دولت ایران نمی‌تواند تحمل نماید بواسطهٔ تامل این مدت انها بحد کفایت تمایلات باصلاح را ظاهر داشته اند آنها باید افکار عامهٔ روس را هم که نسبت بایران خیلی مهیج است منظور داشته باشند
لهذا تعلیمات برای اعزام سریع قشون بقزوین داده شده است تا ورود قشون بانجا چند روز دیگر خواهد گذشت که باز مدت مهلتی برای دولت ایران خواهد بود که درباب لزوم تمکین بتقاضاهای روس تعمق نمایند

(نمره ۱۲۷)

تلکراف سر ادوارد کری به‌سر بیجنن
وزارت خارجه ۱۷ نوامبر مطابق ۲۵ ذیقعده ۱۳۲۹
ما هیچ میل ملاطفت باشوسترا نداریم و اکرچه من این تصوررا نمی‌نمایم ولی امکان دارد که دولت روس در فرض میل ما نسبت باو باشتباه رفته باشد لهذا شما کاملا برای مسیو نراتوف تصریح نمائید که هر تقاضائی ازطرف دولت روس برای انفصال شوستر بشود دولت انکلیس هیچ مخالفتی با آن نخواهد داشت

(نمره ۱۲۸)

تلکراف سر ادوارد کری بسر بیجنن
وزارت خارجه ۱۷ نوامبر مطابق۲۵ذیقعده۱۳۲۹
رجوع بتلکراف ١٤ نوامبر شما — من کمان میکنم در این موقع باید تصریح بشود که ازطرف دولت روس به‌ما تامینات داده میشود می شود که قشون تجهیزه بقزوین در تحت همان شرایط سابقه بانجا میروند

(نمره ۱۲۹)

(یادداشت کنت بن کندرف)

لندن سفارت کبرای روس ۱۸ نوامبر مطابق ۲٦ ذیقعده ۱۳۲۹
در ۱۱ نوامبر هذه السنه وزیر مختار دولت روس درطهران یادداشتی بدولت ایران پیش‌نهاد نمود مبنی به‌تقاضای ترضیه برای سبك رفتار نظامیان ایران نسبت بصاحب منصبان جنرال قونسولکری در طهران وعمل شنیع آنها در واقعهٔ ضبط اموال شاهزاده‌شعاع‌السلطنه در آنجا که شرح مبسوط آن دراخبار رسمی طبع و توزیع شده یادداشت مزبور ازطرف دولت ایران بلاجواب مانده که خود علامت امتناع از تمکین به‌تقاضاهای ماست بنا براین دولت امپراطوری بوزیر مختار روس امر نمود که روابط باکابینه طهران را قطع نماید و اقدام درفرستادن یك عده قشونی بایران نموده که در قزوین بعزم طهران متوقف خواهند شد

اقدامات فوق الذکر بکلی اعمال سطحی است وبمحض خاتمه پذیرفتن واقعهٔ مابه النزاع و تجدید استقرار روابط با ایران قشون مزبور بدون دفع وقت مراجعت خواهند نمود

(نمره ۱۳۰)

تلکراف سرجارج بارکلی به سر ادوارد کری (واصله در ۱۸ نوامبر)
طهران ۱۸ نوامبر مطابق ۲۶ ذیقعده ۱۳۲۹

رئیس کابینه وزیر امور خارجهٔ سابق (که هنوز بماموریت وزارتی خود دخالت مینماید) من را ملاقات نموده و از اظهارات او همچو استنباط نموده‌ام که جواب مطبوعی محتمل است بیادداشت دولت روس داده بشود بقول او کابینهٔ ایران هیچ چارهٔ بجز تمکین (بفرس ماژور) به قوهٔ قهریه ندارد

رئیس کابینه مزبور ازوزیر امور خارجه سابق پیغامی برای من آورده بود مبنی بر اینکه بحران کابینه (که او بمن اطمینان داد بهمین زودی مرتفع خواهد شد) بکلی مسؤل تعلل دولت ایران درجواب یادداشت روس تا حال است

بمحض اینکه کابینهٔ جدیدی تشکیل بشود معجلا درصدد جواب یادداشت روس برخواهند آمد

اگر این جواب باعث استرضای روس نباشد اقداماتیرا که در نظر دارد بموقع اجرا خواهد گذاشت ولی اگر جواب مطبوعی داده بشود دیگر علتی برای آن نوع عملیات روس باقی نخواهد ماند

لهذا وزیر امور خارجه ممنون خواهد شد که من از دولت انگلیس ازجانب دولت ایران درخواست نمایم که با دولت روس در باب تعویق اقدامات منظورهٔ خودشان (که هیچ شرطی دراین موضوع در یادداشت روس نشده) مذاکره نمایند

روابط پلتیکی بین مسیو پکلوسکی و وزیر امور خارجه امروز عصر مقطوع شد

(نمره ۱۳۱)

تلکراف سرباچنن به سر ادوارد کری (واصله در ۱۸ نوامبر)
سن پطرزبورغ ۱۸ نوامبر مطابق ۲۶ ذیقعده ۱۳۲۹

(تلکراف ۱۸ نوامبر حاوی شرح مختصر مکتوب ذیل مورخه ۲۹ نوامبر بوده) در ۱۸ شهرحال وزیر امور خارجه موقتی را ملاقات نموده و بر طبق تعلیمات مندرجه درتلکراف ۱۶ شهر حال شما خیلی باتشدد از سؤ نتیجه اشغال دولت روس طهران را با آن جناب مذاکره نمودم بجناب معظم‌له تاکید نمودم که قبل از بکار بردن تمام وسایل فشار بدولت ایران ازقبیل تصرف کرکات و گذشتن مدت کافی از تصرف قزوین تا اثرات خودرا بخشد "ابداً اقدام به پیشرفتن قشون ازقزوین ننمایند من نیز خاطر آنجنابرا متذکر نمودم که چقدرشما برای ثابت ماندن معاهده انگلیس و روس همیشه سعی در تایید خواهشات روس نموده‌اید و چگونه کراراً شما تهیجات در پارلمان را نسبت باعمال آن‌دولت دفع نموده‌اید

و از تهاجم افکار عامه انگلیس (که باید توجه بان داشته باشد) بضد اقدامات دولت روس برای آن جناب شرح داده و مصرح نمودم که بواسطهٔ ذهنی شدن بانگلیسان که قزاقان ایرانی جد وافی در ممانعت از تصرف اموال یکی از پیشوایان مرتجعین نموده بودند از برای شما تصرف پایتخت بقوهٔ قهریه سهل نخواهد بود

درجواب مسیو نراتوف بمن اطمینان کامل داد که اساس روابط انگلیس وروس مستقر خواهد بود و دولت روس اقدامیکه باعث سکته بدولت ایران باشد نخواهد نمود او تصور وارد نمودن فشار بواسطه تصرف گمرکات را غیر ممکن دانسته و رد نمود و از مهلت دادن بدولت ایران بعد از ورود قشون بقزوین هم امتناع نمود این امتناع خودرا مبنی بر این نمود که وزیرمختار روس درطهران روابط پلتیکی با دولت ایرانرا قطع نموده و دیگر مذاکره دولت روس با آن دولت خالی از وارد شدن سکتهٔ کلی بهابهت روس نخواهد بود او پیشنهاد من را هم که درباب اخطار اخیر او بتوسط شارژدافر ایران مقیم اینجا بدولت ایران باو نمودم رد نمود ولی پیشنهاد شخصی دیگر من را که درباب اخطار سرجارج بارکلی بدولت ایران باو نمودم که بابن مضمون است قبول نمود که اگر موجبات استرضای خاطر دولت روس بعمل نیاید نه فقط طهران را اشغال خواهد نمود بلکه و تقاضاهای دولت روس درضمن پیشرفتن در مملکت ایران افزوده خواهد شد

در رجوع بواقعهٔ ضبط اموال شعاع السلطنه مسیو نراتوف اظهار داشتکه دولت روس بهیچوجه مخالفتی در حق تصرف دولت ایران در اموال اشخاصیکه در شورش اخیر شرکت نموده بودند نداشته آنها کلیتهٔ در این مقدمه اساساً راضی شده بودند ولی دراین موضوع بخصوص دولت ایران درمسبوق نمودن جنرال قونسولگری روس از اینکه در صدد ضبط اموال شعاع السلطنه هستند قصور نموده بود بانی واسطه هنگام فرستادن ژاندارمه برای تصرف آن اموال پارهٔ آلات و اشیاء متعلق بتزارعین روس که آن ملک را اجاره نموده بودند مفقود بالاثر شده بود

بالاختصار این واقعه یکی از رشتهٔ اقدامات مخالفانه اشکارمستر شوستر احداث نموده و اثرات مجموعهٔ این اعمال بود که دولت روس را مجبور باقدام نمود من بان جناب اظهار نمودم که اگر بواسطهٔ اشغال قشون روس طهرانرا اوضاع حاضره تغییر نماید آنوقت یك چیز است که دولت انگلیس هر گز با آن موافقت نخواهد نمود و آن رجعت شاه مخلوع است آن جناب جوابداد که اقدامات دولت روس بکلی سطحی است فقط مقصود آن دولت مرتفع نمودن رنجش خودش است ودرجواب سؤال من که دولت ایران چه باید بکند که استرضای آن دولت فراهم شده و قشون خودرا باز گشت دهد مسیو نراتوف اظهار داشتکه اگر انفصال مستر شوستر بدولت روس اعلان بشود قشون خود را عودت خواهد داد و بواسطهٔ اخراج او

حق از تقاضای منصوب نمودن قزاق ایرانی بجای ژاندارم خزانه‌در
منزل شعاع السلطنه هم صرف نظر خواهند نمود

(امضا جرج بجان)

(نمره ۱۳۲)

تلگراف سرجارج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله در ۱۹ نوامبر)
طهران ۱۹ نوامبر مطابق ۲۷ ذیقعده ۱۳۲۹
رجوع بتلگراف ۷ اکتبر من — بموجب اخبار واصله قشون دولتی
مجدداً سالار الدوله‌را در حوالی بروجرد مغلوب نموده‌اند

مکتوب سرجارج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله در ۲۰ نوامبر)
طهران ۲۷ اکتبر مطابق ٤ ذیقعده ۱۳۲۹

آقا — باکمال افتخار خاطر شمارا مستحضر میدارم که
بوصول تلگراف شما که عقیدهٔ من را درباب پیش نهاد دولت روس
که ماژور استوکس ممکن است برای تاسیس ژاندارمری در اصفهان
یا حوالی آن باستخدام پذیرفته شود استفسار نموده بودید من از
مستر شوستر استمزاج نمودم که عقیدهٔ او چیست الحال سواد
مکتوب جوابیه اورا که شرح آنرا در ٥ اکتبر بشما مخابره نموده‌ام
لفاً ارسال میدارم

من همکار روس خودم را از جواب مستر شوستر مستحضر
نمودم و در ۱۵ شهرحال بموجب دستور العمل دولت متبوعهٔ خودش
او بمستر شوستر اطلاع داد که چون متاسفانه استخدام ماژوراستکس

در جنوب غیر ممکن فرض شده دولت روس بضدیت خودش
درباب استخدام او برای تاسیس ژاندارمری خزانه باقی خواهدبود

سابقاً مستر شوستر تهدید نموده بود که درباب ممانعت او
از تعیین ماژور استوکس شرحی بضد دولتین طبع و نشر نماید
لهذا بمحض وصول مراسله مسیو، پکلوسکی در ۱۵ شهر حال
بدون دفع وقت شرح مختصری بوقایع نگار روتر نوشت که از
قرار معلوم عیناً در جراید لندن مندرج گردیده
بعد از آنهم چنانچه مسموع شده شرح مفصل تهمت آمیز دیگری
مکتوباً بتوسط پست نوشته که محتمل است در این چند روزه
در جراید لندن مرئی گردد

ضمناً ماژور استکس در طهران متوقف است اگرچه من
بطریق دوستانه در حرکت او تاکید نموده‌ام ولی امتداد توقف او
در اینجا ممکن است تولید ناملایمات بسیار نماید چون با مسترشوستر
هم منزل است ودراینکه او مشغول تقویت‌مشارالیه درتاسیس‌ژاندارمه
خزانه است نمیتوان تردید داشت چنانچه قبلاهم‌رابورت داده‌ام هرآن
احتمال این میرود که دولت روس ازشما تقای احضار ماژور مزبوررا
نماید

(جارج بارکلی)

(سواد مکتوب مستر شوستر به سرجارج بارکلی)

طهران ۱۵ اکتبر

دوست مکرم سر جارج — راجع بمکتوب سوم شما که من

در صدد تحریر جواب آن بودم الحال عرض می‌نمایم که پیشنهاد منصوب نمودن استکس در اصفهان مسلماً خارج از موضوع است هم اساساً وهم عملا

من امیدوارم یك وقتی وزارت خارجهٔ انگلیس و روس باور نمایند که وقتی که من گفتم استکس را در طهران لازم دارم با من در تاسیس ژاندارمهٔ خزانه بواسطهٔ معلومات اختصاصی که دارد معیت نماید من همانرا میخواهم و بس بدون خیالات مکنونی بدون اعزام قشون بدون تحریکات بدون هر چیز مکر آنچه من گفته‌ام

موقع طوری شده که اعتماد نمودن بیك بیان آشکار مودتانه یا یك قصد سادهٔ غیر ممکن می‌نماید ولی اینهم هست که نه در مکتوب من ونه در مبنای اظهارات من هیچ ذکر محالی شده باشد که اورا در اصفهان یا جای دیگر سر گردان بخواهم بنمایم بقصد اینکه او مرا در اینجا تایید وتعلیم نماید

سر جارج عزیز من وقت آن نیست که دولت معظم در هیچ مسئله معطل شده و آنرا بازیچهٔ خود قرار بدهند صراحة اظهار بدارند که آیا اینها قصد دارند که در مخالفت با استخدام استکس به شرایطیکه من ذکر نموده‌ام مداومت نمایند یا خیر ؟

(مورکان شوستر خزانه‌دار کل ایران)

(نمره ۱۳۴)

مکتوب سر جارج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله در ۲۰ نوامبر) طهران ۲۷ اکتبر مطابق ٤ ذیقعده ۱۳۲۹

آقا — با کمال افتخار خاطر شما را مستحضر میدارم که دولت ایران بتازگی حکمی صادر نموده‌اند که اموال شعاع السلطنه و سالار الدوله یاغی ضبط شود

برای اجرای حکم مزبور در ۹ شهر حال مستر شوستر خزانه‌دار کل بهر یك از شش نقطه ملکی آنها در طهران و حوالی بموجب حکم صادره ۵ نفر از ژاندارمهٔ خود فرستاد به ژاندارمه ها تعلیمات داده شده بود که اموال را تصرف نمایند ومواظبت مخصوص در حفظ کنترات و قرارداد های اتباع خارجه در موضوع املاك مزبوره (در صورت وجود داشتن کنتراتی) چنانچه دولت ایران تعهد نموده نمایند

یکی از ما تملك شعاع السلطنه در حوالی جنرال قونسولگری روس در شهر واقع است که در آنجا ژاندارمه‌ها چند نفر قزاق ایرانی را متصرف محل مزبور یافتند

ظاهراً اینها را سفارت کبرای عثمانی در آنجا کماشته بوده (اکرچه این کاملا واضح نیست) چون سفارت کبرای عثمانی دعوی این را دارد که شعاع السلطنه تبعهٔ اوست قزاقان ایرانی ممانعت از دخول ژاندارم نمودند ولی بالاخره آنها داخل شده و مشغول

برداشتن ثبت اموال محتویهٔ در آنجا شدند فوراً دو نفر از صاحب منصبان جنرال قونسولگری روس که مسیو پختیانوف جنرال‌قونسول روس آنها را فرستاده بود وارد شده و به ژاندارمه‌ها گفتند شما هیچ حق مداخله در این اموال را ندارید ژاندارمه‌ها ماموریت خودرا تصریح نمودند ولی صاحب منصبان مزبور شروع به تخویف آنها نمودند و چون ژاندارمها اجازه مجادله نداشتند از عمارت بیرون رفتند و قزاقان روسی تایك اندازه آنهارا تعاقب نمودند

مستر شوستر فوراً مکتوبی بوزیرمختار روس که در زرکنده بود نوشته و ازاین عمل جنرال قونسول روس دراین موضوع شکایت نمود وبهمچنین ازسؤ رفتار مامورین دیگری که قونسول برای تصرف سایر املاك شعاع السلطنه فرستاده بود اظهار تشکی نمود

روز بعد که ۱۰ اکتبر بود مستر شوستر مستر کیرن معاون خود را و ۵ نفر صاحب منصب و ۵۰ نفر ژاندارم خزانه و ۳ نفر صاحب منصب و ۵۰ نفر ژاندارم سواره در تحت فرماندهی مستر مرل فرستاده و تعلیمات اکیده بانها داده بود که اموال در شهر را درصورت امکان با صلح و مسالمت تصرف نمایند اگر تشددی در مقابل آنها شد صبر بکنند تا ازطرف مخاصمین اول‌گلوله بانها شلیك بشود ولی بهر صورت مامور انجام این خدمت و تصرف باغ و خانه بودند

همینکه این استعداد بدرب عمارت رسید مستر کیرن ومستر مرل

بقونسولگری روس رفته و مسیو پختیانوف جنرال قونسول روس آنها را بپذیرفت آنها حکم ضبط اموال‌را برای او قرائت نموده و تعلیماتیکه دراین‌باب بانها شده بود توضیح نمودند و پس ازاطمینان دادن باو که حقوق اتباع خارجه‌را محفوظ خواهند داشت ازاوخواهش تخلیهٔ آن مکان را نمودند ازقراریکه مستر مرل روایت میکند مسیوپختیانوف امتناع نمود ولی آنچه برمن مکشوف شده سفیر کبیر عثمانی برای حضور قزاق ایرانی درآنجا مسؤل بوده نه مسیوپختیانوف

مستر مرل بطرف در مکان مزبور حرکت نموده ولی شش نفر قزاق ایرانی مستحفظ آنجا اورا از ورود مانع شدند

مستر مرل ازدر دیگری داخل شده و تابین‌های او قزاقها را خلع سلاح نمودند و ژاندارمها با سکونت آنجارا متصرف شدند

قزاقان سعی نمودند که از بریکاد خودشان عدهٔ به‌تقویت بیاورند ولی برنس وادبولسکی فرمانده روسی آنها امتناع نموده و قبول این معنی‌را منوط بحکم وزیر جنك یاوزیرمختار روس نمود

(نمره ۱۳۵)

مکتوب سرجارج بارکلی به سرادوارد گری (واصله در ۲۰ نوامبر)
طهران ۲۸ اکتبر مطابق ۵ ذیقعده ۱۳۲۹

آقا — بعد ازشرح معروضه درچهارم شهر حال راجع بشورش تاحال خبر قطعی صحیحی بدست نیامده

درباب محل اقامت شاه مخلوع افواه‌بسیار شنیده می‌شود یکدفعه

دولت ایران خبر محرمانه داشت که او در عشق آباد خاك روس است
و درمنزل حاکم آنجا متوقف است. بعد معلوم شد همان طور که
جنرال قونسول مشهد ما در باب رفتن شاه مخلوع به تاش‌قند بی‌اصل
بود این روایت هم محق ندارد من گمان نمیکنم که اصلا بعد از
فرار او به گمش تپه هیچ از استراباد خارج شده باشد

بهر حال او حالا در آنجا است و ازقرار اطلاعات واصله بعضی
از همراهان او بهمین تازه گی یکدسته از قشون دولتی را در بندرجز
مغلوب نموده اند سالار الدوله بعد از مغلوب و متفرق شدن
همراهانش در ۲۷ شهر ماضی بحوالی همدان فرار نمود واز آنجا بعداز
نزدیك شدن قشون‌دولتی ببروجردفرار، نموده ایلیاتیها که قشون او مرکب
از آنها بود باماکن خودشان متفرق شدند

عضد السلطان برادر دیگر محمد علی که سالار الدوله حکومت کرمانشاهان
را باو تفویض نموده بود بس از استماع شکست برادرش بشهبندری
عثمانی در آنجا پناهنده شد و ازقرار معلوم بس از آن عازم کربلا
شده یپرم و دسته ارامنهٔ خودش بطهران مراجعت نموده اند
بختیاریهائیکه باو بودند و قسمت عمده قشون فاتح مرکب از آنهابود
حالیه در همدان و حوالی آن هستند بقصد باز ماندکان شورشیان یا
چنانچه مخالفین آنها معتقدند برای چپاول محلهای غارت نشده

مذاکره است که یپرم را بمقابله شجاع الدوله به تبریز میخواهند
بفرستند شجاع الدوله هنوز شهرمزبوررا تخویف می نماید

اگرچه دیگر خبر مجادله او نرسیده ولی تبریز تقریباً بکلی محاصره است
و بیك وضع بدی است که مقرون به اهمیت کلی است و نرخ ارزاق
از قراریکه اطلاع رسیده مطابق قیمت ایام قحطی است

(جارج بارکلی)

(نمره ۱۳۶)

مکتوب سر جارج بارکلی به سرادوارد گری (واصله در ۲۰ نوامبر)
طهران ۳۱ اکتبر مطابق ۸ ذیقعده ۱۳۲۹

رجوع بمکتوب دوم اکتبر من درباب وضع ناامنی طرق جنوب
درتلگرافات اخیره خودم درخصوص ازدیاد استعدادقونسولگریها
و وضع ناهنجاریکه سد معابر مابین خلیج فارس ومراکز داخلی ایرانرا
نموده محترماً خاطر عالی را مستحضر داشته‌ام

بجز سرقتهای عمدهٔ مال التجاره انکلیس که در تلگرافات ۱۴و
۲۲ اکتبر خودم راپورت داده‌ام بازهم خبرهای متواتره ازقونسولگریهای
انکلیس میرسد که یا قوافل را معطل نموده اند یا آنها را مجبور کرده‌اند
که ازخطوط منحرفه به کرایه‌های بسیار گران و مصارف بی‌شمار
برای علوفه و مستحفظ حمل مال التجاره بنمایند و ازطرف دیگر
غلامهای تلگراف را دائماً سرقت نموده و زده‌اند و آلات تلگرافی
را سرقت نموده یامعدوم کرده‌اند قراء درتمام خطوط را اول یك طایفه
غارت کردند بعد دسته دیگر غارت کرده تابالاخره برای سکنه آنجاها هیچ چیز
باقی نگذارده اند که وسیله معیشت آنها باشد و بدین لحاظ آنها هم

مجبور بغارت مال التجاره یا مسافرین شده اند که رفع مایحتاج زندگانی خود را بنمایند

حالا که دولت انگلیس احساسات خودشانرا برای شدت اغتشاش بواسطهٔ ازدیاد استعداد قونسولگریها بمنصهٔ ظهور رسانیده اند امید ضعیفی می‌توان داشت که یك اثر سیاسی موقتی اقلا در غارت گرانی که کم و بیش در تحت سرکردهٔ هستند از قبیل قشقائی کهکلوئی و بختیاری بنماید و بی نظمی طرق رو بانحطاط بگذارد و در ضمن باید منتظر نتیجه نقشه دولت ایران درباب قره سورانی طرق که ما بیطرفی قشون خودمان را در آن باب بانها اعلان نموده ایم بود

قونسول انگلیس از کرمان اظهار مینماید خوف آن میرود که اقدامات موثره درجاده بوشهر و اصفهان سارقین را دلالت بنماید که فعالیت خود را درجاده کرمان و بندر عباس بروز بدهند

(جارج بارکلی)

(نمره ۱۳۷)

مکتوب سرجارج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله در ۲۰ نوامبر)

طهران ۳۱ اکتبر مطابق ۸ ذیقعده ۱۳۲۹

آقا ـ باکمال افتخار صورت عده قشون دولت روس را که حالیه در ایران هستند لفاً ارسال میدارم

این صورت را بواسطه حسن وداد همکار روس خودم از او تحصیل نموده ام

(جارج بارکلی)

(صورت تعداد قشون روس در ایران)

بتاریخ ۳۰ اکتبر ۱۹۱۱

قشون در اردبیل	۲۰۰۰
« در تبریز	۱۰۰۰
« در گنبد قابوس	۴۰۰
« در مشهد	۲۰۰
« در رشت	۱۵۰
« در قزوین	۵۲
« در طهران	۳۲
« در اصفهان	۱۷
(عده قشون دراصفهان به ۲۰۰ نفر خواهد رسید)	
« در کرمانشاه	۱۱
« در کرمان	۴
« در بوشهر	۱۰
« در ارومیه	۱۲
« در استراباد	۱۲
« در سیستان	۱۰
« در تربت حیدری	۱۲
جمع	۳۹۲۲ نفر

(نمره ۱۳۸)

مکتوب سرجارج بارکلی بهسر ادوارد گری (واصله در ۲۰ نوامبر)
طهران غره نوامبر مطابق ۹ ذیقعده ۱۳۲۹

آقا — درعرض چند هفتهٔ ماضی بحران کابینه بواسطهٔ اختلافات متشدد بین وزراء و خزانه‌دار کل مرتفع نشده مستر شوستر مکتوب باخشونتی بوثوق الدوله وزیر امور خارجه نوشته بود و تشدد و تندی برای دوفقره دعاوی جزئی دولت روس که بدون مراجعه باو قطع نموده بودند کرده بود وثوق الدوله مکتوب مزبوررا بحدی سخت و متضاد فرض نموده بود که فوراً استعفای خود را تقدیم داشته بود و دونفر از همکاران او هم باو تاسی نمودند ولی چون این عمل او حدوث بحران کلی درارکان وزارتی می نمود و خود اوهم بالشخصه دربد نمایندگان حامی مستر شوستر مستهلک بود استعفای خود را مسترد داشت و دونفر همکاران اوهم همان عمل را تعقیب نمودند

از ان تاریخ ببعد استعفاهای دیگر هم پیش نهاد شد که یکی از آنها استعفای حکیم الملك وزیر مالیه بود که ظاهراً مجبور به تعقیب این روش شده چون ازطرفی بواسطهٔ فشار همکارانش برای پول دچار مشکلات شده بود و از طرف دیگر بواسطه محکم نگاهداشتن مستر شوستر درکیسه را هنوز دیگری بجای حکیم الملك تعیین نشده و الحق مقام وزارت مالیه را که درتحت سلطه و اقتدار

مستر شوستر باشد ونتواند ابداً دخل وتصرفی در حدود مصارفی که مستر شوستر معین نموده نماید کمتر کسی پیدا خواهد شد که اختیار نماید

ازقرار مذکور رئیس الوزراء درتجسس شخصی استکه بتواند در مقابل شوستر مقاومت نماید یك همچو شخصی هم مشکل است بدست بیاید برای حصول رأی مجلس درمحدود نمودن اختیاراتیکه بموجب قانون ۱۳ ژوئن بهمستر شوستر داده شده مذاکرات بسیار بمیان آمده واقعاً مصمم شده بودند که درباب تکسیر اختیارات او در مجلس مذاکره نمایند ولی هیچوقت وقوع حاصل نمود چون در جلسه ۲۳ شهر حال وقتیکه وزراء پیش نهاد نمودند که برای مذاکرات لازمه مجلس باید خصوصی بشود فرقه دموکرات ملتفت شدند که چه پیش خواهد آمد همگی از پارلمان خارج شدند که عده لازمه برای اکثریت آراء ناقص شود

از آنزمان ببعد ازملاقاتهای عدیده بین شوستر وکابینه ازعزم محدود نمودن اختیارات خزانه‌دار کل منصرف شده اند و قرارداد موقتی بین آنها مستقر گردیده اگرچه نمیتوان امیدداشت که اختلال بین مستر شوستر و کابینهٔ حاضره مرتفع بگردد وایجاد کابینه مقتدری را هم واقعاً نمیتوان انتظار داشت حتی هرقدرهم شرایط مافوق ملت خواهی در آنها جمع باشد محلهای خالی در کابینه گمان نمیرود باین زودی پر بشود وهیئت وزارتی قدرتمندی بدون معیت

مستر شوستر ازمحالات است و متاسفانه برای تهیه چنین کابینهٔ که
حقیقة با او موافقت نموده و معاً مشغول کار بشوند باید متوسل
به نمایندگان ملت شد وبك همچو کابینه درانداک زمانی دولت روس
را به هیجان آورده عنان صبر و تحمل را از کف او خارج
خواهد نمود (جارج بار کلی)

(نمره ۱۳۹)

مکتوب سرجارج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله در ۲۰ نوامبر)
طهران ۲ نوامبر مطابق ۱۰ ذیقعده ۱۳۲۹

آقا — باکمال افتخار صورت وقایع ماهانهٔ ایران‌را برحسب
معمول لفاً ارسال میدارم (جارج بارکلی)

(صورت وقایع ایران درماه اکتبر)

(طهران)

اعمال نظامی — شکست سالار الدوله در ۲۷ سپتامبر در تحت
شرح علیحده عرض شده امیر مفخم و سردار جنك و معین همایون
پس از آن رجعت بطهران نمودند و سردار ظفر و سردار محتشم و
سردار بهادر در حوالی همدان توقف نمودند یپرم که تازه گی
منصب سرداری باو اعطا شده در ۲۲ اکتبر رجعت بطهران نمود
مجلس — قانون انتخابات بالاخره ازمجلس گذشت قانون مزبور
مبنی بر انتخاب مستقیم است و ۱۳۶ نفر وکیل بجای ۱۲۰ نفر
سابق در ۵ اکتبر لایحهٔ درخواستی که ۴۱ نفر از وکلاامضا

نموده بودند قرائت شد مشعر بر اینکه هیئت دولت آنچه اسناد و
نوشتجات راجع به آنتریك و تحریکات بمخالفت دولت در دست
دارند بمجلس ارائه دهند ولی جواب این تقاضا تاحال از هیئت
وزراء نرسیده در ۱۵ اکتبر تلگرافی ازملا کاظم خراسانی مجتهد
اعظم نجف خطاب بنایب‌السلطنه ومجلس مبنی بر شکایت ازبی اعتنائی
درطهران باوامر و نواهی مذهبی قرائت شد ولی ظاهراً چندان
جالب توجه نگردید

(تبریز)

دراواخر سپتامبر چندنفر از یاغیان به دونفر ازتلگرافچیان
انگلیسی مستخدمین کمپانی تلگراف هندو اروپ که برحسب‌خواهش
جنرال قونسول روس در فاصله کمی ازشهر تبریز مشغول تعمیر سیم
بودند شلیك شده به هیچیك از آنها صدمهٔ نرسیده و بحالة این
واقعه ختم شده است شجاع الدوله هنوز در محاصرهٔ شهر
مداومت دارد و در اواسط اکتبر مجادلهٔ سخت واقع شده که
ملتیان بمحلهٔ (قره ملك) که در تصرف متمردین بود حمله برده و
۲۵ نفر از آنها مقتول و۳۰ نفر مجروح گردیده

قونسول انگلیس بموجب خبر موثقی راپورت میدهد که
رحیم‌خان شاه پرست یاغی‌معروف را مخفیانه درمحبس تبریزمقتول
نموده‌اند مجلل السلطان پیش‌خدمت شاه مخلوع را که در زمان
ورود ارشد الدوله وارد ایران شده بود بواسطهٔ مخالفتی که‌در اردو

نموده بوده شجاع الدوله دستگیر نموده ومغلولا بمراغه فرستاد

(گیلان و مازندران)

در ۲۰ اکتبر تلگرافی از وکیل قونسولگری انگلیس از استراباد رسید مبنی بر اینکه شاه مخلوع در خواجه نفس که درچند میلی و طرف جنوب کمش تپه واقع است متوقف است در ۳۰ اکتبر خبر شکست قشون دولتی را که مرکب از ۲۰۰ نفر در تحت سرکردگی سردار محیی بوده اند از ترکمنهای متابعین شاه مخلوع مخابره نمود

مذکور است که سردار محیی فرار نموده وخوف آن میرود که ترکمنها باستراباد حمله نمایند ظهیر الدوله حکمران جدید گیلان از طهران بعزم مقر حکومت خود حرکت نمود

در سلخ اکتبر متجاوز از صد نفر قزاق روسی برای ملحق شدن بمستحفظین قونسولگری وارد انزلی شدند

(مشهد)

شاهزاده رکن الدوله بفرمائی خراسان منصوب شد وعنقریب ازطهران عزیمت خواهد نمود

وضع آن صوبه بسکونت باقی است شهر مشهد مغشوش نبوده ولی طرق برحسب معمول در تحت حملات سارقین بوده

نیشابور جزو حکومت خراسان شده ولی شاهزاده نیر الدوله که اول ملاك آنجا است ساعی است که آنجارا مجدداً مجزی نموده و حکومتش را قبول کنند

(اصفهان)

بعضی از قوافل مجاهدت نمودند که از اصفهان بشیراز و از شیراز باصفهان مسافرت نمایند یکی از آنها که تقریباً مرکب از ۴۰۰ قاطر بوده ازطریق سرحد بدون مصادف شدن با آسیبی در اواسط سپتامبر وارداصفهان شد خبرهای متواتره ازسرقتهای در جاده بین اصفهان و قمیشه میرسد ونسبت آنرا بطایفه کهکلوئی میدهند قافله بزرگی شتر با محمولات قماش در ۲ اکتبر سالماً از همدان وارد شد تردد در راه اصفهان باهواز (راه بختیاری) مدتی است مقطوع شده و در ۷ اکتبر ۲۱۷۴ عدل مال التجاره برای حمل باهواز در اصفهان معطل بوده قافله مرکب از ۸۰۰ شتر با محمولات تنباکو ازاصفهان حرکت نمودند ولی پس از استماع بودن سارقین در راه احمال خودرا ریخته و باصفهان رجعت نمودند ازقرار مذکور سردار اشجع بختیاری حکمران اغلب امورات را محول بزیردستان خود که حریص وبی کفایت هستند نموده

انجمن ولایتی بعداز ورود این حکمران در ماه مه ماضی دیگر منعقد نگردیده

حیدر خان ترور قفقازی در اواخر سپتامبر از شیراز بایك عده تابعین مسلح بعزم طهران حرکت نموده او وهمراهانش را در اصفهان خلع سلاح نمودند خانم رس را که ازاصفهان بشیراز میرفته سارقین لخت نموده و کتك زده اند در ۲۰ اکتبر بست از

شیراز باصفهان که ۳۰۰ نفر سرباز همدانی باتفاق آن بوده با ۲۰۰
نفر کهکلوئی مصادف شده و بعد از مجادله بسیار سخت آنهارا
مغلوب و بست را بغارت برده اند سرقتهای متعدد ازمال‌التجاره
انکلیس واقع شده و علی الرسم دعوی غرامت آنها از مامورین
محلی شده است

طایفه بوئر احدی در اواسط اکتبر بقریهٔ در حوالی آباده
حمله برده و آنرا بکلی غارت نمودند دستهٔ قزاق که در تحت
فرمان دو نفر صاحب‌منصب‌روسی به کاشان برای مقابله بانایب‌حسین
اعزام شده بود در۱۳ اکتبر بمقصد خود وارد شده و پس از
بمباردمان شهر وارد بانجا شده وملاحظه نمودند که نایب حسین‌فرار
کرده ۱۰ روز بعد از آن خبر رسید که نایب حسین در حوالی قم
علی الرسم مشغول غارت دهات است بختیاریهائیکه از طهران
بوطن خود مراجعت می‌نمایند ازقرار مسموع درعرض‌راه مشغول
سرقت بست و لخت نمودن مسافرین هستند

(یزد)

شاهزاده امیر اعظم والی کرمان پس ازمقاومت اهالی بالاخره
در اوایل اکتبر موفق بدخول شهر گردید چند قتالی متعاقب آن
شد و نایب قونسول انکلیس خبر داد که شهر آرام شده است

(سلطان آباد)

ویس قونسول انکلیس در۱۱ اکتبر خبرداد که وضع سلطان آباد

نا منظم است و در بعضی نقاط هنوز برای سالار الدوله مالیات
جمع آوری می‌نمایند وخود سالار الدوله تقریباً با پنج شش هزار
جمعیت از طریق ملایر و نهاوند عازم لرستان است

حاجی سیف الدوله برادر عین الدوله که سالار الدوله اورا به
حکومت عراق نامزد نموده بود بعد از شکست خوردن سالارالدوله
بویس قونسول انکلیس پناهنده شده ولی عاقبت بطرف طهران
حرکت نمود

(شیراز)

در ۵ اکتبر نظام السلطنه و صولت الدوله از شیراز بطرف
جنوب حرکت نمودند و روز بعد از آن قوام‌الملك ازقونسولگری
انکلیس خارج شد در اذهان عامه چنین رسوخ‌نموده که‌عزیمت
نظام السلطنه و صولت الدوله بمناسبت اخطار وزیر مختار انکلیس
بآنها بوده وضع شهر شیراز فوراً التیام حاصل نمود وقوام‌الملك
از جانب علاء الدوله مهام خطهٔ فارس را در دست خود گرفت و
فرمان‌فرمائی علاء الدوله بفارس و بنادر خلیج در ۱۰ اکتبر
علناً در شیراز انتشار داده شد

صولت الدوله قبل از حرکت از شیراز آشکارا بیان نمود که در
راه بوشهر اغتشاش خواهد نمود و بقول خود هم عمل نموده
خبر اغتشاش و چپاولهای متابعین او بیش از آنچه بتوان شرح
داد میرسد خطوط تلگراف را هم ازطرف شمال شیراز هم

ازطرف جنوب قشقائیها وسایر طوایف خیلی‌خرابی وارد نموده‌اند
و باشخاصیکه برای تعمیر فرستاده می‌شوند صدمه زده و لختشان
میکنند سرقت مال التجاره انکلیس در جاده های جنوب بحدی
زیاد شده که نمیتوان بشمار آورد نظام السلطنه وصولت الدوله
بعد از خروج از شیراز ازیکدیکر جدا شده اند نظام السلطنه
تا دالکی رفته و از آنجا بکنار تخته رجعت نموده وصولت الدوله
در حوالی جره مانده است دولت ایران حکمی در مردود بودن
نظام السلطنه و ضبط شدن اموال او صادر نموده‌اند و قصد دولت
مزبور این استکه اکر ممکن بشود اورا دستکیر نمایند

صولت الدوله را از شغل خودش منفصل نموده‌اند و ایلخانی کری
قشقائیرا به ضیغم الدوله برادر او تفویض نموده اند و مشار الیه
در ۲۶ اکتبر از طهران بعزم شیراز حرکت نموده

علاء الدوله هنوز از طهران حرکت نموده و اظهار میدارد پس
از آنکه خزانه دار کل یك مبلغی پول در شیراز تهیه نماید او
حرکت خواهد نمود چون برای پرداخت حقوق سوار عرب که
در شیراز است پول لازم است مستر شوسترهم تاحال ازپرداخت
پول امتناع نموده و می‌ترسد آن بی‌رویه خرج بشود

خزانه دار کل مستر شیندلر را که سابقاً مستخدم بانك شاهنشاهی
بوده برای نماینده‌کی ازجانب خودش در شیراز انتخاب نموده که در
خرج وجوهات ارسالی بشیراز نظارت داشته باشد

دولت ایران خبر میدهد که استعداد زیادی باتفاق علاء الدوله بشیراز
اعزام خواهد شد و قزاقهائی‌هم که حالیه در کاشان هستند جزو آن
استعداد خواهد بود ۵۰۰۰ نفر قشونیکه در ماه مارس سنهٔ
ماضیه در شیراز کماشته شده بود بدون پرداخته شدن حقوقشان
تحلیل رفتند بجز تقریباً ۳۰۰ نفر از آنها که برای حقوق
۹ ماهه خودشان فشار آورده و حالا در خارج قونسولکری
متحصن شده اند

(سیستان)

نا امنی طرق اطراف سیستان ممتد است و از اغتشاش طرق
جنوبی و غربی قاینات‌هم خبر رسیده غارتگران بلوچی در نقاط
غربی قاینات مشغول شرارت هستند ولی نمایندهٔ حکمران جدید
کرمان سردار نصرت مشغول اقدامات برای جلو کیری از آنها است

(کرمان)

قونسول انکلیس در ۷ سپتامبر مینکارد که وضع کرمان بحدی
بد است که از زمان ورود خودش در ماه مه ۱۹۱۰ بانجا تا حال هیچ
وقت باین بدی نبوده حکومت محلی نه در شهر دارای قدرتی
است نه در نواحی نرخ نان و کوشت در ترقی است و اسباب
نکرانی اهالی شده والی کرمان هنوز در یزد است سه فقره
سرقت درماه سپتامبر درجاده بندر عباس واقع شده ومال التجاره
بعضی از تجار هندو بسرقت رفته پست متصل درراه یزد و

بندر عباس وساير طرق سرقت ميشود

(كرمانشاه و همدان)

در ٨ اكتبر سردار ظفر و سردار جنك خوانين بختيارى تلكرافى از همدان خطاب بعلماء و تجار كرمانشاه مخابره نموده از ورود خودشان اطلاع داده و دستور العمل داده بودند كه عضد السلطان حكمران ازجانب سالار الدوله را توقيف بنمايند شاهزاده عضد السلطان از اين خبر مستحضر شده به شهبندرخانه عثمانى پناهنده شد

پس از شهرت يافتن تلكراف مزبور اهالى هريك از سواران كلهر را در معابر بدست مياوردند لخت ميكردند عضد السلطان بالاخره از كرمانشاه خارج شده و بطرف بغداد رفت

سالار الدوله ٣ اكتبر باعده قليلى متابعين خود ازطريق تويسركان ازهمدان حركت نمودند و قراء درعرض راه خودرا غارت كردند

٤ اكتبر قشون دولتى وارد شورين كه در نزديكى همدان است شدند و منزلهاى امير افخم و پسران او احتشام الدوله وحسام الملك رايكسره غارت نمودند سردار ظفر حكومت همدانرا قبول نموده در ١٥ اكتبر سردار مظفر (داود خان رئيس ايل كلهر) از حوالى كرمانشاه بعزم مسكن ايلياتى خود حركت نمود

در ١٣ اكتبر مراسلات چند از سالار الدوله كه از لرستان نوشته بود بكرمانشاه رسيد مبنى بر اينكه قشون جمع آورى نموده و بفرستند كه باو ملحق شود درجواب خود اورا بكرمانشاه دعوت نمودند

(بوشهر)

در ٢٧ اكتبر قشون هندى عازم شيراز وارد شدند و در روز ٣٠ اكتبر پياده شدن آنها بخشكى انجام پذيرفت بدون اينكه صدمه و آسيبى بانها وارد شود مجتهدين بوشهر به تخويف قايقچيان و ديكران درصدد تحريم امتعه (بايكات) بر آمدند ولى بالاخره برطرف شد موقر الدوله حكمران بنادر خليج به علاء الدوله تلكراف نموده است كه ضميمه شدن حكومت بنادر بفارس مخالف مقام و ابهت خودش است مشاراليه اظهار ميداردكه اكر اين ترتيب تغيير داده نشود استعفا خواهد داد اكر واقعاً علاء الدوله بشيراز برود يحتمل او مجدداً دريابيكى را بحكومت بنادر خليج منصوب بنمايد

(بندر عباس) :

راه بندر عباس بكرمان بواسطهٔ كثرت سارقين بكلى مسدود شده وقوافل تردد نمى نمايند

(نمره ١٤٠)

مراسله سرجارج باركلى به سر ادوارد كرى (واصله در ٢٠ نوامبر) :

طهران ٣ نوامبر مطابق ١١ ذيقعده ١٣٢٩

آقا — باكمال افتخار سواد دوفقره يادداشتى راكه پس ازوصول تلكراف ٢١ اكتبر شما بدولت ايران نوشته‌ام بانضمام سواد مكاتباتيكه در تعقيب آن يادداشتها راجع بازدياد استعداد قونسولكريهاى انكليس

در بوشهر و شیراز و اصفهان شده لفاً ارسال میدارم

(جارج بارکلی)

(ضمیمه (۱) نمره ۱۴۰)

(سواد یادداشت سرجارج بارکلی به وثوق الدوله)

طهران ۲۴ اکتبر مطابق غره ذیقعده ۱۳۲۹

جناب وزیر — رجوع بیادداشت مورخه ۱۰ اکتبر من و رقیمه‌جات مورخه ۱۱ و ۱۸ اکتبر جنابعالی باکمال احترام خاطر محترم را مستحضر میدارم که قشون اضافی برای قونسولگریهای انکلیس الحال از هندوستان حرکت نموده و بفاصله قلیل مدتی به بوشهر خواهند رسید از ترتیب تقسیم این قشون هم بموقع خود خاطر محترم را مستحضر خواهم نمود و ضمناً خاطر مبارک را مطمئن بدارم که اگر دولت ایران نقشه و ترتیب مؤثری برای اعاده تامین و محافظت طرق طرح نمایند قشون انکلیس فقط برای حفظ قونسولگریها وجان و مال اتباع انکلیس در داخله شهرها استعمال خواهدشد ومادامیکه نقشهٔ دولت ایران بموقع اجرا گذارده میشود قراسورانی طرق و حرکت نظامی در راهها نخواهند نمود

وقتیکه اقدامات دولت ایران بموقع اجرا گذارده و مؤثر واقع شد قشون اضافی مزبور عودت داده خواهدشد (جارج بارکلی)

(ضمیمهٔ (۲) نمره ۱۴۰)

(یادداشت سرجارج بارکلی به وثوق الدوله)

طهران ۲۴ اکتبر ۱۹۱۱

جناب وزیر — رجوع به یادداشت امروز من دائر به اطلاع دادن از ورود تقریبی قشون اضافی انکلیس به بوشهر با کمال احترام تمنا می‌نمایم که احکام لازمه برای تسهیل گذشتن قشون مزبور از کمرک صادر بشود و نیز خواهشمندم تعلیمات لازمه بحکمران بنادرخلیج فارس داده بشود که در پیاده نمودن قشون و اعزام عدهٔ که باید بشیراز و اصفهان بروند کمال تقویت و مساعدت را با جنرال قونسول انکلیس مقیم بوشهر بنماید (جارج بارکلی)

(ضمیمه (۳) نمره ۱۴۰)

(یادداشت سرجارج بارکلی به وثوق الدوله)

طهران ۲۶ اکتبر مطابق ۳ ذیقعده ۱۳۲۹

جناب وزیر — رجوع به دوفقره یادداشت مورخه ۲۴ اکتبر من درباب ورود قشون اضافی به بوشهر برای جنرال قونسولگری بوشهر و قونسولگریهای در شیراز و اصفهان باکمال افتخار خاطر محترم را مستحضر میدارم که حکمران بنادرخلیج به جنرال قونسول انکلیس مقیم بوشهر اظهار نموده استکه اگرچه شخصاً هم درخواست دستور العمل ازمرکز نموده ولی هنوز تعلیمات در این باب باو داده نشده و بنابراین نمیتواند در پیاده نمودن قشون باجنرال قونسول همراهی بنماید بعلاوه بمن خبر رسیده که قاقچیان و سایر مردم را تحریک نموده و مجاهدات می‌نمایند که برای ورود قشون انکلیس

بلوا نمایند لازم باظهار من بانجناب نیستکه هر نوع مخالفتی در ورود قشون انکلیس چه عاقبت وخیمیرا سبب خواهد شد ولی باید خواهش نمایم که تعلیمات سریع بحکمران بنادر خلیج داده بشود که کمال معاضدت را با جنرال قونسول انکلیس مقیم بوشهر نموده و نهایت مجاهدت و کوشش را در جلوگیری از هر انقلاب و مخالفتی بر علیه ورود قشون انکلیس نماید (جارج بارکلی)

(ضمیمه (٤) نمره ١٤٠)

(مراسله وثوق الدوله به سرجارج بارکلی)

طهران ٣٠ اکتبر ١٩١١ مطابق ١٠ ذیقعده ١٣٢٩

جنابا — مرقومه محترمه مورخه ٢٤ اکتبر در باب ورود قشون اضافی برای محافظت قونسولگریها واصل و از مضمون آن آگاهی حاصل آمد ومحترما اظهار میدارم که دولت ایران در پرتست خودش بضد این اقدام که در مراسلات مورخه ١١ و ١٨ اکتبر خودم بانجناب اطلاع داده ام باقی است دولت ایران هنوز به این خیال باقی استکه حضور این قشون بزرگترین مانع پیشرفت اقدامات خودش در باب استقرار نظم در فارس خواهد بود لهذا محترما خاطرنشان آنجناب نمایم که دولت ایران برای اغتشاشیکه از مخاصمه بین اهالی حادث شده و علت دوام آن فقط سرگرم شدن دولت ایران درحوادث غیر منتظرهٔ شمال وغرب بوده دولت انکلیس را در احضار قشون برای حفظ قونسولگریهای خود محق

نمیداند چنانچه قبل از این کراراً خاطر آنجنابرا متذکر نموده‌ام دولت ایران تصور میکند نقشهٔ اقداماتیکه برای اعادهٔ نظم و حفظ جان و مال اتباع انکلیس در آن نقاط طرح نموده است مکفی است و بنابراین در ابقاء پرتست سابق خود مداومت دارد

(وثوق الدوله)

(ضمیمهٔ (٥) نمره ١٤٠)

(مراسله وثوق الدوله بسرجارج بارکلی)

طهران ٣٠ اکتبر ١٩١١

جنابا — رقیمهٔ شریفهٔ جنابعالی مورخه ٢٦ شهر جاری در باب ورود قشون اضافی برای قونسولگریها به بوشهر واصل گردید و محترما خاطر آن جناب را مستحضر میدارم که تلگرافات لازمه در این موضوع بحکومت بوشهر مخابره شد درخصوص هیجان اهالی که آنجناب جلوگیری آنرا خواستار شده‌اند خاطرنشان جنابعالی می نمایم که هیچ دولتی نمیتواند سد احساسات عامه را نماید و در این خصوص جلوگیری نمودن برای دولت ایران غیر ممکن است اینکه در مراسلات ١١ و ١٨ شهر حال خودم ذکر نموده بودم که در ورود قشون باعث اخلال اجرای اقدامات منظوره خواهد شد نه فقط نظر باین بود که فتوری در نقشهٔ منظوره دولت وارد خواهد شد بلکه هیجان عامه هم پیش بینی شده بود که محتمل است تولید اشکالات جدیده هم نماید حالا که بروز هیجان عامه مشهود

گردید دولت ایران نهایت سعی را در دفع مخالفت عمومی خواهد
نمود ولی مسلماً جنابعالی اذعان خواهید نمود که از این گونه
احساسات و هیجان عامه نمی توان جلوگیری نمود چون آن بروز
شور و حس بشری است
(وثوق الدوله)

(نمره ۱۴۱)

مراسله میرزا مهدیخان به سر ادوارد گری (واصله در ۲۰ نوامبر)
وزیرمختار ایران پس از تقدیم مراسم ارادت به سر ادوارد گری راجع
بملاقاتهای خودش در وزارت خارجه در باب وضع سلوک جدید
دولت روس با ایران باکمال احترام ترجمهٔ تلگرافی که الساعه ازدولت
متبوعهٔ خودش باو رسیده و مبنی بقصد دولت روس در اعزام قشون
بایران است لفاً ارسال میدارد وزیرمختار ایران بانهایت آرزومندی
عطف توجه سریع سرادوارد گری را باین مسئله استدعا می نماید
فردای دوشنبه صبح هم خودش در وزارت خارجه شرفیاب خواهد
شد برای اینکه دفع وقت نشده باشد وزیر مختار ایران فوراً
تلگراف دولت متبوعهٔ خودش را ارسال خدمت سر ادوارد گری
می نماید (لندن سفارت انگلیس ۱۹ نوامبر ۱۹۱۱)

(ترجمهٔ تلگراف دولت ایران بمیرزا مهدیخان)

۱۹ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۷ ذیقعده ۱۳۲۹

دیروز ساعت ۵ بعد از ظهر مترجم سفارت روس بوزارت خارجه
آمده و اظهار داشت که روابط دیپلوماسی بین سفارت و وزارت

امور خارجه قطع است و قشون بایران اعزام خواهد شد
من به سرجارج بارکلی اطلاع داده ام که جواب وزیر مختار روس
بطفره نگذشته است بلکه تاخیر در جواب بواسطهٔ بحران کابینه
بوده است کابینهٔ جدید امشب یا فردا صبح تشکیل خواهد شد
و پس از آن جواب یادداشت سفارت روس فرستاده خواهد شد
بنابر این دولت روس قبل از فرستاده شدن جواب یادداشت
آنها باید از شروع بهر اقدامی احتراز نماید وقتیکه کابینه
تشکیل یافت و تقاضای روس بواسطهٔ فرس مازور (قوهٔ قهریه)
پذیرفته شد دیگر عائقی برای قطع روابط دیپلوماسی (بلتیکی) و
اعزام قشون باقی نخواهد ماند در این ساعت ما کاملا امیدوار به
دولت انگلیس هستیم که در اینموقع روابط وداد قدیم خودشانرا
بمنصهٔ ظهور و بروز برسانند

(نمره ۱۴۲)

تلگراف سرجارج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله در ۲۰ نوامبر)
طهران ۱۹ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۷ ذیقعده
رجوع به تلگراف ۱۵ نوامبر خودم درباب مستحفظ برای خانم
رس قشون دیروز ازشیراز حرکت کرد

(نمره ۱۴۳)

تلگراف سرجارج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله در ۲۰ نوامبر)
طهران ۱۹ نوامبر ۱۹۱۱

رجوع به تلگراف ۱۸ نوامبر من امید وزیر امورخارجه دربرطرف
شدن تزلزل کابینه انجام پذیر نشد انعقاد مجلس بطول انجامید و
بالاخره مجلس به تشکیل کابینهٔ جدیدیکه پیشنهاد شده بود رأی نداد
مجلس عجالة تشکیل کابینه را که به تقاضاهای روس تمکین نماید
تصویب نمیکند

(نمره ۱۴۴)

تلگراف سر جارج بار کلی به سرادوارد گری (واصله در ۲۰ نوامبر)
طهران ۲۰ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۸ ذیقعده
رجوع به تلگراف ۳۰ اکتبر شما – سپاهیان مستحفظ در ۱۸
نوامبر از شیراز حرکت نمودند قونسول شیراز خبر میدهد
دو نفر تبعهٔ ژاپون را که بانها اخطار شده بود سپاهیان ما مسؤل تامین
آنها نیستند وجلوتر از سپاهیان مسافرت میکردند دیروز درحوالی
دشت ارژن یکدسته بوئر احمدی بکلی عریان نمودند
قونسول به‌سپاهیان امر نموده است که از آنجا جلوتر نروند تا یک
عده استعداد ایرانی که حکومت محلی درصدد اعزام آن هست از
عقب برسد و کوههای آن حوالیرا سنگر نمایند که اطمینانی درتامین
مسافرت سپاهیان حاصل بشود و اگر در سلامت عبور نمودن از
آنجا سؤ ظنی دارند بهزینان مراجعت نمایند من اقدام فوق را
تصویب نموده ام

(نمره ۱۴۵)

تلگراف سر ادوارد گری به سرجارج بارکلی
وزارت خارجه ۲۰ نوامبر ۱۹۱۱
ما دلایل تبین داریم و معتقدیم که اگر دولت ایران بدعاوی روس
تمکین نماید قشون روس عودت داده خواهد شد بدولت ایران
اینرا اطلاع بدهید و خاطرنشان آنها نمائید که درتمکین به‌تقاضاهای
روس دفع وقترا جایز ندانند

(نمره ۱۴۶)

تلگراف سر بجنن به سر ادوارد گری (واصله در ۲۰ نوامبر)
سن پطرزبورغ ۲۰ نوامبر ۱۹۱۱
درملاقات امروز عصر خودم با مسیو نراتوف چنانچه در تلگراف
۱۷ نوامبر خودتان دستور العمل داده بودید در باب مستر شوستر
مذاکره نمودم مسیو نراتوف از این مذاکره اظهار کمال رضایت‌را
نمود در مذاکرهٔ راجع بقشون روس سؤال نمودم چه‌وقت واقعاً
قشون روس عودت داده خواهد شد مسیو نراتوف جواب داد
که اگر بمحض رسیدن قشون روس بخاک ایران دولت ایران به
تقاضاهای پیشنهاد شدهٔ دولت روس تمکین نماید دولت روس بدون
پیشنهاد نمودن تقاضای دیگری قشون خودرا معاودت خواهد داد
ازطرف دیگر اگر قشون مجبور به پیشرفتن از سرحد بشود آنوقت
برای دولت روس لازم خواهد بود که به‌تقاضاهای خود بیفزاید

و در این صورت محتمل دولت روس اصرار به انفصال شوستر نماید

(نمره ۱۴۷)

تلگراف سر ادوارد گری به سر بجنن

وزارت خارجه ۲۰ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۸ ذیقعده ۱۳۲۹

وزیرمختار ایران امروز بملاقات من آمده و درباب حرکت قشون روس مذاکره نمود

من باو گفتم در اساس تقاضا من نمیتوانم مذاکرهٔ نمایم چون در اموال مابه النزاع منافع دولت روس منظور است نه منافع دولت انگلیس سبک رفتار مستر شوستر هم نسبت بدولت روس کلیة بحدی بی اعتنا بلکه مهیج بوده که نمیتوان متوقع بود که دولت روس در این مسئله ملایمت نماید پس از آن وزیرمختار ایران ازمن مصلحت خواست من اظهار داشتم دولت ایران هیچ چاره نخواهد داشت مگر اینکه به دو فقره از تقاضاهای روس تمکین نماید یکی ترضیهٔ رسمی خواستن و دیگری نصب نمودن قزاق بجای ژاندارم خزانه ونیز اظهار نمودم که این تمکین فوراً باید بشود چون بواسطهٔ شرایط نمودن وقت گذشته است او جواب داد دولت ایران باین دو تقاضا فوراً تمکین خواهد نمود و اومیتواند قول بدهد که این تمکین بوقوع خواهد رسید در صورتیکه بدولت ایران اطمینان داده بشود که قشون روس دیگر جلوتر نخواهند رفت و اگر ماهم مداخله در این امر بنمائیم وزیر مختار مزبور باین مطلب هم اشاره نمود

که اگر دولت متبوعهٔ او تمکین به تقاضای فوق نماید و قشون روس عودت داده نشود حال دولت ایران تحمل ناپذیر خواهد بود

من اظهار نمودم که من ازجانب دولت روس نمیتوانم در باب قشون روس اطمینان بدهم و گمان‌هم نمیکنم دولت روس درمسئلهٔ که باعث اخلال (هنر) شرف خود فرض نموده مداخلهٔ رسمی از طرف دیگران‌را قبول نماید منتهی اقدامیکه من بتوانم بکنم این‌است که بیانات وزیرمختار ایرانرا درسن‌پطرز بورغ مفهوم بدارم

شما بوزیر امور خارجه اطلاع بدهید بمن همچو مشهود شده که مسئله اصلاح پذیر خواهد شد واگر دولت روس میل داشته‌باشند من حاضرم که ارادهٔ آنهارا رسماً در تحت مذاکره بیاورم

شما ممکن است رای خودتانرا هم منضم نموده وازقول خودتان بوزیر امور خارجه پیشنهاد بنمائید که چون بتوسط من شنیده اید که دولت ایران برای تمکین به تقاضاهای دولت روس حاضر است خوب است بمسیو بکلوسکی اجازه بدهد که مسئله‌را یا بطور غیر رسمی در طهران ختم نماید یا بطریق رسمی به وسیله‌تجدید روابط دیپلوماسی (پلتیکی)

(نمره ۱۴۸)

مراسله سر اسپرینگ رایس به‌سر ادوارد گری (واصله در ۲۱ نوامبر)

استکهلم ۱۸ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۶ ذیقعده ۱۳۲۹

آقا — باکمال احترام خاطر عالی را مستحضر میدارم که در

روزنامه امروز اسامی ۷ نفر صاحب‌منصبانیرا که وزارت جنک برای
رفتن بایران و تأسیس ژاندارمری نامزد نموده درج نموده بودند
و نیز در روزنامهٔ مزبوره مسطور است که دیگر انتخابی نخواهد شد
و همچو معلوم است که نظر باحتمال وقوع اختلال بهمین زودیها در
اوضاع ایران خیال ندارند دیگر صاحب‌منصبی برای اصلاح قشون ایران
بفرستند بنابر این چنین استنباط میشود که از خیال اصلاحات
قشونی منصرف شده‌اند

اسامی صاحب منصبان ازقرار ذیل است :
(کاپیتان کلستدت) گارد حافظ گتا در سنه ۱۸۷۱ متولد شده و
درسنه ۱۸۹۳ داخل خدمت نظامی شده ودرسنه ۱۸۹٤ مامور بخدمت
در (کانگو فری استیت) شده و در سنه ۱۸۹۸ از آنجا مراجعت
نموده و در سنه ۱۹۰۸ بمنصب کاپیتانی مفتخر شده
(کاپیتان فلك) اجزای فوج وارم‌لآند در سنه ۱۸۷۹ متولد شده
و در هذه السنه بدرجه کاپیتانی نایل گردیده
(ریت میستر سیف ورت) اجزاء فوج سواره اسکانیادر سنه ۱۸۷۵
متولد شده

نایب (کنت لونهابت) اجزاء فوج سواره مجرو اسکانیا درسنه ۱۸۷۷
متولد شده ودرسنه ۱۹۰۳ به‌منصب نایبی نایل گردیده مشار الیه
بسر وزیر مختار سابق دولت سوئد در لندن است که بعد هم
وزیر امور خارجه شد

نایب (برل) اجزاء فوج پیاده نظام گتلند در سنه ۱۸۸۲ متولدشده
و در سنه ۱۹۰۷ برتبهٔ نایبی نایل گردیده
(اینتذنت نیکلین) اجزأدسته‌خدمتگذار قشونی درسنه ۱۸۷۸متولدشده
(نایب نرن برندل) اجزأ فوج جنکپینك درسنه ۱۸۸۰ متولد
شده ودر سنه ۱۹۰٦ بمنصب نایبی نایل گردیده

(اسپرینك رایس)

(نمره ۱٤۹)

تلگراف سرجارج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله در۲۱نوامبر)
طهران ۲۱ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۹ ذیقعده ۱۳۲۹
رجوع بتلگراف ۲۰ نوامبر من — سپاهیان بدون آسیبی مسافرت
خود را ممتد نمودند

(نمره ۱۵۰)

تلگراف سر بارکلی به‌سر ادوارد گری (واصله در ۲۱ نوامبر)
طهران ۲۱ نوامبر ۱۹۱۱
چنانچه در تلگراف ۱٦ شهرحال خودتان دستور العمل داده‌بودید
فرمایشات شما را باستکس ابلاغ نمودم میترسم بالاخره من‌نتوانم
اورا بحرکت مجبور بنمایم
استکس اظهار میدارد قبل از آنکه مامستر شوستر اخطار نمودیم
که استکس باید قبل از منصوب شدن بشغلی ازخدمت سابقه خودش
استعفا بدهد او بشوستر قول داده بوده است که‌استخدام دولت

ایرانرا قبول نماید بنا براین استکس استدعا دارد بمطلبی که
بتوسط من ازشما خواهش نموده بود بوزیر هندوستان برساند
جواب صریح داده بشود که اقلا او بداند فقط بقوهٔ قهریه (فرس
ماژور) بوده استکه مجبور بنقض قول خود که بشوستر داده بوده
است شده

(نمره ۱۵۱)

تلگراف سرجارج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله در ۲۱ نوامبر)
طهران ۲۱ نوامبر ۱۹۱۱
رجوع بتلگراف ۲۰ نوامبر شما ـ صمصام السلطنه کابینهٔ تشکیل
داده است و فقط کسالت مزاج او مانع از معرفی شدن امروز آنها
بمجلس شده من یقین دارم که فردا آنها را معرفی خواهد نمود
حکمی بامضای تمام وزراء خطاب بمستر شوستر صادر شد که
ژاندارم خود را برداشته و اموالرا بمامورین دولت ایران تحویل
نماید وبه قزاقخانه‌هم امرشده استکه مستحفظ بمنزل شعاع السلطنه
بفرستند استفسار شد که آیا ترضیه خواستن شارژدافر ایران
در سن‌پطرزبورغ استرضای دولت روس را فراهم خواهد نمود
من جواب دادم یقین ندارم که استرضای آن‌دولترا فراهم
نماید واستفسار در این باب از آنجاهم باعث اتلاف وقت گران‌بها
است حالا من مطمئنم که بمحض معرفی شدن کابینه بمجلس‌وزیر
امور خارجه ترضیه خواهد خواست وزیر امور خارجه از من

تمنا نموده که تشکرات اورا برای زحمت شما در این باب تبلیغ نمایم

(نمره ۱۵۲)

تلگراف سر بچنن به سرادوارد گری (واصله در ۲۱ نوامبر)
سن‌پطرزبورغ ۲۱ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۹ ذیقعده ۱۳۲۹
تلگراف ۲۱ نوامبر حاوی شرح مختصر مکتوب دیل مورخه ۲۹ نوامبر است)
... بوصول تلگراف ۲۰ شهر حال شما ـ من مسیو نراتوف‌را
ملاقات نموده و درموضوع مذاکره وزیرمختار ایران باشما باانجناب
مذاکره نموده و از امکان اصلاح بذیر بودن واقعه اورا مستحضر
نموده‌و گفتم کهاگر دولت اعلیحضرت امپراطوری مایل باشندوزیرامور
خارجه‌انگلیس حاضراستکه مقاصد آنهارا رسماًبادولت ایران‌مذاکره نماید
مسیو نراتوف اظهار داشت که مذاکرهٔ وزیرمختار ایران خیلی
جالب اهمیت است چون از آن‌بی‌قراری دولت ایران مشهود می‌شود
آن جناب ازمن خواهش نموده که از حاضر بودن شما برای واسطه
واقع شدن تشکر نمایم اگر قبل از پیاده شدن قشون روس
بخاک ایران این علائم اصلاح و تمکین به تقاضاهای روس ظاهر شده
بود ممکن بود اطمینانیکه دولت ایران خواسته‌است داده بشود ولی‌حالا
این مسئله را باید بارئیس الوزراء مشورت نماید
معهذا اگر واقعهٔ حاضره را بتوان وسیله استقرار اوضاع
صحیحی درطهران قرار داد برای هر دو دولت نافع خواهد بود
فعلا مشروطه نقطهٔ واحد قرار داده شده و مجلس قدرت کاملی را

بحود انتساب داده که بهیچوجه حق آنرا ندارد بنا بعقیده آن جناب لازم است ترتیب مجلس مزبور محدود به مجمع قانونی ساده بشود که اقدام در تاسیس مجلس سنا بنمایند و اقتدارات نایب السلطنه را زیادتر بنمایند باضافه حاصل نمودن انفصال مستر شوستر هم لازم است چونکه مادامیکه او در طهران متوقف باشد اینطور واقعات از قبیل تعیین مستر لکفر هرگز خاتمه نخواهد پذیرفت بجهة اینکه بر فرض این کنترات مسیو لکفر هم فسخ بشود هیچ اطمینانی نداریم که در آتیه از این قبیل انتخابات متعدد نخواهد شد

من جواب دادم اگر بنا باشد قشون روس در ایران متوقف باشند تا این پروگرام بموقع اجرا گذارده شود چندین ماه توقف آنها در ایران طول خواهد کشید من بانجناب پیشنهاد نمودم بهتر آنست همینکه وزیر امور خارجهٔ ایران از مسیو بکلوسکی ملاقات نموده و ترضیه خواست مسیو بکلوسکی ممکن است اظهار بدارد که قشون باین امید عودت داده میشود که دولت ایران ترتیباتی با دولت روس در اصلاح تمام مسائل معوقه بدهد وروابط دولتین را برمبنای مودتانه مستدامی مستقر بدارد من نیز بانجناب اظهار نمودم که درصورت پیروی باین پیشنهاد ازطرف سرادوارد گری هم بکمال تقویت و همراهی با آنها خواهد شد

مسیو نراتوف جواب داد که همینطور که شما طالب رجعت قشون هستید اوهم هست ولی اگر این اقدام بشود دیگر هیچ

نوع اطمینانی نخواهد بود که وقایع مشابه بواقعات سابقه اتفاق نخواهد افتاد که مجدداً اعزام قشون لازم بشود (جارج بجنن)

(نمره ۱۵۳)

تلگراف سرجارج بارکلی به سرادوارد گری (واصله در ۲۲ نوامبر)
طهران ۲۲ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق سلخ ذیقعده ۱۳۲۹

تلگراف ۲۰ نوامبر شما دیروز بمن رسید و فوراً بموجب تعلیمات مندرجهٔ در آن عمل نموده و امروز صبح یادداشتی بوزارت امور خارجه پیشنهاد نمودم اطلاعی که دیشب دولت ایران بمن دادند به تلگراف ۲۱ نوامبر من مراجعه بنمائید بی شبهه بمناسبت پیغام من بوده چون میدانم آن پیغام موضوع بحث اعضای کابینهٔ جدید و بعضی از متقدمین وکلای مجلس واقع شده بود

(نمره ۱۵٤)

تلگراف سر بجنن به سرادوارد گری (واصله در ۲۲ نوامبر)
سن پطرزبورغ ۲۲ نوامبر ۱۹۱۱

شرح مکتوب ذیل مورخه ۲۲ نوامبر در ۲۲ مختصراً تلگراف شده

در ۲۲ شهر جاری مسیو نراتوف بمن اطلاع داد درمطالبی که باو اظهار نموده بودم با رئیس الوزراء مذاکره نموده ولی چون یك قسمتی ازقشون قبل از این وارد انزلی شده است درهیئت مشاورهٔ کابینه که شب قبل منعقد بوده رای داده شده استکه تا اطمینانی ازبابت آتیه حاصل نشود قشون مزبور نباید رجعت داده بشود

مسیو نراتوف توضیح نمود که هرگز چنین قصدی در نظر
نبوده که دولت ایرانرا برای خاتمه دادن تمام مسائل معوقه‌دولت
روس ملزم بدارد   آن جناب نیز اظهار داشت که اعزام قشون
نه فقط باعث حدوث ناملایمات برای دولت‌روس شده بلکه مصارف
بسیاری هم بان تعلق گرفته و دولت روس باید مطالبه مصارف
مزبور را هم پیشنهاد بنماید

بالاخره من بمسیو نراتوف تاکید نمودم که بهر حال از تجاوز
نمودن قشون از رشت ممانعت بنماید اگر چه‌او یك اطمینان محتمل
و مشروطی دراین‌باب بمن داد ولی‌ازوضع تکلم بعدازآن معلوم بود
که دولت روس‌مصمم است قشون خود را از ایران عودت ندهد
تا وقتیکه از دست مستر شوستر آسوده بشود حتی اگر لازم بشود
قشون خودرا بطهران هم بفرستند که اورا اخراج نمایند

(جارج بجنن)

(نمره ۱۵۵)

تلگراف سر ادوارد گری بهسر بجنن

وزارت خارجه ۲۲ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق سلخ ذیقعده ۱۳۲۹

شما باید بدون تاخیر مفاد تلگرافات دیروز وامروز سر جارج
بارکلی را به وزیر امور خارجه اطلاع بدهید و سعی بکنید غیرلازم
بودن ورود قشون را خاطر نشان او بنمائید چونکه دولت ایران
ظاهراً یکی از تقاضاهای روس تمکین نموده   نهایت لزوم را دارد

که اگر به تقاضای روس تمکین بشود دیگر قشون بخشکی پیاده
نشود و اگر هم پیاده شده باشد باید معجلا از خشکی رجعت به
کشتی بنمایند   من کاملا حاضرم هر نوع پیشنهادیراکه دولت روس
بخواهد درباب استقرار اوضاع ایران به مبنای بهتری بنماید موضوع
بحث قرار بدهم بهمچنین برای مرتفع نمودن هرقسم اختلاف مهم
دیگری که روی بدهد حاضرم

ترتیبی‌راکه در تلگراف ۲۱ نوامبر خودتان بوزیر امورخارجه
پیشنهاد نموده‌اید تصویب می نمایم

(نمره ۱۵٦)

مراسله سر اوارد گری به سرجارج بارکلی

وزارت خارجه ۲۲ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق سلخ ذیقعده ۱۳۲۹

آقا — در ۱۸ شهر حال وزیر مختار ایران بوزارت خارجه‌آمده
و اظهار داشت پیشرفتن قشون‌روس را بقزوین‌استماع نموده وتصدیق
صحت آنرا ازما خواست   مستر ملت اورا ازبیان واقعه مسبوق
نموده و باو گفت که یگانه امید برگردانیدن آنها از اشغال طهران
و بازداشتن از اضافه نمودن تقاضاهای خودشان تمکین‌فوری‌بشرایط
دولت روس است و نیز بوزیر مختار مزبور اظهار داشت که
علی الظاهر یکی از علتهای عمده جلو رفتن قشون میل بانفصال
مستر شوستر است

(ادوارد گری)

(نمره ۱۵۷)

تلگراف سر جارج بارکلی به سرادوارد گری(واصله در۲۳نوامبر)
طهران ۲۲ نوامبر ۱۹۱۱

قونسول انگلیس مقیم رشت خبر میدهد که ۵۰۰ نفر سرباز روسی در۲۱ نوامبر وارد آنجا شده اند

(نمره ۱۵۸)

تلگراف سرجارج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله در۲۳ نوامبر)
طهران ۲۳ نوامبر مطابق غره ذیحجه

رجوع بتلگراف ۲۱ نوامبر من — در جلسهٔ دیروز مجلس مکتوب رئیس الوزراء که مبنی بر معرفی کابینه ناقص بود قرائت شد وزیر امور خارجه سابق شغل خودرا مجدداً قبول نموده از ظاهر او همچو مستفاد میشد که ازحضور در آن جلسه نگران است بهر حال من یقین دارم بمحض اینکه درمسندخود کاملا مستقر گردید (که او امید دارد امروز خواهد بود) تقدیم توضیح بسفارت روس خواهد نمود

دولت ایران بمن اطلاع میدهند که اقدامات برای ممانعت از ثبت اموال ضبطی ٤ روز یا شاید زیادتر طول خواهد کشید بنا براین نمیتوان ژاندارمها را از اموال مزبور فوراً برداشت من مکرر بدولت ایران تاکید نموده ام که هردقیقه تاخیر در انجام مرام دولت روس احتمال بازگشت قشون روس را ضعیف تر مینماید

(نمره ۱۵۹)

تلگراف سربیوکانن به سر ادوارد گری (واصله در ۲۳ نوامبر)
سن پطرزبورغ ۲۳ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق غره ذیحجه ۱۳۲۹

(تلگراف ۲۳ نوامبر حاوی شرح مختصر مکتوب ذیل مورخه ۲۹ نوامبر است)

غروب ۲۳ شهر جاری مسیو نراتوف من را احضار نموده و بمن گفت که بموجب تلگراف واصله از مسیو پکلوسکی هیئت جدید دولت ایران که فقط مرکب ازسه نفر وزیر است باو اطلاع داده اند که تا ٤ یا ٥ روز دیگر قزاق ایرانی بجای ژاندارم خزانه منصوب نخواهد شد و تا این تبدیل مجری نشود وزیر امور خارجه مسیو پکلوسکی را برای تقدیم معذرت ملاقات نخواهد نمود

بالاخره آن جناب اظهار داشت که مستر شوستر باعث توزیع بعضی اوراق ایرانی راجع بواقعه مابه النزاع شده بقصد اینکه هیجانی بر علیه روس بر انگیخته شود این روشی است که دولت روس نمیتواند تحمل آنرا نماید و پس از مشاوره هیئت وزراء که فرداشب منعقد خواهد شد بمسیو پکلوسکی تعلیمات داده خواهدشد که انفصال مستر شوستر را خواستار شود پس از آنکه یک همچو تقاضائی بشود برای فشار در اجرای آن تحمل هر مبلغ ضرریرا باید کرد باضافه بمسیو پکلوسکی دستور العمل داده خواهد شد که فسخ کنترات مستر لکفر را هم خواستار شود

و بهمچنین اظهار بدارد که در آتیه اتباع هیچیك از دول معظمه
برای خدمات مهمه در ایران نباید انتخاب بشوند و از اتباع هیچیك
ازدول خارجه بدون مشاوره قبل از وقت با سفارتهای دولتین با
این نوع اختیارات نباید باستخدام دولت ایران پذیرفته بشوند
من سعی نمودم که آن جناب‌را در تاخیر مخابرهٔ این تعلیمات متقاعد
بنمایم تا عقیدهٔ شمارا هم در این باب حاصل نماید ولی فایده نبخشید

(جارج بجنن)

(نمره ۱۶۰)

تلگراف سر ادوارد گری به سر بجنن

وزارت خارجه ۲۳ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق غرهٔ ذیحجه ۱۳۲۹

رجوع بتلگراف دیروز شما – باید بدولت روس تاکید بنمائید
که درصورتیکه دولت ایران به تقاضای روس تمکین نموده نباید
بهیچوجه بگذارند قشونیکه تا حال وارد بایران شده جلوتر برود
و روابط دیپلماسی (پلتیکی) در طهران باید تجدید بشود و دیگر
هیچ قشون بایران اعزام نشود

اگر دولت روس با خواهشات فوق موافقت نماید ما داخل
مذاکره با او خواهیم شد که چه تغییراتی در طهران لازم است که
تامینات بهتری برای منافع دولت روس حاصل بشود

(نمره ۱۶۱)

مراسله سرجارج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله در ۲۴ نوامبر)

طهران ۱۲ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۰ ذیقعده ۱۳۲۹

آقا – چنانچه در تلگراف ۲ نوامبر خودم اطلاع دادم وزیر
مختار روس بموجب تعلیمات از دولت متبوعهٔ خودش در همان روز
از دولت ایران تقاضا نمود که ژاندارم خزانه از منزل شعاع السلطنه
برداشته شود و قزاق ایرانی بجای آنها گماشته شود و وزیر امور
خارجه برای اتفاق که پس از تصرف ژاندارمها افتاده بود ترضیهٔ
رسمی بخواهد وزیر مختار روس نیز مراسله دولت ایرانرا که
درباب تقاضای انفصال مسیو بختیانوف نوشته بودند عودت داد
و بهمچنین شرحی را که درمقابل جواب مسیو پکلوسکی به مراسله
مزبور نگاشته بودند

در ۵ شهر حال هیئت وزراء جلسهٔ تشکیل دادند که درباب
جواب تقاضاهای دولت روس شور نمایند و ازقرار معلوم متفقاً به
رد نمودن آن رأی قطعی دادند تقاضاهای مزبور ازطرف وزیر
مختار شفاهاً شده بود و جوابی‌هم که در ۶ شهر حال ازطرف
هیئت دولت داده شد شفاهی بود – سواد جواب شفاهی مزبور
را که در سفارت روس روی کاغذ آورده‌اند لفاً ارسال میدارم
درسواد مزبور ملاحظه خواهید نمود که دولت ایران متمسك
باین است که درباب تصرف اموال شعاع السلطنه قبل ازوقت به
سفارت روس اعلان شده و اطمینان هم داده شده بود که حقوق
دولت روس محفوظ خواهد شد من اذعان دارم که تا این‌اندازه

قول دولت ایران مقرون بصحت است و غیر رسمی بسفارت روس اطلاع داده بودند که اموال بعضی از مرتجعین را ضبط خواهند نمود و اطمینان هم داده بودند که هر مطالبهٔ مشروع دولت روس را قبول خواهند نمود ولی بالاختصاص اسم شعاع السلطنه را دولت ایران ذکر نموده بود و بی‌شک اگر دولت روس دولت ایران را مسبوق نموده بود که حقوق دولت روس در آن اموال دخیل است بقاعده‌تر بود و دولت ایران هم بعد از داشتن سابقه البته موعد و ساعت تصرف اموال مزبور را اعلان می‌نمود و در انجام آن بالاطلاع و معیت جنرال قونسلگری روس عمل می‌نمود

دیروز وزیر مختار روس بموجب دستور العمل از سن پطرزبورغ تقاضاهای روس را مکتوبا پیشنهاد نمود و شفاهاً بدولت ایران اخطار نمود که اگر بدون تاخیر این تقاضاها پذیرفته نشود روابط با کابینهٔ حاضره را قطع خواهد نمود و دولت روس اقداماتیرا که برای حفظ منافع خود لازم بداند خواهد نمود (جارج بارکلی)

(سواد جواب شفاهی دولت ایران به دعاوی دولت)

(روس در تاریخ ۲ نوامبر)

دولت علیه ایران که نهایت اشتیاق را به استقرار روابط و داد کامله با دولت اعلیحضرت امپراطوری دارد پس از تدقیق و تعمق کامل در تقاضاهای جناب وزیر مختار که مبنی به برداشتن مامورین از اموال شعاع السلطنه تبعهٔ یاغی دولت ایران است و تازه‌گی به ضبط آن

اقدام شده و نصب نمودن قزاق ایرانی سابقه بجای آنها است و حاضر شدن شخص وزیر امور خارجه در سفارت روس و تقدیم ترضیه برای سؤ عملی که میگویند نسبت بصاحب منصبان جنرال قونسولگری روس شده است جواباً بیانات ذیل را اظهار میدارد

باوجود اینکه کار گذاران دولت ایران احتیاط نموده و قبل از وقت بسفارت دولت روس اعلان نمودند که منافع اتباع روس را حفظ خواهند نمود و باضافه روز بعد از این واقعه حکم دولت ایران را مکرر برای جنرال قونسول روس قرائت نموده و مثل اینکه قونسول مزبور حق دخالتی داشته خواهش نمودند که از طرف اجزای قونسولگری ممانعت یا دخالتی نشود گذشته از اینها نظر بروابط وداد دولت ایران با دولت روس که همیشه نهایت سعی در حسن توجه عامه باین مسئله شده و ازطرف دیگر تقاضای جناب وزیر مختار برای تمکین دولت ایران به پیشنهادات شفاهی ایشان باوجود عدم تقصیر مامورین دولت ایران نه فقط ابهت و مقام دولت را زایل خواهد نمود بلکه مخالف روابط حسنه و یگانگی دولتین هم خواهد بود لهذا برای دولت ایران موافقت با تقاضاهای سابق الذکر غیر ممکن است

چنانچه برای دولت اعلیحضرت امپراطوری سؤ تفاهمی حاصل شده باشد و هنوز درحقیقت مسئله تردیدی دارند دولت ایران برای تکمیل روابط حسنهٔ خودش هیئت مفتشهٔ معین می‌نماید که تحقیقات لازمه

بعمل آورده وحقیقت مسئله را کشف نمایند ورفع هر نوع سوءظنی بشود

در خاتمه باید اظهار بدارم که دولت ایران نمی‌تواند دراظهار اسف از این حرکت دولت متبوعه جناب وزیر مختار که مراسلهٔ دولت ایران را که مبنی به پرتست بضد این واقعه بوده اعاده داده‌اند صرف نظر نماید

(نمره ۱۶۲)

تلگراف سرجارج بارکلی به‌سر ادوارد گری (واصله در ۲۴ نوامبر)

طهران ۲۴ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲ ذیحجه ۱۳۲۹

رجوع بتلگراف ۲۲ و۲۳ شرح حال من – رئیس کابینه وزارت خارجه دیروز عصر مکتوب خصوصی بمن نوشته مبنی بر اینکه بنا به‌نصیحت دولت انگلیس درباب تمکین بتقاضاهای روس دولت ایران درعمل نمودن بر طبق آن هیچ دفع وقت ننموده باطمینان اینکه پس ازان قشون روس عودت داده خواهد شد وزیر امور خارجه هم حاضر شده که تقدیم ترضیهٔ رسمی بسفارت روس بنماید و امروز غروب قزاق ایرانی بجای ژاندارم خزانه در منزل شعاع السلطنه کماشته خواهد شد من فوراً خاطر نشان او نمودم که اطمینان بی داده نشده است و از مضمون تلگراف ۲۰ شهر حال شما خاطر اورا متذکر نمودم و نیز بیان نمودم در صبح ۲۲ نوامبر که‌عبارت تلگراف شما را باو تبلیغ نموده بودم آن عبارت بالصراحة بیان واقعهٔ در آنروز بوده و بس

(نمره ۱۶۳)

تلگراف سرجارج بارکلی به سرادوارد گری (واصله در ۲۴نوامبر)

طهران ۲۴ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲ذیحجه ۱۳۲۹

امروز عصر وزیر امور خارجه بسفارت روس رفته وچنانچه از طرف دولت روس تقاضا شده‌بود بوزیر مختار تقدیم ترضیهٔ رسمی نمود قزاق ایرانی بجای ژاندارم خزانه درمنزل شعاع السلطنه منصوب شد و در سایر املاك اوهم امروز عصر منصوب خواهدشد

بمحض اینکه وزیر امور خارجه تقدیم ترضیه‌نمود مسیوپکلوسکی بانجناب اطلاع داد که دولت متبوعهٔ او او را مجاز نموده است که روابط دیپلوماسی را تجدید نماید ولی او نیز اظهار داشت که بعقیدهٔ شخصی او دولت روس در تمکین دوفقره تقاضای اساسی کاملا راضی نخواهد شد وزیر مختار مزبور خاطر آن جناب را از تاخیر دولت ایران درحصول استرضای خاطر دولت روس متذکر نمود که نتیجهٔ آن تاخیر این شد که تاحال قشون روس پیاده شده ونیز اظهار نمود که از زمان پیشنهاد تقاضاهای اصلی ما مسترشوستر ترجمهٔ مکتوب جدید خودرا که بروزنامه نوشته طبع و بین تمام مردم منتشر نموده وگفت او کمان میکند کەدولت روس تقاضاهای دیگری بدولت ایران پیشنهاد خواهد نمود

(نمره ۱۶۴)

تلگراف سرجارج بارکلی به سر ادوارد گری(واصله در ۲۴ نوامبر)

طهران ۲۴ نوامبر ۱۹۱۱

رجوع بجواب آخر تلگراف ۲۳ شما به سر بجنن
مسیو بکلوسکی بمن اطلاع میدهد که دولت متبوعهٔ او نظریات اورا
درباب وسایل حصول انفصال خزانه‌دار کل استفسار نموده است
او در ۲۱ نوامبر جواب داده است که گمان نمیکند فشار دیپلوماسی
اثری دراین موضوع نماید وزیرمختار روس نیز اظهار داشت که
اگر دولت روس رأی قطعیش به پیشنهاد تقاضاهای جدیده قرار
بگیرد و قشون خودرا برای اجرای آن دعاوی نگاه بدارد بعقیدهٔ او
روابط بین روس و ایران بر اساس بهتری مستقر خواهد گردید
رأی قطعی دولت روس در باب مستر شوستر بهرچه قرار بگیرد
اولی آنست که حضور قشون‌را مغتنم شمرده دولت ایران را مجبور
نمایند که معاهدهٔ بین انکلیس و روس را که سابقاً بسته شده
رسماً بشناسد
من گمان میکنم درصورتیکه قشون برای حصول تمکین به‌تقاضاهای
عدیدهٔ معینی بکار برده بشود البته این پیشنهاد منظوره همکار
روس من مرجح است

(نمره ۱۶۵)

تلگراف سر بجنن بسرادوارد گری (واصله در ۲۴ نوامبر)
سن‌پطرزبورغ ۲۴ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲ ذیحجه ۱۳۲۹
رجوع بتلگراف ۲۳ نوامبر من — امروز شرح خصوصی بمسیو

زراتوف نوشتم که درباب پیشنهاد دولت روس در خصوص اینکه
دولت ایران برای استخدام گرفتن اتباع خارجه باید تعهدی نماید
ممکن است امعان نظر دولت انکلیس هم دخیل باشد
بنا براین از او خواهش نموده‌ام که عنوان نمودن این تقاضا را بتاخیر
بیاندازد تامن نظریات شمارا در این باب کسب نموده وباو تبلیغ نمایم

(نمره ۱۶۶)

تلگراف سر بجنن بسرادوارد گری (واصله در ۲۴ نوامبر)
سن پطرزبورغ ۲۴ نوامبر ۱۹۱۱
(شرح مختصر مکتوب ذیل مورخه ۲۹ نوامبر در ۲۴ مخابره شده)
بمحض وصول تلگراف ۲۳ شهر حال شما مجدداً بمسیو زراتوف
پیش‌تر رفتن قشون را تاکید نمودم وبانجناب خاطر نشان نمودم که
شما از عودت فوری نمودن قشون پس از تمکین ایران به تقاضاهای
دولت روس خیلی نگران هستید باضافه اظهار نمودم که امیدوارم
دولت امپراطوری اقدام دیگری نخواهند نمود که در انعقاد مجلس
ملی روز دوشنبهٔ آینده زحمت شما را در استیضاحات پارلمان راجع
بامورات خارجه زیاد نمایند
مسیو زراتوف اظهار داشت که در هیئت وزرا اصرار خواهد
نمود که عجالةً قشون در رشت بماند ولی نمیتواند بمن اطمینان بدهد
که از آنجا جلوتر نخواهند رفت چون اگر این اطمینان را بدهد
دولت ایران هرگز تمکین نخواهد نمود

درباب تجدید روابط دیپلوماسی بمسیو پکلوسکی تعلیمات داده خواهد
شد که وقتیکه وزیر امور خارجهٔ ایران ازعزم ملاقات خودش برای
تقدیم ترضیه اطلاع داد و باو اخطار نماید که تقاضاهای دیگر هم
هست که عنقریب پیشنهاد خواهد شد و اگر باوجود این اخطار
تقدیم ترضیه بعمل آمد آنوقت روابط دیپلوماسی تجدید خواهدشد

مسیو نراتوف گفت چون جلسهٔ هیئت وزرا ۲۴ ساعت عقب
افتاده ازبابت دعاوی جدیده که دیروز در موضوع ان مذاکره نموده
نمیتواند تصریح قاطعی نماید   بهرصورت تقاضاهای مزبور بعقیدهٔ او
راجع خواهد بود بانفصال مستر شوستر و اشتغال اتباع خارجه به
خدمات عمده در ادارات دولت ایران و بطریق مصلحانه قطع وفصل
شدن تمام مسائلی که موضوع بحث شده و ناقص مانده   مسئله تعیین
مستر لکفر درجهٔ دوم است ولی خوباست این موقع مغتنم شمرده
شود و شناختن معاهدهٔ روس و انگلیس هم حاصل بشود و یك
مسئلهٔ دیگری هم که بیشتر جزو مرام است ومطالبهٔ نیست پیشنهاد
تشکیل مجلس سنا است

من بانجناب تاکید بلیغ نمودم که تعداد این تقاضاها را به اقل درجه
محدود نماید و تشریح نمودم کهمن نمیدانم تاچه حد وزیر امورخارجهٔ
انگلیس درباب اظهار سفارت انگلیس راجع باستخدام اتباع خارجه
موافقت خواهد نمود   چونکه اینتقاضاها درواقع بطریق التیماتم مطالبه
خواهد شد و ممکن است که بقوهٔ جبریه بموقع اجرا گذارده شود

باضافه اظهار نمودم که بعقیدهٔ من درباب همین مطالبه شناختن
معاهدهٔ روس و انگلیس که صلاحیت را در آن میبینید ممکن است
مخالفتی باشد   آنجناب اذعان نمود که این فقره ممکن است برای
دولت انگلیس خوش آیند نباشد و اظهار داشت کهاو سعیخواهد
نمود ترتیبی برای عنوان این مسئله اتخاذ بشود که مشهود بدارد
دولت روس بالنفسه این تقاضارا مینماید   درجواب بعضی ایرادات
من آنجناب بمن اطمینان داد که اودرباب تصفیهٔ فوری تمام مسائل
معوقه اصرار نخواهد نمود و قشون در ایران متوقف نخواهد شد
تا اینطور مسائل بکلی فصل پذیر شود و دولت روس در موضوع
این نوع دعاوی بهمین‌درجه اقناع خواهد شد که درباب تصفیهٔ آنها
بنحو مصلحانهٔ قول صریح داده‌بشود

(جارج بیجنن)

(نمره ۱۶۷)

تلگراف سرادوارد گری به سر بیجنن

وزارت خارجه ۲۴ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲ ذیحجه ۱۳۲۹

راجع بتلگراف دیروز شما - دولت انگلیس مخالفت با ترتیب
تقاضاهای منظورهٔ دولت روس را برای خود غیر ممکن میداند

باوجود این از جملهٔ واجبات است که بمحض موافقت دولت
ایران با دو فقره تقاضاهای اصلی روس قشون روس از جلو رفتن
بازداشته بشود   وازباب دعاوی جدیدهٔ روس باید اینقدر مهلت
داده بشود که بواسطهٔ فشار دیپلوماسی درطهران ازقبول آنها اطمینان

حاصل بشود البته پیشنهاد تقاضاهای اضافهٔ روس درطهران باید قبل از آنکه دولت انگلیس بتواند کاری در آنجا بکند واقع بشود

من این‌را تعهد شده میدانم که بمسیو پکلوسکی تعلیمات داده خواهد شد که بمحض موافقت دولت‌ایران بادو فقره تقاضاهای اساسی دولت روس روابط دیپلوماسی را تجدید بنماید و پس از آنکه این عمل مجری شد معیت نمایندهٔ دولت انگلیس در طهران با مسیو پکلوسکی برای عملیات امکان پذیر خواهد بود

(نمره ۱۶۸)

تلگراف سرادوارد گری به سر بجنن

وزارت خارجه ۲۴ نوامبر ۱۹۱۱

(استخدام اتباع خارجه در ایران)

من مغایرتی در تقویت نمودن خودمان با این تقاضای دولت روس تصور نمیکنم (بتلگراف امروز خودتان مراجعه‌نمائید) چون‌ظاهراً آن با ترتیبی که تا حال هم متداول بوده چندان متباین نیست

من بدایةً تصور میکنم که بهر جهت دولت روس در پیشنهاد تقاضاها بالشخصه اقدام نماید و مسؤلیت آن را بالنفسه بعهده بگیرد

(نمره ۱۶۹)

تلگراف سر بجنن به سرادوارد گری (واصله در ۲۶ نوامبر)

سن‌پطرزبورغ ۲۶ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ٤ ذیحجه ۱۳۲۹

دیروز شارژ دافر ایران بملاقات من آمده و ازمن سؤال نمود

که تقاضاهای دیگر دولت روس که‌درصدد پیشنهاد نمودن است از چه قرار است او اظهار نمود بعد از مذاکرهٔ سر جارج بارکلی با دولت متبوعهٔ خودش دولت انگلیس اظهار امیدواری نموده بودند که پس از تمکین به دوفقره تقاضاهای اساسی روس قشون عودت داده خواهد شد

در این فقره من جواب دادم که اگر دولت ایران فوراً با تقاضاها موافقت نموده بود و صبر نکرده بود تا قشون وارد بخاک ایران بشود حکم رجعت آنها میشد من به معزی الیه اطلاع دادم که معهود است جلسهٔ هیئت وزرا امشب تشکیل بشود وبعد از آن تقاضاهای اضافی پیشنهاد بشود و من نیز اظهار داشتم که لایحه طبع نمودن مستر شوستر و توزیع نمودن آن خیلی دولت روس را متغیر نموده مشارالیه سؤال نمود آیا دولت روس انفصال مستر شوستر را تقاضا خواهد نمود من جواب دادم احتمال یک همچو تقاضائی میرود و نیز اظهار داشتم که بعقیدهٔ من برای دولت ایران تجدید استقرار روابط حسنه با روس خیلی اولی‌تر از آن‌است که‌شوستر را در استخدام خود نگاه بدارند ومسؤلیت عمدهٔ اختلال مابین‌دولتین بعهدهٔ مستر شوستر وارد است

(نمره ۱۷۰)

تلگراف سر بجنن بسرادوارد گری (واصله در ۲۶ نوامبر)

سن پطرزبورغ ۲۶ نوامبر ۱۹۱۱

(تلگراف مزبور حاوی شرح مختصر مکتوب ذیل مورخه ۲۹ نوامبر است)
بمحض وصول هر دو تلگراف مورخه ۲۴ شهر حال شما من مجدداً لزوم ساکن شدن قشون در رشت را تاکید نمودم خصوصاً حالا که به دو فقره تقاضای اساسی تمکین شده و روابط دیپلوماسی مجدداً مستقر گردیده و نمایندههای دولتین را قادر مینماید که متفقاً کار بکنند من نگرانیرا که شما از قصد دولت روس در ابقاء قشون حاصل نموده اید مخفی نمودم و تاکید نمودم که آن جناب مطالبهٔ ۱۵۰۰۰۰ منات خسارت قشون کشیرا که همان حین بمن اظهار داشته بود موقوف بدارد من نیز بان جناب گفتم که هر نوع تقاضائی دولت روس در باب مستخدمین خارجه بخواهد پیشنهاد بنماید باید در وهلهٔ اول بمسؤلیت خودش باشد.

مسیو نراتوف اظهار داشت خود اوهم قصد دارد که پنج شش روز مهلت بدولت ایران بدهد ولی در موضوع خسارت قشون کشی گفت که تادیهٔ آن اثر معتناه بهی خواهد داشت و باعث این میشود که دولت ایران من بعد جسارت بمداخلات باسلاح در واقعات ننماید مسیو نراتوف تکرار در تامین دادن خود نمود که اشغال هیچ نقطهٔ دیگر از خاك ایران در نظر نیست و یادداشت جوف را بمن داده گفت که ترتیب وضع روس کاملا در آن مصرح است

(سجاریج بجنان)

(ترجمهٔ یادداشت مسیو نراتوف به سر بجنان)
(بتاریخ ۲۵ نوامبر ۱۹۱۱)

مناقشهٔ حاضره بین روس و ایران که علت اصلی آن بروز واقعه در موقع ضبط اموال شاهزاده شعاع السلطنه بوده متضمن امتداد یك رشتهٔ حوادث است که باعث بروز نگرانی دولت روس شده و سبب عمدهٔ این رنجش سلوك و رفتار معاندت آمیز دستهٔ تندروهای ایران و روش مخالفت آمیز مستر مرگان شوستر است مستر شوستر حتی از بدو ورود خودش بایران با این همه منافعی که دولت روس در ایران دارد از منظور داشتن یکی از دعاوی مشروع آن امتناع نموده مجاهدات مستر شوستر در مداخله باموراتیکه در دست مدیران بلجیکی گمرك ایران است برای نسخ قرار داد مابین بانك روس و دولت ایران و لجاجت او در امتناع از تعیین نمودن استکس برای ژاندارمری خزانه و انتخاب مستر لکفر وغیره برای روش معاندات این شخص خارجه نسبت به روس دلایل کافی است ولی واقعهٔ اخیر که مستر شوستر به ژاندارم خودش حکم نموده بود و یك عمل مهیج تبنی نسبت به جنرال قونسولگری روس بود رشتهٔ صبررا از کف دولت روس ساقط نموده و دولت روس خود را محق دانست که در مقابل این روشها متغیر بشود و مجبور شد که بدواً متارکهٔ آن عمل را مطالبه نموده و همینکه به آن تمکین ننمودند متوسل باقدامات مجدانه بشود

مجدداً در همین تازگیها مستر شوستر عملی نموده که از یك نفر مستخدم رسمی یك دولتی مستبعد است و آن طبع نمودن مکتوب بر علیه روس و انکلیس در جریدهٔ تایمز است و بالاتر از همه بایرانی ترجمه نمودن آن مکتوب و الحاق نمودن شرح مبسوطی بان و منتشر نمودن در ایران بقصد برانگیختن ایرانیان بمخالفت روس است

مقصودیکه دولت روس در نظر دارد استقرار روابط معنوی و مستدامی با دولت ایران است و برطرف نمودن بانیان مخالفت که برای تشیید و دوام روابط وداد بین دولتین مضر هستند برای این قصد است که دولت روس در صدد پیشنهاد نمودن تقاضاهای جدید است

با روش باعمالی که عجالة در ایران تعقیب میشود دولت روس فقط دفاع از منافع مشروع خودش را در آن مملکت در منطقهٔ که بموجب معاهدهٔ ۱۹۰۷ باو تفویض شده مینماید عملیات روس بهیچوجه مخالف مواد معاهدهٔ مزبور نیست چون در صدد تعقیب مقاصدیکه باعث اضمحلال استقلال ایران باشد نیست باضافه دولت روس بالصراحة اظهار میدارد که اقدامات قشونی خودش در خاك ایران بکلی عمل سطحی است و بهیچوجه قصد ندارد که اصول قرارداد جاریهٔ بین انکلیس و روس را درباب ایران نقض نماید

(خلاصهٔ عللی که باعث بروز تقاضاهای اولی دولت روس شده)

مسئلهٔ ضبط اموال شعاع السلطنه را که نمایندگان روس در

طهران بهیچوجه بضد اساس آن پروتست نمودند کنار گذارده اولا سبك روشیکه ژاندارمهای خزانه بموجب حکم مستر شوستر خزانه‌دار کل رئیس خودشان در اقدام باین امر اتخاذ نمودند باید مطمح نظر بشود که باعث رنجش و نگرانی دولت امپراطوری گردید و ثانیاً این حرکت دولت ایران که رفتار مستخدمین خودشان را پسندیده و مسؤلیت را بعهدهٔ صاحب منصبان روسی وارد نمودند

واضح است که دولت امپراطوری بالنفسه میتواند تشخیص اعمال نمایندگان خودرا در آن موقع بدهد و پس از تحقیقات عمیقه دولت امپراطوری چنین نتیجه گرفته که عملیات مزبور بر طبق حقوق دولت روس و ترتیبات محلی بوده از طرف دیگر کابینهٔ سن پطرزبورغ ملتفت شدند که سبك رفتار خزانه‌دار کل و کارکنان او در این مسئله بالصراحة بمعاندت و مخالفت صاحب‌منصبان روس بوده

در این موضوع اهمیت مخصوص باید تعلق داده بشود بموجب شرح ذیل :—

(۱) تصرف مجدد منزل شعاع السلطنه بقوهٔ جبریه قبل از ختم شدن مذاکرهٔ بین جنرال قونسول روس و نمایندهٔ مستر شوستر

(۲) اعزام یك استعداد متجاوز از ۱۰۰ نفر ژاندارم بقصد فوق مثل اینکه احتمال وقوع نزاع مابین این استعداد و استعداد قونسولگری را مستر شوستر پیش بینی نموده باشد

(۳) نکتهٔ عمدهٔ این واقعه جسارت ژاندارمهای ایرانیست که

تفنگهای خود را بطرف صاحب منصبان جنرال قونسولگری بقصد
شلیك نمودن قراول رفته بودند

(٤) برخلاف تمام قواعد دوطرفرا مراسله دولت ایران راجع به
تقاضای انفصال جنرال قونسول روس و یکی ازصاحب منصبان مادون
اوست باوجود اینکه مسیو پکلوسکی در جواب یادداشت اولی شفاهاً
اظهار داشته بود این تقاضارا بی معنی فرض میکند

(٥) این حرکت مشابه عمل اولی مسترشوستر باید محسوب بشود
که بیش ازپیش باعث رنجش دولت روس شد

(٦) اثر نامطبوعی که از سؤ رفتار مامورین دولت ایران باهت
دولت روس حق در طهران وارد شده واثری است که بر عموم
روسیان مقیم طهران محسوس گردیده

(علل که باعث لزوم پیشنهاد تقاضاهای جدید دولت)
(روس بدولت ایران شده)

(١) قصور دولت ایران در دادن جواب یادداشتی که حاوی
تقاضاهای اولیه بوده بفاصله مدت قلیلی که درواقع دولت روس را
مجبور باعزام قشون بایران نمود

(٢) توضیحاتیکه برای ندادن جواب داده بودند وعلترا وجود
نداشتن کابینه قرار داده بودند نمی توان پذیرفت نظر بآنکه وزرای
سابق چند روز بعد از ارسال یاد داشت استعفا داده بودند و بجا
مشهود شده که استعفای آنها بقصد دفع الوقت از تمکین به تقاضاهای

روس بوده

(٣) نکتهٔ عمده — مکتوب مستر شوستر بجریدهٔ تایمز که
مبنی بروایات کاذبه و تهمتهای جعلی نسبت بدولت روس بوده و
بالاتر ازهمه توزیع ترجمهٔ آن بزبان ایرانی با الحاقات جدیده بین
اهالی ایران که غرض تبین این عمل بهیجان آوردن ایرانیان بضدروس بوده

(٤) دولت روس مایلست روابط معنوی دائمی با دولت
ایران مستقر بدارد لهذا لازم میداند تامینات واقعی از دولت
ایران برای برطرف نمودن عناصر متضاد که برای استقرار روابط
وداد مابین دولتین مضرند حاصل نماید

(نمره ۱۷۱)

تلگراف سر بجنن به سرادوارد کری (واصله در ۲۶ نوامبر)
سن پطرزبورغ ۲۶ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ٤ ذیحجه ۱۳۲۹

رجوع بتلگراف سابق امروز خودم — الان مکتوب خصوصی
از مسیو نراتوف بمن رسیده مبنی بر اینکه دیروز در جلسهٔ هیئت
وزراء رأی قطعی داده شد که تقاضاهای ذیل درطهران پیشنهاد بشود

(١) هم مستر شوستر هم مستر لکفر باید منفصل بشوند و
دولت ایران نوشتهٔ بموجب دعوی نمره ۲ بسپارد که شامل تمام
مستخدمین خارجه که مستر شوستر سابقاً معین نموده بشد (باین
معنی که هرچند نفررا که مستر شوستر کنترات نموده اگر دولتین
تصویب نمایند کنتراتشان باطل بشود)

(۲) دولت ایران باید نوشتهٔ بسپارد که قبل از پذیرفتن اتباع خارجهٔ هر دولتی باستخدام خود رضایت سفارت دولتین روس و انگلیس را حاصل نماید

(۳) مصارف اعزام قشون حاضره را دولت ایران باید بپردازد

دعاوی فوق روز ۲۸ شهر حال بطرز التیماتوم در طهران پیشنهاد خواهد شد و مدت مهلت برای قبول آن فقط ۵۸ ساعت خواهد بود درعرض مدت مهلت قشون روس از رشت حرکت داده نخواهد شد

در زمان سابق وقتی که قشون روس در سنه ۱۹۰۹ بقزوین اعزام شده بود مسیو ایسولسکی باین عقیده بود که برای دولت روس غیر ممکن است که متصل قشون خودرا در ایران پیش و پس بفرستد و باین واسطه خودرا آلت استهزا قرار بدهد دراین موقع هم بکلی همان عقیده تعقیب میشود

(نمره ۱۷۲)

تلگراف سرجارج بارکلی بهسر ادوارد گری (واصله در ۲۷ نوامبر)

طهران ۲۷ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۵ ذیحجه ۱۳۲۹

تلگراف ذیل را بتاریخ ۲۶ نوامبر ویس قونسول انگلیس ازرشت مخابره نموده :ــ

(تعداد معین قشون روس در رشت)

قزاق ۲۰۰ نفر سرباز ۷۸۰ نفر و ۷ عراده توپ

۲۵ نوامبر ۲۴۰ توپخانه و قورخانه وملزومات وارد شدند

با کشتی بستی دیروز مقداری سرباز ،و با کشتی مخصوص مقداری سوار وارد انزلی شدند تعداد آنها معین نیست افواه است ۱۱۰۰ نفر ولی محتمل است این اغراق باشد

(نمره ۱۷۳)

تلگراف سرجارج بارکلی به سرادوارد گری (واصله در ۲۸ نوامبر)

طهران ۲۷ نوامبر ۱۹۱۱

رجوع بتلگراف ۱۴ نوامبر من در باب سوار هندی :ــ

قسمت دوم سوار امروز بدون آسیب وارد شیراز شدند

(نمرهٔ ۱۷۴)

تلگرام سر جارج بارکلی بسرادوارد گری (واصله در ۲۷ نوامبر)

طهران ۲۷ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۵ ذیحجه ۱۳۲۹

قشون روس در ایران — ویس قونسول انگلیس از رشت اطلاع میدهد که ۷۰۰ نفر سرباز و توپچی و ۱۰۰ نفر قزاق روز جمعه و شنبه وارد انزلی شدند ۱۱۰۰ نفر که سابقاً اطلاع داده بود (بموجب تلگراف امروز صبح من)

(نمره ۱۷۵)

تلگراف سر بجنن بسرادوارد گری (واصله در ۲۷ نوامبر)

سن پطرزبورغ ۲۷ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۵ ذیحجه ۱۳۲۹

(تلگراف ۲۷ نوامبر حاوی شرح مختصر مکتوب ذیل مورخه ۲۹ نوامبر است)

درضمن مذاکره که در ۲۷ شهر حال با کفیل وزارت امور
خارجه نمودم بانجناب اظهار داشتم از مدت مهلت قلیلی که بدولت
ایران برای جواب التیماتوم داده شده خیلی نگرانم و اصرار نمودم
همینکه قشون بقزوین رسید یکمدت دیگری بان مهلت اضافه بشود
جناب معظم‌له جواب داد که برای اقناع افکار عامه در روسیه
هیئت وزرا رأی داده‌اند که این التیماتم ثانوی سخت تر از التیماتم
اولی باشد بعلاوه التیماتم تا ۲۸ پیشنهاد نخواهد شد و چون
بواسطهٔ اطلاعیکه مسیو پکلوسکی در ۲۴ شهرحال درباب تقاضای انفصال
مستر شوستر بوزیر امور خارجه داده دولت ایران مقدمةً از مفاد
التیماتم مسبوق شده لهذا از آن تاریخ تا حال مدت کافی وقت برای
تعمق در این مسئله داشته اند آن جناب نیز بیان نمود که
تقاضاهای جدید خیلی ملایم است و مخصوصاً مسائلی است که با واقعهٔ
سابق که باعث پیشنهاد التیماتم اولی شده بود اتصال دارد
درجواب استعلامیکه من از آن جناب درباب قسمت اخیر تقاضای
اول نمودم اظهار داشت که آن راجع به ده نفر مستخدم آمریکی
است که کنترات آنهارا مجلس تصویب نموده ولی سایر مستخدمین
خارجه که مشغول بخدمت دولت‌ایران هستند بسته‌برأی مسیو پکلوسکی
استکه اقدامی درباب آنها هم لازم باشد یا خیر و نیز تصریح
نمود که اگر دولت ایران تقاضاهای دولت روس را قبل از وارد
شدن قشون بقزوین قبول نکند بعقیدهٔ من قشون باید چندروزی

در قزوین مکث نموده بعد عازم طهران بشوند
من گفتم امیدوارم که اگر کار باشغال پایتختهم منجر بشود دیگر
به تقاضاهای روس افزوده نشود و آنجناب من‌باب اطمینان جواب
داد که در صورت واقع شدن همچو امری منتهی تقاضای دیگریکه
بشود مطالبهٔ وجه خسارت زیادتری خواهد بود (جارج بچنن)

(نمره ۱۷۶)

مکتوب سرادوارد گری به سر جارج بارکلی

وزارت خارجه ۲۷ نوامبر ۱۹۱۱

آقا — روز ۲۲ شهرحال وزیر مختار ایران به وزارت خارجه آمده
و اطلاع داد که حکم برای تخلیه نمودن ژاندارم خزانه خانهٔ شعاع
السلطنه را صادر شده و پس از معرفی کابینه بمجلس در ۲۲ تقدیم
ترضیه مطلوبه بوزیر مختار روس خواهد شد
معزی الیه اظهار کمال امیدواری نمود که دولت انگلیس البته مراتب
را بدولت روس اطلاع داده و بازگشت قشون روس را که ۲۵۰
نفر از آنها در ۲۱ وارد انزلی شده اند خواستار خواهند شد
مشار الیه اظهار داشت که چون بعد از ملاقات خودش با وزیرامور
خارجه بدولت‌ایران اطمینان داده استکه پس از تقدیم ترضیه هرچیز
بنحو دلخواه ختم خواهد شد گمان میکنند حالا مقام شخص او در
تضییع باشد مستر ملت مشارالیه را متذکر نمود که وزیر
امور خارجه هیچ تعهدی در این‌موضوع نموده (وحقیقة نمیتوانسته‌هم

نماید) لوهم اذعان نمود ولی اظهار داشت که بوزیر امور خارجه
گفته بودم که اگر به تقاضاها تمکین بشود و باوجود آن قشون پیش
برود دولت متبوعهٔ من بوضع بسیار مهمی دچار خواهد شد
بنا بر این او اظهار امیدواری نموده بود که وزیر امور خارجه
بمنزلهٔ واسطه عمل نماید منهم گفته بودم که نمیتوانم این کار را
بکنم ولی نصیحة گفته بودم به تقاضاها فوراً تمکین نمایند چون
باعث تسهیل امر خواهد شد وزیر مختار ایران سؤال نمود
آیا دولت روس جواب تلگراف ۲۰ نوامبر وزیر امور خارجه را داده
است مستر ملت جواب داد که هنوز جواب قطعی داده نشده
وزیر مختار مزبور اصرار نمود که ما مذاکره و مبالغهٔ دیگری هم
بادولت روس بنمائیم
(ای گری)

(نمرهٔ ۱۷۷)

مکتوب سرادوارد گری به سر جارج بار کلی
وزارت خارجه ۲۷ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ٥ ذیحجه ۱۳۲۹
آقا — در ۲۳ شهر جاری وزیر مختار ایران به وزارت خارجه
آمده و از مستر ملت سؤال نمود که آیا دولت انگلیس از بابت باز گشت
قشون روس چیزی شنیده اند یا خیر؟ مستر ملت جواب داد
خیر و دولت انگلیس هنوز خبر قطعی ندارد که دولت روس چه
خواهد کرد. باضافه دولت انگلیس هنوز هم مسموع نموده که
دولت ایران بتقاضاهای روس تمکین نموده باشد
(ادوارد گری)

(نمره ۱۷۸)

مراسله سر ادوارد گری به سر جارج بارکلی
وزارت خارجه ۲۸ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ٥ ذیحجه ۱۳۲۹
آقا — وزیر مختار ایران امروز بوزارت خارجه آمده واز سر نیکلسن
استفسار نمود که آیا دولت انگلیس اطلاعی از این بابت دارند که
باوجود تمکین دولت ایران به دو فقره تقاضای اساسی دولت روس
باز قصد پیشنهاد تقاضای دیگری داشته باشند چون سر نیکلسن
پیشگوئی تقاضاهای منظورهٔ روس را خوش آیند ندید فقط گفت که
گمان میکنند این مسئله موضوع بحث هیئت وزرای روس است و
بی شك بهمین زودیها از روشیکه آنها اتخاذ خواهند نمود مستحضر
خواهیم شد میرزا مهدیخان اظهار داشت دولت ایران مایل است
که با نصیحت دولت انگلیس دلالت بشود سر نیکلسن بمشار الیه
خاطرنشان نمود که چنانچه وزیر امور خارجه بمشار الیه گفته است
برای دولت انگلیس مشکل است که مداخلهٔ بین روس و ایران
نماید میرزا مهدیخان جواب داد که محتمل وزیر امور خارجه
راضی بشود که بوزیر مختار انگلیس در طهران دستورالعمل بدهد
که باوزیر امور خارجهٔ ایران مشورت نماید سر نیکلسن وعده
نمود که در این موضوع با وزیر امور خارجه مذاکره نماید
(ادوارد گری)

(نمره ۱۷۹)

تلگراف سر ادوارد گری بسر بجنن

وزارت خارجه ۲۸ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ٦ ذیحجه ۱۳۲۹

رجوع بتلگراف ۲۷ نوامبر شما — وزیر مختار ایران مقیم اینجا درخواست نصیحت مارا نموده وخواهش نموده بوزیر مختار انگلیس در طهران تعلیمات داده بشود که باوزیر امور خارجهٔ ایران مشورت نماید. من حاضرم نفوذ خودم را در ترغیب دولت ایران برای تمکین به تقاضاهای روس بکار ببرم درصورتیکه بموجب تلگراف ۲٦ نوامبر شما دولت روس هم حاضر باشد ولی لازم استکه بیشتر مهلت داده بشود. در اینجا در جواب بحرانهای راجع باعمال سخیف و نامطبوع روس نسبت بایران من توضیحات ازوضع روس داده‌ام ولی طبیعة احساسات سخت در تزاید است و قصور دولت روس در ممانعت از عودت شاه مخلوع و مداومت او در تضعیف دولت ایران اثرات سؤ در اذهان نموده که منجر بپارهٔ تصورات و توضیحات خواهد شد. دولت انگلیس امیدوار بود کهبس از تمکین دولت ایران بدوفقره تقاضاهای اساسی روس قشون دولت روس عودت خواهند نمود و اگر حالا قشون مزبور از رشت تجاوز بکنند یا واقعاً بطهران برود باعث نگرانی کلی دولت انگلیس خواهد شد. باضافه دولت انگلیس ترتیب را باین اندازه مشکل نمی بیند که پیشنهاد یک همچو التیاتمی در عرض یک همچو مدت

کمی قطعاً لازم باشد

شما باید اصرار بلیغ بنمائید که تقاضاهای روس بدون تعیین مدت پیشنهاد بشود و فقط مشروط به بازگشت قشون باشد که اگر تاخیری در تمکین به تقاضاهای مزبور مرئی بشود آنوقت دولت روس موافقت مارا بخواهد که متفقاً تدقیق بنمائیم که چه تغییراتی در طهران برای حفظ منافع روس لازم است. بیانات علنی من در اینجا بالصراحة مشهود داشته که تا چه اندازه ما تضییع نشدن منافع روس را منظور داریم. شما باید شرح فوق را باشدطریق هم به رئیس الوزراء هم به کفیل وزارت امور خارجه اظهار نمائید

(نمره ۱۸۰)

مراسلهٔ سر ادوارد گری به سر بجنن

وزارت خارجه ۲۸ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ٦ ذیحجه ۱۳۲۹

آقا — من امروز باسفیر کبیر روس باکمال تشدد درباب احتمالات آتیه در ایران مذاکره نمودم. من تصریح نمودم که اگرچه مناقشهٔ بین روس و ایران بطریق مستقیم بما هیچ مدخلیتی ندارد ولی نتایج اعمال روس ممکن است خیلی اهمیت حاصل بنماید. من گفتم خواه مندرجات در مکتوب منتشرهٔ مستر شوستر صدق باشد خواه کذب کلیة وقتی این روش را مامور رسمی یک دولتی نسبت بدولت دیگری بطریق متضاد تعقیب بنماید البته غلط است ولی تعقیب همچو عملی به ندرت باعث لزوم اشغال طهران خواهد شد. پس از آن تمام عبارات

مندرجهٔ در تلگراف امروز بشما را مذاکره نمودم سفیر کبیر روس اظهار نمود که افکار روسیان بسیار مهیج شده و او همچو احساس می‌نماید که باید یك قرار صحیحی با دولت ایران داده شود ولی سفیر مزبور هیچیك از عنوانات من‌را نفی ننمود (ادوارد گری)

(نمره ۱۸۱)

تلگراف سرجارج بارکلی به‌سر ادوارد گری (واصله در ۲۷ نوامبر)

طهران ۲۹ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۷ ذیحجه ۱۳۲۹

رجوع بتلگرافات ۲۲ و ۲۴ نوامبر من — در جواب یادداشت من مراسلهٔ از دولت ایران بمن رسیده که اظهار امتنان از حسن مساعدت دولت انگلیس نموده اند در مراسلهٔ مذکور مسطور است که بموجب نصیحت مشفقانهٔ دولت انگلیس و باطمینان اینکه قشون روس عودت داده خواهد شد دولت ایران بدون دفع وقت به تقاضاهای دولت روس کاملا تمکین نمود قشونیکه قبل از یادداشت مزبور من وارد شده بود عودت داده‌نشده و همه‌روزه هم قشون درانزلی پیاده میشود و عدهٔ استعداد در رشت حالا تقریباً به ۲۰۰۰ نفر رسیده دولت‌ایران در خاتمهٔ مراسلهٔ خود اظهار می‌نمایند که دولت انگلیس دربذل مساعدت خود درانجام‌مندرجات‌یادداشت‌من مداومت خواهندنمود " غرض آنها عبارت مسطوره در یادداشت من است که تعیین اقدام عمدهٔ که‌دولت ایران در موضوع مرام‌دولت روس باید بنماید شده بود "

(نمرهٔ ۱۸۲)

تلگراف سرجارج‌بارکلی بسرادوارد گری (واصله در ۲۹ نوامبر)

(تلگراف ۲۹ نوامبر حاوی شرح مختصر مکتوب ذیل)

(مورخهٔ غره‌دسامبر است)

طهران ۲۹ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۷ ذیحجه ۱۳۲۹

آقا — باکمال احترام ترجمهٔ التیماتم روس را که ظهر ۲۹ شهر حال وزیرمختار روس بدولت ایران پیشنهاد نموده لفاً ارسال میدارم

(جارج بارکلی)

(ضمیمه نمره ۱۸۲)

(سواد مراسلهٔ مسیو پکلوسکی بوثوق الدوله)

طهران ۲۹ نوامبر ۱۹۱۱

جنابا — در ملاقات ماروز جمعهٔ ۲۴ شهر حال افتخار داشتم که خاطر محترم را متوجه به‌عللی بنمایم که باعث پیشنهاد بعضی دعاوی دیگر ازطرف دولت اعلیحضرت امپراطوری خواهد شد و در این موضوع منتظر تعلیمات ثانوی از دولت متبوعهٔ خودم بودم که الحال بمن رسیده است اکنون باکمال احترام ازطرف دولت اعلیحضرت امپراطوری تقاضاهای ذیل راپیشنهادمی‌نمایم

اول — انفصال مستر شوستر ومستر لکفر وترتیب اشخاص دیگری که مستر شوستر برای استخدام دولت ایران دعوت نموده در تحت شرایط مادهٔ دوم این دعویات خواهد بود

دوم – دولت ایران باید تعهد نماید که بدون حصول رضایت قبل ازوقت سفارتین روس و انکلیس هیچیك از اتباع خارجه را به استخدام خود نباید بپذیرد

سوم – دولت ایران باید مصارف این قشون کشی حالیهٔ دولت روس بایران را بپردازد تعیین مبلغ این مصارف و ترتیب تادیهٔ آن بدولت روس بعد ازوصول جواب دولت ایران مقرر خواهد شد

من وظیفهٔ خود میدانم توضیح نمایم که سبب اصلی این اقدامات اولا لزوم حتمی دریافت خسارت قشون کشی است که دولت اعلیحضرت امپراطوری مجبور به وارد نمودن آن بایران شده واعمال مغرضانهٔ جدید مستر شوستر نسبت بدولت روس است وبعلاوه اشتیاق صمیمانهٔ دولت روس در برطرف نمودن مبدأ عمدهٔ اختلافات حادثه است که برای آتیه تاسیس بنیادی نماید که دولتین روابط وداد را مستحکم بر آن بنا نمایند و تمام مسائل و دعاوی معوقهٔ دولت روس بنحو مرضی وباجد وافی قطع و فصل بشود باضافه برمن لازم است به جنابعالی اخطار نمایم که دولت اعلیحضرت امپراطوری برای انجام این تقاضاها بیش از ۴۸ ساعت نمی تواند صبر نماید و درعرض این مدت قشون روس در رشت توقف خواهد نمود ولی اگر قبل از انقضاء مدت مزبور جواب داده نشود یا جواب غیرمرضی داده شود قشون پیش خواهد آمد و مسلماً پیش آمدن قشون باعث اضافه شدن مبلغ خسارتیکه دولت ایران باید بدولت روس بپردازد خواهد

شد

(پکلوسکی کزیل)

(نمره ۱۸۳)

تلگراف سرجارج بارکلی بسرادوارد گری واصله در ۲۹ نوامبر)
طهران ۲۹ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۷ ذیحجه ۱۳۲۹

(راجع بتلگراف سابق امروزمن – در التیماتم هیچ ذکری از وعدهٔ باز گشت قشون پس از تمکین به تقاضاها نشده
وزیر امور خارجه رئیس کابینهٔ خودرا فرستاده و مجدداً درخواست مساعدت مارا نموده که یا قدری تسهیل تقاضاها را حاصل نمائیم یا بهرحال تطویل مدت مهلت را بدست بیاوریم تقاضاهای مزبور بکلی غفلة بدولت ایران پیشنهاد شده و مدت مهلتی که معین شده انقدر فرصت بانها نمیدهد که تعمق در آن بنمایند اودرخواست نصیحت ازمن نمود من جواب دادم که من تعلیماتی در این باب ندارم ولی بعقیدهٔ شخصی خودم تمکین بدون تاخیر دولت ایران را اولی میدانم

(نمره ۱۸۴)

تلگراف سر ادوارد گری به سر بچنن
وزارت خارجه ۲۹ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۷ ذیحجه ۱۳۲۹
وزیر مختار ایران مجدداً درخواست نصیحت من را نموده و من باو گفتم که تا مستحضر نشوم که تقاضاهای روس علناً چطور پیشنهاد شده نمیتوانم قطعاً چیزی بگویم فقط می توانم بطور حتم و یقین

بکویم که تمکین باعث باز کشت قشون روس خواهدشد
مختصراً من باو اظهار قطعی نمودم که مستر شوستر مسائل‌را غیر ممکن
میکند   واضح است که دولت ایران نمی‌تواند تادیهٔ خسارتی نماید
ومن معتقدم که اکر سایر مطالب فیصل بشود قشون روس توقف
نخواهد کرد تا مبلغ خسارت بالتمام پرداخته شود   اکر بنا بشود
دولت ایران قبل از یك استقراضی این خسارت‌را بپردازد اسباب
یأس هرنوع پیشرفتی در طرق جنوب خواهد بود و باین واسطه
ضرر تجارتی دولت انکلیس خیلی زیادتر خواهد شد
لازم است من شرح تقاضاهای روس‌را بدانم که آیا میتوان قطعاً
کفت که تمکین به آن اسباب باز کشت قشون خواهد شد یانه
وزیرمختار ایران اظهار میدارد که او شایق نصیحت است که بداند
کابینهٔ جدید ایران کلیهٔ چه نوع باید رفتاری نماید که باعث حصول
روابط وداد با دولت روس بشود و وزیر امور خارجهٔ روس البته
میتواند در این موضوع هم یك‌چیزی بکوید   آنچه من ازوزیر
مختار ایران استدراك نمودم این استکه دولت ایران اذعان دارد که
موقع چقدر باریك است

(نمره ۱۸۵)

تلکراف سر بجنن بسرادوارد کری (واصله در ۲۹ نوامبر)
سن‌پطرزبورغ ۲۹ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۷ ذیحجه ۱۳۲۹
(تلکراف ۲۹ حاوی شرح مختصر مکتوب‌ذیل مورخه ۳۰ نوامبراست)

آقا — با کمال افتخار خاطر محترم‌را مستحضر میدارم که
دیروز عصر کفیل وزارت امور خارجه‌را ملاقات نمودم آن جناب
اظهار کمال رضایت را از نطق شما در پارلمان نموده و کفت که به
کنت بن‌کندرف تعلیمات داده است تشکرات وحق شناسی اورا بشما
عرضه بدارد   من جواب‌دادم بمن دستورالعمل‌داده‌شده که تبلیغ
عنوان برخلاف آن‌را بنمایم بلحاظ اینکه وزیر خارجه انکلیس مسموع
نموده است که متاسفانه التیماتوم ثانویئی بدولت ایران پیشنهاد شده
که در عرض ۴۸ ساعت جواب آن باید داده بشود
من عنوانیرا که سابقاً در باب کم بودن مدت مهلت باو نموده بودم
تکرار نمودم و اصرار نمودم لازم است که مدت کافی وقت بوزیر
امور خارجهٔ انکلیس داده‌بشود که در عرض آن بتواند نفوذ کلام
خودش را بدولت ایران بکار ببرد و به‌نحو خوش آیندی اسباب
خاتمه پذیرفتن این واقعه‌را فراهم بیاورد   اشغال طهران بتوسط
قشون روس منجر بانحراف افکار عامهٔ انکلیسان خواهد شد
بعلاوه برای اینکه او ملتفت بشود که چقدر این‌مسئله برشما سخت
اثر نموده تلکرافات ۲۸ و ۲۹ شهرحال شمارا بترجمهٔ فرانسه برای
آن جناب قرائت‌نمودم
درضمن صحبت طولانی مسیو نراتوف یك‌دفعهٔ دیکر عنوانیرا که‌دولت
روس را مجبور به‌تشدد این التیماتوم ثانوی نموده توضیح نمود
عقیدهٔ او این بود که التیماتوم در صبح ۲۹ بایستی پیشنهاد شده‌باشد

ولی چون تصدیق وقوع این پیشنهاد هنوز از مسیو بکلوسکی بلو نرسیده او نمیتواند عیناً شرح آنرا برای من تصریح بنماید

مختصراً آن سه فقره موادی که در تلگراف ۲۶ شهر حال من مصرح شده بود عیناً بطهران تبلیغ شده اگرچه چند کلمهٔ اضافه شده ابست مبنی بر اینکه تعیین مبلغ خسارت و ترتیب تادیهٔ آن پس از تمکین دولت ایران به سه فقره تقاضاها قرار داده خواهد شد و عین مبلغ مصارف قشون کشی در آنوقت معین خواهد شد

دولت روس برای تادیهٔ فوری اصرار نخواهد نمود و تقاضاهای خودرا هم زیادتر نخواهد نمود او خواهش من را در باب بکلی تعیین نمودن وقت یاحتی تطویل مدت مهلت رد نمود و اظهار داشت که در باب یك هفته یا ده روز توقف قشون در قزوین هم نمی‌تواند بمن اطمینان بدهد من اصرار نمودم که اگر دولت ایران به مسیو بکلوسکی اطلاع داد که چنانچه دولت روس مدت زیادتری بانها برای تعمق در این موضوع مهلت بدهد حاضر هستند که تقاضاهای مزبور را موجه بدانند البته یك همچو مهلتی بانها باید داده بشود

مسیو نراتوف جواب داد که این محال است او اظهار داشت اگر احیاناً دولت ایران اطمینان نامهٔ کتبی بسپارد که به سه فقره تقاضاها تمکین خواهد نمود او ۱۵ روز دیگر بانها مهلت خواهد داد که ترتیبات راجعه بانفصال مستر شوستر از قبیل مسئله تادیهٔ خسارت او وغیره را بدهند او نیز وعده داد که برای تعلیمات

تلگرافی دادن درباب پیشرفتن قشون از رشت بقزوین تا روز شنبه تحمل خواهد کرد پس از آن بنا بخواهش من آن جناب به رئیس الوزراء تلفن کرد و برای ملاقات من با او وقت خواست و جناب معظم‌له جواب داد که او فوراً من را خواهد پذیرفت

من آنچه را که بمسیو نراتوف گفته بودم با همان مبالغه به مسیو کوکفتسف تکرار نمودم و بان جناب اصرار نمودم که نظر به منافع معاهدهٔ انگلیس و روس در قبول خواهشات شما بیشتر موافقت بنماید چون من تصور کردم اطمینانیکه مسیو نراتوف بمن داده بود تا آن حدیکه من میل داشتم مکفی نبود آنجناب اظهار داشت البته دولت انگلیس در این واقعات جدیدهٔ در ایران نسبة سهل انگاری می‌نمایند چون وقایع مزبور مستقیماً بانها ضرری نرسانده ولی دولت روس که مقاماتش در این موقع تضییع شده نمیتواند ان سهل‌انگاری را بنماید یگانه طریقی که بتوان بدولت ایران خاطر نشان نمود که با دولت روس این نوع‌ها نمیتوان سلوك نمود همین پیشنهاد التیماتوم است وخواستن جواب فوری آن ومایوسی آنها از امکان‌اصلاحی . دولت روس از طریقهٔ پیشنهاد دوفقره تقاضاهای اساسی که ملایم تر بود انتفاعی حاصل ننموده و انقدر برای جواب معطل شد تا قشون برشت رسید

من اظهار داشتم نظر باسترضای خاطریکه حالا درباب واقعهٔ اولی برای دولت روس فراهم گردیده بایستی که این التیماتوم ثانوی‌را به نحو

کین تری ابراز نمایند مسیو کوکف‌سف جواب داد درجلسهٔ هیئت وزراء که التیماتوم ثانوی مسوده شد تقاضاهائیکه باید پیشنهاد بشود بمنتها درجه کاسته شده است و او می‌تواند بمن اطمینان بدهد که دولت روس بهیچوجه قصد اشغال طهران را ندارد و اگر وزیر امور خارجهٔ انگلیس بتواند دولت ایران‌را متقاعدبه تمکین نماید و باینواسطه زحمت حکم جلو رفتن قشون را از دولت روس ساقط نماید موجب نهایت تشکر او خواهد شد

ازعنوانات من آن‌جناب ملتفت شد که غرض شما اختصاصاً اصل تقاضاهانیست بلکه طریقهٔ پیشنهاد آن ووضع تحمیل بدولت ایران است جناب معظم‌له اظهار نمود که اگر او شخصاً بخواهددر باب مواد مختلف مسطوره در تلگرافات شما تامینات قطعی بدهد محتمل است سؤ تفاهم همکاران خود بشود و بنا براین سواد تلگرافات مزبور را از من خواست که با همکاران خودش در آن مواضیع مشورت نماید آن جناب اظهار نمود که در جلسهٔ فردا عصر هیئت وزراء آنرا موضوع بحث قرار داده و رأی قطعی آنها را بتوسط مسیو نراتوف بمن اطلاع خواهد داد

در ضمن صحبت ما مسیو ککوتسف اظهار داشت درموضوع خسارت قشون کشی عقاید عامهٔ روسها بر این استکه اگر دولت ایران عمداً باعث مداخلهٔ قشونی بشود باید ازعهدهٔ مخارج قشون کشی بر آید همین‌قدرکه از طرف دولت ایران اطمینان صحیحی داده

بشود که مصارف اعزام قشون را خواهند پرداخت جناب‌معظم‌اليه راضی شده و درباب ترتیب تادیهٔ آن اینقدرها تشدد نخواهد نمود با اینکه جناب معظم له تشریحات من را درباب تطویل مدت‌مهلت و توقف یك‌هفته یاده‌روز قشون در قزوین بنحو مسالمت و آرامی اصغا نمود معذالك بهیچوجه خودرا تفویض نمود

امروز صبح سواد بفرانسه تلگرافات شمارا برای مسیو ککوتسف فرستاده و مکتوب خصوصی‌هم بان جناب نوشتم مبنی بر اینکه امیدوارم آن جناب نفوذ مقتدرهٔ خود را در متقاعد نمودن هیئت وزراء بکار خواهد برد که در موافقت بنوع مناسبی با خواهشات شما رأی بدهند

(جارج بجنن)

(نمره ۱۸٦)

تلگراف سر جارج بارکلی به سرادوارد گری (واصله در ۳۰ نوامبر) طهران ۳۰ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۸ ذیحجه ۱۳۲۹

ویس قونسول انگلیس از رشت خبر میدهد که الحال ۱۹۰۰ نفر قشون روس در رشت هستند از قراریکه باو مشهود شده ۷۰۰ نفر دیگر هم دیروز از انزلی حرکت نموده و دو دسته قورخانهٔ دیگر هم تا حال وارد شده

(نمره ۱۸۷)

تلگراف سر جارج بارکلی بسر ادوارد گری (واصله در ۳۰ نوامبر) طهران ۳۰نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۸ ذیحجه ۱۳۲۹

رجوع بتلگراف دیروز من - پیغامی الان از طرف دولت ایران بمن رسیده مبنی بر اینکه دولت ایران انقدر که به عبارت اخیرهٔ مندرجهٔ در مراسله مسیو بکلوسکی اهمیت میدهد به‌اصل التیماتوم اهمیت قرار نمیدهد چونکه می‌ترسد عنوانات اخیره بابت پیشنهاد هرنوع تقاضای دیگریرا که دولت‌روس میل داشته باشد مفتوح بدارد و حق ممکن است پیشنهاد یك تقاضائی بنماید که هرنوع حکومتی‌که مناسب حال دولت روس باشد درایران تاسیس بشود

(نمرهٔ ۱۸۸)

تلگراف سرجارج بارکلی بسرادوارد گری (واصله در ۳۰ نوامبر)
طهران ۳۰ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۸ ذیحجه ۱۳۲۹

دولت روس الحال بوزیر مختار خودش امر نموده بدولت ایران‌اعلام بدارد که بمحض اینکه (۱) قسمت ابتدائی ماده اول التیماتوم بموقع اجرا کذارده شود و (۲) دولت ایران تعهد بنماید که قسمت ثانی مادهٔ اول و مادهٔ دوم را مجرا بنماید و وعدهٔ پرداخت خسارت را بنماید قشون روس باز کشت خواهد نمود تعیین مبلغ خسارت و ترتیب تأدیهٔ انرا محول بمذاکرات بعدها خواهند نمود

(نمــره ۱۸۹)

تلکراف سرجارج بارکلی بسرادواردگری واصله ۳۰ نوامبر
طهران ۳۰ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۸ ذی‌قعده ۱۳۲۹

وزیر مختار روس الان بوزیر امور خارجه اطلاع داد همین قدر که

سه فقرهٔ شرایط را (بنحویکه درتلگراف قبل از این خودم تصریح شده دولت ایران قبول بنمایند قشون روس عودت داده خواهدشد) بعد از اطلاع مزبور وزیر امور خارجه من‌را ملاقات نموده و درباب شروط وتشریحات مندرجه در مراسله وزیر مختار روس صحبت‌نموده واز تشویش خاطری که بواسطهٔ آن برای دولت ایران حادث شده من‌را مستحضر داشت آن جناب اظهار داشت که چون از وزیر مختارروس‌اطمینان حاصل‌نموده شخصاً‌دراین موضوع دیگر تشویش‌ندارم آنجناب بمدت مهلت خیلی اهمیت قرار داده وگفت محال است که در عرض مدت مزبور بتوان تمکین به تقاضاها نمود . رأی مجلس بکلی باقبول تقاضاهای مزبور متضاد است وطبیعة از برای من غیر ممکن است بتوانم تصور این‌را هم بکنم که تافردا برأی اکثریت‌مجلس غلبه حاصل نمایم جناب معظم الیه نیز اظهار داشت‌که من همیشه بانهایت صمیمیت مشتاق بوده‌ام که روابط بادولت روس را مستقر بدارم باضافه اظهارنمود امیدوارم که‌دولت روس این‌تاخیررا هم بهانهٔ ازبرای پیشنهاد یك مقدار تقاضاهای دیگری‌قرار ندهد

(نمره ۱۹۰)

تلگراف سر بجنن بسر ادوارد گری (واصله در ۳۰ نوامبر)
سن‌پطرزبورغ ۳۰ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۸ ذیحجه ۱۳۲۹

مسیو نراتوف تا الان که‌ساعت ۷ بعد ازظهراست هنوز درجلسه هیئت وزراست ولی‌مسیو کلم‌شرح‌ذیل‌را بمن نکاشته است . بوزیر مختارروس

مقیم طهران اطلاع داده شده است که اگر دولت ایران در عرض
۴۸ ساعت مهلت خود همین قدر بنویسد که سه فقره تقاضاها را
رسماً قبول نموده و انفصال مستر شوستر ومستر لکفر حتمی‌الوقوع است
دولت روس آنرا جواب مطلوب محسوب خواهد داشت . چون
ترتیبات انفصال مستر شوستر مدتی وقت لازم خواهد داشت بوزیر
مختار روس اجازه داده شده که هراندازه وقتی که او برای انجام
ترتیبات اختتام عمل شوستر لازم میداند بدولت ایران مهلت بدهد
درموضوع خرج قشون کشی هم همین قدر کافی خواهد بود که
دولت ایران تعهد بنماید که پس از تعیین نمودن ما مبلغ آن را قرار
تادیه آنرا بدهد . اگر جواب مرضی داده بشود قشون ازرشت
تجاوزنخواهد نمودولی عودت آن بروسیه فقط وقتی واقع خواهد شد
که عمل مستر شوستر بکلی خاتمه پذیرفته باشد

(نمره ۱۹۱)

تلگراف پیچین بسرادواردگری واصله در ۳۰ نوامبر
سن پطرزبورغ ۳۰ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۸ ذی حجه ۱۳۲۹
رجوع بتلگراف سابق امروز من — چون کفیل وزارت امورخارجه
نمیتوانست منرا بپذیرد من مکتوب خصوصی باونوشتم مبنی براینکه
درمراسله که بمن نوشته شده هیچ ذکری از توقف زیادتر قشون در
قزوین نشده ودرباب رجعت قشون آن طوریکه من خواسته بودم
اظهار نشده . شرح ذیل جواب از طرف اوست . درباب توقف

قشون در قزوین رأی داده شده که لازم است بقشون امر بشود
چند روزی در قزوین توقف بنمایند ولی تعیین مدت توقف آن
نخواهد شد
گمان میکنم ما انقدر وقت بعدها داشته باشیم که اگر لازم بشود در
این خصوص مذاکره بنمائیم
در باب بازگشت قشون‌ما برای من مشکل است که جواب صریحی
بشما بدهم چون حرکت آن بطرف داخلی خاک ایران بسته به
پیش آمد ترتیبات خواهد بود عجالة ما قصد نداریم که تقاضاهای
دیگری سوای تقاضای سابقه پیشنهاد بنمائیم ولی اگر ما مجبوربشویم
که مرام خودرا بقوهٔ جبریه بموقع اجرا بگذاریم محتمل است
تقاضاهای ما زیادتر بشود

(نمره ۱۹۲)

تلگراف سرادوارد گری به سرجارج بارکلی
وزارت خارجه ۳۰ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۸ ذیحجه ۱۳۲۹
من بوزیرمختار ایران گفتم که ما در این موضوعات با دولت روس
مشغول مذاکره هستیم ولی هیچ اسمی از مسترد داشتن روس سه
فقره تقاضاهای خود را نمی‌توان بمیان آورد واگر باین‌تقاضاها فوراً
تمکین بشود درباب شرح وبسط آن ممکن‌است بعدها بطریق مودتانه
ترتیبی داد ولی تاخیر در تمکین بدون گفتگو باعث پیشرفت قشون
روس خواهد بود

شما به‌همکار روس خودتان و وزیر امور خارجهٔ ایران اطلاع بدهید

(نمره ۱۹۳)

تلگراف سرادوارد گری به‌سر بجنن
وزارت خارجه ۳۰ نوامبر ۱۹۱۱

شرح تلگراف امروز من به سر جارج بارکلی را بکفیل وزارت امور خارجه اطلاع بدهید

من امروز در پارلمان بیاناتی نموده و باریک بودن موقع را تصدیق نموده و اظهار داشتم که با دولت روس در این باب باید مذاکره نمود بعد از تمکین دولت ایران به سه فقره تقاضاهای روس لازم خواهد بود که دولت‌روس درباب تسهیل استخدام اتباع‌خارجه که‌لازم‌بشود بامامعیت بنماید وبهمچنین درتسهیل وسائل یك استقراضی برای دولت ایران

(نمره ۱۹۴)

تلگراف سرجارج بارکلی به‌سرادوارد گری (واصله درغره دسامبر)
طهران غره دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۹ ذیحجه ۱۳۲۹

امروز صبح علاء‌الدوله مقتول شد باینواسطه و بواسطهٔ‌التیام دولت روس ظاهراً یك‌هیجانی درشهر بروز نموده

(نمره ۱۹۵)

تلگراف سرجارج بارکلی بسر ادوارد گری (واصله درغره‌دسامبر)
طهران غره دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۹ذیحجه ۱۳۲۹

امروز صبح درمجلس متفقاً رأی داد که کلیهٔ تقاضاهای روس‌ردبشود

(نمره ۱۹۶)

تلگراف سرجارج بارکلی به‌سر ادوارد گری (واصله درغره‌دسامبر)
طهران غره دسامبر ۱۹۱۱

امروز در تمام روز هیجان کلی در شهر جاری بود بانمایشات‌بسیار برعلیه روس محل تردید نیست که علاء‌الدوله هم بواسطهٔ‌متحد بودن با روس مقتول شده

(نمره ۱۹۷)

تلگراف سر جارج بارکلی بسر ادوارد گری (واصله درغره‌دسامبر)
طهران غره دسامبر ۱۹۱۱

بعد از آنکه مجلس تقاضاهای روس را رد نمود وزیر امور خارجه استعفا داد

(نمره ۱۹۸)

تلگراف سربجنن به‌سر ادوارد گری (واصله در غره دسامبر)
سن‌پطرزبورغ غره دسامبر ۱۹۱۱

(شرح مختصر مکتوب ذیل مورخه٤دسامبر در غره دسامبر تلگرافا مخابره شده) من در غره شهر حال مسیو نراتوف را ملاقات نموده و ازاو اطمینان حاصل نمودم که چنانچه شما درتلگراف ۳۰ نوامبر خودتان خواستار شده بودید دولت روس حتی‌القوه سعی بنماید که موجبات تسهیل‌را برای انتخاب مستخدمین جدید خارجه در

ایران فراهم نماید   آنجناب پس از آن بمن اطلاع داد که مجلس از تمکین بتقاضاهای روس بکلی امتناع نموده و نیز اظهار داشت که خود آنجناب هم هیچ انتظاری نداشته که تقاضای مزبور دفعة قبول بشود ولی امید اینرا داشته که ایرانیان بعوض مسدود نمودن ابواب تمام مذاکرات دیگر فقط بجواب ندادن به یادداشت روس قناعت خواهند نمود   نظر بوعدهٔ که آن جناب بمن داده بود از حکم پیش رفتن قشون ازرشت تا فردا بعد ازظهر مخابره نخواهد شد و چند روزی هم قشون در قزوین توقف خواهند نمود

حالیه هیچ نوع امید تمکین نمودن دولت ایران بتقاضاها نیست مگر اینکه بتوان مجلس را ازمیان برداشت   آنجناب مطمئن نبود که آیا مشروطه بنایب السلطنه این قدرترا داده است که بتواند مجلس را منفصل کند یاخیر

درضمن صحبت که امتدادی حاصل نمود من یك مرتبهٔ دیگر بآنجناب مبالغه نمودم که اشغال طهران حتما باعث وقوع اختلالهای مهم خواهد شد و نتیجهٔ آن بروز واقعات جدیده خواهد بود که هریك بجای خود اسباب پیشنهاد تقاضاهای جدید دیگر خواهدشد

قشون روس در بدو ورودخودشان بطهران هیئت دولت منظمی درمقابل خودنخواهند دید که با آنطرف بشوند و از آنطرف محتمل است شاه مخلوع هم این موقع را غنیمت شمرده وبخواهد ازاین انقلاب انتفاعی حاصل نموده و خودرا مجدداً برتخت سلطنت برقرار نماید

به این شق اخیر یعنی جلوس محمد علی میرزا مجدداً برتخت چنانچه سابقاً هم یکدفعه بجنابعالی اظهار داشته‌ام بهیچ نحوی دولت انگلیس راضی نخواهد شد . آنجناب بمن اطمینان‌داد که دولت امپراطوری روس بهیچوجه من الوجوه به شاه مخلوع تقویت نخواهد کرد . پس از آن من خاطر آنجناب را متذکر نمودم که اگر دولت روس در باب مسائلی که بادولت ایران درمیان است بی‌اندازه فشار وارد بیاورند دولت انگلیس را باین واسطه دوچار مشکلات بسیار خواهند نمود و از آن جناب خواهش نمودم که این مسئله‌را منظور داشته باشد . مسیو نراتف جواب‌داد که مقام دولت‌روس باید بدرجهٔ عالی نگاهداشته بشود . روزنامجات دائماً بدولت روس میتازند که چرا درتسویه این مطالب قدرت کافی بروزداده نمیشود ولی‌دولت اقدامات خود را محدود بحدی که قطعاً لازم‌است نموده آنهم برای انجام مقصودی که الان ذکر شد یعنی حفظ مقام روس   (جارج بجنن)

(نمره ۱۹۹)

(تلگراف سرادوارد گری بسر بجنن)

وزارت خارجه ۱ دسامبر ۱۹۱۱   مطابق ۹ ذیحجه ۱۳۲۹

رجوع بتلگراف ۳۰ نوامبر شما — نهایت اسف را دارم که دولت روس مدت طولانی تری بدولت ایران مهلت نداده . سوای این یك فقره که سایر تعلیماتی که بمسیو پکلوسکی داده‌اند بنظر من مرضی است . شاید وزیر مختار مزبور بموجب این تعلیمات با دولت

ایران مذاکره نموده باشد . چون لازم است درباب عملیات دولت روس
وشرایطی که دولت مزبور برای عودت دادن قشون خود مقرر
نموده من در پارلمان بیانات صریح بنمایم شما باید از وزیر امور خارجه
استعلام بنمائید که آیا ممکن است من در پارلمان تصریح بنمایم که کلیهٔ
این تعلیمات از چه قرار است یا خیر . باضافه شما باید اطمینان قطعی
صریح بخواهید که کتباً بیان بنمایند اصل مقصود دولت روس از
این اقدامات چیست وحدود اقدامات خود را هم معین بنمایند چون برای
تسکین اضطرابی که درباب معاهده روس وانگلیس حادث است یک همچه
اطمینانی لازم است

(نمره ۲۰۰)

(مکتوب سرادوارد گری بسر بیچنن)

وزارت خارجه ۱ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۹ ذیحجه ۱۳۲۹
آقا — تلگراف جناب عالی مورخه بیست و ششم شهر جاری راجع
به مذاکرهٔ شما با وزیر امور خارجه روس درباب تقاضای دولت روس
از دولت ایران و اعزام قشون برای اجرای آن واصل گردید . من
عنوانات جناب عالی را بمسیو نراتوف در این موقع بسندیدم واز اطمینانی
که آنجناب بشما داده است که دولت روس در خیال اشغال هیچ نقطه
از خاک ایران نیست رضایت حاصل نموده و بخاطر خود سپردم
(ادوارد گری)

(نمره ۲۰۱)

(تلگراف سرجارج بارکلی بسرادوارد گری واصله در ۲ نوامبر)

طهران ۲ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۰ ذیحجه ۱۳۲۹
دیروز درقتل دونفر از مرتجعین مجاهده شد وگلوله یکی از آنها کار
گر نشده ومنجر بقتل درشکچی او گردید ولی یکنفر دیگر مقتول شد
رئیس خبازان را هم که مظنون باحتکار وتضییق گندم بود دیروز
مقتول نمودند . نرخ نان درترقی است واحتمال بروز بلوا برای نان
میرود شوستر هم که در جمع آوری مالیات جنسی برای رفع احتیاجات
پایتخت مشغول اقدامات مجدانه بود از دیروز در این عمل سستی بروز داده

(نمره ۲۰۲)

تلگراف سر جارج بارکلی بسر ادوارد گری (واصله در ۲ دسامبر)
طهران ۲ دسامبر ۱۹۱۱
قونسول انگلیس از رشت خبر میدهد که کلیه عده قشون روس در
رشت حالا به ۳۵۰۰ نفر رسیده ودر رشت وانزلی برای صاحب منصب و
قشون خانه هارا بمدت یکسال و متجاوز از یکسال اجاره مینمایند

(نمره ۲۰۳)

تلگراف سرجارج بارکلی بسرادوارد گری (واصله در ۲ دسامبر)
طهران دوم دسامبر ۱۹۱۱
دیروز وزیر امور خارجه ایران شفاهاً بوزیر مختار روس اطلاع داد
که مجلس تقاضاهای روس را رد نموده ولی از قرار معلوم دولت
ایران درصدد تدارک مراسلهٔ هم هست

(نمره ۲۰٤)

تلگراف سر جارج بارکلی بسرادوارد گری (واصله در ۲ دسامبر)
طهران ۲ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۰ ذی حجه ۱۳۲۹

(اتیماتم روس)

مرحمت فرموده رجوع بتلگراف ۳۰ شهر ماضی من نمائید — وزیر مختار روس امکان پیشنهاد تقاضاهای دیگررا استغنا نمی نماید مشارالیه بمن اطلاع میدهد که اطمینان او بوزیر امور خارجه ایران فقط مبنی بر این بوده که اگر دولت ایران درعرض چهل وهشت ساعت تمکین بتقاضاهای روس نماید تقاضای دیگری نخواهد شد

(نمرهٔ ۲۰۵)

تلگراف سرجارج بارکلی بسرادواردگری (واصله در ۲ دسامبر)
طهران ۲ دسامبر ۱۹۱۱

شرح ذیل‌را امروز قنسول انگلیس از رشت مخابره نموده :— قریب صدنفر قشون دیشب از انزلی وارد رشت شدند وهشتصد نفر دیشب بطرف قزوین حرکت نمودند .

(نمرهٔ ۲۰٦)

تلگراف سرجارج بارکلی بسرادوارد گری واصله در دوم دسامبر
طهران ۲ دسامبر ۱۹۱۱

سردار اسعد دیشب از اروپا وارد انزلی شد

(نمرهٔ ۲۰۷)

تلگراف سرجارج بارکلی بسرادواردگری واصله ۲ دسامبر
طهران ۲ دسامبر ۱۹۱۱

در یك مکتوبی که مستر شوستر بوزیر امور خارجه نوشته و من امروز ملاحظه نمودم مستر شوستر اشعارداشته بجاله که لایحهٔ او بجریدهٔ تایمز در آن مندرج است نه او بطبع رسانیده ونه درطهران توزیع نموده سواد انگلیسی مکتوب مزبور را ببعضی از دوستان خود ارائه داده وتقریباً دوازده نسخه یابلکه زیادتر از آنرا در ایران برای بعضی از دوستان ایرانی خودش فرستاده (من شخصاً از او خواهش نمودم یك نسخه از آن را برای من بفرستد) بعضی از دوستان ایرانی او ازاو سئوال نموده بودند که آیا او مخالفتی در بطبع رسیدن آنمکتوب در ایران خواهد داشت یاخیر واو جواب داده بوده است درفهمیدن عموم مردم مندرجات مکتوب علنی که او بروزنامه تایمز نوشته او البته مخالفتی در طبع نخواهد داشت

(نمرهٔ ۲۰۸)

تلگراف سرمجنن بسرادواردگری (واصله در ۲ دسامبر)

شرح مختصر مکتوب ذیل مورخه ٤ دسامبر در ۲ دسامبر تلگرافا مخابره شده — سن پطرزبورغ ۲ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۰ ذی حجه ۱۳۲۹ من مسیو نراتوف را دردوم شهر حال ملاقات نموده ودر موضوع تلگراف نمرهٔ شهر حال شما با او مذاکره نمودم . من از آنجناب

سئوال نمودم آیا وزیر امور خارجهٔ انگلیس میتواند در پارلمان درباب دوفقره مراسله که یکی از مسیو کان در ۳۰ نوامبر ویکی از خود آنجناب بمن رسیده توضیحات بدهد (شرح مکتوب مسیو کان را در ۳۰ نوامبر تلگرافاً خبر دادهام و سواد مراسله مسیو نراتوف را درطی مکتوب ۲۹ نوامبر خودم ارسال نمودهام) من توجه مخصوص آنجناب را بعبارت سوم و چهارم مراسله خودش معطوف نمودم که در تلوان اطمینان قطعی بتی داده شده که دولت امپراطوری روس قصد ندارد اخلالی در مقام واستقلال دولت ایران وارد نماید واقدامات قشونیهم که مشغول هستند فقط بطریق سطحیاست وهیچ قصدی در باب نقض مواد معاهده روس وانگلیس راجع بایران در نظر ندارند پس‌از قرائت مکتوبات متعدده مزبوره مسیو نراتوف اظهار داشت که شما در متمسك شدن به مراتب مندرجه در این مراسلات آزاد هستید . آنجناب اظهار داشت که تعلیمات بمسیو پکلوسکی که در مراسله مسیو کان مسطور بوده بعداز رد شدن تقاضاهای روس دیگر ثمری ندارد و درباب مکث قشون در قزوین که درمراسله خود آنجناب مسطور بوده اومیتواند بمن بگوید که بفرمانده قشون امر شده که از قزوین تجاوز نکند تا دستورالعمل ثانوی یا از سن‌پطرزبورغ یا از طهران از سفارت روس باو داده شود آنجناب اظهار داشت بهر صورت نمیتواند تعهد بکند که قشون در قزوین توقف خواهد نمود چونکه اگر درطهران بی‌نظمی یابلوائی بروز نماید

ممکن است لازم بگردد که بقشون حکم بشود برای حفظ سفارت فوراً بطهران بروند . پس از آن سئوال نمودم آیا آن جناب میتواند یك اطمینان مقطوع تری بمن بدهد که اگر احیاناً بنا بشود دولت روس تقاضاهای دیگری پیشنهاد نماید آن تقاضاهائی که بالاخره باید پیشنهاد بشود از چه قرار خواهد بود وبعد ازمقداری مذاکره دیگر شرح ذیل را که من نوشتم وبه‌آنجناب ارائه دادم پسندید :
„ چنانچه بواسطه پیش آمدهای غیر منتظره لازم بشود که تقاضاهای دیگری پیشنهاد بشود آن تقاضاها از مسائلی که انتفاع مخصوصی برای دولت داشته باشد تجاوز نخواهد نمود مثلا از قبیل قطع وفصل شدن مطالب معوقه دولت روس که در سوابق ایام موضوع بحث واقع شده، یا از قبیل مسائل دیگری که در منطقه روس منافع اختصاصی دولت روس را حاوی باشد خواهد بود که خدشهٔ در مسائلی که منافع پلتیکی عمومی‌را داراست وارد نماید“ (جارج بجنن)

(نمره ۲۰۹)

تلگراف سر ادوارد گری به سر جارج بارکلی

وزارت خارجه ۲ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۰ ذیحجه ۱۳۲۹

(تعیین ماژور استکس باستخدام دولت ایران)

در تاریخ ۲۲ شهر ماضی تلگراف ذیل بحکومت هندوستان مخابره شده :—
استکس عرضحالی بدولت انگلیس نموده و استدعای تجدید نظر

شدن در رأی مقطوعهٔ دولت‌را کرده بنابراین دولت انکلیس
نهایت ضعف‌را حاصل خواهد نمود اگر شما به استکس اطلاع بدهید
که دولت انکلیس تصور میکند اولین وظیفهٔ یك صاحب‌منصب‌رسمی
دولت انکلیس اطاعت اوامری است که ازطرف دولت باو شده و
بدینجهت ازقبول استخدام دولت ایران بایدامتناع نماید دولت‌انکلیس
کناره جستن اورا از استخدام دولت ایران لازم میدانند و هر
مسؤلیتی از این کناره نمودن او ظاهر بشود بعهدهٔ خود میگیرند
علت مصمم شدن دولت انکلیس برد استعفای او سابق براین مفصلا
برای‌او توضیح شده این تلگراف راجع بتلگراف ۲۱ نوامبر شما است

(نمرهٔ ۲۱۰)

تلگراف سرادوارد گری بسر جارج بارکلی
وزارت خارجه ۲ دسامبر ۱۹۱۱
نظر به سبك رفتار شاه مخلوع درزمان ماضی دولت‌انکلیس بهیچوجه
من الوجوه نمیتواند اورا مجدداً بسمت سابق بشناسد

(نمره ۲۱۱)

تلگراف سر ادوارد گری بسر بجنن
وزارت خارجه ۲ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۰ ذیحجه ۱۳۲۹
عنوانیرا که درباب‌شاه مخلوع نموده‌اید (جنانجه در تلگراف غره
دسامبر شما مسطور شده است پسندیدم من از این مشعوفم
که کفیل وزارت امور خارجه‌هم با این عنوان باشما موافقت نموده

باکمال جدیت برمن معلوم است که قشون روس طهران‌را اشغال
نخواهند نمود مگر در صورت منحصر بودن جارم وتقاضاهای جدید
مبسوط‌تر دیگری بتوسط آنها پیشنهاد نخواهد شد این خیلی
مهم است و امیدوارم چنانچه پیشنهاد تقاضاهای جدیدی را لازم
بدانند بدواً با دولت انکلیس شور خواهند نمود خطریکه من
پیش بینی می نمایم این است که دولت مزبور تقاضاهای جدیدی
پیشنهاد بنمایند که نه قبول شدنی باشد ونه با معاهدهٔ انکلیس و
روس موافقت داشته باشد و مدافعه از آن در محضر پارلمان برای من
میسر نباشد

(نمره ۲۱۲)

مراسله سرادواردگری بمسر بجنن
وزارت خارجه ۲ دسامبر ۱۹۱۱
آقا ــ امروز درباب تشویش خودم راجع بایران خیلی سخت با
کنت بن کندرف صحبت نمودم
من اظهار نمودم ابتدا به ساکن بدبختانهٔ دولت روس مبنای التیماتوم
خودرا مسئلهٔ اموال شعاع السلطنه‌قرار داده که نسبةً چندان جالب
اهمیت نبوده و دعوی دولت روس در این موضوع چندان شدید
نمی‌نمود من نیز اظهار تاسف نمودم که پس از تمکین دولت
ایران به دو فقره تقاضاهای اولی‌راجع باموال مزبور قشون روس
عودت داده نشده راست است که در تمکین نمودن دولت‌ایران

چند روزی تاخیرشد ولی مقدماتیهم که دولت روس درعملیات خود قرار داد چندان پسندیده نبود

اکنون سه فقره تقاضا پیشنهاد شده درباب دو فقره اولی که راجع بمستر شوستر و تعیین مستخدمین خارجه در آتیه است من نمی توانم مخالفتی بنمایم چون مستر شوستر نصایحی را که ما بتوسط وزیرمختار طهران خودمان باو نمودیم رد نموده ومارا بوضع غیرمطلوبی مبتلا نموده بود وترتیب دادن یك قراری بادولت ایران درباب مستخدمین خارجه لازم بود حتی از نقطهٔ نظر دولت انکلیس هم برای اینکه دیگر ما مبتلا بیك همچو وضعی که شوستر مارا دچار نموده بودنشویم

ولی بنظر من بهتر این بود که از دولت ایران درخواست بشود که وعده بنماید من بعد بدون مشورت باسفارتین دولتین روس و انکلیس اتباع خارجه را باستخدام خود نپذیرد نه اینکه دولت ایران ملتزم بشود که رضایت دولتین را اتخاذ بنماید ولی باز این مسئله هم نسبة صورت صحیحی دارد

اما من از مطالبهٔ خسارت قشون کشی نمودن دولت روس متاسفم خسارت تجارتی دولت انکلیس خیلی بیشتر از خسارت تجارت دولت روس بوده درحقیقت بواسطهٔ سد ابواب تجارت انکلیس در جنوب تجارت روس در شمال منتفع شده برای استقرار نظم درجنوب وجود پول بسیار لازم است و مطالبهٔ خسارت قشون کشی نمودن دولت روس در این موقع برای امید استقرار نظمی که درجنوب

برای تجارت انکلیس لازم است بی نهایت مضر است

چون این تقاضا پیشنهاد شده است دولت ایران ناچار باید درجواب آن بگوید ,, بله " ولی من گمان میکنم یا برای تادیهٔ آن نباید فشار وارد بیاید یا بعدها بیك نوعی با یك مسئلهٔ نافع دیگری معاوضه بشود

پس از آن من بسفیر کبیر روس اصرار بلیغ نمودم که قشون روس نباید بطهران برود مگر اینکه بکلی چاره منحصر بشود و دولت روس دیگر هیچ نوع تقاضاهای باین سختی بدون مشورت باما نباید پیشنهاد بنماید اگر دولت روس آمال خود را بهمین تقاضاهای حاضره محدود بنماید و بدون منحصرشدن چاره قشون خودرا وارد طهران نماید گمان میکنم بتوان این مشکلات موجوده را بیك نحوی مرتفع نمود آنوقت ما ممکن است یك دولت ایرانی دربرابر داشته باشیم که ملتفت شده است باید بطریق خوش و بسبك صحیحی حکومت بنماید که منافع دولت روس همیشه منظور باشد نه اینکه با دولت مشارالیها مخالفت بنماید ماهم میتوانیم همچو دولتی را بوسیلهٔ مستشارهای خارجه تقویت نموده و اسباب تسهیل استقراضی هم با شرایط مطبوعی برای او فراهم بنمائیم امورات ایران آنوقت بهتر از آنچه تا حال بوده خواهد شد ولی حالیه ما موقع بسیار باریك و مهمی را طی می نمائیم و بیم آن است که دولت در سن بطرز بورغ ملتفت نباشند که چه روش مهمی در پیش است و چه اندازه احتیاط

لازم است که جلو گیری از انفصال بین دولتین بشود

(ادوارد گری)

(نمره ۲۱۳)

تلگراف سرجارج بارکلی به‌سرادواردگری (واصله در ۳ دسامبر)

طهران ۳ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۱ ذیحجه ۱۳۲۹

نمایشات ضد روس دیروز امتداد داشت مجاهدات بعمل آمده که امتعه و معاملات روس تحریم بشود

(نمره ۲۱۴)

تلگراف سرجارج بارکلی بسر ادوارد گری (واصله در ۳ دسامبر)

طهران ۳ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۱ذیحجه ۱۳۲۹

رجوع بتلگراف غره دسامبر من — وزیر امور خارجه استعفای خودرا مسترد داشته چون باو اطمینان داده شده کورد نمودن مجلس تقاضاهای روس را دلالت به سلب اعتماد مجلس از شخص او ندارد

(نمره ۲۱۵)

تلگراف سرجارج بارکلی بسر ادواردگری (واصله در ۳ دسامبر)

طهران ۳ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۱ ذیحجه ۱۳۲۹

رجوع بتلگراف ۲ دسامبر شما — دیروز تلگرافی بهمان مضمون که شما خواسته بودید ازحکومت هندوستان بمن رسید و من هم به استکس ابلاغ نمودم

(نمرهٔ ۲۱۶)

تلگراف سرجارج بارکلی بسر ادوارد گری (واصله در ۳ دسامبر)

طهران ۳ دسامبر ۱۹۱۱

(شرح مکتوب ذیل مورخه ۳ دسامبر در همان تاریخ تلگرافا مخابره شده) آقا — در ذیل تلگراف غره شهر حال خودم باکمال افتخار ترجمهٔ جواب دولت ایران به التیماتوم روس را لفاً ارسال میدارم ونیز راپورت مختصری از جلسهٔ که صبح غره شهرحال برای مذاکره درباب التیماتوم تشکیل یافت ارسال میدارم با وجود اینکه روز مزبور روز جمعه بود ولی تعطیل عمومی در همهٔ شهر دایراست بهر حال نتیجهٔ جلسهٔ مزبوره رأی متفق در ردتقاضاهای روس بود بیغام مندرجه در تلگراف ۳۰ شهر ماضی شما را دو ساعت قبل از ظهر همان روز جلسه بوزیر امور خارجه تبلیغ نمودم و در موقعی که آنجناب در جلسهٔ مجلس برای التیماتوم حضور داشته باو رسانیده شد ملاحظه خواهید نمود کهازمفاد آن ابلاغ مجلس را مستحضر نموده (جارج بارکلی)

(سواد مراسلهٔ وثوق الدوله بمسیو پکلوسکی)

طهران ۲ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۰ ذیحجه ۱۳۲۹

جنابا — در جواب مراسلهٔ نمرهٔ ۱۵۸ جنابعالی مورخه ۲۹ نوامبر باکمال احترام زحمت افزا میشود پس از آنکه دولت اعلیحضرت امپراطوری بتوسط جنابعالی در تحت مراسله نمرهٔ ۱۵۶ بعضی تقاضاها

درموضوع ضبط اموال شعاع السلطنه بدولت ایران پیشنهاد نمود
باوجود اینکه دولت ایران مقدمتاً بوسیلهٔ پیغام شفاهی حقیقت امر
ومنظور خودرا از اقدام درضبط اموال بجناب عالی اطلاع داده بود
ودر صورتیکه قبل از وصول مراسله جنابعالی کابینه دربحران بود
مع ذالك دولت ایران اقدامات جدی سریع بروفق روابط وداد بعمل
آورده ومحض استحکام مبانی اتحاد وحسن روابط ازطرف این دولت
لازمه مجاهدت برای موافقت با تقاضاهای دولت روس بروز داده
شد ماتصور می‌نمودیم که این نیات حسنه و مقاصد مصلحانه از طرف
ما باعث مرتفع شدن هرنوع رنجش وتکدر خاطر دولت روس
خواهد شد وبهمین جهت اقدام بان نمودیم ولی برخلاف این
انتظارات ما درصورتیکه درمراسلهٔ نمرهٔ ۱۵۶ جنابعالی هیچ تعیین
وقتی برای تمکین بتقاضاها نشده‌بود ودولت اعلیحضرت امپراطوری
هم از بحران کابینه مستحضر بود وباوجود اینکه نه درمراسلهٔ مزبوره
ونه بوسیلهٔ پیغام شفاهی هیچ اخطاری نشده بود که اگر دعویات
مزبور رد بشود دولت روس قشون واردخواهند نمود غفلة خبر
دادند که روابط قطع است و قشون هم اعزام شده و باوصف اینکه
بر جنابعالی مشهود شده‌بود که اعزام قشون برای تمکین نمودن
به تقاضاها است بس از تمکین هم امر بعودت آن‌نشده
بدبختانه دولت روس حتی باین‌هم اقناع نشده وروابط وداد قدیمه‌را
هم که همیشه آن سفارت محترم درمراسلات خود متکی بان میشد منظور

و برقرار نداشته وحالا در مراسلهٔ نمرهٔ ۱۵۸ خودشان تقاضاهای
دیگری بدولت ایران پیشنهاد می‌نمایند
فوق‌العاده بودن این تقاضاها واضح است بعضی‌از آنها که بالصراحة
مخالف استقلال این‌مملکت است وبااینحال مدتیکه برای انجام آن
معین شده بقدری قلیل است که طبیعة غیر ممکن‌است بتوان درعرض
این‌مدت آن‌را در تحت مداقه وامعان نظر قرار داد و بانجهة ابواب
بحث و شور هم درموضوع آن مسدود است
آنچه بیشتر ازهمه باعث تعجب‌است این استکه درمراسلهٔ‌مزبور
این تقاضاها مصرح شده : اولا لزوم قطعی تأدیهٔ خسارت و بعد
اعمال جسورانهٔ مستر شوستر و اخیراً ارادهٔ صمیمانهٔ دولت روس
در برطرف نمودن مبانی اختلال و استقرار روابط حسنه بر اساس
وبنای مستحکمی وحال آنکه دولت ایران بهیچوجه درمسئلهٔ‌اعزام
قشون روس اختلاطی نداشته
تا جهة واقعی لزوم خسارت مشهود نشود و مادامیکه دولت
ایران ازفراهم نمودن موجبات استرضای خاطر دولت روس‌درموضوع
جسارت مزبور امتناع نموده هیچ جهتی برای شکایت دولت روس
نمیتوان فرض نمود درصورتیکه جسارت مزبور بهیچوجه موضوع
بحث دولتین واقع نشده وتحقیقات مقدماتی بعمل نیامده که معلوم
بشود اصلا واقعیت دارد یاخیر و درجه واقعاتی بروز جسارت‌نسبت
به ان دولت بهیه شده

اراده برطرف نمودن اختلافات وتاسیس روابط اتحاد برمبنای مستحکمی نسبة بیشتر مقرون بطریقهٔ مصالحت وموافقت است

پس ازمقدمات فوق عطف توجه جنابعالی ودولت امپراطوری روس را بهبیان واقع این‌مسئله درخواست می‌نماید ونظر بهروابط‌مستحسنه بین دولتین و لزوم استقرار آن خواهشمندم که دولت ایران‌را از تمکین به این تقاضاها معذور بدارید وباکمال احترام خاطر آن جناب را مستحضر میدارم که دولت ایران حاضراست برای تغییر و تبدیل پیشنهادات سابق الذکر داخل گفتگوبشود وهرنوع پیشنهادی که مقرون بصحت و صواب باشد قبول نماید (وثوق الدوله)

(مذاکرات روز غره دسامبر ۱۹۱۱ در مجلس)

اعضاء کابینه که درآن‌جلسه حضور داشتند ازقرار ذیل است :—

مشیرالدوله وزیرمعارف معاضدالسلطنه وزیرپست وتلگراف

محتشم السلطنه وزیر عدلیه وثوق‌الدوله وزیر اموزخارجه

وزیر امور خارجه ازقرار ذیل نطق نمود :—

ظهر روز چهار شنبهٔ ماضی یادداشتی ازسفارت روس بوزارت خارجه رسیده و اگرچه آقایان وکلا از شرح آن مستحضرند ولی محض آگاهی عموم الحالهم آنرا قرائت می‌نمایم

پس ازقرائت یادداشت دولت روس که حاوی سه فقره تقاضاها و ۴۸ ساعت مهلت دادن برای قبول آن بود وثوق الدوله بیانات ذیل را نمود :—

بواسطهٔ بعضی علتها وزارت خارجه انتظار داشت که یك همچو تقاضائی پیشنهاد بشود و هم قبل از وصول یادداشتهم بعدازوصول آن مشغول اقدامات مجدانه شد ولی متاسفانه منتج بهیچ نتیجهٔ نگردید

چون یك قسمت یادداشت قدری مبهم است ما تصور نمودیم محتمل تقاضاهای دیگری‌هم متعاقب این سه فقره تقاضای مندرجهٔدر این یادداشت پیشنهاد خواهد شد لهذا استیضاح نمودیم و اکنون بما اطمینان داده شده که تقاضای دیگری پیشنهاد نخواهد شد

بنا براین کابینه قبول این سه فقره تقاضاها را تصویب می‌نماید

بعلاوه لازم است اظهار نمایم که ما شرحی هم بسفارت انگلیس نوشته و وساطت دولت‌انگلیس را خواستارشدیم ولی‌سفارت‌مزبورهم درجواب تصویب نموده که بدون تاخیر تقاضاها پذیرفته بشود

حالا البته برطبق رأی مجلس رفتار خواهیم نمود

خطابه‌های متعدد بعد از آن شد و اگرچه عبارت آنها ملایم بود لکن باقبول شدن تقاضاها بکلی مخالف بود و تقاضاها را با استقلال مملکت متباین میدانستند

متین السلطنه در تأیید رای کابینه (که ظاهراً قبل از وقت بایکدیگر تعهدی نموده بودند) اظهار داشت او پیشنهاد می‌نماید بهیئت دولت اختیار داده بشود که باتقاضای اول و ثالث موافقت نمایند ولی‌تقاضای دوم را رد نمایند چون آن با استقلال‌مملکت منافی است

با این پیشنهاد فقط ۶ نفر توافق آراء نمودند

حاجی عزالممالك بس از مخالفت نمودن با قبول تقاضاها شرح
ذیل را که معلوم است قبل ازوقت حاضر نموده بوده پیشنهاد نمود
بس از استماع بیانات هیئت دولت مجلس شورای ملی تقاضاهای
دولت روس را با استقلال مملکت منافع میداند و بنا بر این ما
نمی‌توانیم آن تقاضا را قبول بنمائیم از هیئت دولت تقاضا میشود
که برای تصفیهٔ این امر داخل مذاکرات بشوند ولی مذاکره دراین
موضوع در مجلس خاتمه بذیرفت پیشنهاد او متفقاً تصویب شد فقط
٦ رأی بضد آن داده شد

(نمره ٢١٧)

تلگراف سر جارج بارکلی بسرادوارد گری (واصله در ٣ دسامبر)
طهران ٣ دسامبر ١٩١١ مطابق ١١ ذی‌حجه ١٣٢٩
رجوع بتلگراف مورخهٔ امروز من — از قراریکه از ماژور استکس
مسموع شده مشارالیه بخزانه‌دار کل اطلاع داده است که رأی قطعی
دولت انگلیس بقبول نمودن استعفای او تعلق گرفته
مستر شوستر اظهار نهایت اسف نموده است از اینکه رأی دولت
انگلیس بر فسخ اجازهٔ که بدواً خودشان بماژور استکس داده بودند
قرار گرفته و اگرچه تعیین نمودن او ماژور استکس را بفرماندهی
ژاندارم خزانه باطمینان همین اجازه بوده ولی گمان میکند حالا
مجبوراً کنتراتیرا که ماژور استکس بنا باجازهٔ دولت انگلیس باخزانه‌داری
بسته بوده فسخ بنماید

ماژور استکس بمن اظهار نموده که او مصمم است بمحض فیصل دادن
امورات شخصی خود بطرف هندوستان حرکت نماید

(نمرهٔ ٢١٨)

تلگراف سرجارج بارکلی بسرادوارد گری (واصله در ٣ دسامبر)
طهران ٣ دسامبر ١٩١١
دستهٔ سوار هندی که برای ملحق شدن بمستحفظین قونسولگری باصفهان
میرفتند در ٣٠ نوامبر درحوالی یزد خواست بایك عده ایلیاتیان مسلح
مصادف شده اند یکی از صاحب منصبان هندی موسوم به ماژور غلام
محمد برانش گلوله خورده ولی حالتش خوب است وزخمش خطرناك نیست

(نمرهٔ ٢١٩)

تلگراف سرجارج بارکلی بسرادوارد گری (واصله در ٣ دسامبر)
طهران ٣ دسامبر ١٩١١ مطابق ١١ ذی‌حجه ١٣٢٩
وزیرمختار روس بمن اطلاع میدهد که ٢٥ نفر قزاق ازقزوین احضار
نموده که بمستحفظین سفارت ملحق بشوند
عجالةً سفارت و قونسولگری روس بهمه جهت ٥٠ نفر قزاق دارند
نظر باوضاع حاضره این مقدار استعداد چندان زیاد نیست

(نمره ٢٢٠)

مراسلهٔ سر جارج بارکلی بسرادوارد گری(واصله در ٤ دسامبر)
طهران ٢٠ نوامبر ١٩١١ مطابق ٢٨ ذیقعده ١٣٢٩
آقا باکمال افتخار صورت مذاکرات مجلس درجلسهٔ ١٣ شهر

حال را که مستر جرچیل نوشته لفاً ارسال میدارم واز آن ملاحظه خواهند نمود که در آن جلسه باکثریت ۴۶ رأی درمقابل ۶ رأی امتداد مدت وکالت نمایندکان حالیه تصویب شده (جارج بارکلی)

(رابورت مستر جرچیل راجع بمذاکرات مجلس)

(درجلسهٔ ۱۳ نوامبر مطابق ۲۱ ذیقعده)

من در اول جلسهٔ مجلس حاضر شده ومذاکراتیکه بعمل آمد اصغا نمودم ومذاکره درباب امتداد مدت وکالت نمایندکان حاضره تا وقتیکه بیش از نصف عدهٔ نمایندکان جدید بطهران برسند بود

از وضع برداشت مذاکرات بکلی واضح بود که احساسات عمومی مجلس متمایل بامتداد مدت انعقاد مجلس است ولی باوجود این اغلب اعضا (ازقبیل حاج امام جمعهٔ خوئی) درصورتیکه بلزوم امتداد مدت اذعان داشتند مخالف با قانون بودن این ترتیب را اظهار داشتند

در مخالفت این پیشنهاد اصرار شد که مجلس نمیتواند قانوناً بدون مراجعه به آراء ملت ایجاد قانونی نماید که ناقض قانون اساسی باشد و درتایید این مسئله مراجعه بسابقهٔ کمیسیون قانون انتخابات ماه ژوئیهٔ ۱۹۰۹ شده معلوم شد که در آن موقع لازم دیده اند که ۴ ماده ازقانون موضوعهٔ مشروطه درماه دسامبر ۱۹۰۶ جرح وتعدیل بشود یعنی (مواد ۴ و ۵ و ۶ و ۴۹) برای انجام این عزم بانجمنهای ایالتی مراجعه شده و آنها هم بمجلس اختیار داده بودند که در جرح و تعدیل مواد قانون انتخابات مشروطه مختار باشد

تلگرافات از بعضی ولایات رسیده بود که اصرار در امتداد مدت انعقاد مجلس نموده بودند واین تلگرافات را برای انجام مسئلهٔ منظوره مستمسك قرار دادند آنهائیکه مخالف بودند اظهار داشتند که ما اقدامی در کسب آراء عمومی ملت دراین موضوع ننموده ایم وهمچو وانمود میکردند که در حقیقت انتخاب کنندکان مایل بامتداد مجلس نیستند

باضافه مذکور شد که تاحال در هیچیك ازممالك اروپا سبقت بامثال این روش منظوره نشده و متین السلطنه رجوع بسابقه پارلمان طولانی انکلیس و بالاخره منفصل شدن آن بتوسط کرمول نموده و متکی بکلمات یکی از مشاهیر انکلیس شد مبنی بر اینکه هیچ عملی فضیح تر از این نخواهد بود که یك پارلمانی دورهٔ انعقاد خودش را ممتد نماید

مختصراً این مذاکرات چندان اثری ننموده و عدهٔ که مؤید این امتداد بودند متمسك باین شدند که با مخاطراتیکه امروزه مملکت بآن مصادم است لازم است نمایندکان ملت در این اوضاع منقلبه ناظر اعمال هیئت دولت باشند و دولت مافوقی در برابر خود داشته باشد

و اظهار شد که اگر تمام ولایات اشتیاق خود را در این باب ابراز ننموده اند بواسطهٔ این است که قوای مرتجعه از بعضی از آنها جلوگیری نموده اند و اگر مجلس منفصل بشود ومنتظر انتخابات جدیده بشویم وسیله بدست دشمنان مشروطه خواهد افتاد و از انتخابات جدیده ممانعت خواهند نمود و باینواسطه انعقاد مجلس مجمل خواهد ماند

بالاخره به راپورت کمیسیون رأی گرفته شد و باکثریت ٤٦ رأی در مقابل ٦ رأی تصویب شد

قانون تصویب شده از این قرار است :—

انعقاد مجلس تا وقتی که نصف عده وکلای جدید باضافهٔ یك نفر وارد طهران بشوند دوام خواهد داشت و دولت باید در انتخابات جدید هرچه زودتر اقدامات نمایند

(نمره ٢٢١)

تلگراف سرجارج بارکلی بهسر ادوارد گری (واصله در ٤ دسامبر)

طهران ٤ دسامبر ١٩١١ مطابق ١٢ ذیحجه ١٣٢٩

دیروز اینجا در تمام روز نمایش ملی ممتد بود

اگرچه تاحال اجتماعات منظم بوده ولی استعفای یپرم رئیس پلیس محتمل است باعث سوء اثر در این انتظام بگردد چون علائم واقع شدن مخاصمهٔ بین متابعین یپرم و بختیاریها آشکار است

احساسات عامه بحدی متهیج است که از امکان مخاطرهٔ اتباع خارجه نمیتوان قطع نظر کرد ولی آنچه برمن مشهوداست این احتمال خطر سریع الوقوع نیست

(نمره ٢٢٢)

تلگراف سرجارج بارکلی بسر ادوارد گری (واصله در ٤ دسامبر)

طهران ٤ دسامبر ١٩١١ مطابق ١٢ذیحجه ١٣٢٩

رجوع بتلگراف ٢ دسامبر من — تلگراف ذیل بتاریخ ٣ دسامبر

از قونسول انگلیس مقیم رشت رسیده :—

٨٠٠ نفر قشونیکه در شب ٢ دسامبر حرکت نمودند سه ساعت بعد حکم شد برشت مراجعت نمایند ١٠٠٠ نفر سرباز و ٦٠٠ نفر قزاق امروز صبح بعزم طهران حرکت نمودند

(نمره ٢٢٣)

تلگراف سرجارج بارکلی بهسرادوارد گری (واصله در ٤ دسامبر)

طهران ٤ دسامبر ١٩١١ مطابق ١٢ ذیحجه ١٣٢٩

رجوع بتلگراف ٢ شهرحال شما بهسربخنن و تلگراف امروزمن اگر بتوان بدولت ایران اظهارداشت که مادامیکه دولت ایران انتظامات لازمه را در طهران مستقر بدارد قشون روس برای فشار وارد آوردن بجهة تقاضاهای دیگری بکار برده نخواهد شد و بمحض اینکه بهتقاضاهای حاضره تمکین بشود قشون مزبور عودت داده خواهد شد محتمل است بلوای عامه در اینجا قدری التیام حاصل نماید

(نمره ٢٢٤)

تلگراف سرجارج بارکلی بسر ادوارد گری (واصله در ٤ دسامبر)

طهران ٤ دسامبر ١٩١١ مطابق ١٢ ذیحجه ١٣٢٩

رجوع بتلگراف ٣ دسامبر من درباب حمله به سواران هندی ظاهراً بروز مجادله بین سواران هندی و ایلیاتیان بواسطهٔ این بوده که قافلهٔ مرکب از ٦٠٠ شتر و قاطر بفاصلهٔ جزئی درجلو قشون ما مسافرت مینموده و ٣٠ یا ٤٠ نفر سارقین ایلیاتی بر آنها حمله نمودهاند

و ممکن نبوده قافلهٔ مزبور را از توسل به قشون انکلیس ممانعت نمود پس از آنکه اکفرد صاحب منصب فرمانده قشون‌را ازاین مهاجمه مستحضر نموده‌اند بجلو رفتن قشون فرمان داده که در طرد نمودن سارقین مجاهدت نماید

(نمره ۲۲۵)

تلگراف سرجارج بارکلی به سرادواردگری (واصله در ٤ دسامبر)
طهران ٤ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۲ ذیحجه ۱۳۲۹
رجوع بتلگرافات مورخهٔ ۲۸ اکتبر و ۲ نوامبر من
مستر شوستر لکفر و هیکاك وآشنیدلررا معزول نموده

(نمرهٔ ۲۲۶)

تلگراف سرادواردگری به سرجارج بارکلی
وزارت خارجه ٤ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۲ ذیحجه ۱۳۲۹
رجوع بتلگراف ۲ دسامبر شما — آیا فرض میکنید مخاطرهٔ برای سفارت موجود باشد؟

(نمره ۲۲۷)

تلگراف سر ادوارد گری به سر جارج بارکلی
وزارت خارجه ٤ دسامبر ۱۹۱۱
رجوع بتلگراف ۳ دسامبر ۱۹۱۱ — آیا اضافه نمودن عدهٔ مستحفظین سفارت انکلیس را لازم میدانید؟ اگر لازم بدانید ممکن است یك عده از قشون اعزام شدهٔ بجنوب بطهران فرستاده شود

(نمره ۲۲۸)

تلگراف سر ادواردگری بسربجنن
وزارت خارجه ٤ دسامبر ۱۹۱۱

پس از اظهارات کفیل‌وزارت امور خارجهٔ روس اگر من در اینجا بیانی نمایم مبنی بر اینکه هرگاه‌در تعقیب وقایع حاضره هرنوع تغییراتی هم در طهران حاصل بشود بهر صورت دولت انکلیس نمی‌تواند مجدداً شاه مخلوع را بسمت سابق بشناسد گمان نمیکنم دولت روس از این بابت نگرانی حاصل نماید
من چنین استنباط می‌نمایم که یك همچو اظهاری نهایت لزوم را داشته باشد لهذا شما این عنوان را به کفیل وزارت امور خارجه بکنید و ضمناً خاطرنشان او نمائید که اگر من دراینجا بعلاوه بیان نمایم که دراینخصوص دولت روس باما موافقت ومعاهدت دارد باعث حدوث اثرات مطبوعی در انکلیس خواهد شد

(نمرهٔ ۲۲۹)

تلگراف سرجارج بارکلی بسر ادوارد گری (واصله در ٥ دسامبر)
طهران ٥ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۳ ذیحجه ۱۳۲۹
رجوع بتلگراف ۳ دسامبر من. — دیشب‌وزیر امورخارجهٔ ایران را ملاقات نمودم آن‌جناب بمن اطلاع داد که نهایت جدوجهدرا برای متقاعد نمودن مجلس در قبول تقاضاهای روس بعمل آورده است ونیز اظهار نمود که بعد ازرأی دادن مجلس برد تقاضاها

کابینه استعفا دادند ولی بواسطهٔ اظهارات نایب السلطنه و خواهش مجلس استعفای خود را مسترد نموده و مجدداً مشغول کار شدند

حالا آن جناب سابق است با دولت روس داخل مذاکرات در این باب بشود و ترتیبی بدهند که تقاضاهای دولت روس مستقیماً مخل استقلال ایران نباشد حتی اگر مجلس هم بقبول تقاضاهای حاضره متقاعد بشود آن تقاضاها اثرات سوء در شدت تهییج احساسات مملکت خواهد نمود و منجر به نتایجی خواهد شد که بکلی مخالف با اظهاری است که دولت روس در اولتیماتوم خود ذکر نموده است که میل دارد روابط وداد بین دولتین را بر اساس مستدامی برقرار بدارد آن جناب سؤال نمود آیا بنظر من احتمال آن میرود که وزیر مختار روس از دولت متبوعهٔ خودش تقاضا نماید که بیک نحوی تقاضاهای خود را التیامی بدهند

من بوزیر امور خارجه جواب دادم که من همچو امیدی را از وزیر مختار مزبور ندارم ولی چون در غروب همان روز قرار ملاقاتی با مسیو پکلوسکی داشتم بان جناب وعده نمودم که این اظهار را به مسیو پکلوسکی ابلاغ نمایم

بعد از ملاقات همکار روس خودم و مذاکرهٔ با او بوزیر امور خارجه اطلاع دادم که گمان میکنم مجاهدات آن جناب برای متقاعد نمودن مسیو پکلوسکی که از دولت متبوعهٔ خودش درخواست جرح و تعدیل تقاضاها را بنماید ثمری نخواهد بخشید

(نمره ۲۳۰)

تلگراف سر جارج بارکلی بسر ادوارد گری (واصله در ۵ دسامبر)

طهران ۵ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۳ ذی‌حجه ۱۳۲۹

رجوع بتلگراف ٤ دسامبر من

قونسول انگلیس از رشت خبر میدهد بازهم قشون روس دیروز بعزم طهران از رشت حرکت نمود

تا حال ۲۰۰۰ نفر سرباز و ۳۰۰ نفر قزاق از انجا حرکت کرده‌اند

(نمره ۲۳۱)

تلگراف سر جارج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله در ۵ دسامبر)

طهران ۵ دسامبر ۱۹۱۱

رجوع بتلگراف ٤ دسامبر شما من احتمال خطری برای سفارت فرض نمیکنم و اضافه شدن مستحفظین سفارت هم لازم نیست

(نمره ۲۳۲)

تلگراف سر جارج بارکلی بسر ادوارد گری (واصله در ۵ دسامبر)

طهران ۵ دسامبر ۱۹۱۱

رجوع بتلگراف ٤ دسامبر من

دیروز بلوا و هیجان کمتر بود برای مرتفع شدن مخاصمه بین بختیاریها و متابعین یپرم مشار الیه متابعین خود را بخارج شهر فرستاده است

(نمرهٔ ۲۳۳)

تلگراف سر بجنن بسر ادوارد گری (واصله در ۵ دسامبر)
سن پطرز بورغ ۵ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۳ ذیحجه ۱۳۲۹
(تلگراف ۵ دسامبر حاوی شرح مختصر مکتوب ذیل مورخهٔ ۹ دسامبر است) بمحض وصول تلگراف ۲ شهر حال شما مکتوب خصوصی به کفیل وزارت امور خارجهٔ روس نوشته واظهار نمودم امیدوارم که دیگر از این نوع تقاضاهای صعب‌الاجری بدون مشورت با دولت انگلیس بدولت ایران پیشنهاد نخواهند نمود و در ملاقاتیکه بتاریخ ۵ شهر حال با آنجناب نمودم در ضمن صحبت مراجعه باین مطلب نمودم مسیو نراتوف اظهار داشت علت اینکه جواب مراسلهٔ شما را ننوشتم این است که میخواستم از شما سئوال کنم آیا اتفاق روی داده که باعث سوء تفاهمی شده باشد والا با وجود آن‌همه اطمینان‌هائی که بشما داده‌ام جهتی ندارد سرادوارد گری همچو نظریات متشددی در این مسئله اتخاذ نمایند من جواب دادم که ما تمام اقوال آن جناب را معتبر دانسته و آنچه را درباب مقاصد دولت روس بمن گفته است مورد اعتماد کامل قرار داده‌ایم ولی ممکن است چنان وقایع غیر منتظرهٔ یکمرتبه حادث بشود که ایفای به مواعید و ابقاء به تأمینات سابقه برای دولت روس غیر ممکن بشود باینجهت است که سرادوارد گری اصرار دارند که قشون روس نباید طهران را اشغال نمایند مگر در صورت منحصر شدن چاره

ورود قشون روس به پای‌تخت بطور حتم تولید حوادث اسف انگیز خواهد نمود و از احتمال گذشته بلکه یقین است که یک مقدار قتال در خود طهران واقع خواهد شد آنوقت محتمل است بما گفته بشود که نظر ببعضی تکدرات جدیدهٔ دولت روس لازم میداند دعوی تمکین شدن به پارهٔ تقاضاهای دیگر را نماید که البته آن تقاضاها مشکل‌تر از امثال سابق آن خواهد بود و متعاقب آن خطر دیگری خواهد بود که اگر قشون روس حالیه طهران را فقط موقتاً اشغال نماید ولی آنوقت بواسطهٔ پیش آمد حوادث اسفناک مجبوراً توقف موقتی قشون در طهران مبدل بیک مدت نا محدودی خواهد شد
آن جناب جواب داد که فقط در دو صورت امر به پیش رفتن قشون بطهران خواهد شد یکی اینکه تا وقتیکه بنا بشود قشون از قزوین حرکت نماید تقاضاهای دولت روس پذیرفته نشده باشد ودیگر اینکه مسیو پکلوسکی حضور قشون را برای حفظ جان اتباع خارجه لازم بداند دستهٔ عمدهٔ قشون تا ۸ روز دیگر بقزوین خواهد رسید وچون باید وسایل دست رسی به آذوقه فراهم بشود محتمل است که لازم بگردد دو سه روز هم در قزوین مکث نمایند
از اینقرار دو هفته طول میکشد تا قشون بطهران برسد ولی اینراهم باید در نظر داشت که شاید هر آن وضع طهران طوری بشود که مسیو پکلوسکی یکدسته قزاق بانهایت عجله برای محافظت خودش بخواهد ظاهراً بموجب راپورتیکه بآنجناب رسیده یک عدهٔ قلیلی استمداد

و یکی دو عراده توپ درطهران ترتیب داده شده که درصورت ورود قشون روس با آنها مقابله نمایند   و این اسباب کمال اسف است چون اگرچه مجادله یك همچو دستهٔ قابل اهمیت نیست ولی خوب بود که مجادلهٔ مستقیم و منظم کلیةً واقع نمیشد بجهت اینکه یك همچو مجادلهٔ عاقبت تولید اختلافات و مشکلاتی خواهد نمود که منجر به نتایج سوء خواهد شد   و نیز آنجناب اظهار نمود که اعمال و مجادلات نظامی طبیعةً بسته بدست فرماندهٔ قشون است و آنچه موکول به رأی خود او خواهد بود این استکه اگر بنای مجادلهٔ بشود صلاح در اشغال کدام قسمت شهر است

من مجدداً رشته کلام را معطوف نمودم به مسئله امکان پیشنهاد تقاضاهای مجددی ومسیو نراتوف جواب داد که هیچ تقاضای دیگر پیشنهاد نخواهد نمود که مخل پلتیك آتیه ایران باشد مگر اینکه قبل از وقت باما مشورت نموده ورضایت ما را اتخاذ نماید

پس از آن من شروع بمذاکره مفاد تلگراف ٤ شهر حال شما در موضوع شاه مخلوع نمودم .   من اظهار نمودم اگر آنجناب شما را مختار نماید که درپارلمان اظهار نمائید که دولتین تعهد نموده اند بهیچوجه وبهیچ نهج شاه مخلوع را دیگر نشناسند یك همچه اظهار مجدی مؤثر واقع خواهد شد که ضدیتی که در انگلیس نسبت به اعمال جدید روس حاصل شده است مرتفع خواهد شد ودر ضمن مانرا ملتزم مینماید . که من بعد در ایران با اعمال دولت روس معیت

داشته باشیم   مسیو نراتوف جواب داد که درهمین چند روز قبل خود او باعث شده که به محمدعلی میرزا از طرف دولت روس اخطار شده است تصور اینرا نکند که دولت روس به او تقویت خواهد نمود   آنجناب اظهار داشت نمیداند غرض سرادوارد گری از عنوان مسئله شاه مخلوع دراین موقع چیست   من اظهار نمودم مصلحت دراین است دولتین معاهده نمایند که حتی اگر تاچند سال دیگر هم اهل ایران شاه مخلوع را دعوت بایران نمایند دولتین بهیچ وجه اورا بسمت سلطنت نشناسند

من گفتم قصد سر ادوارد گری در این موضوع تغییر ناپذیر است و لازم است در این موقع رأی سر ادوارد گری در باب دیگر نشناختن شاه مخلوع بسمت سابقه عاقی بشود چون در ایران عقیدهٔ عموم بر این است که نمایندگان دولت روس در تهیهٔ دفع موانع و تسطیح طرق برای رجعت محمدعلی میرزا هستند حتی در بعضی از نقاط انگلستان هم این مسئلة در اذهان رسوخ نموده باضافه مشهور است که قشون روس در صدد این هستندکه محمد علی را مجدداً تخت سلطنت بنشانند   بنا براین لازم است این سوء ظن از اذهان عامه خارج بشود و مشهود بگردد که این روایات مقرون بصحت نیست

من خاطر مسیو نراتوف را متذکر نمودم که در تابستان گذشته وقتیکه شاه مخلوع وارد بخاك ایران شد ما باو خاطر نشان نمودیم که ما دیگر اورا نخواهیم شناخت چونکه اگر برخلاف این روش عمل

بنمائیم مخالف با رویه‌ایست که ما همیشه در باب مداخله نمودن در
اینطور مخاصمات داخلی ایران سرمشق خود قرار داده‌ایم ولی اعلیحضرت
معظم از موافقت با این مذاکره ما امتناع نمود حالا وضع اینمسئله
بکلی تغییر نموده محمد علی مجاهدات خود را نموده و نتوانسته کاری
از پیش ببرد و شکستهای پی در پی از قشون دولتی خورده تا منجر
به یأس کلی شده اگر حالا او در بچنگ آوردن سریر سلطنت
موفق بشود مسلماً بواسطهٔ عزیمت قشون روس بطهران است که
باعث ضعف دولت ایران شده و موقع مغتنمی بدست شاه مخلوع افتاده
لهذا چنانچه ما در این موقع ساکت بمانیم هر اتفاق بیفتد توبیخ
و ملامت آن را بعهدهٔ دولت روس وارد خواهند نمود

آنجناب صحت بیانات من را تصدیق نموده و فرمودند ولی اگر در
عرض چند سالهٔ آتیه توجهات عموم بطرف شاه مخلوع معطوف بگردد
و برای رجعت او حسن طلب بشود ما مجبور خواهیم بود که مجدداً
او را بشناسیم من اظهار نمودم وقتیکه در چند ماه قبل مذاکرهٔ مجدداً
پناهنده شدن شاه مخلوع به روسیه بود آنجناب بالشخصه بمن گفته
بود که ما در آتیه بکلی از این بابت آسوده خواهیم بود چون
اعلیحضرت معظم از این پذیرائی سردی که در ایران از او شده
بحدی مکدر است که دیگر هرگز روی خود را هم در ایران
نشان نخواهد داد

پس از آن مسیو زرانوف چندین شق پیشنهاد نمود که بنظر او

برای تامینات لازمه در این موضوع ممکنی می‌نمود و از آن جمله
یکی این است که دولت روس اطمینان بدهد مادامیکه قشون او در
اشغال ایران باقی باشد شاه مخلوع شناخته نشود و یک شق دیگر این
است که دولت روس بدون رضایت دولت انگلیس شاه مخلوع را
نشناسد من اظهار نمودم عنوانیکه تعیین وقت در آن بشود معنی آن
این است که شاه مخلوع دعوت بشود که پس از انقضاء مدت معینه
رجعت بنماید و بالاخره من از آنجناب تمنا نمودم که نظر بمشکلاتیکه
سر ادوارد گری را در این باب دچار نموده همان قسمیکه او پیشنهاد
نموده بدون اسم بردن از مدت یا چیز دیگری عنوان این مسئله را بنماید
چون باین قسم برای منافع معاهدهٔ انگلیس و روس هم مرجح است
من نیز اظهار نمودم که هیچ نوع صفات حمیده و خصایص
پسندیده تا حال از شاه مخلوع بروز ننموده که او را لایق سلطنت بدارد
و اگر آنجناب در این مسئله بطوریکه سر ادوارد گری تقاضا نموده
موافقت بنماید من یقین دارم سر ادوارد گری باو معیت خواهد نمود
که ترتیب حکومتی در طهران داده بشود که روابط وداد را با دولت
روس کاملا مفتوح بدارد و مقصودیکه هردو دولت در نظر دارند
همین است هردو دولت اشتیاق دارند رویهٔ مستدامی در ایران
تاسیس بشود فقط اختلاف دولتین در باب وسایلی است که برای
انجام این مقصود باید بکار برده بشود من با کمال اطمینان اظهار
داشتم که اقدامات متفقانه نماینده‌های دولتین خیلی مؤثرتر از پیشنهاد

تقاضاها با سرنیزهٔ تفنگ خواهد بود
مسیو نراتوف جواب داد آمال صمیمانهٔ او همین است که استقرار
معیت دولتین را ببیند و درباب مسئلهٔ شاه مخلوع هم قول داد که
سعی نماید یک‌عنوانی ترتیب بدهد که‌موجب استرضای خاطر جنابعالی
باشد

(جارج بجنن)

(نمره ۲۳۴)

تلگراف سر ادوارد گری به سربجنن

وزارت خارجه ۵ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۳ ذی‌حجه ۱۳۲۹

رجعت شاه مخلوع بعقیدهٔ من فقط مخل مسئلهٔ استقرار حکومتی در
ایران که طرفدار منافع روس باشد واقع نخواهد شد لهذا نمیتوان
موافقت نمودن دولت روس را در این‌مسئله باما منحصر بلازم بودن
آن برای حوائج روس نمود چونکه آن باعث فراهم شدن مشکلات
برای ماهم خواهد بود بنظر من برای دولت انگلیس محال‌است
که بعد از نقض عهد نمودن شاه مخلوع و مراجعت نمودن‌او باران‌دیگر
دولت انگلیس بتواند اورا بشناسد

(نمره ۲۳۵)

تلگراف سر ادوارد گری به سربجنن

وزارت خارجه ۵ دسامبر ۱۹۱۱

خزانه‌دار کل انتخاب مستر لکفر را بریاست مالیهٔ تبریز نسخ نموده
ازوزیر امور خارجهٔ موقتی روس سؤال کنید که غرض دولت روس

از تقاضای انفصال لکفر همین بوده یا بکلی منفصل شدن اورا از
استخدام دولت ایران خواستارند حالا دو سال است که او
مستخدم دولت ایران است و من باین عقیده هستم که‌دولت‌روس
فقط تعیین نشدن او به پیشکاری خزانهٔ تبریزرا میخواستند

(نمره ۲۳۶)

تلگراف سر جارج بارکلی بسر ادوارد گری (واصله در ۶ دسامبر)

طهران ۶ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۴ ذیحجه ۱۳۲۹

رجوع بتلگراف ۵ دسامبر من .— یپرم مجدداً بریاست نظمیه
منصوب شد وظاهراً هم او و هم متابعین او بابختیاریها صلح نمودند

(نمره ۲۳۷)

تلگراف سر جارج بارکلی به سرادوارد گری (واصله‌در۶دسامبر)

طهران ۶ دسامبر ۱۹۱۱

رجوع بتلگراف ۴ دسامبر من .— دستهٔ قشون انگلیس بدون
آسیب دیگری باصفهان رسیدند حالت صاحب‌منصب مجروح هم رو
به بهبودی است کرنل دوکلاس تلگرافاً اطلاع‌میدهد که فرماندهٔ
قشون بهیچوجه با قافله معیت نداشته همینکه شنیده‌است قافلهٔ جلورا
سارقین احاطه نموده‌اند او تاخت نموده تا بسارقین رسیده و آنها را
متواری نموده کرنل دوکلاس گمان میکند هیچ نسبت دیگری
به‌صاحب‌منصب مزبور نمی‌توان داد و اورا مقصر فرض کرد

(نمره ٢٣٨)

تلگراف سر جارج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله در ٦ دسامبر)
طهران ٦ دسامبر ١٩١١ مطابق ١٤ ذیحجه ١٣٢٩

رجوع بتلگراف ٥ دسامبر من — قونسول انگلیس از رشت خبر میدهد که یك دستهٔ دیگر از قشون روس مرکب از ٩٠٠ نفر سرباز ٤ دسامبر بعزم قزوین از رشت حرکت نمودند

(نمره ٢٣٩)

تلگراف سر جارج بارکلی بسر ادوارد گری (واصله در ٦ دسامبر)
طهران ٦ دسامبر ١٩١١ مطابق ١٤ ذیحجه ١٣٢٩

سردار اسعد دیروز وارد طهران شد

(نمره ٢٤٠)

تلگراف سر جارج بارکلی بسر ادوارد گری (واصله در ٦ دسامبر)
طهران ٦ دسامبر ١٩١١

وزیر امور خارجهٔ ایران مشتاقانه امیدوار است که بملاحظهٔ اقدامات مجدانهٔ که او در متقاعد نمودن مجلس برای ترتیب قراری با روس دارد قشون روس ازقزوین حرکت نمایند و قدری در آنجا مکث کنند چون اگر حرکت نمایند ترتیبی که او در نظر دارد بکلی برهم میخورد و اوضاع صورت دیگر پیدا نموده ومنقلب خواهدشد

(نمره ٢٤١)

تلگراف سر جارج بارکلی بسر ادوارد گری (واصله در ٦ دسامبر)

طهران ٦ دسامبر ١٩١١ مطابق ١٤ ذیحجه ١٣٢٩

رجوع بتلگراف ١٧ نوامبر من — هم پستخانه وهم تلگرافخانه مکاتبات و مخابرات برای کرمانشاه را قبول نمیکنند تلگراف اخیر قونسول انگلیس که با قاصد بهمدان فرستاده شده واز آنجا مخابره شده بود دیروز بمن رسید و مبنی بر این بود که وسایل مخابرهٔ با بغداد هم مقطوع است باضافه قونسول مزبور غارت شدن کرمانشاه‌راهم پیش بینی نموده بود

(نمره ٢٤٢)

تلگراف سر بیچنن به سر ادوارد گری (واصله در ٦ دسامبر)
سن پطرز بورغ ٦ دسامبر ١٩١١

رجوع بتلگراف ٥ دسامبر شما — کفیل وزارت امورخارجه روس در باب رجوع خدمت نمودن دولت ایران با مسیو لکفر در محلهائیکه خارج از منطقهٔ روس باشد مخالفتی ندارد

(نمرهٔ ٢٤٣)

تلگراف سر بیچنن بسر ادوارد گری (واصله در ٦ دسامبر)
سن پطرزبورغ ٦ دسامبر ١٩١١

من در ٦ شهر حال مسیو نراتوف را ملاقات نمودم آنجناب اظهار داشت امیدوار است ما یك ترتیبی برای حل این معما بدهیم که برای دولتین مناسب باشد ولی هنوز بمخالفت خود باقی بود و ازهر نوع عنوانی در باب رجعت شاه مخلوع که‌دولتین‌را ملتزم بدارد ودر آتیه‌هم

تغییر نکردنی باشد امتناع داشت   آن‌جناب در تایید این عقیدهٔ
خودش اظهار نمود که ازقرار مسموع بعضی ازبختیاریها درباب‌رجعت
محمد علی موافقت دارند و بعد از آنکه ما معاهدهٔ در باب نشناختن
شاه مخلوع بنمائیم اگر فرضاً بختیاریهای مزبور اورا مجدداً به‌تخت
سلطنت جای دادند آنوقت ما چه خواهیم کرد   من جواب‌دادم
که سرادواردگری همهٔ اینهارا بلکه احتمال هرنوع اتفاقهای دیگرراهم
تصور کرده و هیچ چیز رأی‌قطعی اورادر این‌باب تغییر نخواهد
داد   بختیاریها اینقدر خواهان شاه مخلوع نیستند که اصرار در
تجدید سلطنت او داشته باشند خصوصاً درصورتیکه ما قبل ازوقت
بانها اطلاع بدهیم که ما اورا باین‌سمت نخواهیم شناخت

من از بیاناتیکه وزیر امور خارجهٔ ایران به سر جارج بارکلی
نموده بود مسیو زانوف را مستحضر نمودم (بموجب تلگراف
سربارکلی مورخه ۵ دسامبر)   آن جناب اذعان نمود نکتهٔ که‌در
تقاضاهای روس ممکن است احساسات دولت ایران‌را متلاطم بدارد
تقاضائی است که در مادهٔ دوّم درباب مستشارهای خارجه شده
ولی هر تغییر و تبدیلی در این نکته بشود باز اسباب ابتلای ما
خواهد شد چون ممکن است دولت ایران یك نفر خارجهٔ دیگر را
انتخاب بنماید که اعمال او عیناً مثل اعمال‌شوستر باشد باینجهت نمیداند
چطور میتوان تغییری در آن تقاضا داد   بعلاوه تقاضای دولت
روس فقط بیان‌مطلبی است که همیشه دولتین معاهدتین در آن موضوع

اصرار داشته‌اند و عملاً هم ملاحظه نموده اند
درموضوع دعوی خسارت‌هم اگر دولت ایران فقط قبول معاهدات
لازمه را بنماید دولت روس باکمال میل مساعدت در تسهیل آن
خواهد نمود

(نمره ۲۴۴)

تلگراف سر ادواردگری بسرجارج بارکلی
وزارت خارجه ۶ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۴ ذیحجه ۱۳۲۹
خزانه‌دار کل — شما باید با مسیو بکلوسکی مذاکره بنمائید کمنهایت
لزوم را دارد همان آن که‌بتقاضاهای روس‌تمکین بشود بدون هیچنوع
دفع وقت شخص دیگری بجای شوستر منصوب بشود ونیز مذاکره
نمائید کی برای این شغل مناسب‌تر ومقبول‌تر است

(نمرهٔ ۲۴۵)

تلگراف سرجارج بارکلی بسر ادوارد گری (واصله در ۷ دسامبر)
طهران ۷ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۵ ذیحجه ۱۳۲۹
وزیر مختار روس بمن اظهار داشته که ۴۰۰ نفر از قشون روس
وارد قزوین شدند

(نمره ۲۴۵ ایضاً)

تلگراف سر جارج بارکلی بسر ادوارد گری(واصله در ۷ دسامبر)
طهران ۷ دسامبر ۱۹۱۱
قایم مقام شوستر — راجع بتلگراف دیروز شما

همکار روس من مرنارد را برای منصوب شدن بجای مستر شوستر تصویب می نماید پس از انفصال مسیو نوز مرنارد رئیس کل گمرکات ایران بوده رفتار او همیشه مرضی من بوده و گمان میکنم نظر به تجربیات طولانی او در ایران و سبك سلوك مساعدی که تا حال نسبت بسفارتین تعقیب نموده انتخاب او برای این مقام دراین موقع بسیار مناسب باشد

(نمره ۲٤٦)

تلگراف سرجارج بارکلی به سرادوارد گری (واصله در ۷ دسامبر)
طهران ۷ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۵ ذیحجه ۱۳۱۹

سردار اسعد مشغول بکار بردن نفوذ خودش است که التیامی در ترتیبات حاضره بدهد و ظاهراً رجعت او بایران اسباب تسهیل و ترفیهٔ اوضاع شده احساسات عمومی ظاهراً مناسبتر می نماید تمام فرق در مجلس حتی فرقهٔ دمکرات هم متمایل بموافقت شده‌اند و امید آن هست که کابینه درمتقاعد نمودن مجلس به تمکین تقاضاهای روس موفق بشود

(نمره ۲٤۷)

تلگراف سر ادوارد گری به سرجارج بارکلی
وزارت خارجه ۷ دسامبر ۱۹۱۱

گمان میکنم حالا موقع مقتضی است که من نظریات دولت انگلیس را در باب بعضی مسائل لازمه صراحةً روی کاغذ بیاورم که خوف

امکان وقوع اختلاف بین‌دولتین مرتفع بگردد و شرایط اتفاق‌دولتین در آتیه فراهم بشود شما باید یادداشتی مبنی بمواد ذیل بوزیر امور خارجهٔ دولت روس پیشنهاد نموده و اظهار امیدواری در پذیرفته شدن آن مواد بنمائید و در ضمن دولت مزبور نظریات خودش‌راهم بیان بنماید شما باید بهر حال توضیح بنمائید که‌من نمیخواهم با گرفتاریهای حاضره بواسطهٔ شرح و بسط دادن دراین موضوعات زحمات مسیو نراتوف را زیاد بنمایم و اذعان دارم که‌فقط مسئلهٔ قایم مقام مستر شوستر باید سریعاً موضوع بحث قرار داده بشود و بس : —

۱ — تسویهٔ اختلافات‌موجوده باید‌بنحوی‌بشود که‌ترتیب حکومتی درایران داده بشود که‌بامواد معاهدهٔ انگلیس‌وروس موافقت‌داشته باشند ودرباب‌منافع مخصوصهٔ‌که دولتین در ایران دارند بی‌اعتنائی ننمایند؛

۲ — من امیدوارم دولت روس هیچنوع قراردادی‌را که‌مربوط به‌رجعت شاه مخلوع باشد تجویز نخواهند نمود رجعت او فقط باعث تزلزل اوضاعیکه تاحال منقلب بوده خواهد شد که خود منافی با‌مقصود فوق‌الذکر است پس‌از آنکه شاه مخلوع درهمین‌اواخر نسبت باخطاریکه دولتین باو نمودند که رجعت بایران ننماید بی اعتنائی نموده شناختن او بسلطنت با‌مقامات ما بکلی متباین است . باضافه عودت او باعث اقدامات منتقمانهٔ او نسبت باشخاصیکه اسباب اخراج‌او شده‌اند خواهد شد

٣ — بمحض حرکت مستر شوستر نهایت لزوم‌را دارد یکنفر خارجهٔ دیگر که مقبول دولتین باشد انتخاب‌بشود که بجای‌او برقرار بگردد در این‌موضوع وزیرمختارهای دولتین باید باهم مذاکره نموده وشخص مناسبی‌را نامزد و معرفی نمایند

٤ — پس از آنکه دولت‌ایران با تقاضاهای روس موافقت نمود باید بانها معیت بشود که مملکت‌را منظم بدارند و برای انجام‌این مقصود پول لازم خواهند داشت لهذا دولتین باید بادولت مزبور مساعدت بنمایند که تحصیل استقراضی بنماید

٥ — اگر دولت روس در باب تأدیهٔ خسارت اصرار بنماید دولت ایران در این باب خیلی متزلزل‌خواهد شد بنا براین امیدوارم پس از مرتفع‌شدن اختلافات موجوده یك‌طریقی هم برای دفع این مشکل اتخاذ بشود

٦ — معلوم است که اشغال نمودن روس خاك ایران‌را واقدامات قشونی حالیهٔ او دائمی نیست وعمل سطحی‌است و البته بمحض اینکه دولت ایران تقاضاهای روس‌را بپذیرد و اعادهٔ نظم در شمال ایران مسلم بگردد این اقدام موقوف شده وقشون روس عودت خواهند نمود

(نمره ٢٤٨)

تلگراف سر ادواردگری بسر برتی
وزارت خارجه ٧ دسامبر ١٩١١

محض استحضار مسیو ساز نوف شما باید یا مستقیماً یابتوسط

کنت بنکندرف یادداشتی باو پیشنهاد نمائید که‌حاوی‌همان نظریات دولت انکلیس باشد که در تلگراف امروز من به سر بجنن مصرح شده

(نمرهٔ ٢٤٩)

تلگراف سرجارج بارکلی بسر ادوارد گری (واصله در ٨ دسامبر)
طهران ٨ دسامبر ١٩١١ مطابق ١٦ ذیحجه ١٣٢٩

بتلگراف ٦ دسامبر که از سن پطرزبورغ مخابره شده مراجعه نمائید دوسال است که‌مستر لکفر در طهران دروزارت مالیهٔ ایران در طبقات نازل اشتغال داشته و خدمات مفیده نموده است و در مدت مزبور دولت روس هیچ مخالفتی در باب اشتغال او در اینجا نداشته‌اند آیا واقعاً اصرار دارند که حالا مستر لکفر از شغل در وزارت مالیه خودش هم دست بردارد

(نمره ٢٥٠)

تلگراف سر جارج بارکلی بسر ادوارد گری(واصله در ٨ دسامبر)
طهران ٨ دسامبر ١٩١١

وزیر امور خارجهٔ ایران دیروز بعدازظهر بسفارت روس رفته‌ودر موضوع تقاضاهای روس با وزیرمختار مذاکره نموده بود آن جناب اظهار داشته بود که مادهٔ دوم اولتیماتوم عمده مسئله ایست که‌مشکلات پیش آورده چون آن‌مخل استقلال مملکت ایران است فرضاً اگر دولت ایران تعهد نماید که در تعیین مستشارهای خارجه ملاحظات لازمه‌را مرعی بدارد که بمنافع دولتین ضرری وارد نیاید یك نوع

عنوانی است که شامل همان نتیجهٔ مطلوبهٔ دولت روس خواهد بود و اینطورهم بالصراحة مخل استقلال ایران نخواهد بود ممکن است بواسطهٔ این تغییر عبارت مجلس هم آنرا قبول نماید وبهمین وسیله نیز ممکن است مجلس‌را متقاعد نمود که آن دو فقره تقاضاهای دیگر راهم قبول بنمایند

وزیر امور خارجه اظهار نموده بود امیدوار است پس از انجام مسائل فوق الذکر دولت روس قشون خود را عودت بدهند ونیز بیان نموده بود که چون عموماً باین عقیده هستند که ورود قشون روس بایران برای این استکه مجدداً شاه مخلوع را برقرار نمایند لهذا بجهت اینکه اعادهٔ روابط وداد بین دولتین روس وایران مشهود بگردد هیچ بهتر از این نخواهد بود که اعلیحضرت معظم‌راهم طرد نمایند

آن جناب نیز اظهار داشت که دولت ایران خیلی احتیاج بیک استقراضی دارد یا اقلاً یك مبلغ مساعدهٔ و برای تحصیل یکی ازاین دو فقره تقویت وهمراهی دولت روس لازم است

(نمرهٔ ۲۵۱)

تلگراف سر بجنن بسر ادوارد گری (واصله در ۸ دسامبر)
سن پطرز بورغ ۸ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۶ ذیحجه ۱۳۲۹
(تلگراف ۸ دسامبر حاوی شرح مختصر مکتوب ذیل)
(مورخهٔ ۹ دسامبر است)

من مجدداً دیروز مسیو نراتوف را ملاقات نموده و یادداشتی‌را که حاوی

۶ فقره مسائل مندرجهٔ در تلگراف روز قبل شما بود بآن جناب تقدیم نمودم من توضیح نمودم که برای‌دفع هرنوع سوء تفاهمی که محتمل است واقع بشود سر ادوارد گری صلاح بر این دیده که بعضی نکات لازمهٔ پلتیکی را روی کاغذ بیاورد و باینواسطه اسباب متفقانه عمل نمودن دولتین فراهم‌شود باضافه اظهار نمودم امیداست دولت روس نظریات دولت انکلیس را با نظریات خود موافق به‌بیند

مسیو نراتوف پس‌از وعده‌دادن که توجه مخصوصی درموضوع این ۶ نکته بنماید اظهار داشت درباب قایم‌مقام مستر شوستر عقیدهٔ او بر این است که مستشارهای خارجه بهیچوجه نباید دیگر از اتباع یا اعیان دول معظمه انتخاب‌بشوند ودر آتیه باید بانهایت دقت‌اختیارات مستشار مالیه محدود بشود که بهیچوجه نتواند بقدرت مطلق‌العنان عمل بنماید پس از آن در موضوع استیضاح در پارلمان راجع بشاه مخلوع بامسیو نراتوف صحبت نمودم وبالاخره آن‌جناب عبارت ذیل‌را قبول نمود چون راه مخالفتی بر آن مفتوح نیست اگرچه باز اظهار نمود که‌باید بدواً آنرا بمسیوسازانوف پیشنهاد بنماید ومسیو سازانوف هم حالا در پاریس است :—

" دولت انکلیس بدولت روس اطلاع داده است که اگر شاه‌مخلوع بخواهد خود را بسلطنت برقرار نماید دولت انکلیس نمی‌تواند اورا باین سمت بشناسد علیهذا دولت روس هم ازطرف خودش بدولت انکلیس اطمینان داده استکه هرگاه شاه مخلوع حالا در مجدداً جلوس

نمودن بتخت سلطنت مجاهدت نماید دولت روس نیز متساویاً اورا
باین سمت نخواهد شناخت و مادامیکه قشون روس در ایران توقف
دارند بهیچوجه اقدام در تشجیع یا تسهیل عملیات شاه مخلوع برای
بدست آوردن سلطنت نخواهند نمود "
(جارج بجنن)

(نمره ۲۵۲)

تلگراف سر ادوارد گری به سر بجنن
وزارت خارجه ۸ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۶ ذی‌حجه ۱۳۲۹
رجوع بتلگراف دیروز من
شما باید یادداشت مضاعفی بکفیل وزارت امور خارجهٔ روس پیشنهاد
نمائید و درآن توضیح نمائید که مقصود ازعبارت ششم دریادداشت
قبل این استکه بمحض اعادهٔ نظم تمام قشون روس بانضمام عدهٔ که
در تبریز و اردبیل هستند باید از شمال ایران عودت داده بشود

(نمره ۲۵۳)

مکتوب سر برتی به سرادوارد گری (واصله در ۹ دسامبر)
پاریس ۸ دسامبر ۱۹۱۱
آقا — وزیرامور خارجهٔ روس که حالا درپاریس است امروز عصر
بملاقات من آمد برای اینکه در باب اوضاع ایران با من مذاکره نماید
و محض استحضار شما نظریات خودش را درخصوص اوضاع کنونی
ایران توضیح نماید من در شروع بمذاکره از تشویش شما
درباب وضعی که در ایران حادث شده صحبت نموده و از نگرانی شما

در موضوع پیشنهاد تقاضاهای روس بدولت ایران و حضور قشون
روس در آن مملکت آن جناب‌را متذکر نمودم بملاحظهٔ اینکه
شاید سفیر کبیر روس مقیم لندن غفلت نموده باشد که‌بیانات شمارا
درموضوع نکات مهمهٔ راجع بایران که در دوم شهر حال بسفیر
مزبور عنوان نموده بودید بوزیر معظم الیه اطلاع بدهد من تلگراف
شما را بسر بجنن درباب عنواناتیکه باید کتباً بمسیو نراتوف نماید
بمسیو سازانوف ارائه دادم بعد از آن یادداشتی مبنی به نظریات
شما که در تلگراف دیروز شما به سر بجنن مسطوراست بان‌جناب
تقدیم داشتم و سواد آن یادداشت را باکمال افتخار لفاً ارسال میدارم
مسیو سازانوف اظهار داشت تا درجهٔ که عقیدهٔ شخصی او
مدخلیت دارد او با نظریات‌شما موافقت نموده و آنها را قبول دارد
ولی در موافقت وزیر مالیهٔ روس درباب نظریات شما راجع
بوجه خسارت نمیتواند جوابی‌بدهد بمحض اینکه در ۱۳ شهر
حال به‌سن‌پطرزبورغ وارد بشود نهایت سعی را خواهد نمود که یا
دعوی تأدیهٔ وجه خسارت نسخ بشود یایکنوع تعویضی بجای ان
معین بشود که نتیجهٔ آن تسهیل این تحمیل باشد وپس از اعماق‌نظر
درباب اوضاع ایران درسن‌پطرزبورغ باسفیر کبیر انگلیس‌درموضوع
کلیهٔ امورات راجع بایران مذاکره خواهد نمود بعدازآن
مسیو سازانوف به‌تکدراتیکه دولت روس از دولت ایران حاصل‌نموده
مراجعه نموده گفت رنجشهای روس بسیار است و بملاحظهٔ ضعیف

بودن ایران و توجه دولت روس باین مسئله متدرجاً ماده غلیظ
شده ولی دولت ایران این ملاحظهٔ روس را بضعف دولت روس
تعبیر نموده یعنی باز گشت قشون روس در وحلهٔ سابق که بطرف
طهران میرفت دولت ایران را دلالت باین تصورات نموده
دولت ایران ازصبوری دولت روس منتفع شده   مسیو سازانوف
نیز اظهار داشت که او کاملاً تصدیق دارد که نباید گذارد مسئلهٔ
ایران بحدی غامض بشود که تولید اثرات سوء در روابط بین دولتین
روس و انکلیس نماید و سرادوارد کری باید مترصد اقدامات من باشد
وحتی القوه سعی خواهم نمود قراری دراین باب بگذارم که ازوقوع
همچو نتیجهٔ جلوگیری بشود   آن جناب گمان میکرد تشددهای
جاریه در انکلستان راجع بسبك رفتار روس درایران غیر لازم
است   دولت روس بهیچوجه مایل نیست که طهران را اشغال
نماید مگر درصورتیکه برای اجرای مقاصدخودش بکلی مجبوربشود
ومیلی هم بعودت شاه مخلوع ندارد   اعلیحضرت مزبور بکلی در
ایران بی اعتبار شده و باینواسطه وجود او برای اجرای مقاصد
روس نسبت بمقام دولت ایران هیچ فایدهٔ ندارد درصورتیکه دولت
روس هم واقعاً مقصودی در نظر ندارد
مسیو سازانوف شب ۱۱ شهر جاری از پاریس حرکت خواهد نمود
(امضا) فرانسیس برتی

(سواد یادداشت سر برتی بمسیو سازانوف)

مبدأ کلیهٔ تشویش سرادوارد کری مسئلهٔ ایرانست سرادوارد کری دراین موضوع
مذاکرات متشددباکنت بن کندرف در ملاقات دویم شهر حال نموده وبی تردید
سفیر کبیر مزبور درباب آن مذاکرات خاطر محترم مسیوسازانوف را
مستحضر خواهد نمود   سرادوارد کری میل دارد نظریات خودش
را در بعضی نکات لازمه روی کاغذ بیاورد برای اینکه احتمال وقوع
اختلاف بین دولتین روس و انکلیس را مرتفع بدارد وشرایطی مقرر
بشود که باعث امتداد موافقت دولتین بگردد و برای فراهم نمودن
وسایل این اتفاق تشریح مواد ذیل را لازم میداند یعنی

۱ — تسویهٔ اختلافات موجوده باید بنحوی بشود که ترتیب
حکومتی در ایران داده بشود که با مواد معاهدهٔ انکلیس و روس
موافقت داشته باشند ودرباب منافع مخصوصهٔ که دولتین درایران دارند
بی اعتنائی نمایند

۲ — مجدداً شناخته شدن شاه مخلوع بسمت سلطنت بامقامات
دولت انکلیس منافی است جون بس از آنکه از طرف دولتین روس
و انکلیس باو اخطار شد که بایران رجعت نماید او باین اخطار وقعی
نگذارده وبرخلاف آن رفتار نمود   عودت او بمقام سابقه بامقاصدیکه
بموجب مادهٔ اول درنظر است بکلی متضاد است   بعلاوه مرجعت او
بایران باعث اقدامات منتقمانه از طرف او خواهد شد که نسبت
باشخاصیکه مؤسس اخراج او از ایران شده اند تلافی ماسبق را بنماید

بنابراین سر ادوارد گری امیدواراست که دولت‌روس راضی نخواهد شد که بواسطهٔ اجازهٔ رجعت دادن بشاه مخلوع اوضاع ناگوار کنونی منقلب‌تر بشود

۳ — وزیرمختار روس و انکلیس در طهران باید دفعةً در باب انتخاب یك مستشار مالیهٔ خارجه باهم شور نموده وهر کس‌را تصویب نمودند برای قایم‌مقامی مستر شوستر معرفی بنمایند چونکه خیلی لازم است شخصی انتخاب بشود که مقبول دولتین روس و انکلیس باشد

۴ — پس از آنکه دولت‌ایران تقاضاهای دولت‌روس‌را قبول نمود دولتین‌روس وانکلیس باید اقدامات درتسهیل حصول‌استقراضی برای دولت ایران بنمایند که‌درباب اعادهٔ نظم درایران با آن‌دولت مساعدت شده باشد

۵ — دعوی خسارت که دولت روس بایران پیشنهاد نموده اگر اصلاح نشود با مقصود مذکوره درمادهٔ ۴ متباین است

سرادوارد گری امیدواراست که پس‌ازمرتفع شدن اختلافات‌موجودهٔ دولت روس سعی بنماید وسایلی‌فراهم بیاورد که اشکالاتیکه از مطالبهٔ تأدیهٔ خسارت برای دولت ایران حادث شده برطرف بشود

۶ — بسر ادوارد گری همچو مفهوم است که بمحض تمکین دولت ایران بتقاضاهای دولت روس واستقرار نظم در شمال ایران دولت روس ازاشغال خاك‌ایران دست برداشته واقدامات قشونی خودرا

که حالیه درجریان‌است ومیگویند اقدامات مزبور سطحی است ودائمی نخواهد بود موقوف خواهد داشت   سر ادوارد گری به‌سربرتی امر نموده است که در موقع تبلیغ موادفوق بمسیوسازانوف اظهار بدارد مسئلهٔ که‌میشود اقدام فوری درباب آن‌نمود عمل تعیین‌قایم‌مقام مستر شوستر است که باید نمایندهای دولتین روس و انکلیس در طهران در این‌موضوع عطف توجه بنمایند   سر ادوارد‌گری امیدوار است مسیو سازانوف با او همعقیده شده و اقرار خواهد نمود که مواد مذکوره با نظریات دولت روس موافقت دارد

پاریس ۸ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۶ ذیحجه ۱۳۲۹

(نمرهٔ ۲۵۴)

تلگراف سر بجنن‌به‌سر ادوارد‌گری (واصله در ۹ دسامبر)

سن پطرز بورغ ۹ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۷ ذیحجه ۱۳۲۹

من در موضوع تلگراف ۸ دسامبر   سرجارج‌بارکلی امروز بامسیو زازنوف مذاکره نمودم   مسیو زازنوف جواب داد که اشتغال مستر لکفر در طهران در وزارت مالیه مخالف میل دولت روس است هم بواسطهٔ حرکات ضد روس‌او که کاملاً مشهود گشته هم‌بواسطهٔ ارتباطی که او در این اواخر با مستر شوستر واستکس داشته آن جناب اظهار داشت که مشغله پیدا نمودن مستر لکفر در جای دیگر نباید برایش اشکالی داشته باشد

(نمره ۲۵۵)

تلگراف سر بجنن بسر ادوارد گری (واصله در ۹ دسامبر)

سن پطرزبورغ ۹ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۷ ذی‌حجه ۱۳۲۹

(تلگراف ۹ دسامبر حاوی شرح مکتوب ذیل)

(مورخهٔ ۱۳ دسامبر است)

آقا — باکمال احترام خاطر مبارکرا مستحضر میدارم که بموجب تعلیمات مندرجهٔ در تلگراف ۸ شهر حال شما بتاریخ ۱۰ شهر حال من یادداشت اضافی به کفیل وزارت امور خارجهٔ روس نوشته و توضیح نمودم که مقصود از عبارت مادهٔ ششم یادداشت مورخهٔ ۸ دسامبر من این بوده که پس از اعادهٔ نظم در شمال ایران کلیهٔ قشون روس بانضمام آنهائیکه در تبریز و اردبیل هستند باید از ایران خارج بشوند

الحال باکمال افتخار سواد شرحی که کفیل وزارت امور خارجه بتاریخ ۹ دسامبر نگاشته لفاً ارسال میشود مراسلهٔ مزبور مبنی بر این استکه آن جناب در موضوع مادهٔ سوم یادداشت من مخالفتی ندارد و تصدیق دارد که بنماینده‌های دولتین در طهران باید تعلیمات داده بشود که بدون تأخیر برای انتخاب یکنفر خارجه بجای مستر شوستر مشورت بنمایند مسیو نراتوف نیز اشعار داشته‌است که اختیارات این مستشاریکه نامزد خواهد شد باید بکلی بوظایف حوزهٔ ادارهٔ مالیهٔ ایران محدود بشود

(جارج بجنن)

(سواد یادداشت جوابیهٔ مسیو نراتوف بسر بجنن)

سن پطرزبورغ ۹ دسامبر ۱۹۱۱

سفیر کبیر عزیزم — راجع بمادهٔ سوم مسطوره در یادداشت دیروز شما من در مستحضر داشتن شما عجله می‌نمایم که ! هیچ جهتی ندارد من مخالفتی در این داشته باشم که بوزیر مختارهای دولتین روس و انگلیس در طهران تعلیمات داده بشود بدون تأخیر در باب انتخاب یکنفر خارجه بجای مستر شوستر مشورت بنمایند البته بر طبق قراریکه داده شده این مستشار باید از بین اتباع یکی از دول صغیره انتخاب بشود من در صددم که در این موضوع تلگرافی به مسیو پکلوسکی بنمایم و از او تقاضا خواهم نمود که بدون تأخیر از نتیجهٔ مشاورهٔ با سر جارج بارکلی در این باب من را مطلع بدارد

نکتهٔ مهمی که باید جلب توجه شما را بان بنمایم این است که لازم است مقدمةً حدود اختیارات این مستشار مالیه تعیین بشود باین معنی که اختیارات او باید بکلی منحصر بشود بانچه وظیفهٔ یکنفر مستشار ادارهٔ مالیه است این عمل باعث کاسته‌شدن از اختیاراتی ست که مجلس به مستر شوستر اعطا نموده بود و مشار الیه بواسطهٔ همین اختیارات قدرت مطلق العنانی پیدا کرده بود مسلماً اگر قائم مقام مستر شوستر هم ترتیبش طوری بشود که بتواند همان نفوذ مستر شوستر را پیدا بنماید چندان تفاوتی در مجاری امور حاصل نخواهد شد من از مسیو پکلوسکی استفسار خواهم نمود که

بعقیدهٔ او بهترین طریق که بوسیلهٔ آن بتوان این نتیجهٔ مطلوبه را
در باب اختیارات مستشار جدید حاصل نمود چیست

(امضا) نراتوف

(نمره ۲۵٦)

تلگراف سرجارج بسر ادوارد گری (واصله در ۹ دسامبر)
سن بطرزبورغ ۹ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۷ ذیحجه ۱۳۲۹

(شرح مختصر مکتوب ذیل مورخه ۱۳ دسامبر بتاریخ)
(۹ دسامبر، تلگرافاً مخابره شده)

باکمال افتخار خاطر مبارکرا مستحضر میدارم که در ملاقات ۹ شهر حال
خودم با مسیو نراتوف یك نوبت دیگر اهمیت اوضاع حاضره را
مطرح مذاکره قرار دادم من اظهار نمودم اقدامات اخیرهٔ دولت
روس در ایران تولید مناقشات بسیار درمجلس ملی انگلستان نموده
و حتی از هیئت دولت انگلیس استیضاح شده که چرا باید دولت
انگلیس بگذارد همچو اقداماتی بفعل برسد بموجب تلگرافاتیکه
بتازگی از سر جارج بارکلی رسیده ظاهراً دولت ایران حالا برای
قبول تقاضاهای روس بیشتر تمایل حاصل نموده اگر نظر بامیدیکه
ظاهر شده دولت ایران بهمین زودیها به تقاضاهای روس تمکین خواهد
نمود. لازم حتمی است که دولت روس دفعةً اطمینان قطعی بدهد
که بمحض اینکه دولت ایران سه فقره تقاضاهای روس را قبول نماید
قشون روس عودت داده خواهد شد مسیو نراتوف در جواب

اظهار داشت دولت ایران دولت روس را مجبور باین اقدامات نموده
و تقاضاهای روس هم خیلی معتدل است و چون مسیو سازانوف
تا چهار شنبهٔ آتیه وارد خواهد شد آن جناب نمیتواند عجالةً این
مسؤلیت را بعهدهٔ خود بگیرد که یك همچو اطمینانیکه من تقاضا
می نمایم بدهد ولی در این موضوع با رئیس الوزراء مذاکره خواهد
نمود . و او شخصاً گمان میکند محتمل است دولت روس اطمینان
بدهد که قبل از ۲۱ این ماه قشون ازقزوین جلوتر نروند و اگر
تا ۲۱ سه فقره تقاضاهای روس قبول بشود قشون سیار خود را
عودت بدهد درصورتیکه در این ضمن واقعهٔ جدیدی ازقبیل حمله
بقونسولگری روس وغیره روی ندهد در باب رجعت قشون
روس که در تبریز است و بموجب تعلیمات مندرجهٔ در تلگراف ۸ دسامبر
شما من سابقاً توجه آن جناب را بدان معطوف داشته بودم
مسیو نراتوف اظهار نمود این مسئله باید موضوع معاهدهٔ مخصوصی
با دولت ایران قرارداده بشود که بجای قشون روس یك عده استعدادی
ازطرف دولت ایران معین بشود که نظم و تأمین را در شمال ایران
مستقر بدارند پس از آن مسیو نراتوف سئوال نمود که اگر
دولت روس بخواهد شخص معینی را برای رئیس الوزرائی ایران نامزد
نماید آیا دولت انگلیس با او در این قصد موافقت خواهد نمود
من اظهار نمودم این مسئله ایست که من نمیتوانم جواب بدهم ولی
من همینقدر میدانم که سر ادوارد گری در ضمن مذاکرهٔ که

تاز کی با کنت بن کندرف نموده بود اظهارداشته بود دولتین بایستی
تشکیل هیئت دولتی درایرن بنمایند که روابط حسنهٔ نسبت بدولت
روس اتخاذ بنمایند   من بانجناب پیشنهاد نمودم بهتر آن است که
هر قصدی دولت روس برای استقرار روابط خودش با دولت ایران
بهمبنای مستحکم تری درنظر دارد بتوسط مسیو پکلوسکی در طهران
بهسر جارج بارکلی عنوان بنماید و این پیشنهاد من را جناب معظم الیه
پسندیده   وپس از آنکه مسیو پکلوسکی با سرجارج بارکلی در آن
موضوع مشاوره نمود آنوقت سر جارج بارکلی نظریات خودش را
در آن باب به سر ادوارد کری اطلاع خواهد داد

(امضاء) جارج بجنن

(نمره ۲۵۷)

تلگراف سر بجنن به سر ادوارد کری (واصله در ۱۰ دسامبر)
سن پطرزبورغ ۱۰ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۸ ذیحجه ۱۳۲۹
(تلگراف ۱۰ دسامبر حاوی شرح مکتوب ذیل)
(مورخهٔ ۱۳ دسامبر است)

آقا ــ باکمال افتخار سواد مکتوب خصوصی که مسیو نراتوف بمن
نوشته لفاً ارسال میدارم مسیو نراتوف درملوف مراسلهٔ مزبور بیان نامهٔ
از نظریات دولت روس در موضوع شاه مخلوع ارسال داشته است

(امضاء) جارج بجنن

(سواد مراسلهٔ خصوصی مسیو نراتوف بهسر بجنن)
سن پطرزبورغ ۱۰ دسامبر ۱۹۱۱

سفیر کبیر عزیزم ـــ لفاً بیان نامهٔ از نظریات دولت متبوعهٔ خودم
درباب شاه مخلوع ارسال میدارم که باضافهٔ این موضوع باسایر مواد
مشروحهٔ شما هم که روزجمعه بمن دادید موافقت دارد   من مصلحت
در این دیدم که شرح نظریات خودمان را درباب اعمال آتیهٔ قشون
روس که حالیه درقزوین هستند بان اضافه بنمایم
من امیدوارم چنانچه ازطرف سر ادوارد کری تقاضا شده بود این
بیان نامه بروفق دلخواه اورا از کما کیف مسلك روس درایران مسبوق
خواهد نمود که بتواند در پارلمان در این باب توضیحات لازمه را
بدهد

(امضاء) نراتوف

(سواد بیان نامهٔ مسیو نراتوف ملفوفهٔ دریادداشت فوق)

اگرچه دولت امپراطوری روس کراراً اظهار داشته است که
اقدامات قشونیکه مجبوراً درایران نموده بهیچوجه مدخلیتی بمجاهدات
محمد علی شاه برای بدست آوردن سلطنت ایران ندارد اکنون هم
میل دارد یك نوبت دیگر تکرار بنماید وبطریق صریح قطعی اظهار
بدارد که عملیات قشونی دولت روس در ایران بهیچوجه من الوجوه
مدخلیت باقدامات محمد علی شاه ندارد   دولت روس بهیچوجه میل
ندارد که همچو نسبتی باو داده بشود که پس از اشتهاراتیکه خودش
در بدو امر داده است و مداخله نمودن خودش را درباب مجادلات بین

شاه مخلوع و دولت حاضرهٔ ایران رسماً اعلام داشته الحال قصد اقدامات
برخلاف آنرا داشته باشد و بخواهد سلطانی برای ایران تعیین نماید
بنا بر این دولت اعلیحضرت امپراطوری اظهار می‌نماید که اگر
شاه مخلوع بخواهد حضور قشون سیار روس‌را در ایران مغتنم شمرده
و از آن انتفاعی حاصل نموده مقصود خودرا انجام بدهد دولت
روس بدون اینکه مقدمهً ترتیباتی در این باب بادولت انگلیس بدهد
معظم الیه را بسمت سلطنت در آن مملکت نخواهد شناخت
دولت امپراطوری روس ازمذاکرهٔ سر بخنن درباب اینکه کابینهٔ لندن
مصمم هستند مساعدت مجدانه در استقرار روابط صحیحهٔ بین دولتین
روس و ایران نمایند نهایت مسرت را حاصل نموده بهمچنین دولت
روس از موافقت دولت انگلیس در باب تشکیل یك کابینهٔ در ایران
که نسبت بدولت روس روابط ممتحن‌تری اتخاذ نمایند مشعوف
است وزارت خارجه دولت اعلیحضرت امپراطوری بیان می‌نماید که دستهٔ
قشون روس مجموعه درقزوین قبل از ۲۱ دسامبر بطرف طهران حرکت
نخواهند نمود مگر اینکه درصورت خطرناك شدن اوضاع وزیر مختار
روس مجبور بشود که قبل از تاریخ مزبور قشون‌را بطهران احضار
نماید دولت اعلیحضرت امپراطوری نهایت اشتیاق‌را دارد که
زودتر قشون مزبوررا از قزوین عودت بدهد و بمحض تمکین
نمودن دولت ایران بتقاضاهای روس این‌عمل بموقع اجرا گذارده
خواهد شد دولت روس امیدوار استکه حادثهٔ جدیدی ازقبیل

اعمال تهدید آمیز نسبت بافراد مامورین دولت روس و مهاجه باماکن
دولت روس یا قشون روس و افعال تغییر آمیز نسبت بدولت روس
و خلاف نظم از هر قبیل وغیره در ایران رخ نماید چون اقدام به
هریك از این نوع اعمال برعکس رجعت قشون را غیرممکن می‌نماید
بتاریخ ۱۰ دسامبر ۱۹۱۱

(نمره ۲۵۸)

تلگراف سرجارج بارکلی به سرادوارد گری (واصله در ۱۱ دسامبر)
طهران ۱۱ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۹ ذیحجه ۱۳۲۹
وزیرمختار روس بمن اطلاع داده که قشون روس تافردا یاپس فردا
در قزوین جمع خواهند شد

(نمره ۲۵۹)

تلگراف سر جارج بارکلی بسر ادوارد گری (واصله در ۱۱ دسامبر)
طهران ۱۱ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۹ ذیحجه ۱۳۲۹ رجوع بتلگراف ۸ دسامبر من
دیروز مراسلهٔ خصوصی بوزیر امور خارجهٔ ایران نوشته و نظریات
مندرجهٔ در تلگراف ۳۰ نوامبر شما را تکرار نموده و اظهار
امیدواری نمودم که انشاء الله کابینه در متقاعد نمودن مجلس بقبول
تقاضاهای روس موفق شده درضمن مذاکرهٔ که امروز صبح با
وزیر امور خارجه بمیان آمد جناب معظم الیه بمن اطلاع داد که
بعضی تغییرات در هیئت کابینه داده شده وامروز هیئت جدید کابینه
بمجلس معرفی خواهند شد آن جناب بمن اطمینان داد که

هیئت جدیدی که برای کابینه ترتیب داده شده اشخاصی هستند که محل وثوق مجلس هستند و مجلس مصمم است باین کابینهٔ جدید اختیار تام بدهد که درمواد التیماتوم بنحوی که باستقلال ایران بر نخورد بادولت روس قراری بدهند وزیر امور خارجه نیز اظهار داشت رأی کابینه بر این تعلق گرفته که انفصال خزانه دار کل را با خسران فوق العادهٔ که دارد قبول بنمایند و مادهٔ دوم التیماتوم روس را هم قبول بنمایند درصورتیکه بترتیب ذیل اصلاح بشود :—

" دولت ایران سعی خواهد نمود که در کنترات نمودن مستخدمین خارجه هرنوع اشکالاتیرا که باعث تضییع منافع دولتین باشد مرتفع بدارد "

من درجواب اظهار نمودم که این عنوان با عباراتیکه آن جناب بوزیر مختار روس پیشنهاد نموده بود متباین است ولی وزیر مزبور عبارت فوق را مرجح و اصلح میدانست

وزیر امور خارجه ایضاً اظهار نمود که تقاضای سوم هم قبول خواهد شد درصورتیکه بدولت ایران اطمینان داده بشود که دولت روس یك مبلغ گزافی برسم خسارت مطالبه نخواهد نمود بلکه تقاضای یك مبلغ خسارتی خواهد نمود که با وجود عسرت فوق العادهٔ که امروزه دولت ایران دارد بتواند از عهدهٔ تأدیهٔ آن مبلغ برآید

درخاتمهٔ صحبت آن جناب درخواست نمود که دولت انگلیس حسن مساعدت خود را مبذول بدارند که مادامیکه دولت ایران مشغول ترتیب قراری در این باب هست قشون روس درقزوین توقف بنمایند

(نمره ۲۶۰)

تلگراف سرجارج بارکلی به سرادوارد گری (واصله در ۱۱ دسامبر)

طهران ۱۱ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۹ ذیحجه ۱۳۲۹

وزیر امور خارجهٔ ایران امروز صبح بمن اطلاع داد که مسموع نموده است دولتین روس و انگلیس مصمم هستند در باب اصلاح روابط خودشان با دولت ایران ترتیب برکرامی بدهند لهذا او در صدد است بوزیرمختار ایران مقیم لندن تعلیمات بدهد که از طرف دولت ایران ازشما خواهش بنماید که در مذاکرات در این موضوع وزیرمختار مزبوررا هم مشترك بنمائید دولت ایران نیز میل دارد در هر قراردادیکه از این مذاکرات استخراج بشود تلیناً شرکت داشته باشد آن جناب اظهار داشت دولت ایران نهایت اشتیاق را دارد که از این نوع گرفتاریهای خارجی که تاحال دولت ایران را از رسیدگی بامورات داخلی خودش بازداشته آسوده بشود بانجهت نهایت میل را دارد که تأسیس روابط حسنهٔ مستدامی بادولت روس بنماید و برای نیل باین مقصود اگر دولت ایران در مذاکراتی که در پیش است شرکت حاصل بنماید اصوب است چون بواسطهٔ این اشتراك دولت ایران ازنظریاتیکه هست مسبوق شده ودرصدد تدارك ترتیبات لازمهٔ در ایران برمیاید که هر قراری بالاخره بعد از مذاکرات داده بشود قبول بنماید والا ممکن است یك قراری بین دولتین روس و انگلیس داده بشود که وقتیکه بدولت ایران پیشنهاد

بشود قبول آن برای دولت ایران غیر ممکن باشد

(نمرهٔ ۲۶۱)

تلگراف سرادواردگری بهسربچنن

وزارت خارجه ۱۱دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۹ ذیحجه ۱۳۲۹

رجوع بتلگراف ۸ دسامبر شما ــ شرحی را که در باب شاه‌مخلوع بمسیو نراتوف پیشنهاد نموده اید پسندیدم عبارت تصحیح شدهٔ در این موضوع را اگر مسیو سازانوف تصدیق نماید ما قبول خواهیم نمود

(نمره ۲۶۲)

تلگراف سر ادوارد گری بهسر بچنن

وزارت خارجه ۱۱دسامبر ۱۹۱۱

وزیر مختار ایران بمن اطلاع میدهد که انفصال مستر شوستر را دولت ایران قبول نموده مشار الیه اظهارات مشتاقانه نموده که یک عبارت دیگری در باب مستشارهای خارجه ترتیب داده بشود و مداخلهٔ من را در این موضوع درخواست نموده من جواب‌دادم هیچنوع قولی در این باب نمیتوانم بدهم چون دولت‌روس تقاضاهائی پیشنهاد نموده و نسخ آن با مقامات آن دولت متباین است بهر صورت اگر یک نوع عبارت دیگری ترتیب داده بشود که مبنی به تأمینات کافی در باب مستشارهای آتیه باشد من خیلی خوشوقت خواهم شد ولی وضع طرح نمودن آن قسمی باشد که قبول آن برای دولت

ایران سهل‌تر باشد من گمان میکنم اولی آنستکه در این موضوع دولت ایران مستقیماً با وزیر مختار روس مقیم طهران مذاکره نماید شما بکفیل وزارت امور خارجهٔ روس اظهار بدارید که اگر دولت روس بتواند بدون تحریف اساس این مسئله عبارت آن‌را تغییر بدهد آنوقت من به سر جارج بارکلی تعلیمات خواهم داد که در طهران برای متقاعد نمودن دولت ایران در قبول آن مساعدت نماید

وزیر مختارایران امروز ازمن خواهش نموده که هرگاه سوای سه‌فقره تقاضاهای‌اساسی دولت روس مایل‌باشد تغییرات دیگری هم دراوضاع داده بشود محرمانه با دولت ایران مذاکره نماید که قرار آن داده بشود لازم نیست دیگر تقاضاهای آشکار پیشنهاد نمایند

من جواب دادم همینکه بسه فقره تقاضاهای روس تمکین شد من حاضرم در این موضوع نفوذ خودم‌را بکار ببرم ولی مشروط‌براینکه بمن اطمینان داده بشود که واقعاً دولت ایران میل بموافقت بادولتین دارد

(امضا) ادوارد گری

(نمره ۲۶۳)

مراسلهٔ سر ادوارد گری بسرجارج بارکلی

وزارت خارجه ۱۱دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۹ ذیحجه ۱۳۲۹

آقا ــ در ۵ شهر حال وزیر مختار ایران بوزارت خارجه آمده و بطور غیر رسمی سئوال نمود آیا دولت انگلیس حاضر خواهد

بود که اقدامات در خواهش نمودن از دولت روس نماید که قشون
خود را از قزوین جلوتر نبرد که مجالی برای دولت ایران حاصل
بشود که بتوانند مشورت نمایند بچه نوعی بهتر میتوانند تقاضاهای
دولت روس را قبول نمایند

سر نیکلسن بمیرزا مهدیخان جواب داد بعقیدهٔ او بهترین ومستقیم
ترین طریق برای دولت ایران این است که درطهران با وزیر مختار
روس مذاکره نمایند چون با ترتیب حاضره برای دولت انکلیس
مشکل است بتواند این اقدام را بنماید (امضا) ادوارد کری

(نمره ۲۶۴)

مکتوب سرادوارد کری بسر جارج بارکلی

وزارت خارجه ۱۱ دسامبر ۱۹۱۱

آقا — وزیر مختار ایران در ۸ شهر حال بوزارت خارجه آمده و
باکمال اشتیاق تقاضا نمود که دولت انکلیس سعی نماید دولت روس را
متقاعد نماید که مادهٔ دوم تقاضاهای خود را اصلاح نمایند

سرنیکلسن بمیرزا مهدیخان جواب داد که چندیا قبل پیش از آنکه
این اختلافات موجوده ظاهر بشود سفارتین دولتین در دو وهله
یك همچو خواهشی در باب مستخدمین خارجه از دولت ایران نمودند
آن خواهش دولتین برای اخلال نمودن در استقلال ایران عنوان
نشده بود بلکه مقصد این بود که از پیش آمد یك همچو مناقشه
و اختلافی جلوگیری بشود میرزا مهدیخان اظهار داشت شارژدافر

ایران از سن پطرزبورغ باو تلگراف نموده است که ممکن است
دولت روس راضی بهتسویهٔ این مسئله بشود

سر نیکلسن جواب داد اگر دولت روس حاضر باشد که تغییری
درعبارت مادهٔ دوم التیماتوم بدهد و رفع نگرانی دولت ایران بشود از
طرف دولت انکلیس هیچ نوع مخالفتی نخواهد شد (امضا) ادوارد کری

(نمره ۲۶۵)

تلگراف سرجارج بارکلی به سرادوارد کری (واصله در ۱۲ دسامبر)

طهران ۱۲ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۰ ذیحجه ۱۳۲۹

سفارت روس از اظهار امیدواری دولت ایران درباب احتمال راضی
شدن دولت روس بتغییر عبارت مادهٔ دوم التیماتوم مستحضر شده
و همکار روس من دیشب بدولت ایران اطلاع داد که دولت متبوعهٔ او
بهیچوجه باو اجازه نداده است که درباب مواد التیماتوم مذاکره نماید و
کابینه باید در مذاکرهٔ با مجلس برای متقاعد شدن بقبول تقاضاهای
روس در باب عین عبارت سه فقره مواد التیماتوم گفتگو نمایند که
بدون تغییر و تبدیل پذیرفته بشود

(نمره ۲۶۶)

تلگراف سرجارج بارکلی بسر ادوارد کری (واصله در ۱۲ دسامبر)

طهران ۱۲ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۰ ذیحجه ۱۳۲۹

رجوع بتلگراف دیروز من

دیروز بعد از ظهر مجلس سراً منعقد شد و کابینه هم که گویا از

طرف وزیر امور خارجه بانها تهدیدات شده بود حضور داشتند
ازقرار مسموع در جلسهٔ مزبور تشددات بسیار بوده .
در آنروز هیچ انعقاد مجلس علنی نشد و اعضاء کابینه هم رسماً معرفی نشدند

(نمره ۲۶۷)

تلگراف سر جارج بار کلی به‌سرادوارد کری (واصله در ۱۲ دسامبر)
طهران ۱۲ دسامبر ۱۹۱۱
رجوع بتلگراف ٦ دسامبر من — بموجب اطلاعیکه از وزیر امور خارجه کسب شده قشونیکه ازطرف دولت برای کرمانشاه فرستاده شده الحال‌وارد کرمانشاه‌شده‌اند

(نمره ۲۶۸)

تلگراف سر جارج بار کلی بسرادوارد کری (واصله در۱۲ دسامبر)
طهران ۱۲ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۰ ذیحجه ۱۳۲۹
اطمینانیکه وزیر امور خارجهٔ ایران بمن داده بود که مجلس کابینهٔ جدیدرا محل وثوق و اعتماد خود قرار خواهدداد صورت نگرفت
الحال برمن معلوم شده که علت رسماً معرفی نشدن کابینه به مجلس این بوده که مجلس راضی نشده‌است اختیار تام به کابینه بدهد که در باب اختلافات موجوده بادولت روس قرار قطعی بدهند
راوی این خبر از ملاحظهٔ وضع مجلس بکلی مأیوس است که نشود امید بموافقت مجلس درموضوع فوق‌الذکر داشت راوی‌مزبور

اظهار داشت که کابینه مصمم است مناقشهٔ بادولت روس را ختم‌نماید و وسیلهٔ دیگری بجز رضایت مجلس بدست بیاورد

(نمره ۲۶۹)

تلگراف سر بجنن بسر ادوارد کری (واصله در ۱۲ دسامبر)
سن پطرز بورغ ۱۲ دسامبر ۱۹۱۱
(شرح مختصر مکتوب ذیل مورخه ۱۳ دسامبر)
(در۱۲ دسامبر تلگرافاًمخابره شده)
درطی مذاکرهٔ که درتاریخ ۱۲ شهر حال با مسیو نراتوف بمیان آمد به آنجناب اظهار داشتم که عبارت یاد داشت او قدری من را نکران نموده چون آنطوری که بمن وعده شده بود و من منتظر بودم آن مطالب بعبارت صریح نوشته نشده است جناب معظم الیه این اظهار من را قبول نموده وعقیده‌اش براین بود که اطمینانی که بموجب آن‌یاد داشت داده شده چه درباب شاه مخلوع وچه درباب عودت قشون روس کاملا واضح و صریح بوده‌است .
پس از آن من اصرار نمودم آنجناب عبارت دیکری برای ماده دوم التیاتم طرح بنماید که اسباب سهولت قبول آن‌برای دولت ایران فراهم شود وپیشنهاد نمودم که‌اکر کلمه (مشورت بجای لفظ (رضایت) درماده مزبور نصب بشود این‌مقصود حاصل خواهد شد مسیو نراتوف جواب داد این‌تغییر محال است و بهمچنین چندین قسم پیشنهاد دیکری راهم که‌من درباب تغییر عبارت ماده

مزبور نمودم رد نمود آنجناب اظهار داشت که دراصل مبنای
التیماتم نمیتواند هیچ تغییری بدهد ولی او بی میل نیست که در عبارت
این ماده جرح وتعدیلی بشود و او به مسیو بکلوسکی اختیار
داده است که سعی بکنند عبارت دیگری پیدا نماید که
رفع این تردید دولت ایران را نماید و تصریح نموده است
اگر الفاظ دیگری بتوان طرح نمود که همان معنی را داشته باشد
معظم الیه چندان اصراری نخواهد داشت که حتما کلمهٔ (رضایت)
و (تعهد) در ماده مزبور ذکر بشود مثلا اکر دولت ایران
اظهار بدارد که در آتیه هیچ مستشار خارجه ما را بدون (موافقت)
یا (میل) سفارتین باستخدام نخواهد پذیرفت آن جناب بدان
اقناع خواهدشد.

من مفاد اظهارات شمارا بوزیر مختارایران که در تلکراف
۱۱ دسامبر شما مندرج بود بانجناب اطلاع دادم و مسیو زراتوف
اظهار مسرت از این عنوان شما بوزیر مختار مزبور نموده بموجب
اختیاری که از جنابعالی داشتم به جناب معظم الیه اطمینان دادم
که سرادوارد کری بسرجارج بارکلی دستور العمل خواهند داد در
باب هر عنوانی که مسیو بکلوسکی برای تاسیس روابط مستحسنه بین
روس و ایران نماید بااو مشورت و موافقت نماید و خود سرادوارد کری
هم صمیمانه مایل و حاضر هستند که هر پیشنهادی در انخصوص
ازطرف دولت روس بشود دراجرای آن مساعدت نمایند و آن جناب

اظهار امتنان از این معیت شما نمود مسیو زراتوف اظهار نمود
البته مسیو بکلوسکی درمذاکرهٔ با سرجارج بارکلی در باب هرپیشنهادیکه
دولت روس برای ترتیبات پلتیکی درایران صلاح بداند قصورنخواهد
نمود ولی آنچه من استنباط نمودم مسیو زراتوف لازم نمیداند درباب
مطالبی که اختصاصاً مدخلیت بمنافع دولت روس دارد مشاورهٔ بین
سرجارج بارکلی ومسیو بکلوسکی واقع بشود (امضاء) جارج بجنن

(نمره ۲۷۰)

تلگراف سرادوارد کری به سربجنن

وزارت خارجه ۱۲ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۰ ذیحجه ۱۳۲۹

اگرچه ما نمیتوانیم با مسالک دولت روس در این باب مخالفت نمائیم ولی
باوجود این ما باید قراری بگذاریم که یك مأموریت دیگری درخارج
از منطقهٔ روس برای مستر لکفر تحصیل نمائیم ماامیدواریم دولت
روس تااین درجه موافقت خواهد نمود که بگذارد مستر لکفر
اینقدر تأمل بکند که تعیین مشغلهٔ جدیدی برای او بشود و آنوقت
منفصل بشود

این تلگراف راجع بتلگراف ۹ دسامبر شما است

(نمره ۲۷۱)

تلگراف سرادوارد کری به سربجنن

وزارت خارجه ۱۲ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۰ ذیحجه ۱۳۲۹

رجوع بتلگراف ۱۱ دسامبر من در باب عبارت مادهٔ دوم التیماتوم

سفیر کبیر روس بمن اطلاع میدهد که ممکن است یك همچو
تغییری در مادهٔ دوم التیماتوم داده بشود ولی فقط در صورتیکه
وزیر مختار روس مقیم طهران طرح عبارت آن را بنماید
من جواب داده‌ام که اگر وزیر مختار روس تغییری در عبارت
مادهٔ دوم التیماتوم بدهد و پس از آن دولت ایران ازما درخواست
صلاحیت بنماید ما بدولت مزبور نصیحت خواهیم نمود که آن عبارت
اصلاح شده را قبول بنمایند

(نمره ۲۷۲)

مکتوب سر ادوارد گری بسربجان
وزارت خارجه ۱۲ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۰ ذیحجه ۱۳۲۹
آقا — کنت بن کندرف امروز بمن اظهار داشت که مسیو سازانوف
در پاریس باو گفته است که او نه فقط مصمم است معاهدهٔ روس
و انگلیس را محفوظ بدارد بلکه عزم راسخ دارد که روابط بین
روس و انگلیس را پیوسته منظور داشته باشد چون معاهدهٔ مزبور
بسته بروابط این دو دولت است   مسیو سازانوف پس از آنکه
مواد مرقومهٔ من راجع بنکات پلتیکی ایران را قرائت نموده اظهار
داشته است که هیچ عبارتیکه محل ایراد او باشد در مواد مزبور
ملاحظه نمی نماید ولی قشون ساخلو روس در تبریز و اردبیل را
فقط وقتی میتوان عودت داد که استقرار نظم در آن نواحی مسلم
بشود   من برای کنت بن کندرف توضیح نمودم که من مجبور

بودم قشون ساخلو در تبریز و اردبیل را در این مورد اسم ببرم
چونکه اگر اسمی از آن نمی بردم ازیادداشت من همچو معلوم میشد
که علت اصلی اعزام قشون بانجاها مفقود است و توقف آن قشون در
آنجاها دائمی خواهد بود
من اظهار نمودم پس از آنکه مواد ثلاثهٔ التیماتوم دولت روس پذیرفته
شد ما باید باهم معیت نموده ودولت ایران را بصراط مستقیم بگماریم
چندی قبل ما پیشنهاد نموده بودیم که دولت ایران باید برای
تشکیل قشون منظمی بجهت تأمین طرق جنوب صاحب منصبان انگلیسی
بگمارد   بهمین طریق بایستی دولت ایران بالاخره یك عدهٔ قشونی
در تحت فرماندهی صاحب منصبان روسی ترتیب بدهد که مراقب حفظ
انتظام در شمال ایران باشند   اگر آن پیشنهاد ما بموقع اجرا
گذارده شده بود طولی نکشیده بود که استقرار نظم در شمال ایران
بیش از آن اندازه میشد که در عرض چند سالهٔ اخیر تا حال دیده
شده و آنوقت تمام قشون روس ممکن بود عودت داده بشود
نتیجهٔ اشکالات موجوده هم ممکن است بهمین قسم بحدی مطبوع بشود
که تا حال مشابه آن دیده نشده باشد   (امضا) ادوارد گری

(نمره ۲۷۳)

تلگراف سرجارج بارکلی به سرادوارد گری (واصله در ۱۳ دسامبر)
طهران ۱۳ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۱ ذیحجه ۱۳۲۹
رجوع بتلگراف ۱۲ دسامبر من — دیشب وزیر امور خارجهٔ ایران

با وزیرمختار روس ملاقات نموده وعبارت دیگری ازبرای مادهٔ دوم
تقاضاهای روس طرح وعنوان کرده کهازقرار ذیل است :—

" در باب کنترات مستشارها وصاحب منصبان خارجه که دولت ایران
برای اصلاح کلیهٔ امورات لازم داشته باشد چون دولت ایران مایل
است در هر موردی روابط مستحسنه با دولتین انگلیس و روس
را منظور بدارد مراقبت خواهد نمود که انتخاب این نوع مستخدمین
بقسمی بشود که برای منافع مشروع دولتین درایران مضر نباشد

بنا بر این دولت ایران حاضر خواهد بود که در باب اینقسم
مستشارها و صاحب منصبان باسفارتین تبادل نظریات بنماید "

وزیر امور خارجه بوزیر مختار روس اطمینان داده که اگر دولت
روس این عبارت را قبول بنماید دو مادهٔ دیگر التیماتوم را هم دولت
ایران قبول خواهد نمود اگر مجلس هم از قبول آن امتناع
بنماید مجلس را منفصل خواهند نمود وزیر مختار روس عبارت
مذکور را بدولت متبوعهٔ خود پیشنهاد نمود

(نمره ۲۷٤)

تلگراف سرجارج بارکلی به سرادوارد گری (واصله در ۱۳ دسامبر)
طهران ۱۳ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۱ ذیحجه ۱۳۲۹

قونسول انگلیس بتاریخ ۸ دسامبر شرح ذیل را از مشهد تلگراف
نموده و دیروز واصل شده :—

اوضاع اهمیت حاصل نموده چون اهالی مسلح شده‌اند .

همکار روس من بس ازمشاورهٔ با من استعداد خواسته است
قونسول روس مقیم مشهد درخواست استعداد زیاد برای مشهد و
قوچان نموده ولی وزیرمختار روس عجالةً اعزام ۱۰۰ نفر قزاق را
تجویز نموده

(نمره ۲۷۵)

تلگراف سر جارج بارکلی بسر ادوارد گری (واصله در۱۳دسامبر)
طهران ۱۳ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۱ ذیحجه ۱۳۲۹

رجوع بتلگراف امروز صبح من — پس از مشاورهٔ هیئت وزراء
دیشب وزیر امور خارجهٔ ایران بوزیر مختار روس اطلاع داده‌است
اطمینانیکه درباب قبول شدن التیماتوم روس داده‌است مشروط براین
استکهازطرف دولت روس هم اطمینان داده بشود که بمحض قبول
شدن التیماتوم قشون روس فوراً ازقزوین عودت داده خواهد شد

وزیر امور خارجه منتظراست که بواسطهٔ پذیرفتن التیماتوم روس
خشم و غضب عمومی نسبت بوزراء بروز بنماید وزیر مزبور بمن
اطلاع میدهد که باوجوداینطور هیجان افکار عمومی برای کابینه
غیرممکن است بتواند اقدامات مجدانه در منفصل نمودن مجلس بنماید
درصورتیکه انفصال مجلس مقدمهٔ برای قبول تقاضاهای روس لازم
است لهذا تاکابینه از رجعت قشون روس مطمئن نشود نمیتواننداین
اقدام را بنماید چون عودت قشون روس را میتوان وسیلهٔ اسکات
هیجان و قهر و غضب مردم قرار داد"

برای توضیح مسئلهٔ که بالصراحة معلوم بشود درباب تعیین هریك
از اتباع خارجه باستخدام دولت ایران باید دولت ایران با سفارتین
مشورت نماید وزیر امور خارجهٔ ایران عبارتی راکه برای مادهٔ دوم
اولتیماتوم طرح نموده بود باین نحو اصلاح نموده در جملهٔ آخری مابین
کلمه (درباب) (و این مستشارها) لفظ (اشتغال) را اضافه نموده

(نمره ۲۷۶)

تلگراف سرجارج بارکلی به سرادوارد گری (واصله در ۱٤ دسامبر)
طهران ۱٤ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۲ ذیحجه ۱۳۲۹
ماژور استکس امروز صبح حرکت نمود

(نمره ۲۷۷)

تلگراف سرجارج بارکلی به سرادوارد گری (واصله در ۱٤ دسامبر)
طهران ۱٤ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۲ ذیحجه ۱۳۲۹
رجوع بتلگراف ۱۳ شهرحال من
کابینه یك نقشهٔ دیگری برای انفصال مجلس طرح نموده است
چون استعفای قریب ۲۰ نفر از نمایندن باعث فقدان عدهٔ کافی برای
اکثریت میشود کابینه در صدداست که وکلای اعتدالی را ترغیب نماید
از مقام خود استعفا بدهند باین ترتیب اسباب تسهیل قبول اولتیماتوم
روس فراهم خواهد شد بمن اطلاع داده شده که استعفای عدهٔ
لازمهٔ نمایندگان متحتم است

(نمره ۲۷۸)

تلگراف سرجارج بارکلی به سرادوارد گری (واصله در ۱٤ دسامبر)
طهران ۱٤ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۲ ذیحجه ۱۳۲۹
رجوع بتلگراف ۱۳ دسامبر من —
دیروز وزیرمختار روس در موضوع دو فقره عبارات آخری بیان نامهٔ
کفیل وزارت امور خارجهٔ روس شرحی بدولت ایران نوشته
عبارات مذکور راجع به بیان نامه ایست که در تلگراف ۱۰ دسامبر
سر بجنن مسطور است

(نمره ۲۷۹)

تلگراف سرجارج بارکلی بسر ادوارد گری(واصله در ۱٤ دسامبر)
طهران ۱٤ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۲ ذیحجه ۱۳۲۹
قونسول انگلیس از شیراز خبر میدهد که مجتهد اعظم شیراز حکمی
صادر و منتشر نموده که مسلمانان از معامله و معاشرت با قشون
انگلیسی ممنوعند و مجتهدین مجدانه کسبه را از فروش بقشون
انگلیس ممانعت نموده و بناها و سایر کارگران ایرانی را از اشتغال
به کارهای مرجوعه از طرف قشون جلوگیری نموده اند
مسئلهٔ آذوقه کم کم جالب اهمیت شده من مراتب را بدولت ایران
اطلاع داده و در مرتفع داشتن این تحریم (بایکات) تأکید نموده ام

(نمره ۲۸۰)

تلگراف سرجارج بارکلی بسرادوارد گری (واصله در ۱٤ دسامبر)

طهران ۱۴ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۲ ذیحجه ۱۳۲۹

رجوع بتلگراف ۲۹ اکتبر من ۰ —

بموجب اطلاعات واصله در دامغان واقعه در راه مشهد ترکمانهای تابع شاه مخلوع اردوی دولتی را مغلوب نموده‌اند

(نمره ۲۸۱)

تلگراف سر جارج بار کلی به‌سرادوارد کری (واصله در ۱۴ دسامبر)

طهران ۱۴ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۲ ذیحجه ۱۳۲۹

بواسطهٔ انقلابیکه ملاها در شیراز جاری نموده اند درعرض چندروزهٔ گذشته کار بر بانك شاهنشاهی شیراز سخت شده و قونسول انگلیس خبر میدهند که همه روزه نوت‌های بانك را برای مبادلهٔ به پول ابراز میدارند و بانك روزی ۱۵۰۰۰ پول در مقابل نوت‌های ابراز شده می‌پردازد و این بیشتر اهمیت دارد که بواسطهٔ نبودن مستحفظ یك قافله حامل پول نقد برای بانك شیراز درکازرون معطل است.

(نمره ۲۸۲)

تلگراف سر بجان بسر ادوارد کری (واصله در ۱۴ دسامبر)

سن پطرز بورغ ۱۴ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۲ ذیحجه ۱۳۲۹

(شرح مکتوب ذیل مورخه ۱۹ دسامبر)

(در ۱۴ دسامبر تلگرافاً مخابره شده)

آقا — باکمال افتخار خاطر مبارك را مستحضر میدارم که مسیو سازانوف در ۱۳ شهر حال وارد سن پطرز بورغ شده ومقام وزارت

خارجهٔ خودرا مجدداً اختیار نمود غروب روز بعد از ورود او من بدیدن آن جناب رفتم وپس از تبریك ورود واظهار امیدواری در اعادهٔ صحت مزاج او شروع بمذاکره در باب اوضاع حاضره ایران نمودم و از گرفتاریکه شما در این خصوص حاصل نموده اید خاطر جناب معظم الیه را مستحضر نموده و مخصوصاً تکیهٔ کلام را به سوء نتیجهٔ که از ورود قشون روس به طهران ظاهر خواهد شد قرار دادم

مسیو سازانوف اظهارداشت هنگامیکه درپاریس بوده کنت بن کندرف هم در این موضوع خیلی با او مذاکره نمود ولی امیدوار است سؤ ظن و انحراف عقایدیکه بواسطهٔ اقدامات جدیدهٔ دولت روس در ایران در بعضی نقاط انگلستان اشاعه یافته‌بود تا حال برطرف شده‌باشد

بهر حال آنجناب ازمن خواهش نمود بشما اطمینان بدهم که او هیچ میل ندارد امر به پیشرفتن قشون بطرف طهران نماید و امیدوار است بمحض تمکین سریع دولت ایران به التیماتوم روس لازمهٔ اقدام دردفع این امر بعمل بیاید

پس از آن شروع بمذاکره در باب یك بیك مواد التیماتوم نمودیم در باب مادهٔ اول مسیو سازانوف توضیح نمود که فقط تعهد نمودن در باب اخراج مستر شوستر کافی نیست تا کنترات استخدام شوستر با دولت ایران رسماً فسخ نشود قشون روس عودت داده نخواهدشد من سئوال نمودم که آیا مقصود معظم الیه از این بیان این است که

مستر شوستر بکلی ازطهران خارج شده‌باشد و آن جناب جواب داد اگرهم حتماً لازم باشد که اویك مدت قلیلی در آنجا توقف نماید باید صراحة تعهد بشود که درعرض آن مدت او بهیچوجه‌مداخله مستقیم یاغیر مستقیم در امورات دولت ایران نخواهد نمود

مادهٔ دوم در موضوع باستخدام پذیرفتن مستشارهای خارجه مسیو سازانوف اظهار داشت علی الظاهر دولت ایران برای قبول این ماده بامشکلات بسیار مصادف است حالا دولت مزبور حاضر شده است که این تقاضا را در تحت عبارت ذیل قبول نماید :—

«در باب کنترات مستشارها و صاحب منصبان خارجه که دولت ایران برای اصلاح کلیهٔ امورات لازم داشته باشد چون دولت ایران مایل است در هر موردی روابط مستحسنه با دولتین انکلیس و روس را منظور بدارد مراقبت خواهد نمود که انتخاب این نوع مستخدمین بقسمی بشود که برای منافع مشروعهٔ دولتین در ایران مضر نباشد بنا بر این دولت ایران حاضر خواهد بود که درباب این قسم مستشارها و صاحب منصبان باسفارتین تبادل نظریات نماید»

آنجناب بالشخصه حاضر است با این مرام دولت ایران‌موافقت نماید درصورتیکه بجای کلمات (تبادل نظریات نماید) این کلمات نصب بشود (ترتیب قراردادی بشود) چونکه کلمات مذکورهٔ دولت ایران خیلی مبهم است وهیچ شرط و تعهدی از آن مشهود نیست

من اظهار نمودم اصلاح عبارتیرا که آنجناب درنظر دارد بعقیدهٔ‌من

اصل نقطهٔ نظریرا که دولت ایران درعنوان آن عبارت دارد معدوم می‌نماید چون عبارت (تبادل نظریات) باب مذاکره رابرای دولت ایران باز میکذارد و آنهارا ملتزم بتعهدی نمیدارد ولی (ترتیب قراری بدهند) صورت معاهده‌را پیدا می‌نماید

پس از قدری مذاکرهٔ دیگر من عبارت ذیل را پیشنهاد نمودم که دولت ایران در قبول آن یا درقبول عبارت مسیو سازانوف مخیر باشد (داخل درتبادل نظریات بشوند بقصداینکه ترتیب قراردادی باسفارتین بدهند) خوش‌بختانه مسیوسازانوف این‌پیشنهادرا پسندید ولی کفت بدون اینکه این عبارتهارا برای تجویز بامپراطور عرضه بدارد نمیتواند رأی قطعی درقبول آنهـا بدهد

درباب مسئلهٔ خسارت مسیو سازانوف بمن اطمینان داد که بهیچوجه قصد ندارد بدولت ایران سخت کیری نماید یا بخواهد یك مبلغ کزافی بانها تحمیل نماید

(امضا) جارج بجنن

(نمره ۲۸۳)

تلکراف سر بجنن بسر ادواردکری (واصله در ۱٤ دسامبر)

سن پطرزبورغ ۱٤دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۲ ذیحجه ۱۳۲۹

(تعیین استخدام مسترلکفر)

امروز در موضوع تلکراف ۱۲ دسامبر بامسیو سازانوف مذاکره نمودم جناب معظم الیه هیچ میل ندارد که مستر لکفر در وزارت مالیهٔ طهران باقی بماند هر قدر هم که مدت دوام‌او قلیل باشد

منتهی مدتیکه او راضی بشود مستر لکفر در آنجا متوقف باشد
دوهفته الی سه هفته است آن جناب اظهار داشت که تحصیل یك
مشغله برای مستر لکفر در منطقهٔ انکلیس نباید مشکل باشد

(نمره ۲۸۴)

تلکراف سر جارج بارکلی بسرادوارد کری (واصله در ۱۵ دسامبر)
طهران ۱۵ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۳ ذیحجه ۱۳۲۹

الان رئیس بانك شاهنشاهی نزدمن آمده واظهار داشت که بواسطهٔ
کمی پول شعبهٔ بانك شیراز دیگر نمیتواند پول بقشون انکلیس بپردازد
یك قافله حامل پول نقد بواسطهٔ فقدان مستحفظ دربرازجان معطل
است ولی من امیدی به تهیه شدن مستحفظ ایرانی ندارم وتاقافلهٔ
مزبور به شیراز نرسد هیچ امیدی به رهائی بانك ازمشکلات نمیتوان
داشت این عقیده در نظر من جلوه گر شده که اجازه بدهم
قافلهٔ حامل پول بمستحفظین همراه مستر اسمارت ملحق بشود
مستراسمارت بهمین زودی از بوشهر حرکت خواهد نمود ولی تا
شما ملحق شدن قافلهٔ حامل پول را بمستحفظین تصویب ننمائید من
شخصاً نمیتوانم همچو اجازهٔ بدهم

(نمره ۲۸۵)

تلگراف سر جارج بارکلی بسرادوارد کری (واصله در ۱۵ دسامبر)
طهران ۱۵ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۳ ذیحجه ۱۳۲۹

رجوع بتلگراف ۱۵ دسامبر من —

مستحفظ برای قافلهٔ پول از حکومت ملی تحصیل شده والحال قافلهٔ
مزبور حرکت نموده

(نمره ۲۸۶)

تلگراف سر جارج بارکلی به سرادوارد گری (واصله در ۱۵ دسامبر)
طهران ۱۵ دسامبر ۱۹۱۱

رجوع بتلگراف ۱۴ دسامبر من درباب تحریم (بایکات) درشیراز
امروز قونسول انکلیس شرح ذیل‌را ازشیراز تلکراف نموده
مسئله ارزاق خیلی اهمیت حاصل نموده خرید آذوقه بکلی غیر
ممکن است واغلب چیزهای لازمه را فقط بقدر کفایت یك روز
دیکر موجود داریم اگر حکومت مرکزی متقاعد نشود که
اقدامات مجدانه سریع درجلوگیری ازاین وضع ناهنجار بنماید ماجبور
به بعضی اقدامات محلی خواهیم شد

سبك اعمال و حرکات مأمورین محلی بکلی مخرب اوضاع است
کارکذار صراحتاً پسندیدن این اقدام ملاها را مشهود میدارد چون
رسماً به من نوشته است که حکومت محلی نمیتواند باملاها طرف بشود .

امروز عصر کارکذار را ملاقات نموده وبه او اخطار خواهم
نمود که مأمورین محلی بواسطه اقدام ننمودن درجلوگیری ازاین هیجان
معاند تولید مسئولیت بسیار مهمی برای خود خواهند نمود هنوز
برمن مشهود نکردیده که چنانچه وزیر امور خارجه اظهار
داشته تعلیماتی ازطرف او به اینجا رسیده باشد امروز عصر سعی

خواهم نمود ازکار کذارکشف نمایم که همجودستوری رسیده‌است یاخیر

(نمره ۲۸۷)

تلگراف سرادواردگری بسربارکلی
وزارت خارجه ۱۵ دسامبر ۱۹۱۱
مطابق ۲۳ ذی حجه ۱۳۲۹

رجوع بتلگراف ۱٤ دسامبر سر بجنن — لازم است شغلی درخارج ازمنطقه روس برای مستر لکفر تحصیل بشود ممکن است همچه شغلی پیدا بشود یاخیر اکر ممکن نیست آیا او میتواند برای یك مدت قلیلی مرخصی گرفته برود تا یك شغلی برای او پیدا بشود ؟

(نمره ۲۸۸)

تلگراف سر جارج بارکلی به سرادواردگری (واصله در ۱٦ دسامبر)
طهران ۱٦ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲٤ ذی حجه ۱۳۲۹

رجوع بتلگراف ۱٤ دسامبر من — وزیر مختار روس دیروز مجدداً به وزیر امور خارجه ایران اطلاع داد که بمحض تمکین دولت ایران به سه فقره مواد التیماتم دولت روس شروع به عودت دادن قشون از قزوین خواهد نمود این اطمینان البته تابع شرایطی است که درآخر یاد داشت مسیو نراتوف به سربجنن سفیر کبیر انکلیس مقیم سن بطرز بورغ ذکر شده ومحتمل است دولت روس این هیجانیرا که حالیه مجتهدین ایران به دستیاری علماء نجف بضد روس در ایران اشاعه داده اند به اعمال نفرآمیز تعبیر نماید

وزیر مختار روس نیز بوزیر امور خارجه اطلاع داده عبارتیرا که جناب معظم الیه برای ماده دوم التیماتم توجیه نموده باجزئی اصلاحی قبول خواهند نمود (بتلگراف سیزدهم دسامبر من مراجعه شود) از اینقرار اسباب تسهیل تمکین دولت ایران فراهم شده ولی با اینکه از قرار معلوم عدهٔ کافی از وکلاء از مقام خود استعفا نموده اند که اکثریت آراء در مجلس غیر ممکن بشود معهذا بهیچوجه نمیتوان یقین داشت باخوفیکه کابینه از خشم و غضب عمومی دارند بقبول تقاضاهای روس مبادرت نمایند بی شبهه کابینه پیش بینی می نمایند که اگر در عودت قشون روس تأخیری بشود خشم عمومی زیادتر خواهد شد .

(نمره ۲۸۹)

تلگراف سر جارج بارکلی بسرادوارد گری (واصله در ۱٦ دسامبر)
طهران ۱٦ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲٤ ذیحجه ۱۳۲۹ .

رجوع بتلگراف ۲ دسامبر من
قونسول انکلیس بتاریخ پانزدهم شهر حال از قرار ذیل تلگراف نموده : — دویست نفر سرباز و چهار صد نفر قزاق وارد انزلی شدند.

(نمره ۲۹۰)

تلگراف سرجارج بارکلی بسرادوارد گری (واصله در ۱٦ دسامبر)
طهران ۱٦ دسامبر ۱۹۱۱

رجوع بتلگراف دیشب من در باب تحریم (بایکات) شیراز .
دیشب وزیر امور خارجه حکم سختی بکار گذار مخابره نمود .
من بقونسول انکلیس مقیم شیراز تعلیمات داده ام که هیچ اقدامی بدون مشورت با من ننماید . باضافه باو دستور العمل داده ام بکار گذار بگوید که اگر اوجدیت در جلوگیری از تحریم (بایکات) ننماید من عزل او را خواستار خواهم شد .

(نمره ۲۹۱)

تلگراف سرادوارد گری بسرجارج بارکلی

وزارت خارجه ۱۶ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۴ ذیحجه ۱۳۲۹

رجوع بتلگراف دیروز شما در باب آذوقه برای قشون انکلیس مقیم شیراز — شما مجازید بقشون مقیم شیراز اختیار بدهید که هر اقدامیرا حتماً برای تهیه آذوقه بجهة خودشان لازم میدانند معمول بدارند قونسول انکلیس باید با فرمانده قشون مشورت نماید که بقوهٔ قشونیکه حاضر دارید چه نوع اقدامیرا برای تحصیل آذوقه ممکن است تعقیب نمایند در صورتیکه تمام وسایل آنها برای تحصیل آذوقه بی ثمر بشود میتوانند متوسل بقوهٔ قهریه بشوند هرچه بگیرند قبض رسیدی در مقابل آن باید بدهند که در پرداختن قیمت آن بالاخره اشکالی پیش نیاید .
آیا تصور میکنید که بواسطهٔ فرستادن کشتی های جنگی به بندر بهبودی در وضع شیراز حاصل بشود ؟

(نمره ۲۹۲)

تلگراف سرادوارد گری بسرجارج بارکلی

وزارت خارجه ۱۶ دسامبر ۱۹۱۱

وزیرمختارایران مجدداً ازمن خواهش نموده که اطمینانهای درباب مادهٔ دوم التیماتوم روس مخفی بماند من باوخاطر نشان نمردم که موادیرا که دولت روس آشکاراً پیشنهاد نموده نمیتوان انتظار داشت که باطمینانهای مخفیانه اقناع بشود همچو در انظار عامه جلوه گر شود که مادهٔ مزبور نسخ شده من اظهار نمودم از قراریکه بر من مفهوم شده دولت ایران عبارتی برای ماده دوم التیماتوم طرح نموده بودند که دولت روس هم مساعدانه آنرا موجه قرارداده بود درصورتیکه آنعبارت تشیید لازم دارد پس از آنکه معظم الیه درباب اطمینان برای بازگشت قشون وسایر مطالب اصرار نمود من اظهار داشتم که من نمیتوانم به اطمینانهائیکه وزیر مختار روس درباب قشون مستقیماً بدولت ایران داده هیچ چیزی اضافه نمایم وکلیتاً من نمیتوانم در این موضوع مقام وساطت را اختیار نمایم پس از آنکه تاحال واقع شده دولت روس طبیعةً درباب سه فقره مواد التیماتم توسط قبول نخواهد نمود .
تا با این مواد موجوده موافقت نشود من هیچ کاری نمیتوانم بکنم پس ازخاتمه پذیرفتن این مواد چنانچه در نطق پنجشنبه من درپارلمان مذکوراست من نفوذ خودم را درباب اقدامات آتیه که برای دولت ایران هم مساعد خواهد بود بکار خواهم برد . وزیر مختار ایران اظهار داشت

احساسات عمومی بضد اولتیماتم روس بحدی متشدد است که مافوق
قوهٔ دولت ایران است . بجز اینکه عبارت مواد اولتیماتم تسهیل بشود ودر
باب باز گشت فوری قشون تازه ورود روس اطمینانی داده بشود
بنحو دیگری از قوهٔ دولت ایران خارج است که بتواند کاری بکند
مراتب فوق‌را بوزیر امورخارجه اطلاع بدهید .

(نمرهٔ ۲۹۳)

تلگراف سرجارج بارکلی بسرادوارد گری (واصلهٔ در ۱۷ دسامبر)
طهران ۱۷ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۵ ذی حجه ۱۳۲۹
رجوع بتلگراف ۱۲ شهر حال من در باب اوضاع کرمانشاه
السّاعه تلگرافی از قونسول انگلیس مقیم کرمانشاه به من رسیده که
بتاریخ ۹ دسامبر مخابره شده . تلگراف مزبور توسط قاصد به
همدان ارسال ودیروز از آنجا مخابره شده . درنهم دسامبر جنگ مابین
متابعین سالارالدوله و قشون دولتی شروع شده . تلگراف مزبور
مشعر براین است که مشاغل عمومی تعطیل است وکوچه‌ها ناامن است
بانک شاهنشاهی وقونسول خانه درخط شلیک واقع است وخطر جانی
ومالی مسلم است

(نمرهٔ ۲۹۴)

تلگراف سرجارج‌بارکلی بسرادوارد گری (واصله در ۱۷ دسامبر)
طهران ۱۷ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۵ ذی حجه ۱۳۲۹
رجوع به‌تلگراف ۱۵ دسامبر من

رئیس بانک شاهنشاهی بمن اطلاع میدهد که استخلاص از مشکلات
موجودهٔ درشیراز ازیکبابت فقط منحصر بورود قافله حامل پول است
که حالا در راه بوشهر بطرف شیراز در حرکت است . رئیس بانک
جداً از من خواهش مینماید قافله دیگری که حامل پول است و عجالةً
در بوشهر منتظر موقع حرکت است در تحت حراست مستحفظینی
که بااسمارت عازمند حرکت به نماید . من برئیس بانک اظهار
نموده ام که قبل از اجازه‌دادن به همچو حرکتی من باید اجازهٔ
مخصوص از سرادواردگری تحصیل نمایم ولی در ضمن من درصدد
هستم که مستر اسمارت‌را در بوشهر معطل نمایم چون باید حالا او
تازه ازبوشهر حرکت کرده باشد یادر صدد حرکت بطرف شیراز باشد

(نمره ۲۹۵)

تلگراف سرجارج‌بارکلی بسرادوارد گری (واصله در ۱۷ دسامبر)
طهران ۱۷ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۵ ذی حجه ۱۳۲۹
رجوع بتلگراف دیروز شمادرباب شیراز . چندین‌تلگراف دیگر ازقونسول
انگلیس رسیده که از آنها مستفاد میشود کار گذار پارهٔ اقدامات در
مرتفع داشتن تحریم‌معاملات باانگلیسان‌نموده . قونسول انگلیس مجبوراً
مساعدت نایب الحکومه را برای تهیهٔ آذوقهٔ یك هفته قبول نموده
ولی مسلماً این ترتیب مرضی خاطر نیست . من گمان میکنم اعزام
کشتی‌های جنگی ببندر بیشتر باعث هیجان درباب تحریم بشود لهذا من
این نوع اقدامات را تصویب نمینمایم

(نمرهٔ ۲۹۶)

تلگراف سرجارج بارکلی بسرادوارد گری (واصله در ۱۷ دسامبر)

طهران ۱۷ دسامبر ۱۹۱۱

رجوع به تلگراف دیروز من — سردار اسعد بوزیر مختارروس اطلاع میدهد که یك نوبت دیکر درباب گذراندن موادالتیماتم ازمجلس مجاهدت خواهد شد . تا نتیجهٔ جدو جهد در این نوبت مشهود نگردد استعفای وکلای اعتدالی صورت وقوع حاصل نخواهد نمود . مجلس روز سه شنبه منعقد خواهد شد واگر مجدداً درقبول التیماتم روس امتناع نمایند استعفای مذکور صورت فعلیت حاصل خواهد نمود و آنوقت اعلان خواهد شد که مجلس حاضره را نمیتوان باقی گذارد وباید منفصل بشود

بعقیدهٔ من عین واقع این است که هیجان عمومی باعث تخویف نمایندکانی که باستعفا تشویق شده بودند شده واز استعفا دادن احتراز نموده اند . اگرچه آن طور نمایشهای وطن پرستانهٔ که در اوایل ابراز التیماتم بظهور میرسید تخفیف یافته ولی بواسطهٔ نفوذ دیرینهٔ که کلام مجتهدین در اذهان عامه دارد احساسات برخلاف قبول التیماتم در تزایداست مقدمهٔ تحریم امتعهٔ روس که مدتی بود بظهور رسیده بود علی الظاهر بعوض تقلیل نسبةً در تزاید است

(نمره ۲۹۷)

مکتوب سر جارج بارکلی بسر ادوارد گری (واصله در ۱۸ دسامبر)

طهران ۲۲ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۳۰ ذیقعده ۱۳۲۹

آقا — قانون انتخابات که در ۲۲ اکتبر (۲۸ شوال) ازمجلس گذشته بود در ٤ شهر حال بامضای نایب السلطنه موشح گردید از عبارت دستخط نایب السلطنه همچو مستفادمیشود که اومیخواهد کاملا تصریح نماید که درمبنای قانون مزبور بهیچوجه دخالتی نداشته چون می نویسد حتی بدون فرصت قرائت فوراً این قانون رابوزارت داخله فرستادم

قانون انتخابات ۱۹۰۹ ۱۲۰ نفر وکیل برای پارلمان مشخص نموده و انتخابات بتوسط حوزه‌های انتخابیه صورت میگرفته ولی قانون انتخابات حالیه که ترجمهٔ آنرا لفاً ارسال میدارم ۱۳۶ نفر نماینده تعیین می نماید و انتخابات هم باید مستقیم باشد تعداد نمایندکان درصفحات علیحده مشخص وبقانون مزبور ملحق شده تعداد نمایندکان ولایات عمده ازقرار ذیل معین شده :—

آذربایجان	۱۹ نفر	خراسان	۱۵ نفر		
عربستان	٤ نفر	کرمانشاه	٤ نفر		
کرمان و بلوچستان	۷ نفر	مازندران	٥ نفر		
اصفهان	٥ نفر	طهران	۱۵ نفر		
فارس	۱۳ نفر	گیلان	٦ نفر	یزد	٤ نفر

تعداد وکلای آذربایجان وطهران تغییر نموده وهمان عده استکه در قانون انتخابات سابق تعیین شده ولی برای فارس بجای ۸ نفر

سابق ۱۳ نفر مشخص شده و در تعداد باقی ولایات هم تغییری داده نشده خالی از تعجب نیست که درصورتیکه قانون انتخابات سابق انتخاب ۱۲۰ نفر نماینده را تجویز نموده بود ولی هیچوقت بیش از ۸۰ نفر در طهران حاضر نبوده و بموجب شمارهٔ که شده معمولا ۶۰ الی ۷۰ نفر نماینده در جلسات مجلس حضور بهمرسانیده‌اند

قانون انتخابات کنونی رأی عمومی را تجویز نموده فقط یکی از اختصاصات مهم ۶ ماه سکونت درمحل انتخاب است

مقصرین پلتیکی که‌درمخالفت بادولت سهیم شده اند در جزواشخاصیکه از انتخاب نمودن و انتخاب شدن محرومند محسوب شده اند

مسلماً تغییر عمدهٔ که در قانون انتخابات داده شده تبدیل انتخاب غیر مستقیم به انتخاب مستقیم است ولی باید دید در مملکتی که تا حال احصائیهٔ در کار نبوده چگونه بترتیب انتخاب مستقیم میتوانند عمل نمایند

(امضا) جارج بارکلی

(ملفوف در نمرهٔ ۲۹۷)

(ترجمهٔ قانون انتخابات مورخهٔ ٤ نوامبر ۱۹۱۱)

(مطابق ۱۲ ذیقعده ۱۳۲۹)

(فصل اول)

(تعداد نمایندگان ملت و تقسیم آنها بایالات و ولایات)

مادهٔ اول ــ عدهٔ نمایندگان ملت برای مجلس شورای ملی در مملکت ایران ۱۳۶ نفر است

مادهٔ دوم ــ تقسیم نمایندگان ملت بجمعیت تخمینی هر ولایت است بموجب صورت تشخیصی که ضمیمهٔ این قانون است

(فصل دوم)

(اوصاف انتخاب کنندگان)

مادهٔ ۳ ــ انتخاب کنندگان باید متصف باوصاف ذیل باشند

۱ ــ انتخاب کنندگان باید تبعهٔ ایران باشند

۲ ــ باید اقلاً ۲۰ سال داشته باشند

۳ ــ باید اهل همان محلی باشند که در آنجا انتخاب میکنند یا اقلاً ۶ ماه قبل از انتخاب در آن محل متوطن شده باشند

مادهٔ ٤ ــ اشخاصیکه ازحق انتخاب کردن محرومند

۱ ــ اناثیه

۲ ــ اشخاصیکه به سن بلوغ نرسیده‌اند و کسانیکه محتاج به قیم شرعی هستند

۳ ــ اتباع خارجه

٤ ــ اشخاصیکه خروج آنها از مذهب ثابتهٔ اسلام در حضور یکی از پیشوایان دین مبین مسلم و مسجل شده باشد

۵ ــ اشخاصیکه سن آنها کمتر از ۲۰ سال باشد

۶ ــ ورشکستگان بتقصیر

۷ ــ سائلین و اشخاصیکه بوسایل بی شرفانه تحصیل معیشت می‌نمایند

۸ ــ متهمین بقتل و سرقت وسایر تقصیرات که بموجب قانون شریعت

اسلام مستوجب مجازات باشند

٩ - مقصرين پلتيكى كه بمخالفت دولت مشروطه واستقلال مملكت قيام نموده‌اند

مادهٔ پنجم - اشخاصيكه بواسطهٔ شغل ومقام خوداز حق انتخاب كردن محرومند

١ - اشخاصيكه درخدمات نظامى برّى و بحرى هستند بجز آنهائيكه داراى مشاغل افتخارى هستند

٢ - صاحب منصبان و مستخدمين نظميه و ژاندارمرى درحوزهٔ مأموريت خودشان

(فصل سوم)

(اوصاف منتخبين)

مادهٔ ششم - منتخبين بايد متصف باوصاف ذيل باشند

١ - بايد قائل بدين حضرت محمدابن عبدالله ص باشند سواى آنهائيكه نمايندهٔ ملل عيسويه و زردشتيه و يهود باشند

٢ - بايد تبعهٔ ايران باشند

٣ - خط و سواد ايرانى بحد وافى داشته باشند

٤ - معروفيت محلى داشته باشند

٥ - سن آنها كمتر از ٣٠ و متجاوز از ٧٠ نباشد

٦ - داراى اعتبار صحت عمل باشند

مادهٔ هفتم - اشخاصيكه از انتخاب شدن محرومند :-

١ - شاهزادگان طبقهٔ اول (پسرها و برادران وعموهاى سلطان)

٢ - اناثيه

٣ - اتباع خارجه

٤ - مستخدمين در اعداد ژاندارم وپليس واعضاى نظامى برّى و بحرى بجز صاحب منصبانيكه داراى مشاغل افتخارى هستند

٥ - حكام وقايم‌مقام و معاونين حكام درحوزهٔ مأموريت خودشان

(ملاحظه) ساير مستخدمين دولت قابل انتخاب هستنددرصورتيكه براى مدت وكالت از خدمت خود مستعفى شوند

٦ - ورشكستكان بتقصير

٧ - متهمين بقتل و سرقت و ساير جنايات كه بموجب قوانين اسلام مستوجب مجازات باشند

٨ - معروفين بشرك يا اشخاصيكه خروج آنها از مذهب ثابتهٔ اسلام درمحضر يكى از پيشوايان دين مبين به ثبوت رسيده باشد

٩ - مقصرين پلتيكى كه بمخالفت دولت مشروطه و استقلال مملكت قيام نموده اند

(فصل چهارم)

(تشكيل انجمن نظارت)

مادهٔ ٨ الى ١٢ - مبنى به‌تشكيل هيئت موقتى براى نظارت درانتخابات است در تحت حكومت محلى و چند نفر ازاعضاى انجمن محلى

(فصل پنجم)

(وضع انتخاب)

مادهٔ ۱۳ – انتخاب نمایندگان مجلس شورای ملی در تمام مملکت ایران مستقیم و بیکدرجه باید باشد

ماده ۱۴ – درمحلهائیکه بموجب قانون انتخابات حق انتخاب یك نفر نماینده را دارند انتخاب باید واحد باشد ودر محلهائیکه بیش از یك نماینده باید انتخاب بنمایند انتخاب باید متعدد باشد

(توضیح) غرض از انتخاب متعدد این استکه هر یك نفر انتخاب کنندهٔ درورقهٔ رأی خود اسم چندین نفر از اشخاصیرا که باید درآن محل انتخاب بشوند می نویسد غرض از انتخاب فردی این است که هر یك نفر انتخاب کنندهٔ درورقهٔ رأی اسم یك نفر منتخب رامینویسد

مادهٔ ۱۵ – انتخاب نمایندگان باید باکثریت نسبی باشد

مادهٔ ۱۶ – در موارد تساوی آراء مابین دو نفر یابیشتر اگر انتخاب یکنفر از آنها لازم باشد آن یك نفر از بین آنها بحکم قرعه معین خواهد شد

مادهٔ ۱۷ – ایلات عمده باید بر طبق تشخیص قانون انتخابات هرایلی یك نفر نماینده مستقیماً بمجلس شورای ملی بفرستند سایرایلاتیکه ذکر نشده باید در حوزهٔ خودشان رأی بدهند

مادهٔ ۱۸ – در حوزهٔ انتخابیه چندین محل دیگر هم باید درانتخاب شرکت داشته باشند هرگاه بعضی از آن محلها درانتخاب نمودن در عرض مدتیکه هیئت نظارهٔ مرکزی معین نموده (بموجب این قانون) قصور نمودند حق انتخاب از آنها سلب است و انتخاباتیکه درسایر نقاط آن حوزه صورت گرفته صحیح و پذیرفته خواهد بود

مادهٔ ۱۹ – هیچیك از انتخاب کنندگان حق بیش از یك مرتبه رأی دادن را ندارد مگر درمواقعیکه تجدید انتخابی لازم بشود

مادهٔ ۲۰ – انتخاب کنندگان حتماً مجبور نیستند که ازبین متوطنین در شهر خودشان انتخاب کنند

(فصل ششم)

(درباب اوراق رأی برای انتخاب کردن ازمادهٔ ۲۱ الی ۲۴)

(فصل هفتم)

(درباب اخذ اوراق رأی وحساب عدهٔ منتخبه است ازماده ۲۵ الی ۴۳)

(فصل هشتم)

(درباب شکایات راجعه بانتخابات است ازمادهٔ ۴۴ الی ۴۸)

(فصل نهم)

(متفرقه)

مادهٔ ۴۹ – همینکه نصف عدهٔ نمایندگان باضافهٔ یك نفر وارد طهران بشوند مجلس شورای ملی مفتوح خواهد شد و رأی آنها باکثریت نسبی مکفی وموجه خواهد بود

مادهٔ ۵۰ – مدت انعقاد مجلس دو سال شمسی است که از روز افتتاح مجلس شورای ملی شروع میشود

مادهٔ ۵۱ – مخارج ایاب وذهاب نمایندگان ازمحل انتخاب الی طهران را بایددولت ازقرار هر فرسنگی ۵ قران بپردازد مخارج لازمه راجع بانتخابات را باید دولت با اطلاع حکومت محلی بپردازد

مادهٔ ۵۲ — هرگاه یکی از اعضاء مجلس شورای ملی استعفا نماید یا فوت شود و بیش از سه ماه بمدت انعقـاد مجلس باقی مانده باشد اهل آن محلی که اورا انتخاب نموده بودند باید یك نفر نمایندهٔدیگر بجای او انتخاب نمایند ولی اگر انتخاب کنندکان او تا انقضاء سه ماه از تاریخ اعلان همچو انتخابی یك نفرنمایندهٔ دیگر بجای او انتخاب نمایند مجلس شورای ملی یك نفر نماینده بجای آن منتخب مستعفی یا متوفی انتخاب خواهد نمود

مادهٔ ۵۳ — سه ماه قبل از انقضاء مدت انعقاد مجلس دولت باید اعلان انتخاب عمومی نماید وانتخاب کنندکان اگر مایل باشند میتوانند هریك از نمایندکان سابق خود را که بخواهند انتخاب نمایند

قانون انتخابات که مشتمل به ۵۳ ماده است باکثریت
۵۲ رأی از مجلس گذشت بتاریخ ۲۸ شوال ۱۳۲۹
حسین مؤتمن الملك رئیس مجلس شورای ملی

این قانون انتخابات مجلس شورای ملی موافق مواد ۱۷ و ۳۳ قانون اساسی بانجناب پیشنهادشده . درتاریخ ۱۲ ذیقعده غروب این قانون بتوسط وزارت داخله نزدانجناب فرستاده شده وچون وقت برای قرائت آن نبود فوراً بوزارت داخله فرستاده شد که تأخیری در آن واقع نشده باشد
بتاریخ ۱۲ ذیقعده ۱۳۲۹ (ناصر الملك نایب السلطنه)

برحسب امر والاحضرت اقدس آقای نایب السلطنه بموقع اجرا گذارده شد
بتاریخ ۱۲ ذیقعده ۱۳۲۹ (قوام السلطنه وزیر داخله)

﴿صورت ولایات انتخابیه﴾

ایالات و ولایات	توابع ومضافات ایالات وولایات	عدهٔ نمایندگان	مرکز حوزهٔ انتخاب
آذربایجان (۱۹ نفر)	تبریز و مضافات	۹	تبریز
	اردبیل ومضافات	۲	اردبیل
	قرجه داغ «	۱	اهر
	سراب «	۱	سراب
	مراغه «	۲	مراغه
	ساوجبلاغ «	۱	ساوجبلاغ
	ارومیه «	۱	ارومیه
	خوی «	۲	خوی
استراباد (۱ نفر)	استراباد «	۱	استراباد
اصفهان (۵ نفر)	اصفهان «	۳	اصفهان
	قمشه «	۱	قمشه
	فریدن «	۱	نجف آباد
لرستان (٤ نفر)	بروجرد «	۲	بروجرد
	خرم آباد «	۲	خرم آباد
خراسان (۱۵ نفر)	مشهد ومضافات	٤	مشهد
	کلات «	۱	دره جز

ایالات و ولایات	توابع ومضافات ایالات وولایات	عدهٔ نمایندکان	مرکز حوزهٔ انتخاب
	ترشیز ومضافات	۱	سلطان آباد
	سبزوار	۲	سبزوار
	تربت	۱	تربت
	نیشابور	۱	نیشابور
	قوچان	۱	قوچان
	بجنورد	۱	بجنورد
	طبس	۱	طون
	قاینات	۱	بیرجند
	سیستان	۱	سیستان
خمسه ۳ نفر	زنجان	۳	زنجان
سمنان ودامغان ۲ نفر	سمنان	۱	سمنان
ساوه و زرند ۱ نفر	ساوه	۱	ساوه
شاهرود ۱ نفر	شاهرود	۱	شاهرود
طهران ۱۵ نفر	طهران	۱۲	طهران
	غار	۱	شاه‌عبدالعظیم
	خار	۱	بوانکیف
	شهریار	۱	کردان

ولایات و ایالات	توابع ومضافات ایالات وولایات	عدهٔ نمایندکان	مرکز حوزهٔ انتخاب
دماوند (۱ نفر)	دماوند ومضافات	۱	دماوند
عراق (۲ نفر)	سلطان آباد	۲	سلطان آباد
عربستان (۴ نفر)	دزفول	۱	دزفول
	شوشتر	۱	شوشتر
	محمره	۱	محمره
	مبنی طرف	۱	مبنی طرف
فارس (۱۳)	شیراز	۵	شیراز
	فصا	۱	فصا
	آباده	۱	آباده
	بهبهان	۱	بهبهان
	بوشهر	۲	بوشهر
	لار	۱	لار
	عباسی	۱	عباسی
	جهرم	۱	جهرم
قزوین (۲ نفر)	قزوین	۲	قزوین
کاشان ۲ نفر	کاشان	۲	کاشان
کردستان (۴ نفر	سنهٔ	۳	سنه
	سقز	۱	سقز

ولایات و ایالات		توابع و مضافات ولایات و ایالات	عدهٔ نمایندگان	مرکز حوزهٔ انتخاب
کرمانشاه	(٤ نفر)	کرمانشاه ومضافات	٤	کرمانشاه
گروس	(١ نفر)	بیجار	١	بیجار
کرمان و بلوچستان	(٨ نفر)	کرمان	٢	کرمان
		رفسنجان	١	رفسنجان
		سیرجان	١	سیرجان
		رائین	١	بم
		جیرفت	١	جیرفت
		بلوچستان	١	فهرج
کلپایگان	(٢ نفر)	کلپایگان	١	کلپایگان
		کمره	١	محلات
گیلان	(٦ نفر)	رشت	٢	رشت
		انزلی	١	انزلی
		خمسه	١	گرگان رود
		فومن	١	فومن
		لاهیجان	١	لاهیجان
مازندران	(٥ نفر)	ساری	٢	ساری
		بارفروش	٣	بارفروش
ملایر	(٢ نفر)	ملایر	٢	دولت آباد

ایالات و ولایات		توابع و مضافات ولایات و ایالات	عدهٔ نمایندگان	مرکز حوزهٔ انتخاب
همدان	(٢ نفر)	همدان ومضافات	٢	همدان
یزد	(٤ نفر)	یزد ومضافات	٣	یزد
		نائین	١	نائین
ایلات	(٥ نفر)	بختیاری	١	بتعیین وزارت داخله
		شاهسون	١	
		ترکمان	١	
		قشقائی	١	
		خمسه	١	
ملل متنوعه	(٤ نفر)	ارمنی های آذربایجان و کلدانیان	١	بتعیین وزارت داخله
		ارمنیان جنوب	١	
		زردشتیان	١	
		یهود	١	

(نمرهٔ ۲۹۸)

مکتوب سرجارج بارکلی بسرادواردگری (واصلهٔ در ۱۸ دسامبر)
طهران بتاریخ ۲۴ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲ ذی‌حجه ۱۳۲۹

آقا — در تعقیب شرح معروضه در ۱۲ شهر حال باکمال افتخار خاطر مبارك را مستحضر میدارم که قبل از انقضاء مدتیکه دولت روس برای تمکین دولت ایران به تقاضاهای خودشان درباب ضبط اموال شعاع السلطنه قرار گذارده بود (یعنی ۴۸ ساعت اگرچه این مدت صراحةً بدولت ایران نوشته نشده بود) بقیهٔ اعضاء کابینهٔ که مرکب از رئیس الوزرا و وزیر امور خارجه بود استعفا نمودند

لهذا مسیو بکلوسکی مشکوك بود که درباب تعلیماتیکه دولت متبوعهٔ او در ۱۴ شهر حال باو داده بودند که روابط باکابینه را قطع نماید چه‌نوع باید عمل نماید مشار الیه بدولت متبوعهٔ خودش تلگراف نمود که هرگاه کابینهٔ جدید پس از تشکیل یافتن به دوفقره تقاضاهای روس تمکین ننمودند (یعنی تقدیم ترضیهٔ رسمی و نصب نمودن قزاق ایرانی بجای ژاندارم خزانه بمحافظت اموال شعاع‌السلطنه) اوروابط با آن کابینه را قطع خواهد نمود در جواب آن تلگراف به وزیرمختار مزبور دستور داده شد که روابط را فوراً قطع نماید

دولت روس بوزیر مختار مزبور اطلاع داده بودند که درصورت امتناع دولت ایران از قبول دوفقره تقاضاها چه‌اقداماتی درنظر دارند اقدامات منظوره اعزام قشون روس بقزوین بود که یك‌دستهٔ از آنرا

وزیر مختار مزبور بطهران احضار نماید که ژاندارم خزانه را ازمنزل شعاع السلطنه خارج نماید و مسیو بکلوسکی تصویب نموده بود که برای حصول این مقصود ۴۰۰۰ نفر قشون فرستاده بشود

دراین‌موقع بمسیو بکلوسکی اطلاع داده بودند که بحکومت قفقاز امر شده این‌عده قشون‌را اعزام بدارد در ۱۸ نوامبر وزیرمختار روس تعلیمات دولت متبوعهٔ خود را بموقع اجرا گذارده ومترجم اول خودرا بوزارت امور خارجه فرستاد که اظهار بدارد روابط او با دولت ایران مقطوع است و برای مذاکرات درباب امور جاریه با اجزاء او مکاتبه نمایند باضافه اظهار بدارد که قشون روس هم عزام شده وثوق الدوله که با وجود مستعفی بودن هنوز امور وزارتخانهٔ خودرا اداره می‌نمود فوراً رئیس کابینه‌خود معین‌الوزاره‌را نزد من فرستاده و ازمن خواهش نمود که درخواست دولت ایران‌را به‌جنابعالی تبلیغ نمایم که در سن پطرزبورغ وساطت نمائید که‌اعزام قشون روس معوق بشود معین الوزاره اظهار داشت که کابینه در شرف تشکیل یافتن است و بمن اطمینان داد که هیئت وزرای‌جدید استرضای‌دولت روس‌را درخصوص‌دوفقره تقاضا بعمل خواهند آورد

در ۲۰ مجدداً معین الوزاره من‌را ملاقات نموده و اظهارداشت اگر بدولت ایران اطمینان داده بشود که پس از قبول دو فقره تقاضاها قشون روس عودت‌داده خواهد شد و قشون‌مزبور اسباب پیشنهاد مواد دیگری نخواهد شد بمحض تشکیل کابینه وزیر امور

خارجه تقدیم ترضیهٔ رسمی بسفارت روس خواهد نمود و ژاندارم
خزانه هم از اموال شعاع السلطنه برداشته و قزاق ایرانی بجای آنها
منصوب خواهد شد   چنانچه ملاحظه میشود درهمان روز یک همچو
مذاکرهٔ هم بتوسط وزیر مختار ایران مقیم لندن با شما شده بوده که
ازجانب دولت ایران درخواست نصیحت دولت انگلیس را نموده

بوصول تعلیمات مندرجه درتلگراف ۲۰ نوامبر شما من هم شفاهاً
وهم بوسیلهٔ یادداشت بدولت ایران اطلاع دادم که عقیدهٔ دولت
انگلیس بر این استکه اگر دولت ایران دو فقره تقاضاهای روس ر
قبول بنمایند قشون روس عودت داده خواهد شد و نیز اظهار داشتم
صلاح دولت ایران بر این استکه بدون دفع وقت بتقاضاهای روس
تمکین بنمایند   این اطلاع را من در صبح ۲۱ دادم و غروب
همان روز وثوق الدوله بمن خبرداد که بالاخره صمصام السلطنه کابینهٔ
خودرا تشکیل داده وفردا معرفی خواهند شد   بمعین الوزاره که راوی
ین پیغام بود دستور العمل داده شده بود که از من خواهش بنماید
تشکرات وزیر امور خارجه را در ایضای حسن مساعدت و نصیحت
شما تبلیغ بنمایم   و نیز باو امر شده بود بمن اطلاع بدهد که
عضای کابینهٔ جدید و بعضی از وکلای نامی درموضوع یادداشت من
مشاوره نموده و نتیجه این شده که رأی قطعی داده‌اند فردا پس از
معرفی شدن کابینه بمجلس بدو فقره تقاضاهای روس تمکین بشود

در ۲۲ نوامبر کابینه بیک نحو ناقصی بمجلس معرفی شد و در

همان روز غروب معین الوزاره نزد من آمده اظهار داشت وثوق الدوله
که مقام خود را مجدداً قبول نموده بواسطهٔ کسالت مزاج نتوانسته
در مجلس حاضر بشود ولی امیدوار است تا روز بعد بحدی اعادهٔ
صحت مزاج او بشود که بتواند تقدیم ترضیهٔ رسمی بنماید و بهر زودیکه
ممکن بشود ژاندارم خزانه برداشته شده و قزاق ایرانی بجای آنها
منصوب خواهد شد

در ۲۴ معین الوزاره شرحی بمن نوشته واستفسار نموده بود چه وقت
وزیرمختار روس حاضر خواهد بود که وثوق الدوله اورا ملاقات
نموده و تقدیم ترضیه بنماید و اشعار داشته بود که قزاق ایرانی بمحافظت
اموال شعاع السلطنه بجای ژاندارم خزانه برقرار شده

بعد از ظهروقت برای وثوق الدوله معین شد ودر ساعت دو ونیم او
با لباس رسمی نزد وزیر مختار روس رفته و تقدیم ترضیهٔ مطلوبه را
نمود   در همین ساعت قزاق ایرانی در منزل شهری شعاع السلطنه
بجای ژاندارم خزانه نصب شده بود و عدهٔ قزاق هم معین و اعزام
شده بود که املاک خارج شهر را تصرف بنمایند

وزیر مختار روس پس از استماع ترضیه ازوزیر امور خارجه اظهار
داشته بود که باو اجازه داده شده که روابط کابینه را مجدداً برقرار
بنماید ولی نظر به تاخیری که در تمکین نمودن دولت ایران بدو
فقره تقاضاهای دولت متبوعهٔ او ظاهر شده و بلحاظ ورود مقداری
از قشون روس بخاک ایران او گمان نمیکند که دولت متبوعهٔ او

کاملا از این موافقت دولت ایران اقناع بشود

محتمل است دولت روس تقاضا های دیگری پیشنهاد نماید
و نظر باینکه از زمان پیشنهاد تقاضاهای اصلی از مستر شوستر اعمال
مغرضانه بیشتر ناشی شده که از آنجمله در ایران منتشر نمودن ترجمهٔ
شرحی است که او در این اواخر به روزنامه نوشته است در پیشنهاد
تقاضاهای مضاعف احتمال کلی میرود

سواد مراسلهٔ را که، در ٢٣ شهر حال من بوزیر امور
خارجه نوشته ام وسواد جوابیرا که آن جناب نگاشته لفاً ارسال
میدارم بانضمام سواد شرح الحاق که نوشته‌ام

(امضا) جارج بارکلی

(ملفوفه در نمره ٢٩٨)

(سواد مراسلهٔ سر جارج بار کلی به معین الوزاره)

طهران ٢٣ نوامبر ١٩١١ مطابق غرهٔ ذیحجه ١٣٢٩

دوست عزیزم معین الوزاره — هر یك دقیقهٔ تأخیر باعث کثر شدن
احتمال عودت قشون روس است بنا بر این من کمال تعجب را دارم
که تا حال قزاق ایرانی بجای ژاندارم منصوب نشده

نقاهت وثوق الدوله باعث تاسف بسیار است من میل داشتم او توانسته
باشد دیروز تقدیم ترضیه نموده باشد

جارج بارکلی

(ملفوف در نمره ٢٩٨)

(مراسله معین الوزاره به سرجارج بارکلی)

طهران ٢٣ نوامبر ١٩١١ مطابق غرهٔ ذیحجه ١٢٣٩

وزیر مختار عزیزم — من درجواب مرقومهٔ امروز صبح جنابعالی
عجله نموده و خاطر محترم را مستحضر میدارم که ازطرف ما هیچنوع
دفع وقتی درقبول نمودن تقاضاهای روس برطبق نصایح دولت انگلیس
نشده و این تمکین مشروط باطمینان کلی درباب عودت قشون روس
است اصل اموال و مسکن شخصی شعاع السلطنه امروز غروب
ازتصرف ژاندارم خارج وتحویل قزاق ایرانی خواهدشد

وثوق الدوله هنوز منتظر خبر ازطرف جنابعالی است کهچه وقت او
باید برای اجرای مادهٔ دوم تقاضا حاضر بشود باکمال شعف اطلاع
میدهم که امروز حالت جناب معظم الیه بهتر است (حسین خان)

(ملفوف در نمره ٢٩٨)

(مراسلهٔ سرجارج بارکلی به معین الوزاره)

طهران ٢٣ نوامبر ١٩١١ مطابق غرهٔ ذیحجه ١٣٢٩

دوست عزیزم معین الوزاره — درجواب مراسلهٔ شما که الان رسیده
باید خاطر شما را مستحضر بدارم که هیچ وعدهٔ صریحی درباب
عودت قشون روس پس ازقبول تقاضاها نشده

البته بخاطر دارید عبارتیکه من در این باب نوشته بودم این بود
(عقیدهٔ دولت انگلیس بر این است) که در واقع ظهر روز
سه شنبه وضع همینطور هم بود و این عبارت من بیان واقع آنروز بود
همینقدر که کرنل وادبلسکی بوزیر مختار روس خبربدهد قزاق

ایرانی بجای ژاندارم نصب شده وزیرمختار معظم در پذیرفتن وزیر امور خارجه برای تقدیم توضیحات خاصر خواهد بود (جارج بارکلی)

(نمره ۲۹۹)

مکتوب سرجارج بارکلی به سرادوارد گری (واصله در ۱۸ دسامبر)
طهران ۲۵ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۳ ذیحجه ۱۳۲۹

آقا — در تعقیب مشروحهٔ مورخهٔ ۲۸ شهرماضی خودم باکمال افتخار خاطر محترم‌را مستحضر میدارم جنگی که در حوالی بندرجز واقع شده و در همان مکتوب ۲۸ اطلاع داده بودم ظاهراً بیش از آنچه بدایهٔ معروف بود اهمیت داشته وقشون دولتی را که مرکب از ۶۰۰ نفر بوده‌اند شعاع السلطنه برادر شاه مخلوع با ۷۰۰ نفر ترکمانیکه داشته بکلی شکست داده‌اند من خبر جدید دیگری که محل وثوق باشد ندارم ولی ظاهراً تمام ناحیهٔ استراباد مجدداً بتصرف شاه مخلوع درآمده

وضع تبریز تقریباً رو به بهبودی است ازقرار معلوم شجاع‌الدوله برای اینکه رعایا بتوانند محصول خودرا بفروشند و باین‌وسیله بر عایدات او افزوده بشود اغلب طرق ورود آذوقه بشهررا مفتوح داشته یك عده از اهل شهر در یکی دو هفتهٔ قبل بسمت نماینده‌گی در باسمنج اورا ملاقات نموده و عنوان صلح نمودند ولی نتیجهٔ ازاین عمل حاصل نشده واو هنوز بایك استعدادیکه قریب ۱۵۰۰ نفر میشوند شهررا تهدید می‌نماید یك‌دفعه مذاکره این‌شد که ازطهران قشونی برای دفع او اعزام بشود ولی این نقشه تاحال صورت وقوع حاصل نموده

سالار الدوله‌را بختیاریها در تحت فرماندهی سردار بهادر تالرستان تعاقب نمودند وبموجب اطلاعاتیکه ازدولت کسب شده تقریباً در ۱۶ نوامبر یك نوبت دیگر قشون بختیاری درتحت فرماندهی سرداربهادر درحوالی بروجرد سالار الدوله را مغلوب نموده‌اند

در این جنك سالار الدوله تقریباً دوهزارسوار داشته و ازقرارمذکور ۵۰۰ نفر از آنها مقتول و مجروح شده‌اند حالیه معلوم‌نیست سالار الدوله در کجا هست

(امضا) جارج بارکلی

(نمره ۳۰۰)

مراسلهٔ سرجارج بارکلی بسرادواردگری (واصله در ۱۸ دسامبر)
طهران ۲۷ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۵ ذیحجه ۱۳۲۹

آقا — در مشروحهٔ مورخهٔ ۳۱ اکتبر خودم اظهار داشته بودم که محتمل است اضافه شدن عدهٔ مستحفظین قونسولگریهای ما اثر معنوی نماید و تخفیفی در اغتشاش طرق جنوب حاصل بشود

تا حال درجادهٔ شیراز به بوشهر ظاهراً همین اثر را نموده چون بجز یك فقره سرقتی که بتاریخ ٤ نوامبر درحوالی کازرون بتوسط قشقائیها از یك قافلهٔ مختصریکه حامل محصولات محلی و آلات تلگرافی بوده شده و یك فقره تهاجم بقافلهٔ حامل دونفر ژاپونی دیگر از زمان حرکت دودسته قشون انگلیس در دوم شهر جاری ازبوشهرهیچ راپورت سرقتی بمن نرسیده و تلگرافیکه امروز از قونسول انگلیس مقیم‌شیرازرسیده‌مبنی‌براینستکه‌قوافل‌معمولی آزادانه‌درحرکتند اگرچه

درصورتیکه بانك شاهنشاهی شیراز نهایت احتیاج را به پول نقد دارد حکومت محلی اذعان دارد که نمیتواند مستحفظ برای همراهی قوافل حامل پول تهیه نماید نظر به راپورت ویس قونسول چیك که قشون انگلیس را تاکازرون مشایعت نموده بود لازم دانسته شده که سپاهیان مأمور سابق اصفهان در مراجعت از اصفهان به هندوستان از کازرون به بوشهر نه تنهائی مسافرت نمایند . قونسول چیك در مراجعت از کازرون به بوشهر در باب اثراتیکه عبور قشون انگلیس در اذهان رؤسای ایلات آن نواحی نموده نظریات عمیقه کرده است قونسول مزبور اظهار میدارد که رؤسای ایلات خیلی اظهار کراهت میکردند که راهداری یا باج راه نا مشروعی در جاده دایر شده چون یکی از مستحفظین بی احتیاط در عرض راه برای تهدید یك مکاری که متعلق به قشون انگلیس بوده یك تیر خالی نموده بود و برای این عمل تفنك او و اسلحهٔ سایر تفنکچیان را گرفته وضبط نموده‌اند این واقعه و اخبارات بی اساسیکه در جراید محلی طبع میشود مشعر بر اینکه دولت انگلیس خیال دارد در آتیه قشون خود را برای همراهی با قوافل بکار ببرد ظاهراً رؤسای ایلات مزبوررا خیلی متغیر و نگران نموده

درباب راه شیراز باصفهان هیچ آثار بهبودی ظاهر نبوده که بتوان راپورت آنرا داد جنرال قونسول انگلیس مقیم اصفهان در ۱۱ نوامبر خبر میدهد که در راه اصفهان بشیراز بهیچوجه قوافل تردد نموده‌اند و در ۱۸ نوامبر هم همین قسم خبر میدهد یك قافلهٔ که عازم

قمشه بوده در حوالی گردنهٔ ارچنی باحملات سارقین کهکاوئی مصادف شده در ۸ نوامبر تجار اصفهان تلگرافی بوزیر داخله مبنی بر شکایت از ناامنی کلیهٔ راهها مخابره نموده اند راه بختیاری هنوز به ترتیب غیر مرضی سابق باقی است ولی برودت فوق العادهٔ هوا و تکثیر سارقین ظاهر گردیده مقدار کثیر مال التجاره که سابقاً اطلاع داده شده بود در راه مانده حالا وارد شده

قافلهٔ مرکب از ۱۵۰ شتر که متعلق بکمپانی لینچ بوده در ماه امیر درعرض این ماه باحملات سارقین مصادف شده و در ۸ شهر جاری در حوالی گردنهٔ (کار پشه) دولنکه لوازمات شخصی دو نفر سوار هندی که بعزم قونسولگری اصفهان میامدند بسرقت رفته که قیمت آنرا بمحض وصول صورت جزئیات آن از دولت ایران مطالبه خواهم نمود

(جارج بارکلی)

(نمره ۳۰۱)

مکتوب سرجارج بارکلی به سرادوارد گری (واصله در ۱۸ دسامبر)
طهران ۲۸ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ٦ ذیحجه ۱۳۲۹

آقا — درچند هفتهٔ ماضی بحران کابینه ممتد بوده وصمصام السلطنه هنوز از نیل بمرام خود در موضوع مسئلهٔ که همیشه نایب السلطنه مبالغهٔ کثیره در آن داشته محروم است — باین معنی که نایب السلطنه جدیتی داشته که کابینهٔ مقتدر باید متکی باکثریت مستدام مجلس باشد و هنوز همچو مقصودیرا صمصام السلطنه نتوانسته حاصل نماید

چنانچه در تلگراف ۱٤ شهر جاری خودم اطلاع داده‌ام باقی ماندهٔ اعضای کابینه که فقط مرکب بود از رئیس الوزرا و وزیر امور خارجه در ۱۳ شهر جاری مستعفی شدند در عرض هفته‌های ماضی صمصام السلطنه برای پر نمودن مقامهای خالی در کابینه مجاهدات بیهوده نمود ولی نتوانست مجلس را متقاعد نماید که داوطلبان اورا بوزارت قبول نمایند مقامیکه بیشتر از همه حاوی مشکلات بوده وزارت داخله است که مجلس اصرار داشت مقام مزبور باید مجدداً بقوام السلطنه تفویض شود درصورتیکه معزی الیه بواسطهٔ مناقشهٔ با رئیس الوزرا مستعفی شده بود قوام السلطنه یکی از پیشقدمان دموکرات است و بدینجهت دراین‌موقع که انتخابات جدید درنظر است صمصام السلطنه در تفویض نمودن وزارت داخله باو بیشتر از هروقت مخالفت دارد

بعقیدهٔ من اشکالات تشکیل دادن کابینه پیش ازالتیماتوم‌روس صمصام السلطنه را دلالت باستعفا نموده تقریباً ۱۰روز ابداً کابینه‌وجود نداشت تا بالاخره هیئت وزرائیرا که صمصام السلطنه در۲۲شهرحال بمجلس معرفی نمود مرکب از ٤ وزیر بود باین ترتیب ناقص برای این معرفی شدند که درقبول دو فقره مواد التیماتوم روس‌در موضوع اموال شعاع السلطنه پیش ازاین تأخیر نشود

تاحال مقامهای خالی کابینه پر نشده و مجلس هنوز بخودرأیی در رد نمودن .نامزدکان صمصام السلطنه باقی است اکثریت حزب

اعتدالیون مصنوعی‌مجلس معدوم‌شده وحزب دمکرات با فرقهٔ بی‌طرفه که‌تا حال مابین دوحزب معوق‌الحال بوده متفق‌شده‌اند وظاهراً اکثریت مجلس را حالا دارا هستند

(نمره ۳۰۲)

مراسلهٔ سرجارج بارکلی بسرادوارد کری

طهران ۳۰ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۸ ذیحجه ۱۳۲۹

آقا — باکمال افتخار لفاً صورت وقایع ماهیانهٔ معمولی را که راجع بحوادث ٤ ماههٔ ماضی ایران‌است ارسال میدارم

(امضا) جارج بارکلی

(ملفوفهٔ درنمره ۳۰۲)

(صورت وقایع ایران در عرض ماه نوامبر)

(طهران)

کابینه — پس از بحرانهای متواتره و مخالفتهای کثیره از طرف یك حزب مجلس برای داخل شدن محتشم السلطنه در جزو کابینه عاقبت در ۲۹ نوامبر کابینه از قرار ذیل تکمیل گردید :—

صمصام السلطنه رئیس الوزراء و وزیر داخله

وثوق الدوله وزیر امورخارجه

سردار محتشم وزیرجنك

ذکاء الملك وزیر مالیه

مشیر الدوله وزیر معارف

معاضدالسلطنه وزیر پست وتلگراف

محتشم السلطنه وزیرعدلیه

مجلس — در ۳۱ اکتبر حکم قطع وظایف و مستمری اشخاصیکه

بعد از عفو عمومی سنه ۱۹۰۹ بمخالفت دولت قیام نموده اند ازمجلس
گذشت و در ۹ نوامبر حکم دیگری برای قطع مستمری مرتجعین
معروف که معادل مبلغ ۱۸۷۸۵ تومان بود و تکسیر مبلغ بعضی از
مستمریات دیگر از مجلس گذشت

در ۲ نوامبر اجازهٔ کنترات ده نفر مستخدمین امریکی دیگر برای
وزارت مالیه و اعتبار ۲۴۹۰۰ دلار بجهت مواجب آنها تصویب شد

در یک جلسهٔ مکتوب مهمی که نایب السلطنه بمجلس نوشته بود
قرائت شد ودر آن مکتوب والاحضرت اقدس مجلس را تخویف نموده
بود که اگر بعضی شرایط منظوره را بموقع اجرا نگذارند استعفا
خواهد داد .

لفاً ترجمهٔ این دستخط را ارسال میدارم   درهمان جلسه تلگرافات
از تبریز و رشت و مشهد وبعضی ولایات دیگر مبنی بامتداد دورهٔ
مجلس قرائت شد و پس از مذاکرات بسیار در ۱۲ و ۱۳ نوامبر
در جلسهٔ ۱۳ باکثریت ۴۶ رای درمقابل ۶۹ رأی تصویب شد که
دورهٔ انعقاد مجلس ممتد بشود تا بیش از نصف نمایندگان جدید در
طهران حاضر بشوند . دورهٔ انعقاد دوسالهٔ مجلس در ۱۴ نوامبر
منقضی شد

هیئتی از مجلس انتخاب شد که با نایب السلطنه درباب خیال استعفای
ایشان مذاکره بنمایند و پس از مذاکرات راپورتی بمجلس پیشنهاد
نمودند که علناً قرائت نشد   هیئت مزبور اظهار داشتند که

بواسطهٔ کسالت مزاج نایب السلطنه بعد از تشکیل کابینه باید در
تحت مرخصی برای مدت قلیلی باروپ بروند

در ۲۲ نوامبر صمصام السلطنه بوسیلهٔ مراسلهٔ سه نفر وزیر دیگر
برای کابینه که یکی از آنها وثوق الدوله بوزارت امور خارجه بوده
معرفی نمود و در ۲۹ نوامبر پس از مشاجره و مذاکرهٔ متشددی
عدهٔ کابینه مطابق تفصیل سابق الذکر تکمیل شد که ۴۱ نفر از
وکلا در قبول آن رأی دادند و ۱۸ نفر در رد آن رأی دادند

التیماتوم روس — التیماتوم روس درباب اموال شعاع السلطنه
بدایةً در ۱۱ نوامبر بدولت ایران پیشنهادشد در ۲۳ نوامبر ژاندارم
خزانه‌ازمایملک مزبور مترودشد و روز بعد وزیر امور خارجه تقدیم
ترضیهٔ رسمی بوزیر مختار روس نمود

در ۲۹ نوامبر وزیر مختار روس التیماتوم ثانوی درباب انفصال مستر
شوستر در عرض ۴۸ ساعت را پیشنهاد نمود

متفرقه — در ۲۸ اکتبر سردار جنگ از همدان و امیر مفخم از
سلطان آباد وارد طهران شدند

در ۳ نوامبر مستر شوستر ژاندارم خزانه بمنزل علاءالدوله فرستاد
که مالیات دریافت نمایند و علاءالدوله فوراً برئیس الوزرا شکایت
نمود   امیر مجاهد و سردار جنگ باتفاق علاءالدوله بمنزل او آمده
و ژاندارم خزانه را خلع سلاح نمودند   عاقبت رئیس الوزراء از
مستر شوستر ترضیه خواست ومسئله خاتمه پذیرفت

در ٤ نوامبر فرمانفرما بسمت حکمرانی تبریز از طهران حرکت نمود
چند روز بعد از توزیع لایحهٔ مستر شوستر بجریدهٔ تایمز در لندن بتاریخ ۱۲ نوامبر ترجمهٔ همان لایحه بحد وفور در طهران منتشر شد نرخ ارزاق در ترقی است ونان خیلی گران است

(دستخط والاحضرت اقدس نایب السلطنه به رئیس مجلس)

۱۱ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۹ ذیقعده ۱۳۲۹

یادداشتی درجوف ارسال داشته و خواهشمندم آنرا بمجلس پیشنهاد نموده که باتوجه کامل نمایندگان قرائت شود جون شما بخوبی از اوضاع حاضره مستحضرید یقین دارم بحقانیت من در پیشنهاد همچو یادداشتی تصدیق خواهید نمود وخواهش من را درباب تصریح اینمسئله به آقایان نمایندگان قبول خواهید نمود من امیدوارم که این یادداشت منتج باثرات مطلوبه بگردد

مقام مقدس مجلس شورای ملی

جون نمایندگان کاملاً از ترتیب اوضاع حاضره مستحضرند تصریحات در این موضوع زیادی است چیزیرا که لازم است فقط اظهار نمایم وهمهٔ آقایان کاملاً مسبوق هستند در عرض یك مدتی کابینه ناقص بلکه مشرف به منحل شدن بوده اگرچه خدماتیرا که حضرت اشرف آقای صمصام السلطنه رئیس الوزراء بمنصه ظهور و بروز رسانیده اند بر دولت و ملت بخوبی مشهود است که از بحرانهای متواترهٔ کابینه و لزوم مساعدت بحدی دچار زحمات شدند که بالاخره

رأی ایشان بمستعفی شدن تعلق گرفت ومن جناب معظم الیه را از این عمل ممانعت نمودم ولی واضح استکه بدون تکمیل و تشکیل کابینه و بدون وجود مساعدت لازمه جناب معظم الیه هم نمیتواند مقاصد عالیهٔ خودرا بموقع اجرا بگذارد

جون انتخابات جدید درکار است ودرسنهٔ آتیه زحماتی درپیش است مسلم است که اگر فوراً یك کابینهٔ که متکی بتقویت لازمهٔ مجلس باشد تشکیل نشود و پروگرام صحیحی برای نظم مملکت بموقع اجرا گذارده نشود و جلوگیری از سختیهای محتملهٔ در این بهار نشود (که خود مدخلیت تامه در پیشرفت انتخابات دارد) واگر مجلس اقداماتیرا که برای استقرار نظم درنظر است تصویب نماید با این بحران حاضره بکلی مشکل است بتوان تصور نمود که هیچنوع اقدامی برای جلوگیری از انقلابات آتیه بشود نمود

نظر باین مراتب من باید فقط اهمیت موقع را خاطر نشان نموده و امیدوار باشم که مجلس تقویت کامل با رئیس الوزرا خواهند نمود که کابینهٔ خود را تشکیل داده و پروگرام خودشانرا ترتیب بدهند

بعلاوه لازم است اظهار بدارم که جنانچه در تلگراف خودم از اروپ شرح داده‌ام تقویت همه بیك نایب السلطنهٔ مملکت مشروطه لازم است واختلافات فرق باعث تخریب وبحران خواهدشد وبا اینکه ملاحظه میشود با وضع حاضره نظم و سکون نهایت لزوم را دارد اینطور مناقشات بکلی با منافع مملکت متضاد است

زمانیکه من در مجلس درباب بعضی تشکیلات قانونی مذاکره نمودم
اظهار داشتم که اگر بدبختانه اختلافات باعث شدت انقلاب اوضاع
بشود مناظره و تحمل اینطور اوضاع نا مساعد برمن ناگوارا است

ولی چون از سه ماه قبل باینطرف علائم اختلاف و حتی سؤ نسبت
بمقام نیابت سلطنت که مقام مقدس است بمنصهٔ ظهور رسید (چنانچه
برهمهٔ نمایندگان معلوم است) من در همان اوقات خیال استعفا از
نیابت سلطنت را داشتم. لیکن چون زحمات خیلی مهم پیش آمد
من تأمل نموده و دراجرای مقصود خود اقدام نمودم که مبادا همچو
تصور شود که من در مسئولیت خودم بی قیدم ولی برای اینکه
این امر واقع نشود بدون اینکه تهیهٔ مقدماتی شده باشد درعرض
چند روزهٔ ماضی من اقدام باین امر نمودم و از نمایندگان خواهش
نمودم با هیئت دولت مشاوره نموده و هراقدامیرا لازم میدانند نمایند

لهذا خاطر نمایندگان محترم را مستحضر میدارم که اگر دراین
مسئله اقدامات مجدانه بعمل نیاید من مجبور خواهم بود خیال خودرا
بدون هیچنوع اخطار دیگری بموقع اجرا بگذارم ومطلب را علنی
بکنم زمانیکه درمجلس در باب تشکیلات قانونی مذاکره نمودم اظهار
داشتم که هیچ شخص باوجدانی نمیتواند من را برای این مسئله مسؤل
قرار بدهد و برای برطرف کردن این اختلاف من بیش از آنچه در
قوهٔ بشر است مجاهده نمودم ولی متاسفانه تمام مجاهدات من بی نتیجه
شد بعقیدهٔ من نمایندگان مسئول ملت هستند و برعهدهٔ آنها

فرض استکه هموم عالیهٔ خود را مصروف اجرای این امور مهمه
بدارند. و تا برای مرتفع داشتن این اشکالات نتیجهٔ مطلوبه حاصل
نشود نباید مسئولیت را ازعهدهٔ خود ساقط بدانند

درخاتمه مجدداً در باریکی موقع تأکید می نمایم ولزوم بموقع اجرا
گذاردن مقاصد فوق را وسوء نتیجه را که از قصور دراین باب حاصل
خواهد شد تکرار می نمایم. و ازساقط بودن مسئولیت ازعهدهٔ خودم
خاطر آقایان را مستحضر میدارم وچون من به تکلیف خود عمل
نموده و جلب توجه شما را بمراتب فوق نموده ام بوظایف وجدانی
خود رفتار نموده ومن بعد بری‌الذمه هستم

(تبریز)

در اوضاع تبریز بهبودی حاصل نشده. شجاع الدوله با دو هزار
جمعیت هنوز بمحاصرهٔ شهر مداومت دارد مجاری امور درشهر
خیلی سخت است وبسیاری از سکنهٔ قراً حوالی درمسکن ییلاقی
قونسول جنرال روس متحصن شده و ازتعدیات و صدماتیکه بانها وارد
میشود شکایت دارند اهل شهرهم با شجاع الدوله اصلاح نمودند
و بدون مداخله و مساعدت دولت ایران قدرت استخلاص از این
زحمت را هم که دچار هستند ندارند ظاهراً یگانه وسیلهٔ اطمینان
داشتن باستقرار نظم حضور قشون روس است درتعداد قزاق
روس بواسطهٔ منقضی شدن مدت خدمت اغلبی از افراد آنها نقصان
حاصل شده وفوج جدیدی بجای این دسته که حالیه در آنجا هستند

اعزام خواهد شد

(گیلان و مازندران)

وکیل قونسولگری انگلیس (آژآنس) از استراباد خبر میدهد که محمد علی هنوز در خواجه نفس است و نیز اطلاع میدهد که ترکمانها در ۱۱ نوامبر بشهر هجوم آورده ٤۷ نفر را مقتول و ۳۵ نفر را اسیر نمودند وبواسطهٔ حضور آنها در حوالی استراباد عدهٔ کثیری از اهالی درقونسولگری روس تحصن اختیار می‌نمایند

۲۰۰ نفر قزاق و دوعراده توپ مسلسل باستعداد قونسولگری روس در استراباد اضافه خواهد شد که‌حفظ جان ومال اتباع روس‌را نمایند عدهٔ قشون روس که تا ۲۷ نوامبر وارد رشت شده‌اند ازقرار ذیل است: —

۳۰۰ نفر قزاق ۱۷۲۰ نفر سرباز وتوپچی جملتان ۲۰۲۰ نفربانضمام ۸ عراده توپ و٦ دستگاه توپ مسلسل

(مشهد)

رکن الدوله فرمانفرمای جدید خراسان هنوز وارد نشده نیر الدوله هنوز مشغول جدو جهد استکه هیئت دولت را متقاعد نماید که مجدداً نیشابور را ازایالات خراسان مجزی نمایند

وضع خودمشهد مغشوش نیست ولی طرق‌حوالی آن پر ازسارقین است

(اصفهان)

نگرانی اهل شهر بواسطهٔ گرانی ارزاق در تزاید است اطراف

اصفهان بواسطهٔ حضور غارتگران بختیاری و کهکلوئی باعلی درجهٔ ناامنی باقی است این وضع ناهنجار بشدت مناسب نبودن‌سردار اشجع برای حکومت اصفهان میافزاید تجار عمدهٔ که برای ناامنی طرق بطهران شکایت نمود اند شاید مداخلهٔ قشون خارجه‌را برای قراسورانی طرق استقبال نمایند

تعیین مستر هیکات تبعهٔ‌انگلیس به پیشکاری خزانه‌داری کل در اصفهان باعث استرضای اعیان آنجا شده مجاهدات حکومت و پیشکار مالیهٔ سابق و علما در برانگیختن مخالفین برعلیه مستر هیکاك ثمری نبخشیده در آنجا شروع بتشکیل ژاندارم خزانه شده وتا ۱۱ نوامبر ۲۹ نفر ژاندارم گرفته شده بوده

یك‌دسته سوار هندی در ۲۷ نوامبر از آباده بطرف اصفهان حرکت کردند

(یزد)

امیر اعظم والی کرمان برای اعادهٔ نظم و سیاست کافیه مشترکین در اغتشاش جدید آن ولایت قاصراست

اهالی تفت و سایر غارتگران در آنجا اغتشاش نموده و سلب امنیت ازطرق می‌نمایند چندین دفعه سیم تلگراف‌را مقطوع ومخروب نموده‌اند زردشتیان که باخسارات و مشکلات بسیار دچارهستند ظاهراً آرزومند مداخلات خارجه هستند

(شیراز)

علاء الدوله فرمانفرمای فارس هنوز ازطهران حرکت ننموده

در ۲۹ اکتبر قافلهٔ که‌از اصفهان بشیراز میرفت در حوالی خانهٔخرّه باحملات سارقین مصادف شده و تمام اسباب خانم رس که باتفاق آن قافله مسافرت می‌نمود سرقت شده وبخود اوهم صدمه‌وارد آمده خانم مزبور خودرا به آباده رسانیده پس از مسافرت اختیار نمودن از آباده مجدداً یك نوبت دیگر باسارقین مصادف شده و مجبور به رجعت به آباده گردیده

در ۲۳ نوامبر دودسته ازسواران به آباده رسیدند یك‌دسته از آنجا عازم اصفهان خواهند شد ویك‌دسته باتفاق خانم رس معاودت بشیراز خواهند نمود و در ۲۸ شهر حال حرکت می‌نمایند

درشب ۲٤ و۲٥ نوامبر یك‌دسته سارق بهباغی که مجاور قونسولگری است حمله نمودند ومدتی رد و بدل گلوله شد

دودسته سوار هندی در۱۲ و ۱۳ نوامبر وارد شیراز شدند

درجادهٔ که آنها عبور نموده بودند هیچ واقعهٔ قابل الذکری روی نداده سرقتهای بسیار راپورت داده شده ولی بر روی‌هم وضع اغتشاش شیراز و حوالی آن در تنزل است

(سیستان)

وضع طرق سیستان و قائینات آرام است ولی قوافل نمیتوانند بدون مستحفظ کافی تردد نمایند

(کرمان)

وضع ایالت کرمان بهمان قسمیکه درصورت واقعات ماه قبل راپورت داده‌ام باقی است عدهٔ راهزنان بلوچی در تزاید است خصوصاً در حوالی بم یك رفعت نظام نامی است که نفوذ کامل دربلوچها دارد ومشغول افساد مابین کارگران و ادارهٔ تلگراف انگلیس است

(کرمانشاه)

قونسونسول از کرمانشاه خبر میدهد که وضع آنجا بدتر از سابق است و سرقتها بحدی کثرت دارد که‌مشارالیه روی انبارهای مال‌التجارهٔ انگلیسی بیدق انگلیس رانصب نموده

(لرستان)

اخبارات رسمی دولت ایران مشعر بر این استکه در ۱٥نوامبر قشون بختیاری در تحت فرماندهی سردار بهادر سالار الدوله را درحوالی بروجرد مغلوب نموده‌اند بموجب راپرت واصله ازطرف سالار الدوله ٥۰۰ نفر مقتول و مجروح شده و از طرف بختیاریها تقریباً ٥۰ نفر

(بوشهر)

تنگستان مرکز عمدهٔ اغتشاش است ومجادلات متواتره بین‌سرکردگان محلی واقع میشود

(اهواز)

خطوط تلگرافی درعرض ماه گذشته خیلی مغشوش بوده و اسباب

زحمت و خسارت فوق العادهٔ تجارت‌خانه‌های انکلیس در اهواز و محمره شده   خطوط مزبور تعمیر کلی لازم دارد

در هفتهٔ اول ماه اکتبر یك قافله از اهواز باصفهان حرکت نموده و از آن‌تاریخ ببعد جاده بکلی مسدود شده چون مستحفظین بختیاری از ترس وبا فرار کرده اند   هیچ احتمال تکثیر مقدار اجناسیکه در اهواز موجود است ظاهر نیست و کمپانی لینچ و اخوان درصدد ترتیبات برای انبار کردن اجناس درعرض زمستان هستند

(بندر عباس)

درعرض هفتهٔ اول اکتبر ۵ قافلهٔ بزرك برای کرمان ولار حرکت کردند سایر طرق تجارتی از سارقین مملو است و هیچنوع اقدام مجدانهٔ ازطرف حکومت محلی در دفع آنها بعمل نیامده

(نمره ۳۰۳)

تلگراف سرجارج بار کلی بسر ادوارد کری

طهران ۱۸ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۶ ذیحجه ۱۳۲۹

رئیس بانك‌روس درهمدان که قونسول روس‌هم هست اطلاع میدهد که جان و مال اتباع روس در خطر است   علیهذا وزیر مختار روس ۱۰۰ نفر قزاق از قزوین بهمدان فرستاده

(نمره ۳۰۴)

تلگراف سر بجنن بسر ادوارد گری

سن‌پطرزبورغ ۱۸ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۶ ذیحجه ۱۳۲۹

(تلگراف ۱۸ حاوی شرح مختصر مکتوب ذیل)
(مورخه ۱۹ دسامبر است)

آقا — در ۱۷ شهر حال با کمال افتخار تلگراف مورخهٔ روز قبل از تاریخ مزبور شما را زیارت نمودم و ازاینکه وزیر مختار ایران یك نوبت دیگر در باب التیماتوم روس بشمامراجعه نموده‌وجوابیکه شما به مشار الیه داده‌اید مستحضر شدم   مفاد تلگراف مزبوررا بوسیلهٔ مراسلهٔ خصوصی بوزیر امور خارجه‌روس تبلیغ نمودم

چون دیروز من بواسطهٔ کسالت مزاج نمیتوانستم‌از منزل خارج‌بشوم درموقعیکه برای ملاقات معین شده‌بود مسترابرن بجای‌من نزد مسیو سازانوف رفت و سئوال نموده بود که بالاخره دولت روس در موضوع مادهٔ دوم التیماتوم رأی خودرا بچه قرار داده‌اند

مسیو سازانوف جواب داده بود که‌رأی دولت‌روس براین تعلق گرفته که عبارتیرا که دولت ایران پیشنهاد نموده اند باجرح وتعدیلی که‌من درضمن مذاکرهٔ خودم باجناب معظم الیه در ۱۴ شهر حال طرح نموده‌ام قبول نمایند باین معنی که‌قسمت اخیر عبارت مزبور رادولت ایران باینقسم قرار بدهند (داخل تبادل ملاقات خواهندشد بقصد اینکه ترتیب قراری بدهند یا دراین‌موضوع قرارداد خواهندنمود) جناب معظم الیه اظهار داشته بود که پس از آن مذاکره من با او بفاصلهٔ مدت‌قلیلی تعلیمات لازمه در اینخصوص بمسیو پکلوسکی داده شده است

(امضا) جارج بجنن

(نمره ۳۰۵)

تلگراف سر ادوارد گری به‌سر جارج بار کلی

وزارت خارجه ۱۹ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۷ ذیحجه ۱۳۲۹

رجوع بتلگراف ۱۷ دسامبر شما درباب بانك شاهنشاهی شیراز شما مختارید که اجازه بدهید استثناءً قافلهٔ حامل پول باتفاق قونسول موقتی روانه بشیراز بشود

(نمره ۳۰۶)

تلگراف سر جارج بار کلی به‌سر ادوارد گری

طهران ۱۹ دسامبر ۱۹۱۱

رجوع بتلگراف ۱۷ دسامبر من

کابینه دوفقره مواد ذیل را دیروز بمجلس پیشنهاد نموده‌اند

۱ — مجلس باید به کابینه اختیار تام بدهد که مناقشهٔ بین روس و ایران را قطع نمایند

۲ — یك کمیسیونی از مجلس برای تقویت با کابینه باید منتخب بشود که دیگر کابینه هیچ مراجعهٔ به‌مجلس نماید

فقط ۵ نفر ازوکلا در پذیرفتن این مواد رأی دادند و ۲۶ نفر در رد آن رأی دادند   چون ۳۴ نفر ازنمایندگان از رأی دادن در این موضوع امتناع نمودند عدهٔ رأی دهندگان برای اکثریت کافی نبود بنا براین رأی آن‌عده‌هم بی‌نتیجه ماند

پس از آن وزیر امور خارجه پیشنهاد نمود یك کابینهٔ جدیدی تشکیل

بشود که بتوانند باین ترتیب مشکلی که پیش آمده عمل نمایند ازقرار مسموع رئیس مجلس در اواخر جلسهٔ نمایندگان دمکرات را احضار نموده و نطق متشددی برای آنها نمود   از قرار معلوم مجلس امروز مجدداً منعقد خواهدشد

(نمرهٔ ۳۰۷)

تلگراف سر جارج بار کلی بسر ادوارد گری

طهران ۱۹ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۷ ذیحجه ۱۳۳۰

رجوع بتلگراف ۱۷ دسامبر من درباب تحریم معاملات با انگلیسان در شیراز   دیروز صبح یك مقدار آذوقه خیلی طرف احتیاج شده بود صاحب‌منصب ناظر قشون شخصاً برای تحصیل آن ببازار رفته بود ولی دکاندارها از فروختن باو امتناع نموده بودند

قونسول و دوکلاس مشورت نموده بودند که چه روشی را باید اتخاذ نمایند و نتیجه این شده بود که یك‌نفر صاحب‌منصب دیگر با ۲۰ نفر باتفاق ناظر ببازار فرستاده بودند   بانها حکم شده بود که اگر مجدداً کسبه ازفروش امتناع نمودند اشیاء لازمه به آرامی برداشته بشود و یك قبض رسید در عوض آن تسلیم بشود

اکنون قونسول مزبور خبر میدهد که این روش کاملا مفید واقع شده آذوقهٔ لازمه تحصیل شده وهیچ واقعهٔ روی‌نداده وهیچکس‌هم شکایتی نموده

(نمرهٔ ۳۰۸)

تلگراف سر بجنن بسر ادوارد گری (واصله در ۱۹ دسامبر)

سن پطرزبورغ ۱۹ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۷ ذیحجه ۱۳۲۹

مسیو سازانوف مراسلهٔ خصوصی بعنتر ایرن نوشته مبنی براینکه اگر لازم بشود قشون از قزوین جلوتر برود قبل از صدور حکم برای حرکت قشون اخطار دیگری بدولت ایران خواهد شد

(نمره ۳۰۹)

تلگراف سر لوتر بسر ادوارد گری (واصله در ۱۹ دسامبر)

قسطنطنیه ۱۹ دسامبر ۱۹۱۱

جنرال قونسول موقتی انکلیس مقیم بغداد ازقرارذیل تلگراف نموده

" خسارت فوق العاده وابتلاآت بسیار برای تجار انکلیسی و تجارت انکلیس در اینجا فراهم شده چون طرق تجارتی از بغداد بایران در عرض دوماههٔ ماضی بکلی مسدود بوده

الان معادل یك ربع ملیون لیره اجناس انکلیسی در اینجا جمع شده (تجارت انکلیس بالغ بر سالی یك ملیون لیره میشود .)

آیا جنابعالی تصور میکنید که باین زودیها احتمال افتتاح طرق تجارتی برود ؟ "

(نمره ۳۱۰)

مراسلهٔ سر ادوارد گری به سر جارج بارکلی

وزارت خارجه مورخه ۱۹ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۷ ذیحجه ۱۳۲۹

آقا - وزیرمختار ایران در ۱٤ شهر حال باین وزارتخانه آمده و مندرجات تلگرافیرا که ازدولت متبوعهٔ او مخابره شده بود بعنتر ملت اظهار داشته بود مبنی براینکه دولت ایران بدولت روس اطلاع داده که مواد التیماتوم را دولت ایران قبول خواهد کرد درصورتیکه شرایط ذیل مجری بشود (۱) درعبارت مادهٔ دوم التیماتوم در باب استخدام مستشارهای خارجه بنحویکه ازطرف دولت ایران طرح عبارت آن شده جرح و تعدیل بشود (ظاهراً همان عبارت اصلاح شده ایست که در تلگراف ۱۳ دسامبر شما مسطور است) (۲) مبلغ خسارت قشون کشی و وضع پرداخت آن معین بشود

(۳) پس ازقبول التیماتوم فوراً قشون روس ازقزوین عودت داده بشود (٤) التیماتوم دیگری پیشنهاد نشود (۵) بانك روس و انکلیس در پرداخت پول بدولت ایران معجلاً تسهیلات لازمه را فراهم نمایند (٦) اسباب تسهیل خرید اسلحه فوراً آماده بشود

وزیرمختار مزبور توضیح نمود که دو فقره مواد اخیر برای وضعیکه پس ازقبول التیماتوم روس پیش خواهد آمد لازم است

میرزا مهدیخان اصراری داشت که نظریات من را درباب جواب استعلام نماید که آیا من بدولت روس در قبول نمودن این شرایط دولت ایران که آخرین کلام است اصرار خواهم نمود درجواب باو اطلاع داده شد که من حاضر نیستم دیگر در این مسئله بدولت روس

فشاری وارد بیاورم (امضا) ادوارد گری

(نمرهٔ ۳۱۱)

تلگراف سرجارج بارکلی بسر ادوارد گری (واصله در ۲۰ دسامبر)
طهران ۲۰ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۸ ذیحجه ۱۳۳۰

اوضاع یزد — بسیاری از اعضای حوزهٔ انگلستان در یزد که اغلب آنها زنها و اطفال هستند بویس قونسول انگلیس اظهار داشته‌اند که اگر انقلابی در آنجا واقع بشود حکومت محلی همچو استعدادی ندارد که بتواند اتباع خارجه‌را محافظت نماید طایفهٔ زردشتیان هم ازویس قونسول مزبور درخواست تقویت نموده‌اند

عقیدهٔ ویس قونسول معظم این است که عجالةً برای حوزهٔ اتباع خارجه خطری متصور نیست من پیشنهاد مینمایم که درصورت مسلم شدن مخاطره برای اتباع خارجه یك قسمت از مستحفظین قونسولگری اصفهان به یزد اعزام شود مسافت مابین اصفهان و یزد را ممکن است در ٤ روز طی نمود

(نمره ۳۱۲)

تلگراف سرجارج بارکلی بسر ادوارد گری (واصله در ۲۰ دسامبر)
طهران ۲۰ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۸ ذیحجه ۱۳۲۹

رجوع بتلگراف ۱۹ شهر جاری من — اظهار وزیر امور خارجه بمجلس محل شبهه شده بود که آیا کابینه استعفای خود را تقدیم داشته یا خیر ؟ اکنون وزیر امور خارجه بمن اطلاع میدهد که

کابینه استعفا نموده چون مجلس نتوانسته هیئت وزرای جدیدی تشکیل بنماید

(نمره ۳۱۳)

تلگراف سر ادوارد گری بسرلوثر
وزارت خارجه ۲۰ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۸ ذیحجه ۱۳۲۹

رجوع بتلگراف ۱۹ دسامبر شما درباب طرق تجارتی از بغداد بایران شما ممکن است بتجار اطلاع بدهید که عجالةً هیچ همچو امیدی نیست که تأمینی در طرق مزبور حاصل بشود

(نمرهٔ ۳۱٤)

تلگراف سرجارج بارکلی بسر ادوارد گری (واصله در ۲۱ دسامبر)
طهران ۲۱ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۹ ذیحجه ۱۳۲۹

رجوع بتلگراف ۱۹ شهر جاری من — دیشب مجلس علنی منعقد شده وخیلی طولانی شد و درجلسهٔ مزبور در موضوع مادهٔ دوم پیشنهاد وزرا که در تلگراف مورخهٔ ۱۹ شهر جاری اطلاع دادم مذاکرات بعمل آمده و تصویب شد ٥ نفر از نمایندگان انتخاب خواهند شد که بمنزلهٔ هیئت مشاوره باکابینه اشتغال ورزند

(نمره ۳۱٥)

تلگراف سرجارج بارکلی بسر ادوارد گری (واصله در ۲۱ دسامبر)
طهران ۲۱ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۹ ذیحجه ۱۳۲۹

رجوع بتلگراف ۱٥ شهر جاری شما — ازقرار معلوم مستر لکفر

نمیتواند ادعائی از دولت ایران نماید چونکه قبل از تعیین به پیشکاری
مالیهٔ تبریز برای استخدام در وزارت مالیه کنتراتی نموده حتی مستر
شوستر برای پیشکاری مالیهٔ تبریز هم باو کنتراتی نداده از قرار
مسموع مستر شوستر ازجانب او مشغول اقدامات است
پس از ورود مستر لکفر بطهران درباب آتیهٔ او من با او مذاکره
خواهم نمود چنانچه بمن اطلاع داده شده مشارالیه بهمین زودیها
مراجعت بطهران خواهد نمود

(نمره ۳۱۶)

مکتوب کمپانی ذیکلر بسر ادوارد گری (واصله در ۲۲ دسامبر)
منچستر ۲۱ دسامبر ۱۹۱۱
آقا ـ محل شبهه نیست که خاطر محترم از تحریم امتعهٔ انکلیس در
شیراز که در دوهفتهٔ قبل انتشاریافت مسبوق است ودر همان اوقات
ادارهٔ ما ازشیراز تلگرافاً بما اطلاع دادند که کلیهٔ معاملات بعهدهٔ تعطیل
است ماامیدوار بودیم که این غدقن تجارت انکلیس چندان
طولانی نخواهد شد ولی بموجب تلگرافیکه الساعه از شیراز رسیده
تحریم امتعهٔ مزبور هنوز ممتد است و این مسئله باعث بسی نگرانی
است تجارتخانهٔ ما نیز اطلاع میدهد که مشتریان ما ازاین مقدمه خیلی
مکدر هستند چون تجار ایرانی مشغول فروش مال التجارهٔ موجودهٔ
خود مال التجارهٔ درعرض راه هستند وباینواسطه اصرار نموده‌اند
که ما فوراً این مسئله را بعرض عالی رسانیده باضافه اظهار بداریم که

برای این اخلال در تجارت انکلیس باید دولت ایرانرا مسئول قرارداد
ما باکمال صمیمیت امیدواریم که جنابعالی صلاح خواهید دانست که
برای مرتفع داشتن این قطع معاملات اقدامات مجدانه بمنصهٔ ظهور برسد
و منتظریم این عرضحال ما بجنابعالی باعث برطرف شدن سستی جریان
تجارت انکلیس درجنوب ایران بگردد
(کمپانی ذیکلر)

(نمره ۳۱۷)

تلگراف سرجارج بارکلی بسر ادوارد گری (واصله در ۲۲ دسامبر)
طهران ۲۲ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۳۰ ذیحجه ۱۳۲۹
وزیر مختار روس بمن اطلاع میدهد دیروز دولت ایران شفاهاً باو
اطلاع داده‌اند که تقاضاهای ثلاثه را قبول خواهند نمود

(نمره ۳۱۸)

تلگراف سر جارج بار کلی بسرادوارد گری (واصله در ۲۲ دسامبر)
طهران ۲۲ دسامبر ۱۹۱۱
رجوع بتلگراف ۱۷ دسامبر من -- قونسول انکلیس از کرمانشاه
خبر میدهد که اعظم الدوله کفیل حکومت کرمانشاه درقونسولگری ما
متحصن شده تلگراف اخیر دیگری ازقونسول معظم الیه ورود
سالار الدوله را بانجا خبر میدهد

(نمرهٔ ۳۱۹)

تلگراف سرجارج بارکلی بسرادوارد گری (واصله در ۲۲ دسامبر)
طهران ۲۲ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۳۰ ذیحجه ۱۳۲۹

قونسول انکلیس مقیم تبریز در ۲۱ دسامبر تلگراف ذیل‌را بمن مخابره نموده : —

" قونسول روس بمن اطلاع داده که یك عده سرباز روسی دیشب مشغول تعمیر سیم تلفن بودند و غفلةً یکی از پلیسهای کشیك یك نفر از سربازان مزبور حمله نموده سربازان روسی شلیك نمود و دو نفر از پلیسهای مذکور را مقتول نمودند

مجدداً امروز صبح فدائیان یك‌دسته قشون سوار روس شلیك نموده ویکی از آنها را مجروح نمودند پس‌از آن شلیك امتداد حاصل نموده الحال روسها مشغول بمبارده نمودن ارك هستند که تقریباً ۲۰۰ نفر فدائی در آنجا محصورند پس‌از آنکه محل مزبور تصرف بشود من گمان‌میکنم کلیةً مجادلهٔ حاضره خاتمه بپذیرد

ضمناً اطمینان میدهم که هیچ مخاطرهٔ برای اتباع انکلیس موجود نیست مگر اینکه یك گلولهٔ بخطا و منحرفانه با کسی مصادف بشود بهر صورت قونسول روس از فرماندهٔ قشون روس خواهش نموده که در حراست اتباع خارجه احتیاط لازمه‌را منظور بدارد

من گمان میکنم قشون روس بتوانند کاملا از عهدهٔ مقابله دراینموقع برآیند چون درچند روز قبل تقریباً ۵۵۰ نفرهم از اردبیل بآنها مدد رسیده "

(نمره ۳۲۰)

تلگراف سرجارج بارکلی بسرادوارد گری (واصله در ۲۲ دسامبر)

طهران ۲۲ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۳۰ ذیحجه ۱۳۲۹

رجوع بتلگراف امروز صبح من در باب واقعهٔ تبریز —

قونسول انکلیس تلگراف دیگری بشرح ذیل امروز مخابره نموده

" قشون روس در تمام مدت دیروز بعد از ظهر بدفعات ازاردوی خود مشغول بمباردهٔ ارك بودند و مدافعین با کمال تشدد جواب شلیکهای آنها را میدادند روسها بهیچوجه در صدد یورش مستقیم بردن بارك وتصرف آن برنیامدند در کوچهای حوالی قونسولگری روس بدفعات عدیده مجادلات واقع شده و تا ساعت ٤ بعد از ظهر امتداد داشت و دراین کوچه‌ها دسته‌های قابلی از سربازان روسی بودند . تا حال هیچ انقلاب عمومی ظاهر نشدهٔ درواقع ایرانیان اهالی شهر بکلی ساکت مانده‌اند و آنچه تا کنون من‌تحقیق نموده‌ام بهیچیك از اروپائیان صدمهٔ وارد نشده علی الظاهر روسها بیش از آن اندازهٔ که انتظار بود در اینمسئله دچار مشکلات شده‌اند رابطات با افراد حوزهٔ انکلیسان دوردست غیر ممکن‌شده

بهرصورت تا امروز غروب‌هم هیچ اثری از این ظاهر نبود که بەسربازان روسی دستور داده شده باشد که درصدد حراست اماکن مسکونی اتباع انکلیس‌و آلمان باشند درصورتیکه تا امروزظهر وسایل رابطهٔ جنرال قونسول روس با اردوی روس‌هم مقطوع شده بود بالاخره قبل از غروب امروز من توانسته‌ام اطمینان حاصل نمایم که تاحال باماکن انکلیسها و آلمانها آسیبی وارد نیامده

بمباردهٔ ارك امروز صبح زود تجدید شد و تاالان ممتد است محصورین آنطوری که دیروز مجدانه جواب شلیك را میدادندامروز چندان حرارتی بروز نمیدادند „

(نمره ۳۲۱)

تلگراف سر جارج بارکلی بسر ادوارد گری (واصله در ۲۲ دسامبر) طهران ۲۲ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۳۰ ذیحجه ۱۳۲۹

رجوع به تلگراف امروز من — الان رئیس کابینهٔوزارت امورخارجه نزدمن فرستاده شده که بمن اطلاع بدهد که بالاخره مشکلاتیرا که برای قبول تقاضاهای روس در پیش بوده مرتفع نموده‌اند ودولت ایران بسفارت روس اطلاع داده است که تقاضای روس را باین اطمینان می‌پذیرند که‌هیچ تقاضاهای جدید دیگری پیشنهاد نشود و قشون اعزام شدهٔ روس هم معجلا ازایران خارج بشود

وزیر امور خارجهٔ ایران امیدوار است حالا که‌دولت‌ایران تقاضاهای روس‌را قبول نموده مواعیدی که دولت انگلیس بوزیر مختار ایران مقیم لندن نموده بموقع اجرا گذارده بشود باین‌معنی که مساعدت لازمه از طرف دولت انگلیس در باب اصلاح بین روس و ایران و استقرار روابط مستحسنه مبذول بگردد وزیر امور خارجه اظهار میدارد که او و همکاران او مصمم شده‌اند که‌ازسبك‌مصالحانهٔ که در این موضوع اتخاذ نموده اند احتراز نمایند باضافه او اظهار مینماید که نهایت جدیت در اطفای حرارت و هیجان عامه بعمل آمده

اگرچه از قراریکه مشهود است اعمال مخاصمانهٔ روسها در تبریز و رشت عنقریب زحمات سابقهٔ کابینه‌را بهدر خواهدداد ونتایج وخیمه از اثرات اعمال سوء آنها بظهور خواهد رسید

(نمره ۳۲۲)

تلگراف سر جارج بارکلی بسر ادوارد گری (واصله‌در ۲۳ دسامبر) طهران ۲۳ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق غرهٔ محرم ۱۳۳۰

شرح ذیل را ویس قونسول انگلیس مقیم رشت درموضوع واقعهٔ که در رشت روی‌داده مخابره نموده :—

„ در ۲۱ دسامبر بعضی از سواران طالش بابعضی ازقزاقهای روسی درحین عبور در کوچه یکدیگررا تهدید نمودند درلواسط روز قزاقان روسی بدارالحکمه وارد شده واظهار نمودند که از آنجا تیر خالی شده و اصطبل دار الحکومه‌را تفتیش نمودند باضافه پستخانه و تلگرافخانه‌را هم تفتیش نمودند غفلةً شروع به شلیك شد و دفعةً عمومیت پیداکرد مستحفظین قونسولگری روس در سبز میدان بنای شلیك را گذاردند علت این غوغای آنی عجالةً مجهول است سه‌نفر قزاق روسی و اقلا ۸نفر ایرانی‌مقتول شدند بواسطهٔ درپیش بودن ماه محرم احتمالات انقلاب اوضاع بسیار است „

ویس قونسول مزبور نیز خبر میدهد که در ۲۱ دسامبر زدو خورد وآشوبی‌هم در انزلی برپا شده ویك نفر صاحب‌منصب روسی مجروح

و ده نفر ایرانی مقتول شده‌اند

(نمرهٔ ۳۲۳)

تلگراف سر جارج بارکلی بسر ادوارد گری (واصله در ۲۳ دسامبر)
طهران ۲۳ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق غرهٔ محرم ۱۳۳۰ رجوع بتلگراف دیروز من — همکار روس من بمن اطلاع میدهد که درباب پیشنهاد نمودن تقاضای جدید دیگری قول نداده است وفقط اطمینانیکه برای عودت قشون اعزام شده روس داده بهمان ترتیبی استکه در تلگراف ۱۶ شهر حال من مصرح شده است

(نمره ۳۲٤)

تلگراف سر بجنن بسر ادوارد گری (واصله در ۲۳ دسامبر)
سن پطرزبورغ ۲۳ دسامبر ۱۹۱۱
امروز عصر من درباب مجادلهٔ در تبریز و رشت از مسیو سازانوف استعلام نمودم جناب معظم الیه اظهار داشت که مهاجمه فدائیان بر قشون روس بطریق خائنانه وغفلتی بوده و بعلاوه بکلی بی مقدمه بوده یك دسته قشون روس که مرکب از ۵۰۰ الی ۶۰۰ نفر باشد از جلفا به کمك قشون مقیم تبریز اعزام خواهد شد
مسیو سازانوف بمن اطمینان داد که رأی قطعی دولت روس بواسطهٔ این حوادث جدیده بهیچوجه اختلال حاصل نخواهد نمود وقشون اعزام شدهٔ روس بقزوین بمحض مسلم شدن انفصال مستر شوستر و اعتراف کتبی نمودن دولت ایران بقبول تقاضاهای ثلاثهٔ روس عودت داده خواهد شد جناب معظم الیه اذعان نمود که سبك

رفتار دولت ایران درموضوع وقایع جدیدهٔ رشت و تبریز ازروی صحت بوده ونیز اظهار داشتکه این حوادث را باید بکلی مسئلهٔ علیحدهٔ دانست وبهیچوجه مدخلیتی بواقعات سابقه که باعث اعزام قشون به قزوین شده ندارد

(نمره ۳۲۵)

تلگراف سر ادوارد گری بسر جارج بارکلی
وزارت خارجه ۲۳ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق غرهٔ محرم ۱۳۳۰
رجوع بتلگراف ۲۰ دسامبر شما در باب اوضاع یزد —
درصورت نهایت لزوم بعد ازمشاورهٔ با کرنل شما مجازید که برطبق پیشنهادیکه نموده اید عمل نمائید ولی ما عقیده نداریم که قشون خودمان را بیشتر از این تجزیه نمائیم

(نمرهٔ ۳۲۶)

تلگراف سر جارج بارکلی بسر ادوارد گری (واصله در ۲٤ دسامبر)
طهران ۲٤ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲ محرم ۱۳۳۰
رجوع بتلگراف ۲۲ دسامبر من — درباب واقعهٔ تبریز —
تلگراف دیگری از قونسول انگلیس مقیم تبریز ازقرار شرح ذیل خبرمیدهد
" دیروز صبح بمبارده قطع نشد وشلیك سختی تا چندساعت از بشتبام قونسولگری روس و ازیك دستهٔ مجاهدین که بفاصلهٔ کمی از قونسولگری متوقف بودند امتداد داشت اگرچه شلیك از طرفین مقطوع شده بود ولی امروز صبح بعضی ازروسیان درحوالی

قونسولگری انگلیس مشغول تیراندازی بودند ودر عرض این شلیك یکنفر ایرانی ازطبقهٔ فقرا را که جزو جنك نبوده مقتول نمودند

من این رفتار سؤرا بهمکار روسی خودم گوشزد نمودم که جلوگیری از تکرار وقوع این نوع اعمال بنماید ..

(نمره ٣٢٧)

تلگراف سر جارج بارکلی بسرادوارد گری (واصله در ٢٥ دسامبر)
طهران ٢٤ دسامبر ١٩١١ مطابق ٢ محرم ١٣٣٠

رجوع بتلگراف امروز صبح من — سیم تلگراف تبریز مغشوش شده ولی دیشب در اواخرشب تلگرافی بوزیر مختار روس رسیده مشعر بر اینکه مجادلهٔ شدیدی تسلسل یافته بقونسولگری روس شلیك شده دونفر از قزاقان مستحفظ قونسولگری مجروح شدماند ویك صاحب منصب مقتول بموجب انتشارات در جراید ایرانی دراینجا تلفات قشون روس در کلیهٔ منازعه بسیار است ولی چون قونسول روس مقیم تبریز نمیتواند با اردوی روس مذاکره و مخابره بنماید همکار روسی من اطلاعات جدیدی دراین موضوع ندارد

(نمرهٔ ٣٢٨)

تلگراف سرجارج بارکلی بسرادوارد گری (واصله در ٢٥ دسامبر)
طهران ٢٤ دسامبر ١٩١١ مطابق ٢ محرم ١٣٣٠

رجوع بتلگراف ٢٢ دسامبر من امروز یادداشتی از دولت ایران بوزیر مختار روس رسیده مبنی بر اینکه تقاضاهای ثلاثهٔ روس را

قبول نموده اند

درباب مادهٔ اول التیماتوم دریادداشت مزبور مذکور است که دولت ایران مستر شوستر ومستر لکفر را از استخدام خود خارج نموده اند

یادداشت درخواست می نماید که مادهٔ دوم التیماتوم بخوبکه در تلگراف ١٣ شهرحال من ودر تلگراف ١٨ دسامبر سفیر کبیرانگلیس مقیم سن پطرزبورغ مصرح شده است جرح و تعدیل بشود

دریادداشت اشعار شده حالا که دولت ایران با تقاضاهای دولت روس موافقت نموده و روابط بین دولتین تشییدشده دولت ایران امیدواری کامل دارد که دولت روس فوراً تمام اقداماتیرا که برای اجرای التیماتوم خود لازم دانسته و بفعل رسانیده مرتفع خواهدنمود که دولت ایرانهم در آتیه متکی به حمایت و تقویت دولت روس باشد

همکار روس من درجواب اظهار رضایت نموده وعبارت اصلاح شدهٔ مادهٔ دوم التیماتوم را قبول نموده

(نمره ٣٢٩)

تلگراف سرجارج بارکلی بسرادواردگری (واصله در ٢٥ دسامبر)
طهران ٢٤ دسامبر ١٩١١ مطابق ٢ محرم ١٣٢٩

امروز عصر مجلس مفصلی از تمام طبقات در دربار منعقد شد نایب السلطنه در اجلاس مزبور حضور داشت ولی چون کسالت مزاج داشت وزیر امور خارجه ازطرف او بحضار خطاب نموده گفت

هیئت دولت تصور میکنند که مجلس اسباب تخریب روابط خارجهٔ دولت و ادارات داخلی است وباینجهت او پیشنهاد مینماید که مجلس باید منفصل بشود   هیچکس باپیشنهاد مزبور مخالفت ننموده و دستخطی ازطرف دولت صادر شد که دورهٔ انعقاد مجلس ختم است

امروز عصر جمعیت حول وحوش مجلس‌را باکمال سکوت متفرق نموده و درهای آنرا مسدودنمودند   تااندازهٔ که من بتوانم درك نمایم یپرم و بختیاریها تمام ترتیبات را در تحت سلطه و تصرف خود دارند پس از چندین روز بسته بودن بازار امروز عصر دکاکین باز شد

(نمره ٣٣٠)

تلگراف سرجارج بارکلی بهسر ادوارد گری (واصله در ٢٦دسامبر)
طهران ٢٥ دسامبر ١٩١١ مطابق ٣ محرم ١٣٢٩

اوضاع طهران — یك شخصیکه بچشم خود دیده است بمن اطلاع میدهد که اجلاس دربار بنحویکه در تلگراف دیروزمن مسطوربود و بمن خبر داده بودند چندان مفصل نبوده   امروز عصر مجمع اعتراضیهٔ برعلیه اقدامات دولت در بازار منعقد شده بود ولی پلیس بسهولت آنها را متفرق نمود

(نمره ٣٣١)

تلگراف سرجارج بارکلی بسرادوارد گری (واصله در٢٦ دسامبر)
طهران ٢٦ دسامبر ١٩١١ مطابق ٤ محرم ١٣٣٠

رجوع بتلگراف ٢٣ دسامبر من — ویس قونسول انکلیس مقیم رشت بتاریخ ٢٥ دسامبر ازقرار ذیل تلگراف نموده :—

" بلوای انزلی خاتمه پذیرفت و دیروز بازارها باز شد
بازار رشت هنوز بسته است   روسها خانه‌ها و مساجدرا تفتیش نموده   اسلحه و آلات ناریه از مخزن اردوی روس که‌در خارج شهر است برده شده   شهر بکلی آرام است ومن هیچ اغتشاش دیگریرا پیش بینی نمینمایم "

(نمره ٣٣٢)

مکتوب سرجارج بارکلی بسرادوارد گری (واصله در ٢٥ ژانویه)
طهران ١٠ ژانویه ١٩١١ مطابق ١٩ محرم ١٣٣٠

آقا — باکمال افتخار شرح واقعات فارس در عرض دوماهه ژوییه و اوت را که قونسول انکلیس از شیراز ارسال داشته لفاً تقدیم میدارم این مشروحهٔ که حاوی بیانات سودمند از اوضاع شیراز درعرض ماههای مزبور است نظر به‌اغتشاش وضع پستی اکنون بمن رسیده

(امضا) جارج بارکلی

(ملفوفه در نمره ٣٣٢)

(مراسلهٔ قونسول ناکس به سرجارج بارکلی)

شیراز ٧ سپتامبر ١٩١١ مطابق ١٣ رمضان ١٣٢٩

آقا — باکمال افتخار شرح واقعات فارس‌را در عرض دو ماههٔ ماضی لفاً تقدیم میدارم .

متاسفم که باین امید باطل که شاید در این ایام صورت اصلاحی در اوضاع حاصل بشود که در ضمن این وقایع مورد توجه بگردد و از مفاسد پرده پوشی نماید ارسال این راپورت را تا این اندازه بتأخیر انداختم ولی باضافه ازحاصل نشدن مقصود خوف آن است که این راپورت بکلی مبنی بر شرح اغتشاش مشابه بسابق باشد

درشب ۲٦ ژوئن اوضاع بواسطهٔ حرکت انتظام الممالک بشیراز مختل شد (انتظام الممالک یگانه وارث ذکور طایفهٔ قوامیها است)

بمحض وصول این خبر قوام الملک بتوسط من باتلفن پیغامی بکدخدای سیوند فرستاد که پسر اورا در آنجا نگاهدارد دو روز بعد پیغام بخود انتظام الممالک رسیده بود ودرشب سیم ژوئن بشیراز مراجعت نمود غرض و نتیجهٔ این حرکت مذبوح هنوز مستور است

متعاقب این اتفاق واقعهٔ دیگری رخ نمود که آتش غیر منتظرهٔ درفارس برافروخت درعرض پائیز سال گذشته یکنفر از بین یکدسته از دهاتیان بلواردی (که انتساب دور دورانهٔ با ایل قشقائی دارند) درضمن یک منازعهٔ طایفهٔ با علی اکبر ده بزرگی مقتول شده بود بفاصلهٔ مدت قلیلی بعد از وقوع این قتل قوام الملک که در آن ایام حکمران موقتی بود در صدد دستگیری علی اکبر برآمد ولی او بطرف اصفهان حرکت نمود وبعداز مدت زمانی غیبت پس از آنکه باستخدام نظام السلطنه داخل شده بود باتفاق جناب معظم وارد شیراز شد بلواردیان پس ازمجاهدات مکرره

برای قصاص خونریزی مزبور در اوایل ژوئیه یکعدهٔ ازایشان‌ را ازقریهٔ خودشان اعزام نمودند که مسئله‌را بعدلیه پیشنهاد نموده وانجام آنرا بخواهند و عدلیه ازطرف حکومت بانها اطمینان داد که درعرض ٤روز قصاص لازمه بموقع اجرا گذارده خواهد شد

حضرات باین‌وعده متقاعد نشده وروز ٤ بطرف شهر آمده وتقریباً ۸۰ نفر جوانان کاری از آنها درمنازل همشهریان خود در نزدیکی سعدی (یا دروازهٔ شمال‌شرقی) سکنی گرفتند درعرض شب ایالت یکعده استعداد و پلیس‌وغیره فرستاد که برادر شخص مقتول‌را دستگیر نمایند چون منشا این فتنه و عداوت او بود

بلواردیان از تسلیم او امتناع نموده و پس ازمقداری منازعه بالاخره با پلیس ردوبدل گلوله نمودند روز بعد بلواردیان دروازهٔ شهر را تصرف وسنگر نموده واز آنجا اخطار نمودند که تاعلی‌اکبر بانها تسلیم نشود از آن‌محل حرکت نخواهند کرد

در عرض روز هیچ اقدامی در متفرق نمودن آنها نشد ولی‌در شب شلیک تفنگ درتمام شهر برپا شد قصد مامورین حکومت‌و بلواردیان از این شلیک بیداری و خبرداری یکدیگر بود که فقط بطرف هوا شلیک میکردند ولی بسیاری از اهالی شهر بانها تأسی نموده و از پشتبام منازل خود تیر اندازی می‌نمودند چنانچه در ایام مخالفت با حکومت مرسوم بوده که برای بروز کراهت خود از حکومت وبرای اینکه شهرت بدهند که شهر بی‌نظم است این عمل‌را

می‌نموده‌اند روز بعد نظام السلطنه برای مشهود داشتن اقتدار
خودش یك سارق را که چندین ماه محبوس بوده دم توپ گذارد
وپس از آن دونفر ازطباخان قوام‌الملك را که بجرم خبر ندادن حرکت
انتظام الممالك را بحکومت محبوس بودند برای بدارزدن حاضر نمودند
ولی بالاخره مجازات آنها را بعهدهٔ تعویق گذاردند

بفاصلهٔ مدت قلیلی بعد از این واقعه اغلب از علمای متنفذ
در امامزاده سید علی‌الدین حسین که‌در جنوب شرقی شهر واقع است
متحصن شدند یك عدهٔ کثیری از این‌علماً دربلوای بضدقوام
که هم درماه آپریل و ۲۵ روز نموده بود شرکت داشتند
این‌عمل تحصن اختیار نمودن حضرات محتمل است ناشی ازاثرات افعال
مقتدرانهٔ ایالت باشد که دراین اواخر بواسطهٔ دستگیر نمودن ضرغام
الشریعه نوهٔ امام جمعه مشهود گردیده بنا براین حضرات میخواهند
باین‌وسایل از سلطهٔ ایالت کاسته وبقدرت خود بیفزایند

ازتحقیقاتیکه من در تحصیل منبع این اغتشاشات نموده‌ام نتیجه
اینطور گرفته‌ام که مبادی تمام این‌فتنه وغوغا مناقشات شخصی‌بلواردیان
بوده که از منسوبان طایفهٔ قشقائی هستند وبهیچوجه مدخلیتی بطایفهٔ
قوام ندارد .
شکایتهای متواترهٔ که‌درباب دعوت قوامیها ایلات‌را به‌تقویت خودشان
شده بکلی‌بی‌اصل است در صورتیکه حضور افراد ایلات در منزل
قوامیها آنچه تا حال دیده‌شده فقط آمدن دونفر از رؤسای طایفهٔ

بهارلو محض ملاقات بوده که درضمن تلگرافی‌هم بامضای یك عده از
هم مسلکان‌خود به نایب السلطنه مخابره نمودند مبنی بر اینکه در
باب تسویهٔ اوضاع شیراز بزودی اطمینانی بانها داده بشود و اگر
در این‌باب قصوری برود خود آنها بااستعداد کامل برای اعادهٔ نظم
و تمشیت بشهر خواهند آمد

بعد از تقریباً ۱۰روز اغتشاش عمومی که‌متضمن شلیك‌دائمی
در شبها بود در ۱۷ ژوییه نظام السلطنه بعضی از اعاظم تجار را
برای اصلاح امر نزد علما فرستاد و آنها راضی به‌تمکین شدند
مشروط بر اینکه عفو عمومی داده بشود و عطاء الدوله و نصیر الملك
و بهاء السلطنه و مغیث الدوله هم تبعید بشوند چند ساعت بعد
استعداد ایالت که یك‌عده دهاتیان قشقائیهم بتازگی بانها ملحق شده
بودند به سه‌نقطه از سنگرهای طرف شرقی‌شهر اجماعاً حمله بردند
ولی پس از تلف‌شدن تقریباً ۳۰ نفر حملهٔ آنها ردشد

متعاقب این نظام السلطنه دو دستهٔ قلیل سوار به‌سروستان
که در آنجا قوام املاك زیاد دارد فرستاد درضمن دهاتیان
سرخه و قشقائی از یکطرف در حول وحوش شیراز باکمال جدیت
مشغول چپاول بودند و ازطرف دیگر بدفعات به‌سنگرهای طرف
شرقی شهر حمله می‌نمودند و در ۲۳ ژوئیه یك‌عده ایلیاتی از طرف
صولة الدوله وارد شدند
یك‌دسته از این عده که تقریباً ۶۰ نفر بودند لدی‌الورود داخل

باغی شدند که رئیس کمپانی ذیکلر در آنجا سکنا دارد و باوجود
تعرضی که مستحفظین ایرانی مقیم آنجا بآنها نموده بودند معذلک مسموع
نیفتاده بود تا بالاخره با کمال زحمت آنها را از آنجا خارج نموده
بودند   بعد از شکایات بایالت در این باب محض استرضای من
برای این ورود متهاجمانه بمنزل یک تبعهٔ انگلیس وتهدید کاشتهٔ تبعهٔ
انگلیس پنج شش نفر را در حضور منشی قونسولگری تنبیه نمودند
ولی من ظن قوی دارم که این اشخاصیکه تنبیه شده‌اند اصلا در جزو
آنهائیکه مرتکب این عمل شده‌اند نبوده‌اند

در همین اوقات بود که بی اعتدالی قشقائیها در تزاید بود و من
بتجویز جنابعالی بصولة الدوله تلگراف نمودم واز رفتار ناهنجار
قشقائیان در حوالی شیراز اورا مستحضر نموده و از او خواهش
نمودم معجلا بوسیلهٔ تلگراف جلوگیری از این اعمال آنها نماید

چند روز بعد بمن خبر رسید که صولة الدوله حکم مشددی
باتباع خود مخابره نموده که غارت وچپاول را متروک بدارند (که
این حکم بکلی مورد اعتنا واقع نشد) و تقریباً ده روز بعد از
مخابرهٔ تلگراف من مکتوبی از او بمن رسید مشعر براینکه برطبق
خواهش من عمل نموده است

حمله به سنگرهای شرقی شهر هنوز گاه‌گاهی ممتد میشود ولی بدون
هیچنوع پیشرفتی تلفات از طرف قشقائیان و همکاران آنها بوده و
بنا باعتراف خودشان تا حال عدهٔ تلفات به ۲۰۰ نفر رسیده

دستهٔ مخالف هنوز کاملا بدفاع خود باقی هستند و خیلی کمتر تلفات
دارند و تاحال ابداً راهی بمتهاجین نداده‌اند

از زمان بروز بلوا در شیراز هرج و مرج کامل در اغلب از
نواحی وقراء بوده خصوصاً در داراب وفسا که در آنجاها عربهای
بهارلو و مزیدی یک عراده توپ از دست فرستادگان ایالات که برای
جمع آوری مالیات و منهدم نمودن شهر فسا رفته بودند گرفته‌اند
و درضمن اظهار داشته‌اند که آنها در تهیهٔ این بوده‌اند که با استعداد
کامل بشهر بیایند و عیال بیوهٔ نصر الدوله‌را که از منسوبان اقرب
رؤسای آنها است حفظ نمایند   آمدن دونفر رؤسای سابق الذکر
بشهر و مخابره نمودن تلگراف به نایب السلطنه ظاهراً بر تفرعن و
نخوت آنها افزوده است

درضمن این اغتشاشات مکرر بتوسط دسته‌های مختلف بمن
اصرار شده که مصلح واقع بشوم ولی من مجبور بوده‌ام که برای
شرکت نمودن بنام قونسولگری دولت انگلیس در این مسائل
و داخل نشدن در این جنبش عمومی فارس از قبول آن امتناع نمایم
معذلک حتی الامکان من نفوذ خودم را در مورد نظام السلطنه و
قوام الملک هردو بکار برده‌ام که بنحو خوشی بین آنها را اصلاح نمایم
ودرملایمت نظام السلطنه اصرار نموده ومحرمانه خاطر نشان او نموده‌ام
که اصرار او در مداومت باقدامات قهریه فقط باعث تشدید مجادله
خواهد بود در صورتیکه تاحال مشاهده شده که بدون تحمل مشکلات

بسیار و پیش آمدن مخاطرات بیشمار برای طبقهٔ آرام و سالم اهالی و منافع اروپائیان نمیتوان بدستهٔ مخالف ظفر یافت و حال آنکه هر خسارتی بمنافع اروپائیان وارد بیاید جز اینکه باکمال تشدد از شخص او مطالبهٔ جبران آن بشود شق دیگری نخواهد داشت بهقوام‌هم کراراً اخطار نموده‌ام که هر عمل نامشروعی که از طایفهٔ او سر بزند نتیجهٔ آن بایبج خود او خواهد شد ولی در هر موقع که من در این موضوع‌ها از او خواهش نموده‌ام برحسب تقاضای من بهفامیل خودش نوشته است بهمچنین در هر موقعی که مذاکرات صلح بمیان آمده بدون هیچنوع مخالفتی بمتعلقات خود اصرار نموده که بهر قرارداد مصلحانه که پیشنهاد بشود او موافقت و تمکین نمایند

از وقتیکه بنظر من آمده که قبول نمودن هر اندازه مسؤلیتی در موضوع منازعهٔ این دودسته برای ما نامناسب است در مقابل تمام پیشنهاداتیکه در این باب شده بمن شده جواب داده‌ام که من اجازه ندارم بهیچوجه درخصوص شرایط صلح مداخله نمایم

در موضوع خروج قوام الملك از قونسولخانه باکمال اسف اطلاع میدهم که تا حال هیچ علائم بهبودی ظاهر نشده . اظهارات دولت ایران درباب تصویب نمودن تأمیناتیکه باو داده شده در نهم ژوئیه باو ابلاغ شد قوام الملك جواب داد تهدید نظام السلطنه در آنوقت برای مهاجمه بطایفهٔ من دال بر بی اعتباری تأمینات او است والامن داوطلبانه حاضرم فقط بیکی از شرایط ذیل از قونسولخا

نه خارج بشوم :—

یکی اینکه دولت ایران نوشتهٔ بسپارد که در ایام غیبت من از ایران سرپرستی املاك مرا بنمایند و قروض مرا بپردازند و از حاصل املاك مقرری هم بمن برسانند مشروط براینکه پس از مراجعت من مجدداً املاك را بتصرف خودم بدهند

یکی اینکه دولت ایران بهجنابعالی اطمینان رسمی بدهند که متضمن تأمین جان و آزادی طایفهٔ من واستقلال املاك من باشد (وتأمینات مزبور بتوسط قونسولگری کتباً بمن تبلیغ شده و تشریح بگردد که جنابعالی در صحت آن تصدیق دارید) . دیگر اینکه اگر یك فرمان فرمائی برای فارس تعیین بشود که عداوت شخصی بامن نداشته باشد من حاضرم بتوسط قونسولگری تعهد نامهٔ کتبی بسپارم که از ایران خارج بشوم وتا هر مدتی که دولت امر نمایند مراجعت نمایم بدون تقاضای هیچنوع تأمینات یا شروطی

پس از آنکه نظام السلطنه اصرار نمود که از شرح تأمیناتیکه حکومت مرکزی بشما داده‌اند او را مستحضر نمایم من مفاد دو فقره شرایط اولی فوق الذکر را برای او بیان نموده و اظهار داشتم که من وزیرمختار را کاملاً از این شرایط مسبوق نموده‌ام بعد از این نظام السلطنه شخصاً باقوام الملك مذاکره نموده و وعده داده بود که هرنوع اطمینانی برای تأمین او بدهد .

قوام الملك درجواب اظهار داشته بود که هرنوع اطمینانی ازاین بابت

باید بتوسط سفارت دولت انگلیس باو برسد

تا ۱۱ اوت هیچ مذاکرهٔ دیگری نشده و آنوقت صمصام السلطنه بقوام الملک تلگراف نمود که تعهدات لازمه در باب تأمین او بتوسط نایب السلطنه و قونسولگری انگلیس خواهد شد و پس از حرکت او از فارس خودش بفرمانفرمائی کرمان و پسرش بریاست ایلات خمسه منصوب خواهند شد و ترتیبات مقتضیه برای تأمین املاک او داده خواهد شد در جواب این پیشنهاد قوام الملک اظهار داشت که او باید اقلاً ۴۰ روز درمنزل خودش متوقف بشود که قبل از حرکت امورات شخصی خود و امور ورثات نصر الدوله را تصفیه نماید

تا اندازهٔ قلیلی که من از وضع صولة الدوله مشاهده نموده‌ام محققاً او هنوز حاضر است که حتی القوه به نظام السلطنه تقویت نماید ولی قوای او که درعرض ۱۸ ماههٔ ماضی رو بضعف نهاده بود ظاهراً در این تابستان بیشتر از پیش تحلیل رفته ودر همین تازگیها یک عدهٔ کثیری از رؤسای ایلات مختلف بسر کردگی محمد علیخان کشکولی و ایازخان دره شوری و احمد خان شش بلوکی رسماً بصولة الدوله نوشتند که من بعد از تأدیهٔ مالیات امتناع خواهند نمود چونکه آنچه درعرض سه سالهٔ ماضی پرداخته‌اند فقط صرف پر نمودن کیسهٔ او شده و نیز اشعار داشته بودند که معیت او با نظام السلطنه در قتل نصر الدوله ایل قشقائیرا نوعاً ننگین نموده هرگاه عطف نظری بهٔ فدویت تاریخی این ایلیاتیان نسبت بایلخانی خودشان بشود مشهود

خواهد شد که این عنوانیرا که آنها نموده‌اند تا چه درجه جالب اهمیت است

بنا بر این عجالةً هیچ امید بهبودی در وضع دهات و اطراف نیرود ایالت در قاصر بودن از ساکت نمودن نواحی منقلبه امتحانات کامل داده در ایام استقرار او بمسند حکومت کراراً مشهود گردیده که اقوال او در هیچ مسئلهٔ محل اعتماد نیست و منتها مسئلهٔ که در خیال او نفوذ کامل دارد پیش بینی منافع نقدی است بدین لحاظ باید منتظر بود که دشمنان او با سکونت بمدافعهٔ خود باقی خواهند بود تا زمانیکه بعزل او موفق بگردند

گمان نمیکنم در لزوم عزل یک همچو ایالتی که آنتریک شخصی او باعث یک همچو اغتشاش مهمی شده و مقاصد انقلاب خواهی خودرا بهیچوجه مستور نمیدارد هیچکس منکر باشد ولی دولت ایران که خود بااین زحمات مصادم هستند وبی‌شبهه دچار ترتیب مشکلی شده‌اند متاسفانه مسئله در نظر آنها کهنه‌شده ومعلوم نیست چه‌وقت درصدد اقدام جدی در این باب خواهند بود اگرچه بالاخره مجبور به تعقیب این روش خواهند شد و بنظر من یگانه وسیلهٔ امیدبخش همین است

در اوایل ماه اوت دولت تا حدی درباب انفصال ایالت عجز شده بود که درصدد تعیین کار گذار بنیابت حکومت برآمده بودند و ازقراریکه خود نظام السلطنه و پیشکار او بمن اطلاع دادند او را رسماً منفصل نموده‌اند ورئیس الوزراء در این باب تلگرافی بمجتهد

اعظم و رئیس قشون مخابره نموده بود ولی در این موقع یك شخص بی حالی مثل یدالله میرزا را متکفل حکومت فارس نمودن باعث دوچندان شدن خرابیهای قبل و تکمیل شدن نواقص معایب ایالت سابق است .

نتیجهٔ تلگراف مزبور این شده که عجالةً قریب دو هزار نفر قشقائی ودشتستانی ودهاتی مسلح با نظام السلطنه نصفهٔ غربی شهر را متصرفند

در طرف شرقی شهر تقریباً ۱۰۰۰ نفر شهری و دهاتی از سکنهٔ قراء حوالی تحت السلاح هستند و احتمال مجادله بین این دو دسته که باعث خونریزی بسیار است هر آن میرود و تا حال مجدی تولید خصومت بین آنها شده که تمام این ایالت در بحران وهیجان است بعلاوه حرکت ایل قشقائی بطرف جنوب برای قشلاق نزدیك است و این باعث ورود صولة الدوله و احتمال تجدید نمودن روش ماه مه ماضی خودش خواهد شد باضافه احتمال کلی میرود که ایلات خمسهٔ وحشی تر از اینها هم در این هرج و مرج عمومی شرکت نمایند ودر این صورت با یك فرمانفرمائیکه خود قدم بعرصهٔ یاغی گری آشکاری گذارده معلوم است چه ترتیب وخیمی در پیش است از تمام این تصورات معلوم میشود مادامیکه یك استعداد دولتی برای دفع این اغتشاشات وجود نداشته باشد ما باید خود را آماده نمائیم که در صورت وقوع زدوخوردی اتباع انگلیس را که در معرض خطر واقع شده‌اند در شیراز حفظ نمائیم چونکه در هر حال

یا از دوام این اوضاع خشم و غضب عمومی بهیجان آمده و باعث مجادله خواهد شد یا یك دستهٔ برای حفظ جان خودشان مداخله در این امر خواهند کرد که آنهم جزو مجادله محسوب خواهد شد

بنا بر این وضع حالیه بنظر من نه فقط آتیهٔ ناگواری را متضمن است بلکه عاقبت بسیار وخیمی را نشان میدهد

در فارس هیچکس نمیتواند از نتایج سوئیکه از تجزیه شدن قوای حکومت مرکزی ایران بعد از شروع بهیجان برای مشروطه حاصل شده صرف نظر نماید

(امضاء) ج ج ناکس

(نمره ۳۳۳)

مکتوب سرجارج بارکلی به سرادوارد گری (واصله در ۲۷ دسامبر)

طهران ۱۱ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۹ ذیحجه ۱۳۲۹

آقا ـ باکمال افتخار سواد مکتوبی را که قونسول انگلیس از شیراز نگاشته لفاً ارسال میدارم این مراسله یك تاریخ جامعی از اغتشاشات تابستان گذشتهٔ شیراز است

قونسول ناکس درخاتمهٔ مراسلهٔ خودش تصدیق از حسن خدمت مستحفظین سواره و پیادهٔ قونسولگری شیراز نموده و همچنین از حسن مساعدت مستر اسمیت نایب رئیس تلگراف خانهٔ هند و اروپ و منشی قونسولگری اظهار رضایت نموده امیدوارم تصدیق مشار الیه از حسن خدمت مستحفظین سواره و پیاده و از مساعدت مستر اسمیت را مقرر خواهند داشت که بمقامات لازمه خاطر نشان

بشود من نیز در این موقع که مدت خدمت مستر ناکس قریب بمنقضی شدن است مغتنماً اظهار کمال رضایت از کمکی که مستر ناکس درمدت کفالت قونسولگری انگلیس بمن نموده مینمایم خصوصاً از اینکه بیشتر آن مدت اوضاع منقلب و مغشوش بوده

اعمال او در تمام مدت مزبور بانهایت قابلیت بوده و کاملا مطبوع شده و تلگرافات و مراسلات او هم حاوی روایات و اخبارات سودمند از اوضاع منقلبه در عرض چند ماههٔ ماضی است

(امضا) جارج بارکلی

(ملفوف در نمره ۳۳۳)

مکتوب مستر ناکس قونسول موقتی بسر جارج بارکلی

شیراز ۲۰ اکتبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۶ شوال ۱۳۲۹

آقا — باکمال افتخار خاطر محترم را مستحضر میدارم که پس از شرح معروضه در ۷ سپتامبر درباب کلیهٔ اوضاع فارس وقایع سرعت جریان حاصل نموده و بالاخره منجر بعزل نظام‌السلطنه و منقضی شدن تحصن ۵ ماههٔ قوام‌الملك در قونسولگری انگلیس شد

مستحفظین قشقائی که در اطراف قونسولگری گماشته شده بودند. چنانچه در مکتوب ۷ سپتامبر ذکر شده تقریباً در ۷ سپتامبر عدهٔ آنها زیادتر شده و جری تر هم شده بودند دائماً مزاحم مستخدمین قونسولگری میشدند ; یکی از آن مستخدمین را که نشان هم بکلاهش بود و بخوبی شناخته میشد سخت زده و لخت

کرده بودند و سایرین را چندین ساعت توقیف نموده بودند) مستخدمین تلگرافخانه و سایر اروپائیان را هم همینطور اذیتها مینمودند

در این موقع من درباب مزاحمت نوکرهای اتباع خارجه شکایت سخت به نظام‌السلطنه نمودم و دو روز بعد دسته‌های قشقائی را از آنجا حرکت دادند شاید بنا به تعلیماتیکه از طهران داده شده بود

مطالبهٔ غرامت مهاجمهٔ که در این موقع نموده بودم بهیچوجه مورد اعتنا نگردید

ضمناً عصر ۷ سپتامبر یك عدهٔ کثیری از ایلات عرب و بهارلو در تحت سرکردگی ۹ نفر از رؤسای متنفذ خودشان در حوالی شیراز وارد شده و بعد از مجادلهٔ شدیدی با قشقائیان ایلات وارد شهر شده و شرحی باستعداد قونسولگری نوشته اخطار نمودند که برای تقاص قتل نصرالدوله آمده‌اند و از دولت مطالبهٔ تسلیم نمودن نظام‌السلطنه و سایر محرکین را نموده‌اند و نیز اشعار داشته بودند که اگر برای اجرای این مقصود مجبور باقدامات قهریه بشوند حفظ جان و مال اروپائیان را بعهده خواهند گرفت مشروط بر اینکه اجزاء و اتباع تمام قونسولگریها در یك نقطه جمع بشوند

من برطبق دستور العمل شما جواب دادم که رؤسا باید از چپاول اماکن اتباع انگلیس جلوگیری بنمایند ولی این پیشنهاد آنها که اتباع انگلیس باید در یك نقطه جمع بشوند خارج از موضوع و قبول نشدنی است

بشود من نیز در این موقع که مدت خدمت مستر ناکس قریب بمنقضی شدن است مغتنماً اظهار کمال رضایت از کمکی که مستر ناکس درمدت کفالت قونسولگری انکلیس بمن نموده می‌نمایم خصوصاً از اینکه بیشتر آن مدت اوضاع منقلب و مغشوش بوده

اعمال او در تمام مدت مزبور بانهایت قابلیت بوده و کاملا مطبوع شده و تلکرافات و مراسلات اوهم حاوی روایات و اخبارات سودمند از اوضاع منقلبه در عرض چند ماههٔ ماضی است

(امضا) جارج بارکلی

(ملفوف در نمره ۳۳۳)

مکتوب مستر ناکس قونسول موقتی بسر جارج بارکلی

شیراز ۲۰ اکتبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۶ شوال ۱۳۲۹

آقا — باکمال افتخار خاطر محترم را مستحضر میدارم که پس از شرح معروضه در ۷ سپتامبر درباب کابهٔ اوضاع فارس وقایع سرعت جریان حاصل نموده و بالاخره منجر به عزل نظام السلطنه و منقضی شدن تحصن ۵ ماههٔ قوام الملک در قونسولگری انکلیس شد

مستحفظین قشقائی که در اطراف قونسولگری کاشته شده بودند. چنانچه در مکتوب ۷ سپتامبر ذکر شده تقریباً در ۷ سپتامبر عدهٔ آنها زیادتر شده و جری‌تر هم شده بودند دائماً مزاحم مستخدمین قونسولگری میشدند ؛ یکی از آن مستخدمین را که نشان هم به کلاهش بود و بخوبی شناخته میشد سخت زده و لخت

کرده بودند و سایرین را چندین ساعت توقیف نموده بودند) مستخدمین تلگراف‌خانه وسایر اروپائیان‌راهم همینطور اذیتهامینمودند

در این موقع من درباب مزاحمت نوکرهای اتباع خارجه شکایت سخت به نظام السلطنه نمودم و دوروز بعد دسته‌های قشقائی‌را از آنجا حرکت دادند شاید بنا به تعلیماتیکه ازطهران داده‌شده‌بود

مطالبهٔ غرامت مهاجمهٔ که در این موقع نموده بودم بهیچوجه مورد اعتنا نگردید

ضمناً عصر ۷ سپتامبر یك عدهٔ کثیری از ایلات عرب و بهارلو در تحت سرکردگی ۹ نفر از رؤسای متنفذ خودشان در حوالی شیراز وارد شده و بعد از مجادلهٔ شدیدی با قشقائیان ایلات وارد شهر شده وشرحی باستعداد قونسولگری نوشته اخطار نمودند که برای تقاص قتل نصر الدوله آمده‌اند و از دولت مطالبهٔ تسلیم نمودن نظام السلطنه و سایر محرکین‌را نموده‌اند ونیز اشعار داشته بودند که اگر برای اجرای این مقصود مجبور باقدامات قهریه بشوند حفظ جان و مال اروپائیان‌را بعهده خواهند گرفت مشروط بر اینکه اجزاء و اتباع تمام قونسولگریها در یك نقطه جمع بشوند

من برطبق دستور العمل شما جواب دادم که رؤسا باید از چپاول اماکن اتباع انکلیس جلوگیری بنمایند ولی این پیشنهاد آنها که اتباع انکلیس باید در یك نقطه جمع بشوند خارج ازموضوع و قبول نشدنی است

منازعات مختصره در حوالی شیراز اغلب واقع میشد تا در ۱۳ سپتامبر نظام السلطنه تمام توپهای دولتی را که عبارت از ٤ عراده توپ اطریشی ۷۵ میلیمتری کوهستانی و دو عراده توپ قدیمی دهن پر بود به نقاط مختلفه بیرون شهر بسمت شمالی فرستاد و تا سه روز قسمت شرقی شهررا بمبارده کردند ولی بدون هیچ نتیجه قابل الذکری در این موقع به تعقیب پیشنهاد کرنل کاکس که اگر قوام الملك را بدست رؤسای خمسهٔ بدهیم محتمل است التیامی در اوضاع حاصل بشود لیکن بعد از آنکه بدواً تلگرافی از قوام بدولت ایران بگیریم مبنی بر اینکه تعهد نماید با این ایلیاتیان در فاصلهٔ بعیدی از شیراز که تیررس نباشد توقف نماید تا وقتیکه خود آنها قراری در باب اوضاع فارس بگذارند)

بنا بدستور العمل شما من با ایالت در این موضوع مذاکره نموده ونظریات اورا سؤال نمودم نظام السلطنه بدون تأمل اظهار عقیده نمود که مادامیکه قوام الملك در قونسولگری انگلیس محرمانه محصور است خیلی مأمون تر از این است که آزاد باشد ویك عدهٔ کثیری ایلیاتیان همراه او باشند و اگر انطور نوشتهٔ هم که در نظر است بسپارد هیچ انتظاری نمی توان داشت که یك روزهم بتواند برطبق آن عمل نماید

بفاصلهٔ مدت قلیلی بعد از بمباردمان رئیس الوزرا تلگراف خیلی سختی به رئیس قشون مخابره نمود که از مداخلهٔ استعداد دولتی دراین

مخاصمه بکلی ممانعت نماید حکم او بی اثر ماند وصاحب منصبان و تابین نظامی در بکار بردن توپها مداومت نمودند در عرض این مدت شب وروز شلیك تفنك از طرفین ممتد بود و در ۱٦ سپتامبر بعد از آنکه بمباردمان قطع شد هردو دسته به نقاط نزدیکتر آمده و قشقائیان در حمله بردن به نقاط مختلف شهر مجاهدت نمودند ولی ازهرطرف که هجوم بردند بعدازتلفات کثیره عقب نشانده شدند

روز بعد آرامی مختصری ظاهر شده و مجادله قدری تخفیف یافت و تلگرافی ازطرف دولت ایران به اعیان شهر رسید که مبنی بر عزل نظام السلطنه و تعیین رکن الدوله بجای او بود که تا زمان ورود او نیابت حکومت با میرزا حبیب الله خان پیشکار مالیه باشد

در این موقع رئیس الوزرا تلگرافی به قوام الملك مخابره نموده وِرا از این ترتیب مخبر نموده بود و دستور العمل داده بود که نهایت مساعدت را با میرزا حبیب الله خان نماید

دربدو وصول این خبر نظام السلطنه واضح نمود که برای این انفصال هم مجدداً مدافعه خواهد نمود و بواسطهٔ فرستادن یك عراده توپ کوهستانی ویك عدهٔ کثیری سوار نزد صولة الدوله که در آنوقت در ۲۵ میلی بطرف شمال شیراز در قریهٔ (نرآ) بود دراین عزم خود راه شبههٔ باقی نگذارد در همان روز من معاون پیشکار مالیه را ملاقات نمودم و او بمن اطلاع داد که میرزا حبیب الله خان برای بدست گرفتن عنان نیابت حکومت حاضر است ولی ازعداوت

صولة الدوله خیلی خائف است و حقیقةً قبل از انقضاء ۱۲ ساعت یك دسته قشقائی در تحت حکم یکی از نوکرهای شخصی صولة‌الدوله وارد خانهٔ میرزا حبیب الله خان شده اورا کتك زده باخود بردند و هرقدر از اموال شخصی و اسناد رسمی او که بدست آنها افتاد غارت کردند اورا به بزآ و بعد از آنجا به فیروز آباد برده و در آنجا قبل از آنکه بگذارند بشیراز مراجعت نماید یك مبلغ گزافی از او اخذ نمودند و در ۱۹ اکتبر با حالت تکسر از صدماتیکه در این سفر باو وارد شده بود مراجعت بشیراز نمود

در این زمان اوضاع بیشتر از هر وقت منقلب شده بود بازارها بسته بود و همین قسم باقی ماند تا انتهای نزاع تمام طبقات مردم در بیم و هراس چپاول و غارت شهر بودند و ورود صولة‌الدوله فقط درجهٔ خوف مردم را دو برابر نمود که نسبت بوضع جاریه حق هم داشتند چون با حضور تقریباً ۱۲۰۰ نفر قشقائی مسلح درسنگرهای قسمت تجارتی شهر یا در اردو در قرب وجوار شهر که با تقریباً ۲۲۰۰ نفر از ایل خمسه و اهل شهر و دهاتیان که در سایر نقاط شهر در سنگر بودند و هر ساعت در مجادله بودند آخر عاقبت غارت شدن شهر انتظار دیگری نمی‌توانستند داشته باشند

یك اقدامیکه بعقیدهٔ من در این موقع تا یکدرجه محتمل بود اسباب التیام اوضاع بشود این بود که اگر ممکن میشد قشقائیان به آرامی از شیراز خارج بشوند درصورتیکه با ضعف قوائیکه از

صولة الدوله مشهود گردیده بدلایل کمی عدهٔ که توانسته فراهم نماید باکمال مسرت میتوان پیش بینی نمود که عربها فایق خواهند شد و هر جدیتی که آنها در خارج نمودن قشقائیان از نقاط با ثروت شهر بنمایند بی‌تردید اول ضرریکه وارد بیاورد به تجار انگلیس است

بعلاوه همین عمل دستگیر و جلب نمودن نایب الحکومه برای اثبات یاغی گری آشکار صولة الدوله نسبت بدولت ایران کافی است و کلیهٔ سبك رفتار او برای جسارت و مخالفت او دلایل واضح است

لهذا من مصلحت چنان دیدم که پیشنهاد نمایم بمن اجازه داده بشود که باو اخطار نمایم اگر او ومتابعینش ازحول وحوش شهر دور نشوند و حکومت مرکزی را بحال خود نگذارند که بتوانند بهرنحوی مقتضی میدانند اعادهٔ نظم را در فارس مستقر بدارند دولت انگلیس فوراً برای حفظ منافع خود اقدامات خواهد نمود

در همان روز شرحی بصولة الدوله نوشتم مبنی بر اینکه ازطرف وزیر مختار دولت متبوعهٔ من بمن تعلیمات داده شده که بشما اطلاع بدهم که حضور شما و طایفهٔ شما در شیراز فقط تولید اغتشاش می‌نماید و هرگاه بواسطهٔ واردشدن صدمهٔ جانی ومالی باتباع انگلیس مداخلهٔ ما لازم بشود تمام تحمیلات بگردن شما وارد خواهد آمد

بعد از مدتی تأخیر جواب داد که من برای استقرار نظم به شیراز آمده‌ام و محافظت اتباع انگلیس را منظور خواهم داشت وضمناً خواهش نموده بود که در آتیه مکاتبات رسمی را بتوسط

کارگذار با او بنمایم

در این‌ضمن در ۱۹ سپتامبر رئیس الوزرا تلگرافی به‌قوام الملك مخابره نموده و باو دستورالعمل داده بود حتی القوه سعی بکنند که از تحریکات نظام‌السلطنه جلوگیری بنماید واعلانی هم دراین موضوع درشهر منتشر بنماید بعد از آنکه درباب عمل نمودن قوام‌الملك رطبق تلگراف مزبور مادامیکه در قونسول خانه است من از شما تحصیل اجازه نمودم مشار الیه شرح تلگراف را نزد پسر خود فرستاده، که طبع و نشر بنماید متعاقب این‌تلگراف یك تلگراف دیگری رسید که صمصام السلطنه سؤال نموده بود آیا قوام الملك برای کفالت امور فارس حاضر است یا خیر و اگر ضیغم الدوله به ایلخانی گری قشقائی منصوب بشود امید همراهی و معیت ایلات را با او میتوان داشت یا خیر ؟ ونیز اشعار داشته بود که اگر قوام الملك این ترتیب را اجرا شدنی تصور نماید فرمان‌فرما بایالت منصوب خواهد شد قوام الملك جواب داد که بمعیت ایلات خمسه اعتماد کامل میتوان داشت و قشقائیهم برقرار شدن ضیغم الدوله را استقبال خواهند نمود باضافه معزی الیه پیشنهاد نمود که دولت ایران اخطار خیلی متشددی برای خروج صولة‌الدوله بنماید

بفاصلهٔ مدت قابلی بعد ازاین تعیین فرمان‌فرما بایلت را خبر دادند

از این اقدام ظاهراً دولت ایران امیدوار بودند که از دوستی مابین صولة الدوله و فرمان‌فرما انتفاعی حاصل نموده و مابین صولة

الدوله و نظام السلطنه را تفریق بنمایند

در ۲۲ سپتامبر صولة الدوله اعلانی منتشر نمود مبنی بر اینکه او در صدد خارج نمودن اعراب از شیراز است وچون در داخل شهر بانها حمله خواهد نمود هرصاحب خانهٔ که از راه دادن قشقائیان بخانهٔ خودش امتناع بنماید برای هر نوع خسارتیکه از دخول قهری آنها بمنزل او وارد بشود کاملاً مسئول خواهد بود

فقط اقدامیکه در این موضوع نمودند این‌بود که قشقائیان بیك محلهٔ که بکلی بیطرف بودند حمله نموده و در آنجا یك عده خانه را غارت بلکه منهدم نمودند بفاصلهٔ چند ساعتی اعراب در آنجا به قشقائیان هجوم نموده وبعد از یك‌روز تمام جنك سخت قشقائیان را با تلفات کثیره عقب نشاندند

پس از این منازعه ایلخانی وضع خود را درحالت ضعف و فتور دیده به‌تجار ایرانی اخطار نمود که او از محافظت راه بوشهر استعفا داده بلکه ظاهراً از این‌معنی مقصودش این بود که چنانچه سابقاً مرسوم بوده تجار را مجبور بکنند مجدداً از او استغاثه بنمایند که در حفظ منافع آنها قیام بنماید در این موقع هم تدبیر او سودمند نگردیده بالاخره درصدد این برآمد که جبراً از تجار تلگرافات در تمجید و توصیف از خدمات غیرنافعهٔ خودش بحکومت مرکزی صادر بنماید . ولی سایرین با مخابره از سیم انگلیس‌این تلگرافات را تکذیب نمودند بهر حال برهمه واضح است که

در آن زمان وضع صولة الدوله بقسمی نبود که بتواند تأمین طرق و عبور و مرور را عهده نماید. مجملا صولة الدوله از تصورات سابقهٔ خود در همراه نمودن دستهٔ تجار را باخویش بکلی صرف نظر نمود و جداً مشغول اخاذی از آنها شد حتی در بعضی موارد بقوهٔ قهریه بعنوان اینکه آنها باید مصارف سوارهائیکه او برای استقرار نظم در شیراز همراه خود آورده متحمل بشوند در صورتیکه در همان حین آن سوارها باکمال بی پروائی در خارج شهر مشغول غارت اموال مردم بودند.

در همان اوقات لفتنت ویلن را که بتازگی مأمور قونسولگری انکلیس در محمره شده بود و بشیراز میامد یکدسته قشقائی در ۱۲ میلی شیراز او را لخت نمودند خبر آمدن مشار الیه بشیراز خیلی دیر بمن رسید و بنا بر اغتشاش عمومی من نهایت سعی را نمودم که تهیهٔ یک عده مستحفظی برای او نمایم یا اقلا باو اطلاع بدهم که حرکت نماید تا مستحفظ باو برسد ولی از مساعی من ثمری حاصل نشد و در بین قضا او با یک عده اشخاص مسلح مصادف شده که تمام ملزومات شخصی او را غارت نموده خود او را هم از اسب پائین کشیده ملبوس او را پاره نموده و بالجمله نهایت بدسلوکی را با او نموده بودند

پس از آن ایلیاتیان در یک دهی در آن نزدیکی یک شبانه روز او را نگاهداشته و خودشان مشغول اعمال فضیحه و چپاول شده هر چیزیکه بدست آنها افتاده بود بغارت برده و دهاتیان را بانهایت

وحشیگری صدمه زده بودند در این هنگام بصولة الدوله مراجعه شد و بالاخره امر نمود اموال او را مسترد نموده و خودش را هم تا قونسولگری بدرقه نمودند و عاقبت بسلامت وارد شد

درضمن اوضاع شیراز یوماً فیوماً متزلزل‌تر میشد سبک رفتار صولة الدوله و اتباع او تخویف کننده بود باغلبی از اعیان شهر تهدیدات آشکار در مهاجمه و چپاول منازل آنها میشد مجادلهٔ دائمی بدون انقطاع جاری بود و اخطارات متواتره از محلهای مختلف بمن میرسید که عنقریب حملهٔ بقونسولخانه هم خواهد شد قشقائیان که آزادانه از این احتمال مذاکره می‌نمودند

در اینوقت تقاضاهای مکرره از منچستر و بمبئی برای حراست اتباع انکلیس و تجارتخانه‌های انکلیس از من میشد بهمچنین از طرف نمایندههای محلی آنها و از طرف اتباع ایران از هر طبقه حتی حاکم بوشهر با نهایت نگرانی درخواست محافظت فامیل خودش را که در شیراز بودند نموده.

کارگذار در جواب مراسلهٔ من که استفسار نموده بودم که دولت ایران چه اقدامی برای محافظت جان و مال اتباع انکلیس در نظر دارند نوشته بود که ایالت منفصل بکلی از مداخلهٔ در امور ایلتی امتناع دارد و نایب الایالهٔ جدید هم از شیراز خارج شده و خود او هم از طرفیت مستقیم با رؤسای ایلات در اینطور مسائل احتراز می نماید دو روز بعد از آنکه شرح این مراسله را بسمع شما

رسانیده بودم کارگذار یك عدهٔ قلیلی از سربازان ایرانی مندرس را جمع نموده و آنها را باسم مستحفظ دراماکن مختلفهٔ اتباع انگلیس متفرق نمود.

این سربازها هم بعد از اندك مدتی سعی نمودند که از صاحب خانهائیکه خود را مستحفظ آنها میدانستند فوق العاده بگیرند و اظهار نمودند چند ماه است حقوق نگرفته‌اند و از شیراز رفتند

در این موقع من باتباع انگلیس و به نماینده‌های واقعی تجارتخانه‌های انگلیس که توانستند من را اقناع نمایند که حقیقهً مال التجارهٔ انگلیسان در اماکن آنها هست بیرق تقسیم نمودم.

این اقدام با مقتضیات کنونی و وضع جاریه البته مکفی نخواهد بود چونکه بر واضح است که یك گله ایلیاتیکه بسیاری از آنها شاید هرگز یك نفر اروپائی را هم ندیده‌اند همینکه دست بغارت عمومی گشایند ملاحظهٔ ترتیبات بین المللی یا خوف جبران عاقبتی آنها را ممانعت از عمل خودشان نخواهد نمود و نظر بفقدان قدرت مأمورین محلی که حتی نمیتوانند یك جدیت اساسی هم درمحافظت جان ومال اتباع خارجه نمایند من هیچ شق دیگری جز این نمیتوانم فرض نمایم که ازطرف دولت انگلیس به صولة الدوله اخطار بشود که فوراً از انجا خارج بشود ولی یك اقدام کافی برای حفظ منافع انگلیس باید بشود.

در عرض این چند روزه جنك بدون هیچ سکته امتداد داشت و

و نتیجهٔ آن شکست متواره قشقائیان بود و در ۲۹ سپتامبر قریب ۱۵۰۰ نفر عرب بامداد همسران خود ازمعابر گذشته بمقامات دستهٔ مخالف درطرف شمالی شهر حمله بردند و آن محلهارا بدون تصادف با تلفات قابل الذکری ازدشمن تخلیه و تصاحب نموده وازقشقائیان منهزم عدهٔ کثیری مقتول نمودند وبالاخره وارد شیراز شده و در محله‌های شرقی شهر برفقای خود ملحق شدند که عدهٔ ایلیاتیان در آن قسمت شهر بالغ بر ۳۰۰۰ نفر شد در این موقع که فتح عاقبتی خمسه‌ها متحتم گردیده بود (وحقیقهً کار صولة الدوله بجائی رسیده بود که یکی ازمنسوبان خود ورسولهای دیگررا برای طرح آشتی نزد قوام بفرستد) من به رؤسای ایلات خمسه شرحی نوشته وصورت خانه‌هائی را که اتباع انگلیس در آنها سکنا دارند و اماکنی را که مخصوص تجارت و مشاغل آنها است فرستاده وتوضیح نمودم که درصورت لزوم باید نهایت احتیاط بعمل بیاید که محلهای مزبور مأمون ومحفوظ بماند

در سوم اکتبر وقتیکه جدال عمومی هنوز درکار بود من به صولة الدوله نوشتم که بمن تعلیمات داده شده که باو اخطار نمایم اگر سریعاً جمعیت خود را برندارد و ازحوالی شهر نرود وزیرمختار دولت متبوعهٔ من ازدولت خود درخواست خواهدنمود که اقدامات عاجل درحفظ منافع انگلیس بنمایند درضمن برؤسای ایل خمسه هم اخطار نمودم که هرگاه خسارتی بجان و مال اتباع انگلیس

وارد بیاید وزیر مختار دولت متبوعهٔ من ازدولت خود درخواست خواهد نمود که اقدامات لازمه‌را برای دریافت غرامت آن از آنها بعمل بیاورند رؤسای مزبور درجواب مراسلهٔ من نوشته بودند که حتی القوه سعی خواهند نمود که اروپائیان‌را محفوظ بدارند وسواد تلگرافی‌راهم که رئیس الوزرا بآنها مخابره نموده بود که آنها باید در شیراز توقف نمایند و بخدمتگذاری ایالت قیام نمایند لفاً ارسال داشته بودند از صولة‌الدوله جوابی بمن نرسید ودوروز بعداز آن بنهٔ او و نظام السلطنه در تحت حفاظت یك عدهٔ کثیری سوار از شهر خارج شد

مقارن همین ایام بود بود که قوام الملك یك نوشتهٔ را که صولة الدوله قبلا امضا نموده بود مهر نمود و آن نوشته مبنی بر این بود که کلیهٔ اموال منهوبه بتوسط طرفین باید مسترد بگردد و طرفین باید فوراً استعداد خود را از شهر خارج نمایند وهر حاکمی‌را که دولت ایران تعیین نماید طرفین قبول نمایند و صولة الدوله باید درمحافظت راه بوشهر مداومت نماید لازم باظهار نیست که باین قرارداد هیچ وقعی نگذاردند و شرایط آنرا تکمیل ننمودند و قوام الملك بحدی آنرا معتنا فرض نمینمود که حتی سواد آنراهم برنداشت

قصد صولة الدوله از این بازیچه (بقسمیکه رسولهای خودش علناً تصریح نمودند) این بوده که باینواسطه از وقوع اختلال بین فامیل و منسوبان خود بجهت این مغلوبیت جلوگیری نموده باشد

و درمادهٔ قوام الملك اگر فرض بشود که مقصود او از تن‌دادن باین قرارداد اثبات صمیمیت خودش در آسایش نوع بوده چندان بی مبنی نیست چون کلیة برای شخص‌او انتفاعی نداشته وبرای‌اهالی شیراز نافع بوده همان روز غروب صمصام السلطنه تلگرافی به قوام الملك مخابره نمود که مشعر بر تعیین احتمالی علاء الدوله به ایالت و تفویض ایلخانی گری قشقائی به ضیغم الدوله بود و ضمناً اظهار نموده بود که علاء الدوله بدون حاصل نمودن اطمینان از معیت قوام قبول ایالت را نمی نماید

همینکه قوام الملك این‌مسئله‌را موضوع بحث قرارداد بمن اظهار نمود که تا عموم رؤسای خمسه هم‌قسم نشوند که باین اتحاد منظوره‌تقویت کامل نمایند وتا ازطرف‌من باو قول داده نشود که درصورت تفویض نیابت حکومت باو دولت انگلیس بااو همراهی خواهد نمود نمیتواند جواب کافی باین تلگراف بدهد

من بموجب دستوریکه داشتم باو جواب‌دادم که اگر او رسماً به نیابت حکومت منصوب بشود میتواند دولت انگلیس را باخود همراه و مساعدبداند

روز بعد نظام السلطنه و صولة الدوله از شیراز حرکت نموده و شب‌را در ٦ میلی شیراز اردو زدند و صولة الدوله علناً اظهار داشته بود که در راه بوشهر اغتشاشی برپا خواهد نمود که تا حال مشابه آن دیده نشده باشد بی‌شك می‌توان از یك بابت اخطار

مارا باعث حرکت او فرض کرد ولی از یك بابت که بیشتر احتمال میرود این است که چون همراهان او متدرجاً از دور او متفرق میشدند و با اینکه موقع کوچ بقشلاق در پیش بود این عمل بیشتر تعقیب میشد و نگاهداری از آنها برای او خالی از اشکال نمی‌بود معزی الیه سبقت نموده و بواسطهٔ حرکت خودش از وقوع تزلزل بین آنها جلوگیری نمود در همان‌شب رئیس الوزراء و وزیر داخله تلگرافی به قوام الملك مخابره نموده اورا بسمت نیابت حکومت اختیار تامه دادند وباو اطلاع دادند که ۵۰ هزار تومان اعتبار در بانك شاهنشاهی ایران باو داده‌اند که‌یك عده سوار خمسه تا زمان ورود ایلات نگاه دارد قوام الملك از قبول این‌امر خیلی منزجر بود وکراراً برای من تصریح نموده بود که بدون توسل باقدامات مجدانه نمیشود تمشیت کامل مستقر داشت و از مبادی تحریکات جلوگیری نمود و اگر بخواهد این عمل را مجری بدارد عموماً براین عقیده خواهند شد که این اقدامات علائم انتقام شخصی است بنا بر این قبل از وصول این تلگرافات او بدولت ایران تلگراف نموده و اصرار کرده‌بود که اگرچه مدبرالسلطنه شخصاً شیرازی‌است ولی در عرض این چند ماهه بکلی خودرا بیطرف قرار داده و شخص بلتیك دانی است و برای اداره نمودن امور ایالتی که بخودش تفویض شده او خیلی مناسب‌تر است روز بعد قوام الملك رأی خودرا به خروج از قونسولگری قرارداد ویك ازدحام کثیری از همان اهل

شهر که در ۵ ماه‌قبل برای ریختن خون او اجماع نموده و فریاد و فغان میکردند در خارج قونسولگری برای استقبال او جمع شده بودند بفاصلهٔ وقت کمی قریب دوهزار نفر از ایلیاتیان خمسه‌هم با تمام رؤسای خودشان بآنها ملحق شدند انتظام الممالك (که‌حالا نصر الدوله است) و اسعد السلطنه ایلخانی سابق قشقائی‌هم حاضر شدند پس از آن رؤسای مزبور یك یك آمدند که اظهار انقیاد به قوام الملك بنمایند و دربرابر او بزانو درآمده دست‌وزانوی اورا می‌بوسیدند بعد از اتمام این عمل معزی الیه آنهارا مخاطب ساخته شرح مفصلی عنوان نمود مبنی بر اینکه تاکنون درهیچ تاریخی ثبت نشده که یك همچو عدهٔ برای حفظ قانون و نظم در اینجا جمع شده باشند و امیدوار است که پس از حصول این‌تجربه بیشتر از پیش در خدمتگذاری و جانفشانی برای نظم واتحاد با یکدیگر خواهند کوشید درجواب بیانات او اظهار کمال فدویت نموده ودر خدمتگذاری بدولت خود معزی الیه اطمینان دادند

پس از آن قوام الملك امر نمود که ایلیاتیان بدوقسمت منقسم بشوند و خودش و پسرش ازطرق مختلف حرکت نمودند

این احتیاط صحیحی بود که او نمود چون چند دقیقه بعداز خروج او از قونسولخانه صدای شلیك شدیدی بلند شد که از سنگرهای ده بزرك که یکی ازمحال واقعه بطرف شمال شیراز است و یکی از دشمنان قدیم قوام علی اکبر خوردل با ۸۰ نفر در آنجا

در کمین او بودند دفعة بطرف قوام شلیك نموده بودند

در این شلیك ۵ نفر از سوارهای عرب مقتول و قریب ۱۲ نفر مجروح شدند که یکی از آنها بفاصلهٔ یك ذرع از قوام الملك تیر خورده بود او سر خودرا عقب کشیده بود و کلوله با او مصادف نشده بود و بالنهایت جدیت مشایعین خودرا که قریب ۱۵۰۰ نفر بودند از هجوم به ده بزرك ممانعت نموده بود والا نتیجهٔ آن غارت تمام بازار که مستقیماً با محل مزبور اتصال دارد میشد

ایلیاتیان مزبور بالاخره به متواری نمودن سیصد چهارصد نفر شتر که در آن حوالی به چرا مشغول بودند خود را متسلی نمودند ولی این عده شتر برای حمل مقدار کثیری مال التجاره که دریك کاروانسرائی در آن نزدیکی دسته شده بود تهیه شده بود این مال التجاره تقریباً بالتمام متعلق باتباع انکلیس بود و علی اکبر یقین داشت که بواسطهٔ بودن آن متاع در آنجا خودش ازمهاجمهٔ مخاصمین محروس خواهد ماند بهر حال با تحمل زحمات بسیار مال التجارهٔ مزبور از یك همچو محل خطرناکی حرکت داده شد یك عده ازشترهارا قوام الملك پیدا کرده و مسترد داشت ولی قریب ۱۵۰ نفر از آن هنوز مفقود الاثر است و محتمل همین قسم بماند

خود علی اکبر سالماً عزیمت نموده که درفیروز آباد بصولة الدوله ملحق بشود علی الظاهر مقدمات این حادثه کاملا ترتیب داده شده بوده چون ازقرار اطلاعاتیکه من تحصیل نمودم دودسته تفنکچی دیکر هم

ازطرف مخالفین در راههائیکه تصور می‌نمودند قوام هنکام عزیمت از قونسول خانه بطرف منزلش از آنجا ها عبور خواهد نمود کاشته شده بودند .

درهمان روز شروع به آنتریك‌های مشابه به تحریکات بانزماضی شد که منجر به غارت محلهٔ یهودیان کردید وبعضی از رؤسای یهودیان با نهایت هراس و تزلزل نزد من آمده اطلاع دادند که یك زن مسلمانیکه دستکیر شده یك جلد قرآن برده در محلهٔ یهودیان در چاه فاضل آب انداخته و اظهار نمودند که این عمل بتحریك نصیر الملك واقع شده من فوراً به قوام الملك نوشتم که این مسئله بمن رجوع شده و تأکید نمودم نهایت توجه و مراقبت را در وارد نشدن صدمه و زحمت باهالی غیر مسلمان بعمل بیاورد

او درجواب نوشته بود که ضعیفهٔ مرتکبه را دستکیر نموده واطمینان داده بود که خوشبختانه مسئله خیلی زود کشف شده و اسباب بروز نتایج غیر مرضیه نخواهد شد

از قراریکه بمن خبر رسیده مبالغ کزافی پول به نصیر الملك و عطاء الدوله رسیده وازقرائن همچومستفاد میشود که این آنتریکهای مخفیه که متدرجاً بظهور میرسد منتهی بیك آشوبی قبل از ورود ایالت جدید بشود

در این موقع تعیین علاء الدوله به فرمانفرمائی رسماً اعلان شد و متعاقب آن منصوب شدن ضیغم الدوله (که ملقب بسردار احتشام

شده) به ایلخانی گری قشقائی و صولة السلطنه به ایل بیکی گری اشاعه یافت نظام السلطنه هم از حوالی شیراز بطرف املاك خودش عزیمت نموده ودر خیثت اقامت نموده و صولة الدوله بعد از یك هفته توقف درحوالی جره که کاملا از کذارش اوضاع و وقوع تعلیمات خودش مستحضر بشود بطرف فیروز آباد حرکت نموده و الحال وارد آنجا شده درضمن ایلیاتیان که بطرف قشلاق در حرکتند بیش از هر وقت مشغول اعمال خودسرانه هستند و در ۱۱ اکتبر تمام سیمهای تلگراف به بوشهر را مقطوع نمودند

این خسارت وارده به سیمها بکلی خودسرانه و بی کابالانه بوده سیمهای طولانی از تیرها پائین کشیده و قطعه قطعه شده

۴ نفر غلام تلگراف که بدفعات مختلف برای امتحان خرابی سیم فرستاده شده مادامیکه هنوز در نزدیکی شهر بوده‌اند بکلی لختشان کرده و تمام آلات کار آنها و تلفن نقالهٔ آنهارا بسرقت برده‌اند صولة السلطنه که اسماً بسرپرستی ایلات مهاجر منصوب است یا بی میل بود یا نمی توانست تهیهٔ مستحفظ برای عملجات و کارگران زیر سیم بنماید فقط در ۱۹ اکتبر بعد از ۱۰ روزخرابی کلی سیم یك تعمیر مختصری شده که از سه رشته سیم یك رشته بکار افتاده وضع جاده هم روز بروز مغشوش تر میشد تا حالا بکلی تردد در آن قطع شده در عرض سه ماههٔ ماضی سرقتهای متعدد از یك بار دو بار مال التجارهٔ انکلیس در جادهٔ بوشهر واقع شده

(در یك وهله معادل ۰۰، لیره تریاك بسرقت رفته) ودر اواخر سپتامبر نظر باهمیت اوضاع شیراز و احاطهٔ کامل باتیك ظلمانی ایلیاتی من هم روش تجار ایرانی اجبارا تعقیب نموده و سفارش نمودم به تجارتخانه‌های خودمان در بوشهر دستور العمل داده شود که حمل مال التجاره را موقوف بدارند .

در جادهٔ شمالی تقریباً درعرض ۱۰ هفته یك قافلهٔ بسیار زیادی تهیه شده و در غرهٔ سپتامبر از طریق سرحد برای اصفهان حرکت نموده و بعد از پرداخت مبلغ گزاف به مستحفظین قشقائی سالماً باصفهان رسیدند از آن تاریخ بواسطهٔ کوچ نمودن ایلات از ییلاق جادهٔ شمالی هم بکلی مسدود العبور شده و جادهٔ خط تلگراف بحدی مغشوش بوده که قوافل جرئت حرکت ازشیراز را نموده اند

این رویه اوضاع بالاخره منجر به یك سرقت عمده در حدود شمالی فارس شد که در ۱۲ اکتبر یك قافلهٔ که مرکب از ۷۰۰ قاطر حامل شمع و تریاك متعلق باتباع انکلیس از اصفهان بشیراز بوده چنانچه تا حال مکشوف گردیده باسارقین کهکلوئی مصادف شده و اموال مزبور را بکلی سرقت نموده‌اند

درهمان ایام میس رس یك خانم دکتر انکلیسی را که بستگی بهیچ هیئت مذهبی یا غیره ندارد وبالشخصه کار میکند لخت نموده تمام دارائی اورا سرقت نموده کتك بسیار باوزده سر وپای برهنه اورا رها نمودند که مجبوراً پیاده خودرا به آباده رسانیده . هنوز خانم

مزبور در آنجا منتظر موقعی است که امنیت در جاده حاصل بشود وبشیراز بیاید وچون تمام آلات و ادویهٔ اورا سرقت نموده‌اند متاسفانه نمیتواند در همانجاهم مشغول طبابت بشود

چند روزبعد نزدیك همان نقطه یك‌دسته سرباز ایرانی که ۳۰۰ نفر بودند از بقیهٔ قشون سیار فارس که بی‌مواجب و نیمه برهنه از شیراز حرکت نموده بودند با حملات سارقین مصادف شده و بنا به خبریکه بمن رسیده ۱۰ نفر مقتول و ۲۰ نفر از آنها مجروح شده‌اند بعقیدهٔ من در این دوفقره حملات مشهود میگردد که‌درجهٔ سبعیت و بی‌پروائی این ایلیاتیان حالا بچه پایه رسیده است

درموضوع خانم رس شغـل او یك‌نوع پیشهٔ است که تا حال همیشه در تمام نقاط این مملکت یك تذکرهٔ عبور بقـاعدهٔ بوده قشون دولتی‌هم که درعرض سنوات ماضیه همیشه بحدی مفلوك‌بوده‌اند که واجب‌الرعایه بودند خصوصاً درمقابل سارقین مسلح و مکمل این بیچـاره های بی اسلحه و ملبوس نوعاً باید حقیر شمرده بشوند و صرف نظر از آنها بشود

وضع شیراز بنحوی است که بهیچوجه اطمینـان بخش نیست وضع طرق وشوارع هم که بیش از هروقت منقلب و مغشوش است کلیهً هرج ومرج عمومی در تمام این خطه بدرجهٔ رسیده که نمیتوان در طهران آنرا مطرح نمود بی اعتنائی کلیهٔ دوائر مرکزی و نمایندههای آنها که من در راپورت سابق خودم شرح کشافی نقل

نموده‌ام پیوسته در تزاید است خصوصاً بعد از حوادث جدیده تلفات در شیراز درعرض منازعهٔ تابستان ماضی بنا به‌روایات موثقه به ٤٦٠ نفر رسیده درعرض ماه ژوئیه و او و سپتامبر متجاوز از ۲۰۰ زخم گلوله و ۳۰۰ جراحت ازغیر گلوله‌را دکتر وولت و معاونش عمل نموده اند که در اغلب اوقات فرصت معـالجهٔ آنهـارا نداشتند .

یك همچو تلفاتیرا که اگر حافظهٔ‌من باشتباه نرفته باشدو برابر تلفات در تمام جدال سنهٔ ۱۹۰۹ در طهران و اطراف آن است و نتایج سوئی که از آن حادث شده و اوضاع فارس رادگر گون‌نموده اقدامات خیلی مجدانه وکافی باید علاج نمـاید

یك مسئلهٔ دیگر که عقاید محلی متوجه بآن است و خیـلی اهمیت بان قرار میدهند این است که این بمباردمان بی‌اثری که در شیرازشد ابهت حکومت مرکزی و عقاید کهنه پرستی را که ایلیاتیـان بقوای دولت‌و توپخانهٔ او داشتند و یکنوع تهدیدی در اذهان آنهـا بود بکلی معدوم نمود ازطرف دیگر بواسطـهٔ مقدار کثیری غله که در مزارع و قراء غارت و تلف شده و کشت وزرع نشدن درمحال ییلاق بواسطهٔ شدت برودت هوا در زمستان ماضی احتمال کلی‌میرود که عنقریب بروز قحطی بشود .

باضـافه مسئلهٔ بولی جالب اهمیت شده ۸۰ هزار تومانیکه ازفوریهٔ گذشته دائماً اظهار میشد که حکومت مرکزی برای مخارج یکسالهٔ

اول ژاندارمه ژنرال مالتا فرستاده است هنوز بشیراز نرسیده و ۵۰ هزار تومانیکه قبل از خروج قوام الملك از قونسولخانه وعده دادند برای نگاهداری یك‌عده سواریکه خیلی لازم بود بپردازند هنوز صحت حاصل ننموده و یك عدهٔ قلیلی قشون منظم‌که هنوز عزیمت ننموده‌اند نه ماه جیره و مواجب طلبکار هستند

پس از سه‌ماه اغتشاش کامل که دولت ایران هیچ اقدامی در جلوگیری از آن ننموده‌اند ظاهراً بالاخره رایشان براین قرار گرفته که علاء الدوله و ضیغم الدوله‌را بفارس بفرستند آنهم نه قبل‌ازتجربیات دیگر در اوایل ماه ژوئن ماضی من اظهار عقیده نمودم که یك همچو اقدامی احتمال کلی دارد اسباب امیدواری بهبودی اوضاع بشود

در آنوقت همه نوع امیدی بود که یك همچو تغییری‌را بدون اشکالات بتوان مجری داشت کلیهٔ اهالی باستثنای صولة الدوله واقوامش ازقدیم الایام علاء الدوله‌را بعداز ظل السلطان اول شخص شناخته‌اند که بتواند ازعهدهٔ حکومت فارس برآید آنوقت ضیغم الدوله در اصفهان بود و طوایف قشقائیهم خیلی نزدیك و اگر بخاطر بیاوریم بچه نوع وجد و اشتیاق در زمان تعیین ظفر السلطنه یك سال قبل بحکومت آنها دور (ضیغم الدوله) جمع شده بودند هیچ جای شبههٔ باقی نمی‌ماند که بایك تقویت اسمی دولت ایران او میتوانست تمام ایل احاطه و استیلا حاصل نموده واشخاصیرا که‌مقتضی‌میدانست نه‌کلانتری آنها بگمارد حالا بکلی مسئله برخلاف است‌وبرای‌او

خیلی مشکل است که بتواند نزدیك ایلهم برسد شاید تا دو ماه بعد از انفصال صولة الدوله‌هم نتواند مقامات جزء را که‌حالا اشخاص برای آن مقامات تعیین شده درتحت سلطهٔ خود بیاورد بعلاوه‌ممکن است اغلب از کلانتران مخالف میل او باشند ومدعی او آنها را گماشته باشد که هزار نوع تحریکات بضداو نموده و طبقات ایل را بضیغم بشورانند باوجوداین اگرچه نمیتوان انتظار داشت که‌این عمل حالا آن اثری‌را داشته باشد که قبل از بروز اغتشاش عمومی‌میداشت معذلك اسباب امیدواری هست که اقلا بواسطهٔ خروج موقتی صولة الدوله ازمیدان پلتیك فارس. یك نتیجهٔ حاصل بشود که من آن را یك‌نوع عطیهٔ آسمانی غیر محدودی میدانم درعرض ۱۸ ماههٔ ماضی هم من وهم‌قایم‌مقام سابق من برای این قصور دلایل کافی داریم که منشأ عمدهٔ اغتشاش و شورش در فارس صولة الدوله بوده وشدت طمع و خودپسندی او باعث‌تهدیدات بسیار شده واطمینانها و خودستائیهای مکرر او بدولت انگلیس برای تجارت ما بکلی بی‌مغز و لغو بوده درعرض واقعات تابستان ماضی این مفهومات کاملا درك شده که متدرجاً درصدد یاغیگری علنی بضد دولت برآمد و دهات‌را بکلی غارت‌نمود و سواران‌او خودسرانه سیمهای تلگراف‌را مقطوع نمودند از طرف دیگر اصراری دارند که صولة‌الدوله برای تجارت انگلیس مساعدت دارد و انفصال او باعث افتتاح طرق اتساع نفوذ بختیاری درخط فارس و عربستان خواهد شد که‌چندان

مطلوب نیست اولا عقیدهٔ شخصی من بر این است که هر رئیسی
که کمترین تسلط را به قشقائی داشته باشد میتواند بطریق اکمل امنیت را
در راه بوشهر مستقر بدارد (بجز درمقابل حملات شدیدهٔ بویراحمدیها
که غالباً در اوایل زمستان واقع میشود و با بودن صولة الدوله هم
چندان تفاوتی با سابق نداشته) بدون لزوم هیچنوع تحریفی در
حمل و نقل یا امورات پلتیکی که ایلخانی سابق در مراقبت آن
خودرا مستغنی میدانست

ونیز لازم است ذکر نمایم که دربابت اموال مسروقه درایام مسئولیت او
هیچ مبلغ معتنابهی متناسباً ازبابت غرامت آنها بتوسط او وصول
نشده یک نکتهٔ قابل الذکر دیگر بهم هست که یک فقره سرقتی که
امسال تابستان در راه سرحد اتفاق افتاده که بکلی در خاك قشقائی
بود سرقت یک جعبه ۱۵۰۰ تومانی پول بانك شاهنشاهی بود که درچند
صدذرع فاصله از چادر خود صولة الدوله سرقت نمودند

منشأ اعتبارات او بمنزلهٔ یک حافظ تجارت بودن ظاهراً ازاین رو
است که رئیس قشقائی و مستحفظ طرق درعوض حفظ تجارت بیشتر
درصدد اغتشاش تجارت بود که بعنوان سد نمودن طرق حمل و نقل
تجاررا تهدید نموده و بلتیکا و نقداً از آنها انتفاع حاصل می‌نمود

درخصوص این مسئله که انفصال صولة الدوله باعث تولیدعداوتی
بین علاء الدوله وضیغم الدوله و قوام الملك با قشقائی و تشدید منافع
بختیاری خواهد شد از آنچه من از امورات ایلیاتی فارس درك

نموده‌ام این مبنا که یک عداوت طایفهٔ بین بختیاری (که نمایندهٔ آنها
درفارس قوامیها هستند) و قشقائی موجود است بکلی بی اساس
است تا اندازهٔ که بر من معلوم شده یک عدهٔ معین ازخوانین
بختیاری بی‌شك عداوت مغلظهٔ شخصی با صولة الدوله دارند

این عداوت که بهیچوجه مستور نیست ظاهراً جدیدالبناست و مورث
تعجب نیست که بختیاریان با اعتباراتی که درمؤسسین نیکوی مشروطه
بودن دارا هستند باید بایك همسایهٔ خودشان که مؤسس یک حکومت
دیکتاتوری در فارس شده مخالف باشند فقدان عداوت واقعی
بین طوایف بعقیدهٔ من مسلم است و محتاج بحث نیست چونکه در
عرض چند ماههٔ ماضی که قشقائیان در حدود ییلاقی خود متوقف
بودند بهیچوجه درصدد این بر نیامدند که بخاك بختیاری دستبردی
بزنند درصورتیکه هر کس میداند بواسطهٔ اعزام مردان جنگی بختیاری
بطرف شمال چندین ماه خاك آنها بی مستحفظ مانده بود

اختلافات بین قوامیها و قشقائیهم بیشتر عداوت شخصی است که فقط
از زمان صولة الدوله ظاهر شده . علاوه قوام الملك شخصاً با
هر سه برادر صولة الدوله که ضیغم الدوله و صولة السلطنه و علی خان
حشمة السلطان هستند کمال دوستی را دارد بهمچنین با اغلبی از
خوانین پیشقدم آنها ازقبیل محمد علی خان کشکولی واحمدخان ٦ بلوکی
و قشقائیان کلیةً هیچ چیز بجزدوستی و روابط حسنه باطوایف خمسه
نداشتند بنا بر این معلوم میشود باوجود یک ایلخانی که هر کز

همسایه‌های خودرا بطریق صلح آمیز و مسالمت دعوت نموده باید
همچو انتظاری‌هم باشد بدبختانه باهم خوردگی و انقلاب جدید
همهٔ طبقات در فارس کسی نباید همچو امیدی‌را داشته باشد که
اینطور نتیجه حاصل بشود خسارتهای فوق العادهٔ که در شیراز
در عرض این جدال وارد شده احتمال کلی دارد بحدی تولیدعداوت
منتقمانه نموده باشد که اثرات آن سالها در میان طوایف باقی بماند
ضمناً در آتیه نفوذ حکومت مرکزی همچو اثری را نخواهد داشت
که یك رئیس بتواند ایلات را بحد کافی در تحت اطاعت خود بیاورد
خصوصاً مادامیکه خوانین جزء مشاهده نموده‌اند که سلطهٔ شخصی
تا چه پایه و مایه خواهد رسید بسهولت زیر بار انقیاد و اطاعت رئیس
دیگری نخواهند رفت

از قرار اطلاعاتیکه من درضمن حوادث واقعهٔ در اینجا در عرض
٦ ماههٔ ماضی حاصل نموده‌ام محل شبههٔ باقی نمی‌ماند که ایران بدون
تقویت نمی‌تواند موفقانه اینطور اوضاعی را که درفارس باهمیت حالیه
است بطریق اکملی اصلاح بنماید کسی نمی‌تواند بسهولت از خاطر
محو بنماید که دریك سال قبل دولت ایران در جواب دولت انکلیس
درباب ناامنی طرق جنوب ایران باچه صدائی در شیپورها نواخت
که نظام السلطنه و ژنرال مالتا و اردوی سیار فارس بفوریت بشیراز
فرستاده شد حکمران آنها بعداز آنکه این خطه را دچار قتل و
غارت و هرج و مرج عمومی نمود که چند ماه است شغل من روایت

وقایع آن است حالا مقام خودرا رها نموده و سرگردان است
از ژاندارم جنرال مالتا که بواسطهٔ اغتشاش و خرابی وضع مأمورین
محلی تا حال یکنفر بوجود نیامده و ظاهراً همه چیز را فراموش نموده
٥هزار نفر قشونیکه در فبروری گذشته در اینجا برقرار شد بکلی
معدوم شدند وکلیةً منحصر به ٣٠٠ نفر اشخاص مندرس شدند
که هنوز بمطالبهٔ حقوق ٩ ماههٔ خود باقی هستند و از توپهای مرسوله
با قشون سیار یك عراده را که سارقین بهارلو گرفته و مابقی اثرات
آتشبار خود را در شیراز بروز دادند همچو معلوم می‌شود که
تمام این تدارکات برای این بود که یك قسمت منظم این خطه را
منقلب و باقی را ویران بنمایند
تقریباً در تمام قراء واقعه دردشتهای خرم اطراف شیراز یاحاصل را
غارت نموده یا پایمال نموده‌اند و تنها منشأ عملیات مشهودهٔ دولت
ایران بیشتر از هر وقت باعث بدبختی و فلاکت شده با بی قاعدگی و
رنجش زیادتر ازاین‌رو آنچه در اوضاع فارس دقت بشود هیچ
علامتی دیده نمی‌شود که بتوان تصور نمود دولت ایران حالا از سال
قبل بیدارتر شده وملتفت مسؤلیتهای خود گردیده و دلیلی هم در
ضمن نیست که اگر درصدد اصلاحات برآیند مجدداً همان نتیجهٔ
سابق را نخواهد بخشید وکماکان منجر به یك عاقبت وخیمی نخواهد شد
درخاتمهٔ این مشروحهٔ بی‌ترتیب جسارةً خاطر محترم‌را باین نکته
معطوف میدارم که مستحفظین سواره و پیاده (از سواره ٢٥ و

پیاده نظام ۷۹) ماءور اینجا در عرض ۵ ماهه تحصن قوام الملك در قونسول‌خانه در محاسن خدمتگذاری خود فرو کذار نموده اند در عرض این مدت احتیاط فوق‌العاده لازم بوده ومستحفظین مزبور با کمال شوق و لیاقت به تشبث دائمی قیام نموده اند که خیلی بیش از اندازهٔ قانونی آنها بوده من نیز مقتضیاً اظهار کمال تشکر را از مستر اسمیث معاون ریاست تلگراف‌خانهٔ هند و اروپ می نمایم هم از بابت مساعدتهای پر قیمت او بمن در مسئلهٔ ایلات که از تجربیات ۳۰ سالهٔ او در بین آنها من استفادهٔ کامل نمودم وهم از بابت مساعدت او بر ارسال بسیاری از مکاتبات محرمانهٔ من در مواقعیکه من سخت گرفتار کثرت مشغله بوده‌ام من نیز جسارت نموده وخاطر عالی را از وضع خدمتگذاری قابل تحسین میرزا فضل‌الله‌خان منشی قونسولگری مستحضر میدارم که اگر چه مستخدم دائمی دولت نیست و اسماً روزی ٤ ساعت باستخدام قونسولگری پذیرفته شده ولی تقریباً تمام وقت خودش را آزادانه و صمیمانه مصروف داشته که درعرض مدتیکه قوام الملك در اینجا بود و کارهای ایرانی‌فوری پیدا میشد ومن اورا لازم داشتم همیشه حاضر باشد ودرمواقع مختلف بدولت انگلیس خدمات نمایان نموده و امتحانات کامل از فدویّت خودش داده که من نمی‌توانم از تمجید آن صرف نظر نمایم

(امضاء) ج ج ناکس

قیمت جلدی

(شش قران)

(هر کتابی که بدون مهر)

(احمد)

(باشد [illegible] است و [illegible] خواهد شد)

قیمت جلدی

(شش قران)

(هر کتابی که بدون مهر)

(احمد)

(باشد مال است و [illegible] خواهد شد)